

నన్ను సురించి కథక్రయమా?

బుచ్చిబాబు కథలు

ఆరవ సంపుటి

బుచ్చిబాబు

పల్లవి పబ్లికేషన్స్

విజయవాడ - 520002

నన్ను గురించి కథ వ్రాయుమా ?

బుచ్చిబాబు కథలు-ఆరవ సంపుటి

ప్రచురణ : పల్లవి పబ్లికేషన్స్

కారల్ మార్క్స్ రోడ్, విజయవాడ-2.

మొదటి ముద్రణ : 1994, సెప్టెంబర్

ముద్రణ : వెంకట సత్య ప్రింటర్స్

విజయవాడ-3

వెల : రు. 30-00

కళా తపస్వి

“తన వ్యక్తిత్వాన్ని దీగమింగి అహంని జయించటంలోనే కళాకారుడి పురోగమనం ఉందన్న సూత్రాన్ని నేను స్వీకరిస్తాను”- అన్నాడు బుచ్చిబాబు తన “అంతరంగ కథనాన్ని” ముగిస్తూ. ఆ మాటని అక్షరాలా జీవించిన కళాకారుడు బుచ్చిబాబు.

బుచ్చిబాబుకి ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యంలో వాక విశిష్టమైన స్థానం ఉంటుంది.

బుచ్చిబాబు చాలా సాహితీ ప్రక్రియల్లో కృషి చేసినా, ఆయన ప్రథమంగా కథకుడు తెలుగు కథానికను మళ్ళామళ్ళా చదివించే వాక ఖండ కావ్యంలా రూపకల్పన చేసిన కథకుడు బుచ్చిబాబు ఆయన కథల్లో గొప్ప కవితావేశం, కళాపటిమ సౌందర్యదృష్టి, మనోవిశ్లేషణ గోచరిస్తాయి. ఆయన కథలన్నింటిలోను వస్తువు-మానవుడి అంతరంగం. చాలామంది కథకులు మనిషిని బాహ్యంగా మాత్రమే చూపిస్తారు-బుచ్చిబాబు తన కథల్లో మనిషి అంతరంగాన్ని వివిధ రూపాల్లో చిత్రిస్తాడు. ఆధునిక నాగరకతలో పూర్తిగా లౌకిక విలువలకి లొంగిపోతున్న మానవుడిలో ఎక్కడో అణిగిమణిగి ఉన్న కళాత్పత్తి, అలాగే విలువలు వాకానాక నన్నిచేళంలో ఉప్పొంగి బయటపడటం ఆయన కథల్లో చూస్తాము. ఆయన వ్రాసిన ‘మేడమెట్లు’ ‘ఎల్లోలాలో యేకాంతసేవ’ ‘నిరంజరత్రయం’ ‘అరకులోయలో కూలిన శిఖరం’ ‘నన్ను గూర్చి కథ వ్రాయు’ ‘ఏ’ ‘తడిమంటకి

పొడినీళ్ళు' మొదలైన కథలు తెలుగు పాఠకుల్ని యుగయుగాల వలకు ఊహితలాగించగల గొప్ప ఖండకావ్యాలు.

ఆయన వ్రాసిన యేకైక నవల "చివరకు మిగిలేది" తెలుగు నవలా సాహిత్యంలో చరిత్రను సృష్టించిన నవల. అదీ నవల కాల्పనికోద్యమంనుండి బయటపడి నిజమైన ఆధునికతను సాధించటం- 'చివరకు మిగిలేది'తో ప్రారంభమైంది. ఈ నవలలో బుచ్చిబాబు సృష్టించిన సాత్రజ-దయానిధి, కోమలి, అమృతం-తెలుగువాళ్ళ కలల్ని, కన్నీళ్ళని, గాఢల్ని, బాధల్ని శాశ్వతంగా పంచుకుంటాడు. కలకాలం తయిగిపోని సౌందర్యంతో విలసిల్లే వొక కళాఖండం 'చివరకు మిగిలేది'.

రచనల్లోనే కాదు - నిత్యజీవితంలోను - నిజమైన కళా పాఠకుడుగా, సంపూర్ణ మానవుడుగా, స్నేహపత్నలుడుగా జీవించిన గొప్ప కళాతపస్వి బుచ్చిబాబు. నడివయస్సులోనే ఆయన మనకి దూరమైనా సాహితీ లోకంలో బుచ్చిబాబు అమరుడు.

(వృజన-మానవప్రతికలో ప్రచురించిన వ్యాసం ఆధారంగా)

కృతజ్ఞతలు

కథల సేకరణలో మాకు ఎంతో సహకరించిన
మిత్రులు శ్రీ జె. వెంకటేశ్వరరావు గారికి,
ఇంకా సహకరించిన సాహితీ మిత్రులందరికీ

—పవిత్ర—

కథాక్రమం

1. మూడు కోతులు	—	9
2. 'పీ'	—	39
3. వన్ను గురించి కథ వ్రాయువా	—	63
4. ఆమె నీడ	—	83
5. చైతన్య ప్రవంతి	—	95
6. అడవికాచిన పెన్నెల	—	133
7. ఇక్కడ దీపం ఆరితే లోకం అంతా చీకటే	—	177
8. కథ కావి కథ	—	187

మూడవ కోతులు

ఏదో అవసరమున్నప్పుడుతప్ప మనకి యీ రోజుల్లో స్నేహితులు జ్ఞప్తికి రారనుకుంటా. అనుభవ అనుకోమనా బెంగుళారు ప్రయాణం తగిలింది. స్నేహితులు మోహన్ దాసు స్టేషన్ కొచ్చి కలుసుకోవల్సిందని తెలిగ్రామిచ్చి బైలుదేరాను.

సుఖాన్ని వంచుకొన్న స్నేహితులపైకంటె, దాదని వంచుకొన్న స్నేహితులపట్ల జాలిలో కూడుకున్న వాళ్ల ప్రత్యేకమైన అభిమానం వుంటుందనుకుంటాను.

మహాత్ముడు ఆస్తమించిన రోజులని. ఆ వార్త విన్న తర్వాత వారంతాను నేనూ, మోహన్ బాబూ సరిగ్గా ఛోజనం చెయ్యలేదు. రెండు రోజులు ఉపవాసముండి, మహాత్ముని జీవితమెట్టాలని స్మరించుకుంటూ వారి జీవితచరిత్ర చదువుకుంటూ, వారి భావోద్వేగాలను కూడా గడిపి బాధను వంచుకున్నాం. మమ్మల్ని గురించి కొకుండా, ప్రపంచం గురించి బాధపడటం కొత్త అనుభవం. ఆదర్శాల ఐక్యతతో తాత్వికమైన అనుభూతివున్నా, ఆ ఆదర్శాలని జీవితంలో సాధించలేనేమో అన్న భయం కూడా వుంది. ఈ భయమే మా స్నేహానికి కారణమని యిప్పుడు తోస్తోంది.

మూడుకోతుల ప్రతిమ ఆ రోజుల్లోనే ప్రచారమైంది. ఒక కోతి చెవులు, రెండోటి కళ్ళు, మూడోటి నోరూ మూసుకుని వుండే యీ కోతుల ప్రతిమను మహాత్ముడు తనదగ్గర వుంచుకొనేవాడట. చెడు చూడొద్దు; చెడ్డమాట వినొద్దు; చెడు చెప్పకు- యీ మూడు వైతిక సూత్రాలకు ఆ ప్రతిమ సాంకేతిక చిహ్నం. ఈ కోతులబాధ పుట్టుపూర్వోత్తరాలు నాకు తెలియవు. చీనాదేశపు పిట్టకథలలో అవతరించిందని కొందరంటారు. వాల్మీకి రామాయణంలో ఆంజనేయులు, రాకజగత్తులో ప్రయోజ

కత్యానికీ, బహిర బలూనికీ, భారీరక శక్తికి చూపుగా పరిగణిస్తారు కొందరు. బౌద్ధ కథా నాంగ్యయులలో కోతి కొత్త అనతరం దాల్చింది. చీనా దేశపు కథవ్వజ్ఞుడు “చి: చెంగ్-విన్” కోతిని గూర్చి వ్రాసిన గ్రంథంలో ఓ చిత్రమైన కథ వుంది. ఆ కథలో కోతి స్వర్గానికి వెళుతుంది. అక్కడ కోతల్లరి సాగిస్తుంది. దీనితో పెగలేక అక్కడివారు బుద్ధుని రప్పిస్తారు. బుద్ధుడు ఆ కోతితో వో పందెం వేస్తాడు- తన అవదేతినిదాని అవతలికి దూకగలిగితే, కోతికి స్వర్గంలో సింహాసనం లభిస్తుందని: అట్లా చెయ్య లేకపోతే తాను భూలోకానికి వెళ్ళి కొన్నియుగాలు తపస్సు చెయ్యాలి వుంటుందని. అందుకు ఆ కోతి అంగీకరించి దూకడానికి ఉపక్రమిస్తుంది. తన తెలివంతా వుపయోగించి దూకుతుంది. చాలాసేపు దూకుతూ పోతుంది. కొంతదూరం వెళ్ళాక అకాళంలోకి పొడుచుకుని ఐదు స్తంభాలు కనబడతాయి. తాను దూకిపోయినందుకు విదర్భనంగా, వొక స్తంభంపై వెండ్రుకతో “స్వర్గంకో సమానుడైన మహాతపస్వి యిటు వచ్చాడు” అని వ్రాసి తిరిగి బుద్ధునిదగ్గరకొచ్చి, తాను పందెంగెలిచాను కావున, ఆ సింహాసనం యిప్పించమని కోరుతుంది. బుద్ధుడు తన వేలు పైకెత్తి దానిమీద వ్రాసవున్న అక్షరాలను చూపించి, కోతి తన అరచేతిని దాటి వెళ్ళలేకపోయిందని బుజ్జుచేసి దాన్ని స్వర్గాన్నుండి తప్పిస్తాడు. ఈ కథలో తెలివితీ, ప్రజ్ఞకి చిహ్నంగా అవతరిస్తుంది కోతి. విజ్ఞానం చాలదు, జ్ఞానంకూడా ఉండాలని బోధ.

మూడుకోతుల ప్రతిమకి నైతికరంగంలో ప్రాముఖ్యం కల్పించారు గాంధీజీ. ఆ రోజుల్లో మూడుకోతుల రట్నం బొమ్మ ఒకదాన్ని సంపాదించాను. మోహన్ దాసు క్రైస్తవపుకి వెళ్ళుతుంటే, జ్ఞానరంగా ఆ బొమ్మని అతనికిచ్చి వేశాను.

చెంగుటూరు మరోగంటూరో వస్తుందనగా రైలు ఒక స్టేషన్ లో నిలిచింది. పలానా ‘చిత్రం చూశారా?’ అంటూ, చేతులను కండ్లకి ఆర్తంగా పెట్టుకున్న కోతిబొమ్మ ఎడ్వర్ డైట్ మెంట్ ఒకదాన్ని అక్కడ చూశాను. అది చూసంతలోపు, యీ మూడుకోతుల ప్రతిమగూర్చి కొన్ని

కోకలు సాగు. 'చెడమట నిండు' అని చెప్పుట మూసుకోటం విషయం చూడండి. కాస్తవర విన్నత్యావగదా ఆ మాట చెడ్డవో మంచివో తెలిసాడేమిటి? అలాగే చెడుగు చూడకుండా కళ్ళు మూసుకోవడం, చూడకుండా మంచునెట్టి తర్వాతేమిట. అది చెవో మంచో తెలియదని? అసలు చెడ్డవిషయాలపట్ల ముగ్ధులకు చూడాలని రేకెత్తేది. ఈ ఉదాహరణ చూడండి: నేనొక నభలో వున్నాను. అక్కడ ఒక దుండగీడు తుపాకి పైకితీసి ఒక వ్యక్తికినే గురిచెయ్యడం చూస్తున్నాను. గురి బాగా చూస్తున్నాడు. నమయంకోసం వేచివున్నాడు. మరోక్షణంలో అవలంబ్యక్తి— ఒక ప్రముఖ పురుషుడు అనుకుందాం- హఠాత్తుండకాదు. నేను చూస్తున్నది చెడగే—హత్యాకాండ. అటు చూడకుండా కండ్లు మూసుకోవడమా? లేక నా ప్రక్కనవున్న పోలీసు ఉద్యోగి జేబులోంచి పిస్తోలు తీసి, ఆ తుపాకి వ్యక్తిమీద పేల్చి, ఆ ప్రముఖుని ముగ్ధ ప్రాణాలు కాపాడటమా? అట్లా కాపాడితే 'అయ్యో పాపం- ఒక గొప్పవ్యక్తి ప్రాణం కాపాడాడు— ఇతన్ని నాయకుడిగాచేసి, ఒక శిలాప్రతిమని ఆకవిగ్రామం మధ్యగా నెల కొల్పడాం' అని అంటారా ప్రజ? హంతకుడిని చంపినా, నేనొక హంతకుడుగా పరిగణింపబడి, శిక్షకి పాత్రుడ నవుతాను. న్యాయం, చట్టం- వీటొక వ్యక్తుల వివక్షణలేదు. ఇట్టిగారు మంచివాడైతే, 'ఈ హత్య చెయ్యడంలో యితని ఉద్దేశం ప్రశంసనీయమైంది— ఒక ప్రజాసేవకుడి ప్రాణం కాపాడాడు- కాన, దీపాంశరవాసం విధిస్తున్నాను' అనొచ్చు నేమో. కొన్ని సందర్భాలలో ఏదీ మంచో, ఏదీ చెడో ఎవ్వరూ నిర్ణయించలేదు. మొత్తంమీద గమ్యస్థానం మంచిదైనా, చేరుకునే మార్గం చెడ్డదైతే కళ్ళు గట్టిగా మూసుకోవడమే మంచిదని, యీ కోతి తత్వం. కళ్ళు మూసుకునేటందుకు రెప్పలున్నాయకదా- మళ్ళా యీ చేతులతో గట్టిగా మూసుకోవడం దేనికి? వేళ్ళనుద్యం సందులోంచి కాస్తకాస్త చూడ వచ్చుననా! ఏమో నాకు తెలీదు. కొన్నికొన్ని విషయాల గుర్తి తీవ్రంగా కోపించక, అట్లా విడిచిపెట్టడమే శ్రేయస్కరం.

అట్లాగే చెడుచెన్నకుండా నోటనొక్కుకోవడం, చెడుగుని చూడకుండా, వివకుండా వున్నవారికి, అసలు చెప్పేటందు కేముండుంది?

మహాత్తర సత్యాగ్రహి, సాందర్భానికి ఎల్లానూ నోరులేదు. దైవాన్ని తనస్సుద్వారా నందర్శించిన యోగిపుంగవుడికి భాషకో విమిత్తంలేదు. ఆలోచనని మరుగుపరిచేసుకే భాష అంటున్నారు పెద్దలు. జీవితాన్ని చూడకుండా, వినకుండా, స్పృశించకుండా వున్నవారికి ఆలోచన లేముంటాయి? ఇలా వెళ్ళినకొద్దీ ఈశురు పెరుగుతూంటాయి. అందుచేత అస్త్రే ఆలోచించక, మరొకవిషయంపైకి దృష్టి మరల్చాను ఇంతలో బెంగుళూరు ప్రేషను రానే వచ్చింది.

ప్లాట్ పారంపీద మోహన్ బాబు సిద్ధంగా వున్నాడు. ఏమిటో మనల్ని కలుసుకోడంకోసం ఎవరైనా ప్రేషనీకీ వచ్చారంటే మనమైనా ఆ వచ్చిన వ్యక్తిపైనా ఆసేత, గౌరవం పెరుగుతాయి. వక్కవాటా వాళ్ళకి ఉత్తరాలు యిచ్చి వెతుతూవున్న పోస్టుమాన్ 'మితేమీ లేవండి' అన్నప్పుడు దీగాలుపడి పోతాం. ఈ చిన్న విషయాలే మన వ్యక్తిత్వం, ఉనికిని రుజువు చేస్తాయనుకుంటాను. మోహన్ బాబు దీగగానే నన్ను కొగలించుకొని మందహాసం చేసినా అతనెందుకో దీగులుగా వున్నట్లు కనిపించాడు. మహాత్ముడు అస్తమించిన రోజుల్లో మాటా, పలుకూ లేకుండా ఒకరివంక ఒకరు దీగులుగా చూస్తూ కూర్చున్న దృశ్యం స్మరణకొచ్చి కాబోలు....!

ఒక మొహంయొక్క వర్చస్సు పంచుకొన్న ఒక అనుభవంతో ముడిపడి మనస్సులో నిలిచిపోయిన తరువాత కొత్త జీవితానుభవాలు దాన్ని కాలచక్రంలో వదేసి రకరకాలుగా సాగేసినా మన మనస్సులోవున్న ఆ ప్రతిమ వైఖరి మటుకు మారదు. చదువు, సంస్కృతి పెంచుకొని మోహన్ బాబు ముందుకు ప్రయాణం చేస్తున్నా సుమటిమిది జాప్తుహాత్రం వెనక్కి జరుగుతూవుంది. వళ్ళమీద శ్రమతో కదిలిన వచ్చు, కళ్ళల్లో మూలరికి నక్కినట్లనిపించింది. మనిషి చిక్కాడు. హడావిడిగా గడ్డం చేసుకొన్న వైఖరి.

“ఏం అలావున్నావు, వంట్లో బాగాలేదా? రా వెడదాం” అని సామాన్లు పోర్లరు నెత్తినపెట్టి వెంటాటే వడుస్తున్నాం గేట్లో యివ్వడానికి టికెట్లు పైకి.

“సామాన్యు వెయిటింగ్ రూమ్ లో పెడదాం. రా, చెప్తాను” అన్నాడ మోహన్ బాబు.

“ఏం....కథ?”

“నేను యింటికి వెళ్తున్నాను. నా రైలు మరో గంటా గంటన్నరలో వస్తుంది. అంతవరకూ యిక్కడే కనిద్దు చెప్పకుండా” అన్నాడు.

“ఇంటికి వెళ్తావా, ఇవాళే వెళ్తావా?”

“ఏవో సంబంధం పచ్చిందిట, చూడడానికి రమ్మన్నారు.”

పైకి నవ్వేశాను. వెయిటింగ్ రూమ్ లో వ్యక్తులు మాకేసి చూశారు.

“పెండ్లి సంబంధానికి వెళుతూ అంత దీగులెందుకూ? అయినా ఊహించగలనులే! చాలామందికి పెళ్ళం చే భయం-అంటే ఒకామెను చేసుకోగానే మిగతా కన్యలపై విడిపోవాలే అనే దీగులుకామా!” మోహన్ బాబు నవ్వుతూ సాగించాడు. అవచారం చెయ్యని దోషిలాగా.

“అల్లా కాఫీ తాగివొడ్డాం రా, సీతో చాలా చెప్పాలి.”

బయల్దేరాం.

“నేను దీగులుగా ఉన్నానని నీ తెల్లా తెలుసూ?”

“ఏవో అల్లాగనిపించింది.”

“అదంతా పెద్ద కథ” అని చెప్పడం సాగించాడు. కథకి తుది మొదలూ వుండాలన్నాడు పెద్దలు. దానికో స్వరూపం వుండాలి. ఆసక్తులమైన నిత్యజీవితమనే చెత్త కాగితాల బుట్టలోంచి వ్రస్తుతానికి వనికొచ్చే కాగితం ముక్కలని ఏరి ఆటకొంది మార్చి నైతిక విలువలుకట్టే న్యాయస్థానంలో దాఖలు చేసుకోవాలి. ఈ సనికి రగినంత అనుభవం, శిక్షణ, ఉన్నా లేకపోయినా సమయానికి న్యాయస్థానంలో దాఖలు చెయ్యడం తప్పదుగనక నా ధోరణిలో ఆ కథ చెప్తాను.

ఓరిజినల్ నం బెంగళూరులో వాక నెం వుండొచ్చివాచ్చి, హాస్టల్ లో చోటుదొరక్క, హాస్టల్ పక్కంట్లో వో వాటాలో మకాం వుంటున్నాడు మోహన్ బాబు. ముందు రెండు గదులు, వాక వరండా, దానిమొందు నాలుగైదు పూలమొక్కలు, కిటికీలోంచి ఛితాడుకొమ్మదాకా కళ్ళబడే

రెండు కొబ్బరిచెట్లు, కాంపొండుగోడ—అదీ అతనివాటా. బల్లమీద ఆలారమ్ గడియారం, రబ్బరు కోయంచొమ్మ, గోడమీద గాంధీగారి పటం, ప్లేటాచులతో కలిపి టియంచుకున్న హివా అమర్చుతున్నాడు. భోజనం హోటలునుండి కరియర్లో వాళ్ళ పనిపిల్ల 'నానీ' తీసుకొస్తుంది. గది పూర్వదం, పక్క వెయ్యడం తీయడం, హిపీ తెచ్చిపెట్టడం, ఉత్తరాలు పోస్తుచెయ్యడం— యిట్లాంటి చిల్లరపనులు చేస్తుంది 'నానీ'. వాళ్ళమ్మ అలిమేలు, హొన్నప్పగారింట్లో పనిపంది.

హొన్నప్పగారు వ్యాపారస్తుడు. బిస్తీ సంస్కృతి అంతగా అబ్బిని పూర్వాచారపరాయణుడు. ఆయన భార్య అన్నపూర్ణమ్మగారు—మరి ఛాండసురాలు. కొడుకు మాధవరావు (ముద్దుగా ఇంట్లో 'మాపూ' అని వ్యవహరిస్తాడు) పట్నంలో చదువుకుంటున్నాడు. తెలవలకివొచ్చి, వారం పదిరోజులు కలసాగా గడపి వెడతూవుంటాడు. ఇంతకంటే మోహన్ బాబుకి వారిని గురించి ఏమీ తెలియదు. ఇవేనా నానీద్వారా తెలుసుకున్నవే. 'నానీ' కన్నడప్రాంతంలో వుండిపోయినా తెలుగు బాగానే మాట్లాడుతుంది.

స్నానంగదికి పన్నటి నందులోంచి వెళ్ళాలి— ఆ నందు పొడుగునా గోడవుంది. అట్లా వెడతూంటే అప్పడప్పడు హొన్నప్పగారింట్లో పంచలనం, మాటలు, పగంసగం విజబడుతుంటాయి. కాని మోహన్ బాబు వాటినిన్నదూ విదానంది వినలేడు. అయినా ఆ వృద్ధదంపతులకు చెప్పకునే మాట్లాడుంటాయి ?

మోహన్ బాబు వారిపట్ల కాస్తంత కుతూహలం కనబరచినా, దానికి కారణం కొంతవరకూ 'నానీ'యే. నానీ ఇరవైయ్యేళ్ళ వయసుపిల్ల. దుబ్బుగా వొంతులు కిరిగిన ఆ జాట్టులో మొహం గుండ్రంగా కనిపించినా, పరీక్షగాచూస్తే కోలమొహం. మోహన్ బాబుకి కోలమొహం ఇష్టం. గుండ్రటి 'చంద్రబింబంలాంటి' మొహం అంటే రోత. కోలమొహంలో ఒక నాజుకు 'గ్రేస్' వుండంటాడు. ఆ నాజుకు 'నానీ' శరీరం అంతటా వుండింది. పోషణ, పోకు లేక చింపిరిగా వుండటం మూలాన, ఆ నాజుకు మురింత స్ఫుటంగా ఆకర్షిస్తుంది. నన్నటినడుం, పొడుగాటికళ్ళు, తీర్చిన

వక్షులు, రెండుచేతులను గొక్కచేతితో నొక్కి అనిపించే నునుపైన చేతులు—గాజుబరేవు అందుకే మన ఆకర్షణీయంగా వుంటాయిట. మెళ్ళో ఏమీలేవు. చెవలకేమీలేవు—లవలగా జరస్తు. ఆ నన్నటి నడుంపై, బరువుగా పెద్దవిగా కనిపించే స్వనాలు మరింత ఆకర్షణీయంగా వుంటాయిట వాదులు రెవికలోంచి ఎంత బిగించి కట్టినా, గుండుడుస్తున్నప్పుడు, మధ్య లోతైన పాదుడుట్టా వాటి కదలిక గుండ్రతనం, సునుపు వాటినిచూసి కాత్కాలి కంగా సంతోషపడే అవకాశాలెన్నో పెంచాయిట. ఆదునిక బిల్వాలలో అట్లాంటి నగ్గుత్రీ సౌందర్యాన్ని చూశాడు—చెంగుహరు ఆర్ట్ ఎగ్జిబిషన్ లో. ఆ మధ్య వొంగి పూడ స్తుప్పువప్పుడు, నానీ వక్షు అల్లాగే అనిపించింది.

ఆ రోజున గుండుడుస్తూ గాలికి తల పుడగగరగా మూసినప్పుడు కొంగు తలుపులందులో ఆగుబుకుని లేచేటప్పుడు, పమిటంతా పూడినప్పుడు, అతను చూడ్దంతో వారిలో వాక ఆన్యోన్యభావం ప్రబలినట్లనిపించింది. సిగ్గుపడి, చీపురు అక్కడ వొడుచేసి పరుగెత్తుకుపోయింది నానీ. అతను చూసింతర్వాత, పక్కకుతిరిగి బిల్లమీద చూడుకోతుల బొమ్మను వెనక్కి తిప్పి నిలబెట్టాడు.

కెలవులకు మాధవరావు పట్నంనుంచి రావడంతో మోహన్ బాబు ప్రశాంతజీవనంలో సంచలనం టైలుదేరింది. మాధవరావుతో ఇతనెప్పుడూ మాట్లాడలేదు. కలుసుకున్నప్పుడు వొకరినొకరిని చూసి వచ్చుకోడం, మందహాసం ప్రకటించడంవరకే వారి సంభాషణ.

ఆ రోజు ఇంటిదగ్గరనుంచి మనిచూడ్దరొచ్చింది. గది ఆదై నానీ ద్వారా పంపుదామని వర్షులోంచి రెక్కతీశాడు. మరో రెండు రూపాయల నోటు చేతులోకొచ్చింది. 'నానీ'ని పిలిచాడు. వచ్చింది. తలుపు జేరవేశాడు. కిటికీలోంచి అబూ యటూ చూశాడు. నోట్లు చూపాడు. నానీ కళ్ళు పెద్దవి చేసింది భయంతో తలవూపింది. చెయ్యి పైకి పెట్టమన్నాడు. చేతులో చీపురు గిరవాతెట్టి గది అవతల తలుపు తెరిచి ఒక్క పరుగున వెళ్ళింది నానీ.

అతనికి నవ్వొచ్చింది. ఎందుకట్లా భయపడుతుంది? ఇంకా ఎల్లాకి పెళ్ళిచాలేదు. అలిమేలు ద్వారా అదీలాస్తా తెలుసుకున్నాడు. పెళ్ళిరాకపోతే? ఏవో సలకయం, పెనుగులాట, పున్నప్పదే అడవి సిగ్గు ప్రకటిస్తుంది. ఇష్టంకంటే అయిష్టం ప్రకటించి, అవకలవాడికి అందబుండా దూరమై, వెబాడబడటం ప్రీతైజం. అందుకు స్పష్ట సమహర్షివన ఆయుధం సిగ్గు. 'నాని' చేష్ట అకన్నా చార్వాణికి పురిగొల్పింది. ఇదివరలో అదై అలిమేలు ద్వారా ఎంపేవాడు అలిమేలు ద్వారా పంపడం ఎందుకో? అకనీ స్వయంగా చూస్తూన్నగానికి ఇవ్వచ్చుగా. ఈ చాస్త పనికి మధ్యవర్తి ఒకరారా? దయ్యకో కూడుకొన్న వ్యవహారంలో కుటిలత్వం తప్పదు. ఈసారి నానీద్వారా పంపుతేనేం? కొద్దిరిచెట్టు కింద బిట్టలు అరచెడు తోంది. తాడుమినికి చేతులెత్తినప్పుడు, కండలపై నీడలు స్పృహంగా పడు తున్నాయి. శరీరం అంతా ఒక్కసారి పైకి ఎగత్రాకి నమస్కారం పెడుతూ దేన్నో ఆహ్వానిస్తున్న శిలాపతిమలా— అతనికేసి కోపంగా చూసింది. నల్లగుడ్డు కొనకి జరిగినప్పుడు, పెదవులు విగించినప్పుడు 'నానీ' శిలంగల వ్యక్తిగా, తన చా శిలం అమ్మినందుకు విచారించి నట్లు, చాస్త విషాదరేఖలు కూడా అమెలో ప్రత్యేకమైన ఆకర్షణ అని, అకనాక్కడికే తెలిసిన రహస్యం. ఆ రహస్యంలో అనందం వుంది. అట్లాంటి దింతెవరికి వుండదు. తనొక్కడే తెలుసుకున్న అనుభవం మరెవ్వరికీ తెలవకపోడంలో, తెలిసే అవకాశం కూడా లేదన్న ఉజ్జాసలో అతని ఊహ వైకాల్యం పెరిగింది. రమ్మని సంజ్ఞ చేశాడు— పూడవడం పూర్తిచెయ్యమని. ఉహ అన్నట్లుగా తలపూచింది. అతనికి కోపం వచ్చింది. మరో పనిమనిషిని చూచుచుకోలేదా? మరో కుట్రాని. కోపంతో కిటికీతలుపులు గలాన మూశాడు. కోయలదొమ్మ తనవైపు తిప్పుకున్నాడు. గుమ్మం తలుపు తెరచి చీపురు బైట గిరవాపెట్టి, మల్లా తలుపులు చప్పుడయ్యేటట్లు మూశాడు. మూశాడేకాని గడియపట్టలేదు. అందుకు నవ్విచ్చి దళనికి.

స్నానానికి బయలుదేరాడు. మందువా నందుకోంది, స్నానంగది ముందు ఒక పొడుగాటి తడక అడ్డంగా కట్టివుంది. దానివెనక ఏవో

కంఠాలు వినిపిస్తున్నాయి. ఒకటి హాస్యస్వగారిది. ఉదయం నెలవారు. మరో ప్రేమకథ వివరిస్తున్నది. అది అన్నపూర్ణమ్మగారిది కాదు. గుసగుసలోకి నవ్వుగలిగిన కంఠాలు అకవి మహాహలాన్ని రేపాయి. అది విన్న కంఠమే. అలిమేనది. మరో అంగు ముందుకేసి, మరోఉదయం అగాడు. నోట్లు లెక్కెస్తున్న చప్పుడు వినిపిస్తున్నది. 'రెండు' - రెండొందలు. ఎవరు ఎవరికిన్నానో తెలియదు. గుసగుసలు నెలవాయి. వన్నగా గాటల చప్పుడు. హాస్యస్వగారి నవ్వు. లోపలికి అన్నపూర్ణమ్మగారి వియ్యం-అంట్లు తోమడున్న శబ్దం. దూరంగా ఏదో పిట్ట. వేడినీళ్ళ కాగుకొండ కట్టెలచప్పుడు, తనకెందుకు? స్వాగతం గట్టికి వెళ్ళాడు. అకవి మనస్సు బాగాలేదు. హాస్యస్వగారికి, అలిమేనది ఏదో ఉండన్న అభిప్రాయం దృఢపడుతోంది. ఒకప్పుడున్న ప్రియమయితా కొనసాగుతోందో మరి! వయస్సు ముదిరిన పోకిరీచేస్తుంది కాపాడేదీ వారి వయస్సే. ఆ దైర్యంతో వారెన్నో చెప్పింది. సంఘం నట్టించుకోదు- భార్యకి అన్యాయం జరగవలెనని పేరు. అలిమేనది మొగుడులేదు. యద్దంరోజుల్లో చనిపోయాడు. డబ్బులో సమాజంలో వ్యక్తుల స్థానం నిర్ణయించి, వియ్యం కట్టిపారేసి స్థిరంగా వుండగలం అనుకుంటున్నానని, అది పూర్తిగా నిజంగాదు. వయస్సునుబట్టి, నైతికరంగానూ వియ్యం కట్టిచ్చు. హాస్యస్వగారి కట్టిచ్చు. మనస్తత్వం బట్టి కూడా కట్టిచ్చు. శృంగారమయ జీవితానికి అలవాటుపడ వ్యక్తికి, ఉపరంటా అల్లాగే వుంటాడు. అది ఇంకా పెరుగుతూ వుంటుంది కూడా. అందుకనే దురంతాలు పెద్దలకే సాధ్యమౌతాయి.

కాని మోహనాని పెద్దవాడుకాదు. నానీవట్టి తనకెందుకు అట్లాంటి అలోచనలు? తన కష్టాలకు తస్స. వయసులో శృంగారం సమాజమైంది; వార్తకర్తలో కృతిమైంది. చిన్నప్పుడు యవ్వనం కాపాడుతుంది. పెద్దయితర్వాక. హోదా, డబ్బు కాపాడతాయి— అని నమ్మించుచుంటూ గదిలో కొట్టినప్పుడు, 'నానీ' గది పూడుస్తోంది. అతను రాగానే నిలిచి నవ్వింది. అతను కోపంగా చూశాడు.

“ఇదిగో- ఇంట్లో- అయ్యగారికి- హాస్యస్వగారికి ఇచ్చి” అని పర్సులో రూపాయల నోట్లు తీసిచ్చాడు. కుడిచేతిలో చీపురు ఎరం చేతిలోకి ఫిరాయించి, తొడమీద తుడుచుకొని, అరచెయ్యి ముందుకు చాచింది. చేతికి రెండంగుళాల పొడుగున, ప్లాస్టిక్ గాజుబండటం చూశాడు- ఎర్రవీ, పచ్చవీ, నల్లటివీ. వాటికేసి చూసి నవ్వుతూంది.

“తెలిసిందా?”

తెలిసిందన్నట్లు తల పంకించింది. నోట్లు తీసుకుంది. ఊడవడం పూర్తిచేసి వెళ్ళింది. అమె చేతికి ఆ గాజులు దాగుండలేదు. అల్లా బోడిగా వుంటేనే బాగుంటుంది. గడిలో వొంటిగా వుంటున్నట్లనేగా, యీ ఆలోచనలు. బైటికి వెడితే, ఏదీ వుండదు.

రాత్రుళ్ళ నిద్రనట్టదు. ఏవేవో ఆలోచనలు. రెండో ప్రపంచ సంగ్రామం- క్విట్ ఇండియా ఉద్యమం- హిటల్ర్ దంపతుల ఆత్మహత్య, ‘క్రిస్ట్ మిషన్, నావకాలి, మహాత్మాని నిర్యాణం, రిసెట్టిక్ దినోత్సవాలు. మూడు కోతులు- బల్లమీద రబ్బరుబొమ్మ- గది వూడుస్తూ ‘నానీ’. ఊహ విశాలమైందంటాడుగాని, శరీరం ఎంత సంకుచితమైందో, ఊహకూడా అంతే. మానవుడి మెదడుకొలతెంత? ఆరంగుళాలపొడవు- వెడల్పు. ఊహకూడా అంతే. గిరిగిర తిరిగి మచ్చా అక్కడికే చేరుకుంటుంది. రక్తం, నరాలు అవయవాలు మెదడుని, ఊహని కట్టిపడేస్తాయి. అనంత విశ్వాన్ని పాలిస్తున్న పరమాత్మ ఆత్మస్వరూపం దాల్చి ఈ కాస్త శరీరంలో దాగివున్నాడంటే నమ్మలేకుండా వున్నాడతను.

ఆ మొర్రాడు ఉదయం అలిమేలు అతని గదిలోకొచ్చి రెండు రూపాయలు తిరిగి ఇచ్చినేసింది- తను అద్దెకోపాటు, ఈ రెండూ అద సంగా యిచ్చాడుగనక. పోనీ మీ ఆమ్మాయిని తీసుకోమను ఆంధ్రామను కున్నాడు గాని, తనే స్వయంగా ఇద్దామని నిర్ణయించుకుని ఆ రెండూ తీసుకున్నాడు. నానీపై కోపమూ, జాలికూడా తలిగింది. చాలా అసహయ కురాలు- ఏమీ గ్రహించలేదు. నవ్వుకుంటూ- ఊహలేని భాగ్యరాజు: దబ్బుతో ఏమి ర్తించేని పవిత్రమూర్తి: ఊహని చిరీతమైన సుగుమారి.

చెబు చూడడు; వినుడు; చెప్పుడు. చూచుకోతు నితని జీర్ణిండుకొన్న త్రిమూర్తి!

ఆ రాత్రి మోహన్ దాని నిద్రపట్టలేదు. కొరియా పరిస్థితిని గూర్చి ఆలోచించాడు. అంతర్జాతీయ ఐక్యత సందర్భి గూర్చి ఆలోచించాడు. ఈజిప్టు వ్యవహారం గూర్చి త్వరగా ఆలోచించాడు. వాటికి యధార్థాని కున్న వొత్తిడిలేదు- ఆ ఊహాచక్రానికి కేంద్రంలేదు. ఈజిప్టు, కొరియా జెనీవా- అవన్నీ భూగోళ శాస్త్రపటంలో మచ్చలు, పత్రికలలో అక్షరాలు, ఉపన్యాసవేదిక నుండి వెలువడే ధ్వనులు.

దోమ ధ్వని చేస్తోంది. ఆనేకం దోమలుంటే వాటిని ఎదుర్కో దానికి సిద్ధంగా వున్నాడు తాను- కాని ఒక్కచే వుంటే అతను అనహా యుడు. ఎటునుంచో వస్తుంది. ఎక్కడ వలకూడదో అక్కడ వాలు తుంది. రోడిస్తుంది నిష్క్రమిస్తుంది.

లేచాడు- వరండాలోకి నడిచాడు. చెట్టుకింద నిలబడ్డాడు. అకలు కదులున్నాయి- కొబ్బరిచెట్లు గుర్రెడుతున్నాయి. మందారం ఎర్రకాలువా కప్పకుంది. అవశల గదివైపు వెళ్ళాడు. కిటికీలోంచి నీడలు పడటంలేదు. దీపంలేదు. అంతా చీకటి- ఆకాశంలో నక్షత్రాల కర్థంకాని చీకటి. గది ముందు మెట్టుమీద కూర్చున్నాడు. రాత్రుళ్ళే ప్రాణం హాయిగా వుంటుంది; తన నిజస్వరూపం తనకి తెలుస్తూ వుండే సమయం అదొక్కటే. 'సువ్వెవరవో తెలుసుకో' అంటాయి వేదాలు. ఆ పని రాత్రే సాధ్యమవు తుంది. తనెవరు? ఏమో!

గదిలోంచి కంఠాలు వివరిండుతున్నాయి. అతను ఉలిక్కిపడి, గోడ దగ్గరగా జరిగాడు. పురుషుడి కంఠం- అతనికి తెలుసు, పహాన్నప్పగా రణ్ణాయి, మాధవరావుదీ ఆ కంఠం. ఆ రెండోది శ్రీ కంఠం! మాటలు తెలియడంలేదు- ఏదో చప్పుడు, గాఢముక్కుల గొట్టం తిప్పినప్పుడు అందులో గాఢ ముక్కులు సన్నగాచేసే చప్పుడికిమల్లే ఎన్నడూలేదని, ఆ ఉదయం 'నానీ' చేతిని ప్లాస్టిక్ గాఢలు చూశాడు. ప్లాస్టిక్ గాఢలు చప్పుడు చేస్తాయా? అతను సరిగ్గా చూడలేదు ప్లాస్టిక్ గాఢలు కావేమో! మళ్ళా చప్పుడు నిలిచిపోయింది. ఒకటి రెండు ఇంగ్లీషుమాటలుకూడా వివరిడ్డాయి.

‘నానీ’తో ఇంగ్లీషా! లోపలికి చూస్తే, దీపంలేదు. లోపల చీకటి. తను అట్లాంటివి చూడొచ్చా? కళ్ళు మూసుకుని చూడొచ్చునేమో. ఏదో చప్పుడు- ఒక్కడుగువేసిన చప్పుడు. భయమేసింది. లోపలికొచ్చాడు. మంచంపై వాలాడు. నిద్రరాక నాలుగు నిద్రసింది శరీరం తనే నిద్రపోతుంది. దాన్ని విడిచేసి ఉపాయాత్ర సాగిందాడు. విశ్వం అనంతంలాదుట ఒక చోటునుండి తిన్నగా ప్రయాణంచేస్తే, ఎప్పుడో అప్పుడు నిజస్థానానికి చేరుకోవడం తత్వం. విశ్వం, సమయానికి బంధింపబడి, రెండూ కాస్తంత వొంగి ఏకమాయాయిత- స్రవం ముద్దుకోసం పెనుగులాడు తున్న ప్రేమికుల అధరానికిమల్లే. స్థలం ప్రేమిడు, కాలం ప్రేమిసి—

వారు నిడివిడిగా వుంటే సంతానం వుండును. కలిసివుండటంవల్ల, ఫలితంలేదు. జీవితానికి, అర్థంలేదు, ప్రేమకివుండేమోగాని! అది భౌతిక, ఖగోళశాస్త్రాల నిర్వచనం. తను తిరిగి ‘నానీ’ దగ్గరకే వచ్చాడు. చీకట్లో మూడుకోతుల బొమ్మ కనబడటంలేదు. నైతికవిలువలను పాటించ నక్కర్లేదు. కళ్ళు మూసుకున్నాడు. తెల్లవారింది.

‘నానీ’ ఉదవదాని కొచ్చింది. ఆమెకేసి పరీక్షగా చూచాడు. కళ్ళు తేటగా మెరుస్తున్నాయి. వళ్ళు తెల్లగా తనకు చూటున్నాయి. అప్పుడే ఉదయించిన సూర్యబింబంలా వుండి- ఎవరి అంచనలేదైన సూర్య గోళంలా స్పృహంగా, తీక్షణంగా ఆమెలో ఏ మార్పులేదు. అద్దంలో తన మొహం చూసుకున్నాడు. ఏమిటాగీట్లు! వాటె చుంద నడక ఏర్పడిన ఎడారిజాడలకిమల్లే, వర్షానికి యిరవైన నీళ్ళ గుంకంకిమల్లే.

ఆమె వొంగివుడుస్తుంటే బల్లకింద ఏదో పడిపోయినట్లు మోకాళ్ళ మీదపడి, వొంగి ఆమె చేతిగాని పరీక్షగా చూచాడు. కొంచెంగా చప్పుడు చేస్తాయి. రంగుగాజుల గొట్టం తిప్పినట్లు మరోటి చూచాడు— మెడలో ఎర్రపూసలతాడు.

“కొన్నావా?”

అవునన్నట్లు తలవూపింది.

“ఎక్కడ?”

వచ్చుతుండేది?

“మాట్లాడవేం?”

ఆ చూటకి వెళ్ళింది. వెనకభాగం- చీరలోంచి పిరుదల ఆకృతి కనబడుతోంది- తను ఎగ్జిబిషన్ లో చూసిన శిలావ్రతి పుకి మల్లే.

“ఎప్పుడైనా సినిమాకి వెడలావా?”

తలపూపుకుంది.

“వెడలావా?”

బైటకి వెళుతోంది. నవ్వుతోసి నిలిపాడు.

“ఇవిగో రెండు రూపాయలు-సినిమా కెడతాననిచ్చాను. మీ అమ్మకి చెప్పావా? ఇంకెప్పుడూ అల్లాచెయ్యకు.”

అమ్మో! అన్నట్లు కళ్లు పెద్దవిడేసింది. అతని కంఠం బొంగుడు పోయింది. ఎంజెనట్లు మాట ఉడబడుతోంది. రూపాయలు చేతులోపెట్టి, వేళ్ళు మడిచి నొక్కాడు.

“ఫరవాలేదులే. ఏదేనా కొనుక్కో.”

తీసుకుంది. “అమ్మయ్య” అనుకొన్నాడు.

ఎందుకిచ్చినట్లు ఆ డబ్బు తను? మొదటిరోజున ఆద్యైయిచ్చేటప్పుడూ ఆ రెండురూపాయలూ అదనంగా చేతులోవచ్చాయి. ఇచ్చిచూశాడు- ఏమో తుందోనని, రూపాయకోసం కొట్టాడుకోడం, ఖానీలుజరగడం పత్రికలలో చదువుతాం. అలిమేటుకి డబ్బుకాపేర్చుంటేదు. ఆ రెండురూపాయలూ తిరిగి యివ్వడంలో డబ్బునట్ల ఆమె నిజాయితీ తెల్లమౌతోంది. ఎందుకిచ్చినట్లు? ఆమెని సంతోషపెట్టాలవితప్ప మరో ఉద్దేశం అతనికి కనబడలేదు.

ఆ సాయంత్రం కాలక్షేపం అవక సినిమాకి బైటదేరాడు మోహన్ బాబు. అతను హాల్లోకి నెళ్ళేటప్పటికి ఆట ప్రారంభమైంది. అదీ ఇంగ్లీషు చిత్రం. జనం మధ్యమధ్య పెద్దగా నవ్వుతున్నారు. ఎందుకో అతను అందులో లీనం అనలేకపోతున్నాడు. చూస్తున్నాడు, వింటున్నాడు- కాని అదేమీ అవగాహన అవడంలేదు. మనస్సు ఎటో విహరిస్తోంది. నగం మనస్సు సినిమాకదలో లగ్నంచేసి, మిగతామనస్సుని వేరేచోటుకి వంప గలగడం వింత అనుభవం-అట్లా జరుగుతోందని గ్రహించడం మరి విచిత్రమైన అనుభవం. జనంతోపాటు అతనూ మధ్యమధ్య నవ్వుతున్నాడు-

చీకట్లోపూడా సమూహాల ట్రోఫానికి లొంగిపోవడం తమాషాగా ఉంటుంది. వదిమందితోనూ వంతుకునే అసందం వేరు-వ్యక్తిగా, ప్రత్యేకంగా అనందం పొందడం వేరు వికాంతంగా పొందిన అనందంలో భౌవత్వం, నిండు తనం, సామాజిక ఆశుభావంలో లోపిస్తాయి కాబోలు అనుకుంటూ వుండగా ఇంటర్వ్యూలో లైట్లు వెలిగాయి. జనం నిట్టూర్చి, సిగరెట్లకి, 'టీ'కి బైటకి కదిలారు. హాలంకా సరళాయించి చూశాడు. దూరంగా వెనకం సీట్లో హౌన్నప్పగరబ్బాయి మాధవరావు- కనిపించాడు. అవును, అతనే. అతను తనని చూడకుండా వక్కకి మొహం తిప్పివేశాడు మోహన్ బాబు, అతను చూడకుండావున్న నమయంలో చూస్తూ, ఎందుకు? ఏమో అతనికే తెలియదు. కొన్ని చేష్టలకి అర్థమేవుండదు. మళ్ళా చూశాడు. మాధవరావు ప్రక్కన ఒక స్త్రీ కూర్చుంది. మనిషి నలుపు— కాని నాణాకుగా, చదువుకున్నదానిలా కనిపిస్తోంది. చెక్కళ్ళపైన ఏవో కాంతివుంది. ఆమె చెవుల దుద్దులు మెరుస్తున్నాయి. అవి వశ్రాలదుద్దులు.

ఎవరామె ?

తన వక్కసీట్లో అంగ్లోఇండియన్ స్త్రీ కూర్చుని వుంది. అల్లాగే కాకూడదూ. కాని మాధవరావు చనువుగా, దగ్గరగా కూర్చున్నట్లు స్ఫురించింది. స్ఫురించడమేమిటి? వారిద్దరూ మాట్లాడుకుంటున్నారు. నవ్వుకుంటున్నారు.

సిగరెట్లు పారేసి జనం లోవలికి జొరబడ్డారు. హాలంకా వొంటి దీపం వెలుగులో, పొగమసగలో, తుఫాను చెలరేగిన సముద్రంలో చిన్ని వడవలా అతని కళ్ళముందు పూగిపోతోంది. మళ్ళీ చీకటి, చేపలవాళ్ళ వలలా- చిత్రం కొనసాగింది- మధ్యమధ్య విరగబడి నవ్వడాలు ప్రారంభమైనాయి. మోహన్ బాబుకి వొళ్ళుమండుతోంది. ఆ పైకి నవ్వడం ఎందుకు? లోలోన అనందించకూడదూ ?

ప్రేయసికే ఏకాంతంగా ఏ కాలవగట్టునో, ఉద్యానవనంలోనో విహరించక, జనం మధ్యకి రావడంలో ఏం అనందం వుందో అతనికి అర్థంకాక ఆ వప్పేజనంపై విసుక్కున్నాడు.

అ కోపం చిత్రంపైకి పోలింది. చేపంతో నేటి అరాజకత్వానికి కొంకవరహ ఇంగ్లీషుచిత్రాలు రారణం. పాశ్చాత్యుల స్వేచ్ఛా స్రవర్తన, కారీర నుభావ అన్వేషణ, అవ్యాత్మిక చింతన రాహిత్యమూ, నేటి యువతీయువకులను భౌతిక సౌందర్యాన్వేషకులుగా మార్చివేసినాయి. వారు ఇంట్లో, నిర్వృతీనితంతో హిందలేని అనుభూతి, ఇంగ్లీషు చిత్రాలలో రహస్యంగా పొందుతున్నారు. యువతీయువకులు మాత్రమే ఏమిటి? వారు అది అన్వేషించడం సహజం, మంచిదీహడా. పెద్దలుకూడా, వయసు మళ్ళినకొద్దీ, యీ రకం అన్వేషణ తీవ్రహాసం చాలుస్తుంది. వృద్ధులు కూడా, ఈ చిత్రాలని విరగబడి చూస్తున్నారు. చాలామందికి నడలి, హరించుకుపోతున్న తమ వ్యక్తిత్వాలకి ఈ సినిమాలే శరణ్యం.

మన ప్రదర్శకులు యీ రహస్యం కనుక్కున్నారు. మన చిత్రాలలో, పాస్చాత్య సంగీతరీతులు, నృత్యరూప్రదాయాలు, కృంగార చేష్టలు, వీటిని ప్రవేశపెట్టి, జనసామాన్యం జోహారుల నందుకుంటున్నారు. కుదేలులవుతున్నారు. ఇదొక మతంగా ప్రబలుతోంది ఈ పాశ్చాత్య చిత్రాల దీగుతుని ప్రభుత్వం నిషేధించి మతసామరస్యం ఎందుకు పెంపొందించడో? అని ప్రజాస్వామ్య సిద్ధాంతానికి విరుద్ధం. కళారంగంలో అసలు కూడదు. అరాజకత్వంలోంచిగాని కళ జనించదు, పెరగదు.

సినిమా అయింది. జనం లేవారు. వారు వొక్కసారిగా వొడిలేసిన శ్వాస హాలును దుట్టుముట్టుంది. బైటపడ్డాడు మోహన్బాబు, మాధవరావు, అతని ప్రక్కన కూర్చున్న దుడ్డులమ్మాయి ముందు నడుస్తున్నారు. వారి వెనకాలే నడుస్తున్నాడు. లాక్సీ, రిక్తా, బిళ్లవాళ్ళ ఆహ్వానాలు కాదని, వారివెనకనే తనూ నడుస్తున్నాడు. నాలుగైదు ఫర్లాంగులు వెళ్ళారు. నందు లోకి తిరిగారు. తిను తిరిగారు. మాధవరావు నిలిచిపోయాడట. ఆ అమ్మాయిమాత్రం నడిచి వెళ్ళింది. మరో అరఫర్లాంగు నడిచి ఒకింతలోకి వెళ్ళింది. అమె ఇల్లేతాబోలు. మాధవరావు వెనక్కి తిరక్కపూర్వమే, గబగబనడిచి ఇంటికి చేరుకున్నాడు మోహన్బాబు. తలుపువేసి దీపంఅర్చి కిటికీలోంచి చూస్తూ కూర్చున్నాడు. మాధవరావు, తన గదిలోకి వెళ్ళడం చూశాడు. ఆ అమ్మాయి ఎవరో? చాలా తను మాధవరావు గదిలో ముట్టడా

విన్నాడు. అందులో రెండోశతం వ్రేడి. సిరిహగొచ్చిన అమ్మాయిదే అవాలి. నానీదమాత్రం రాదు, అమ్మయ్య అనుకున్నాడు.

నిద్రపట్టేమందు కాగి వరున్నాడు మోహన్ దాం. రెండు చూడు రోజల్లో మరో విషయం జరిగింది. హాన్నక్షప్పగారు ఏదో పనిమీద మైసూరు వెళ్లారు. మద్యాహ్నం రెండ్లైంది. అన్నపూర్ణమ్మగారు నిద్ర పోతోంది. కల్లంతా నిశ్శబ్దంగా వుంది. మోహన్ దాం వరుదామని మంచంపై వక్క నర్తుతున్నాడు. బైట గేటుముందు ఏదో చప్పుడైంది. పోస్తున్నాడేమోనని చూశాడు. అలిమేలు. తిన్నగా వక్కగదిలో కెళ్ళింది— అది మాధవరావు గది. ఎందుకో? తలుపు తాళంచెవి నందులోంచి చూస్తున్నాడు- మోహన్ దాం, అతని గుండెలు వేగంగా కొట్టుకుంటున్నాయి. మధ్య తన కెందుకు బాధ. శరీరంపై తన కెట్లాంటి యాజమాన్యము లేకపోవడం చిత్రంగా వుంటుంది. మనసు అలబడి— రెండో వ్యక్తి గదిలోకి వెళ్ళాడు. అతను మాధవరావు. రెండుచూడు వినుషాలలో అలిమేలు ఇవతం కొట్టేసింది. అమ్మయ్య అనుకొని నిద్రిస్తాడు మోహన్ దాం. అలిమేలు వెళ్ళింది. మాధవరావు గది గడియారాన్ని చప్పుడైంది. మోహన్ దాం వరుచున్నాడు. కాలం బరగను. ఏమీ బరగదు. వినుగువుడుతుంది. జీవితంపట్ల విషాదరశంగా వినుగు వుడుతుంది. బారంగజేసుని గురించి ఆలోచించాడు. అతని కొడుకు, వారి ప్రేమ కలాపాలు, సింహాసనం కోసం కొట్లాటలు, యుద్ధాలు. ముండాజో పీగమ్ తాజ్ మహల్ లో కాళ్ళకంకా పవ్వళించింది. జీవితంలో ఏమి చూసిందో మృత్యువులోనూ అదే - వినుగు.

ఓ గంట కాలక్షేపం చెయ్యడం చేతరాని యీ మనుషులు అమర శ్యాన్ని, కోరకారెందుకో! వేదాంతాలు, వారి సిద్ధాంతాల - పరమాత్మ లోంచి వుట్టుకొచ్చాడు యీ మనిషి-మళ్ళా పరమాత్మలోనే పెదకాడు- ఆ తలుపు తెరుచుకుని, యీ చీకట్లో జీవించి వుండి, మళ్ళా ఆ రెండో తలుపు తెరుచుకుని పరమాత్మలో ఐక్యమై అనంతకాలం పొందుకుడు! ఎంతస్మిరి-కాలక్షేపం రాని వేదాంతుల కన్నాన యీ అమరత్వం.

తేలున్నదికి నావైదు. పైబిల్లు బీద్రాగి వొచ్చాడు. సాయంకాలం కనుక్కోగానికి చూచలేదు. క్షురం వొప్పించిది. అలిమేలే వొప్పించి. అర్బు నర్బు. కామం వీరుల్లెండి. ఐదు దాటింది. అరన్నుటేది. మానవరావు పుచ్చెల్లెల్లాడు. తెల్లపాంటు, లోపలికి మడిచిన చొక్కా, చెల్లు కెట్టె నుంచితీసి వెనక్కి దున్నిన క్రాపింగు-బాగానే వుంటాడు. బర్తాన : గుండుగు, ఆ రకం వచ్చగనం తన కిష్టం లేదు. దెబ్బతిని, రాస్త వొచ్చి, నల్లగన చెత్తాయిపండులా, జారిన దవడలా, రంగూను.

మోహన్ దాని చూచా దైలుదేరాడు. గూడకట్టు, లాల్పీ పైన తువ్వలు- నిరాడంబరంగా వుండాలి వస్త్రధారణ. తెల్లబద్దరు బాగుంటుంది. మాధవరావు వెనుకాలే నడుస్తున్నాడు. అనలు అల్లా వెళ్ళాలి అనుకోలేదు. కాళ్ళు అటు తీసుకెడుతున్నాయి. ముఖపు తిరిగాడు. ఇతను తిరిగాడు.

అదేరో చాఫీహోల్లోకి వెళ్ళాడు మాధవరావు. ఇతను వెళ్ళలేదు. దూరంగా చెట్టుకింద నిలబడి, మేడమీద నుంచి వాస్తున్న రేడియోపాట వింటున్నాడు. మాధవరావు పైబిల్లుచ్చాడు. అతని చేతుకో పొట్లంపుంది. టిఫిన్ పారేది. మళ్ళీ ఎక్కడూ నడుస్తున్నారు. చీకటివడుకోంది. ఇంక విద్యుత్ దీపాలు వెలుగడం భరణాయి. ఆ గుమ్మంముందు నిలిచాడు తలుపు మాధవరావు. తీసిగిది. తనెరుగున్న మోహమే అలిమేలు. గుమ్మం బైటకొచ్చింది దాటి మరో మోహం తలుపు నందులోంచి కనబడింది. ఆ సీనిమాలో రోజున చూసిన ప్రకారమిద్దరూ ధరించిన అమ్మాయిలాగుంది. లాగు లేదు, చొక్కాలేదు — ఆ అమ్మాయే!

మాధవరావు లోపలికెళ్ళాడు. తలుపు గడియేసింది అలిమేలు.

అలా చూస్తూ ఎంతసేం నిలబడ్డం? ఈ చివరనుంచి ఆ చివరదాకా ఎల్లక్రీక్ దీపాలనంబు లెక్కపెడుతూ నడుస్తున్నాడు. కాలక్షేపానికి ఆ చెట్టుమీద వాడ కొమ్మటన్న అటులా లెక్కించాడు. కనబడ్డంలేదు. ఆకుల మధ్య పక్షులు స్థావరం కోసం కీడులాడుకుంటున్నాయి. ఇళ్ళ నమస్క

తీవ్రమైనది. మనుషులకంటే ప్రవాళికలు, మేస్త్రీలు, పథకాలు వున్నాయి. పక్షికలతో-బలవంతులకే ఇష్టం. ప్రేయసిని ఆ కొమ్మపైనే కొంచెం దూరంగా వుండనిస్తుంది.

తలుపు తెరిచాడు. కీసీడలో సరిగ్గా కనపడటంలేదు. అతను మాధవరావు- వెనక దుడ్తులమ్మాయి- వేగంగా నడిచి ఇంటికొచ్చేశాడు మోన్ హడావి ఆ దంపతులు సినీమా తెడుతున్నారా ? షాపింగ్ తెడుతున్నారా ? అలిమేలుకు ఏం సంబంధం ?

ఇంటిముందు గేటుతీసి వరండాలోకి రాగానే అన్నపూర్ణమ్మగారు ఉలయ్యాబిల్ల మీద కూర్చోడం చూశాడు. కిటికీముందు 'నానీ' కారియర్ తో కూర్చుంది. తన గది తలుపు తీశాడు. నానీ లోపలికొచ్చింది. కారియర్ మూలపెట్టింది.

“నీకు జ్వరం అంది మీ ఆమ్మ ?” అన్నాడు.

“అమ్మెవరు ?”

“అలిమేలు”

“కాదు, పిన్నమ్మ.”

“ఓ!”

“ఊ” అన్నదామె. నవ్వుతుంది.

ప్రసంగంలో చెడుగు, భయం, భారం, బాధ అమెకి పట్టినట్లులేదు. అమె జగత్తులో మొగాడు- మొగాడివల్ల వొచ్చే దురంతాలు లేవట్లు న్నాయి.

“జ్వరమా ?”

“పిన్నమ్మకా ?”

“ఛ, ఛ, నీకు.”

“నాక్కాదు. అక్కయ్యకి.”

“అక్క యెవరు ?”

“అక్క- మా అక్కయ్య.”

“నాకేం తెలుసు ? తెలుగు బాగానే వచ్చే.”

“మేం తెలుగారేమే.”

“మరి రానట్లు మాట్లాడకావేం?”

“మీలా రాదు. కాస్త వొస్తుందే బాగా” పెడుకోంది.

“అగు.”

అగనన్నట్లు తలపూసింది. గబగబ నడిచి వెళ్ళింది. ఆ పిల్ల దగ్గర నుండి తెలుసుకోవల్సినవి చాలా వున్నాయి. మంచి సమయం ఉక్కిరింది. తను దైర్యంచేసి చెయ్యిపుచ్చుకుని ఎందుకు నిలవలేదు? ఏదో అభిమానం—హోదా, అంతస్తు గురించి వట్టింపు-దాన్నుండి జనించే విగింపు. ఏప్పుడో అప్పుడు చొరవచేసి ఆమెని నిలెసి, నాలుగు విషయాలు అడిగెయ్యాలి. ఏమిటానాలుగు? నవ్వొచ్చింది. మూడు కోతులు, నాలుగు విషయాలు!

ఆ రాత్రి అక్కడ వుండబుద్ధిపట్టలేదు. భోజనం అయ్యాక మిత్రుడు చొడప్పగారింటికెళ్ళి, కబుర్లు చెప్పకుని పరున్నాడు.

ఉదయం గదికొచ్చేటప్పటికి ఎనిమిదైంది. హొన్నప్పగారు తని పించారు. ఊరునుంచి వచ్చినట్లున్నారు. గదంతా చిందరవందరగా వుంది. నర్తకం మొదలెట్టాడు. గోడదాటి గేటు ఇవతలకి ఐదారుకోతులొచ్చాయి. హొన్నప్పగారు వాటిని తరుముతున్నాడు. కొన్ని చెట్లెక్కి గంతులేస్తున్నాయి. నల్ల మొహం కోతులు, పొడుగాటి తోకలు- నల్ల మొహంబుట్టా, ఊదారంగు చర్మం—చిరువెండ్రుకలు ఆకని కేపి చూస్తోంది ఆ కోతిపిల్ల, మనిషికి వాటికి దగ్గర సంబంధం, బాంధవ్యం నెలకొల్పమని జాలిగా చూస్తోంది. అరటివండు వడేశాడు. ఆనందంతో లాక్కుపోయి తింటున్నాయి తీసుకొన్న కోతే మిగతా వాటికి పంచాలి, వాటిల్లోనూ భూస్వామి కత్వం యజమానితత్వం.

గది బాగుచెయ్యడానికి అలిమేలొచ్చింది.

“నానీ కెల్లావుంది?”

“బాగానేవుంది-బద్దకం-వొళ్ల బద్దకం.”

“నిన్న సాయంత్రం వచ్చింది?”

“నాకు పనుంది. దాన్ని రమ్మన్నా.

“జ్వరం ఎవరికి ?”

“జ్వరం ఏమిటి ? ఎవరికి లేదు.”

“అక్కయ్యకిట.”

“ఓ అదా-అవును. సాహసం. గాఢానికి చూపించా.”

“ఏమన్నాడు ?”

నమానానబ చెప్పడు గట్టిగా త్రిప్పేసి వెళ్ళింది.

వడిగంటలైంది. వీధిలో బంటు వచ్చింది. అందులో అన్నపూర్ణమ్మగా రెక్కెంది. నానీ కూడా వచ్చింది. రోడ్డు మీదనుంచే, తనూ బండిలో ఎక్కింది. హాస్యస్థులూ సాగగంటి గేటుమూసి, లోపలి వెళ్ళాడు.

మోహన్ బాబు స్నానానికి బైలుదేరాడు. మండవాలో తడక వెనక ఎవరో మాట్లాడుకోడం విన్నాడు.

“అబ్బాయి పట్నం నెదరాడ. మరో రెండుగంటలు” అది హాస్యస్థుగారి కంఠం.

“ఈ నెల దాక్షర్ణ్యం వుండేది.”

అది అలిమేలు కంఠం. ఇంక మరీ పనచూడడు. గది వెళ్ళి స్నానం చేసి ముందుగదిలో కొచ్చాడు. గది దళింబంవైపు తలుపు గడిచిట్టకుండా, దగ్గరగా జార్జు వేసి వెళ్ళాడు. వొచ్చేటప్పటికి తెరిచవుంది. అటాయబూ చూశాడు. ఏమీవోలేదు. తలుపులు మూసాయి. తల దువ్వకుంటున్నాడు. అతవికంతా గండ్రగోళంగా పుండ్ల పడనం నగంనగం తెలియదంవల్ల కలిగే చీకాకు అనరించింది. తనెందుకు వినదం ? ఎందుకు చూడదం ? వింటున్నదీ, చూస్తున్నదీ మంచి విషయాలగాలేవు. కోతుల బొమ్మకేసి చూశాడు. అక్కడలేదు. బల్లకింగ చూశాడు. మంటకింగ చూశాడు. ఎక్కడా లేదు. గదంతా చూశాడు. గది వెంటకొచ్చాడు. ఏమైంది ? ఎట్లా వోయింది ? ఎవరుతీశారు ? చెట్లపైకి కోతులు గంటలేస్తున్నాయి. నాటికేసి చూశాడు. ఒకకోతి చేతిలోవుంది కోతులదొమ్మ అవును. బల్లనీద దొమ్మ వక్కనే మరో అరటికిండు వుందాడు. ఆ సంగతి, ఈ దొమ్మ, గది తలుపు

తీసిలాక్కుపోయింది కోతి. లినేపి అనుకుంది కాబోలు తమ సంతతిని లాక్కుపోకేంచేస్తుంది ?

బెదిరించాడు, రాళ్ళు విసిరాడు. కోవంగా చూస్తున్నాయి కోతులు. మూతివిరుపులు, కోరచూపులు — అక్కర్లేవని ప్రకటిస్తున్నాయి. చూకు తున్నాయి, దైటకెడుతున్నాయి, లోపలికొస్తున్నాయి. మీదపడి పీకవుకదా! లోపలికొచ్చి, కిడికితలుపు చూశాడు. మంచంమీద పడుకున్నాడు. అంజనేయదండవం చదవాలంటే అరచాడు. రాముడు, సీత, లంక, సుగ్రీవుణ్ణి గురించి ఆలోచించాడు. బాన్సున్ సిద్ధాంతాన్ని వాల్మీకి ఏనాడో వ్రాసిపాఠశాడు, చివరం !

మరో గంటలో అన్నపూర్ణమ్మగారు, 'నానీ' బండిలో తిరిగి వచ్చారు. పెద్దామె లోపలకెళ్ళింది. ఇంట్లో వచ్చు, పొట్టాలు. లోపల పెట్టింది నానమ్మ. చూస్తున్నవారు బండివాడికి దబ్బలిచ్చి వంపించారు.

మోహన్ బాబు ధోజిపించేసి 'నానీ' కోసం చూశాడు. అమె ఇంటికి వెదుతూ గేటు దగ్గర కొచ్చింది. కిడికిరేసి చూసింది. రమ్మని నంజుచేశాడు. వచ్చింది. కోతిరేసి చూపించాడు.

బల్లమీద పుండెడి — దొమ్మ. అదిగో అది నోట్లో కరుచుకుంది. ఎట్లాగా- ఏమన్నా చెయ్యగలవా ?”

ఇంట్లోకి వెళ్ళింది నానీ. తినేది ఏదో చేతులో పట్టుకుంది. చెట్టు కిందకెళ్ళి కోతికి చూపించింది. కోతిపల్ల కింది కొమ్మమీదికి దూకింది. వెనకాల పెద్దకోతి చూస్తోంది. చిన్నది అమె చేతులో పదార్థం తీసుకుంది. దానిమీదపడిన పెద్దకోతి నోట్లో దొమ్మ కిందపడింది. నానీ తీసుకుంది. నవ్వుకుంటూ లోపలకొచ్చింది. బల్లమీద పెట్టింది.

“దాగావే మచ్చికచేసుకొంటావే” అన్నాడు. తలుపు దగ్గరగా మూసి గుమ్మంనుద్యగా నిలబడుతూ.

“కోతంటే ఏం భయం ?”

“నీకు మనుషులంటేనే భయంకాదా” అన్నాడు నవ్వుతూ. ఆ వాళ్ళానికి అర్థం ఏమిదో అతనికి తెలియదు. తలవూపింది నవ్వింది. షెళ్ళడానికి తలుపు దగ్గర కొచ్చింది.

“వెళ్ళాలి.”

చెయ్యి పట్టుకున్నాడు విడిలించింది.

“అమ్మో” కళ్ళు పెద్దవిచేసింది. కంటిపాప కిటికీలేసి చూస్తూ, కొనలకి కదిలింది. పెదవులు విగించింది. అతనికి ఆ దృశ్యం చూడడం ఇష్టం.

“గాఢ లెక్కడివి?”

“అక్క పట్నంనుంచి తెచ్చింది.”

“నీ అక్క పట్నంలో వనిచేస్తోందా?”

“చదువుకుంటోంది.”

అశ్చర్యపడ్డాడు. “మరి నువ్వు చదువుకోవే?”

“నా తెవరు చెప్పిస్తారు?”

“మీ అమ్మ.”

“అమ్మకాదు, పిన్నమ్మగా. ఈ తురుగనక రాజమ్మకి చదువు.”

“అక్కపేరు రాజమ్మా? అంటే అలిమేలు కూతురా?”

తలవూపింది. జెడ వెనక్కి తోసింది.

“అంత డబ్బెక్కడిది?”

“పిన్నయ్య గణించిపొయ్యాడు.”

“ఏం పని?”

“యద్దంలో ఇనుము.”

“మరి అలిమేలుకి ఇళ్ళల్లోపనేం కర్మ?”

“చిన్నప్పటినుంచీ చేస్తావుంది”

“మరి నీకు చదువు చెప్పించదా?” తల వూపింది.

“మా అమ్మ, అయ్యలేరు. పిన్నమ్మ చూస్తుంది.”

మరి, మరి....పెళ్ళి?”

కళ్ళు పెద్దవిచేసింది.

“నీక్కాదు. రాజమ్మకి.”

నవ్వుతూంది. “వెళ్ళాలి.”

అతను కదలలేదు. దక్షిణం తలుపు తెరుచుకుని పడుకొని వెళ్ళింది. ఆమె పిరుదులు, వజ్రానికి లయ కల్పిస్తున్నాయి. కదిలే శిల్పం. కాలక్షేపం అవక జీవితంమీద విముఖత పుట్టిన వారందరూ, తలకాయలు కొట్టుకొని చనిపోయేటందుకు అనువైన శరీరం ఆమెది.

మరో రెండురోజులయ్యాకగాని మళ్ళా నానీతో మాట్లాడే అవకాశం చిక్కలేదు మోహన్ బాబుకి.

కార్యుర్ తెచ్చేటప్పటికి సాయంత్రం ఏడుదాటింది. 'నానీ' కార్యుర్ కిందపెట్టగానే ఎలక్ట్రిక్ దీపం అర్పివేశాడు మోహన్ బాబు. ఆమె తలుపు తెరవబోయింది. ఇవతలకిలాగి తలుపుమూశాడు. ఆమె వజ్రం, అతని భుజానికి తగిలింది. ఆమె ఒక్క గంటేసి దీపంస్విచ్ నొక్కింది.

“చీకటంపే భయమా?”

“ఎళ్ళిపోతా.”

“కాసేపు మాట్లాడాలి.”

“దీపం ఆర్పడం ఎందుకు?”

ఏమో అతనికేమీ తెలీదు. రహస్య విషయ పరిశోధనకిమాత్రం వెలుగు తగదు కాబోలు.

“ఎన్నెవరూ చూడకండా” అన్నాడు.

“ఎన్నమ్మ చంపేస్తుంది.”

“ఎందుకు?”

“అలస్యంగా యింటికెడితే, యింకేమన్నా వుందీ.”

“నేను పనిమీద వుంచానని చెప్ప.”

“భయం.”

“నేనం చేసా?”

నవ్వుతోంది.

“రాజమ్మ విషయం చెప్ప. మీ చదువుకుంటోంది?”

“నాకు తెలియదు. పట్నంలో చదువుతోంది. మావయ్యగారితో కలిసి”

“మావయ్యపడు?”

“నాపూగదు. అన్నపూర్ణ స్మారణాదు.”

అతనికి దోహదుకావడం. అనిపించు వర్తన యంద్రం రోజుల్లో ఇనవ వ్యాపారంలో బోలెడంత గడించాడు. తంపాత ననిబొందాడు. ఆ దమ్ముతో అలిపేలు కూతురికి పట్నంబిచ్చి చదువు చెప్పిస్తోంది. కూతురు, హాస్యస్వగారణాదు మౌనరావు (నూర్తాగాడు) తరిసి చదువుకుంటున్నారు. వారికి స్నేహం యేర్పడింది. అమ్మ చదువకోడంతో ననిమనసి కూతురన్న చొకతనం బోయింది. సమానుగాలైంది.

“కలిసి చదువుకోడం మట్టుకేనా?” అనిడిగాను.

అమ్మే అర్థమైనట్లు లేదు. సమాధానం రాదు.

“మొన్న సినిమాలో చూశాను, వారిద్దరినీ” అన్నాడు. ఏమీ మాట్లాడదు.

“ఓ వప్పులు. మీద చెయ్యేరాడు. ఇగటిదగ్గర దీగపెట్టాను.”

ఏమీ మాట్లాడదు.

“బాగా ఇష్టం అన్నమాట”

“రాజన్ముక్తి మాపుగారంటే ఇష్టం.”

“పెళ్ళి చేసుకుంటావా?”

“ఏమో.”

“మరి నీ పెళ్ళి?”

సిగ్గుతో తలవంచుకుని నవ్వురేందని, జుగ్గుల తీరువునల్ల గ్రహించాడు.

“చేసుకుంటావా?”

ఎలాగో చూసింది. అతన్ని తలుపు దగ్గరనుంచి తోసింది. చెయ్యి భుజంమీద వడింది.

“ఏం పస్తు?”

“ఇష్టం లేదా?”

లేదన్నట్లు తల జోరుగా కదిపింది.

“మీ రాళ్ళకి మొక్కురా, పప్పు బోనీయంటి” అని చేతులు జోడించింది.

“హొన్నప్పగారికి, అలిమేగుడి-పేదామా?”

“ఏమో”

“అదొక్కటే చెప్ప. వెళ్ళిస్తా”

“ఏం చెప్పను?”

“ఎంతకాలంనుంచి వసచేస్తోంది?”

“చాలాకాలంనుంచి. రాజమ్మ చిన్నపిల్ల - హొన్నప్పగారి వ్యాపారానికి పెట్టుబడిగా పెట్టింది వినవచ్చు. ఇంట్లో కర్బులాస్తే అప్పిస్తా వుంటుంది.”

“అమ్మగారికి తెలుసా?”

“తెలీమ.”

“ఏం కథ?”

నవ్వుతుంది. చలువుతీతాని మోహన్ బాబు. చేబుల్లోంచి బదు రూపాయలనోడు తీసిచ్చాడు.

“ఎందుకు?”

“సినిమాకెళ్ళు, గాటాలు కొనుక్కో”

“నాకొద్దు.”

వెళ్ళిపోయింది నానమ్మ.

దబ్బిస్తే వుచ్చుకోనంతటి నిజాయితీగల పనివాళ్ళకాలం వచ్చింది. పనిమనిషి కూతురుకి నట్నంలో చదువు చెప్పిస్తుంది. యజమానికి పెట్టుబడి పెడుతుంది. అప్పులిస్తుంది. అచ్చాయి కారేణీ జీతం కట్టాల్సివస్తే, హొన్నప్పగారు అమె నడగాల్సి వచ్చింది. సమాజంలో అర్థికంగా సంక్రమించిన అంతస్తులు పోయినాయి. యీ యుద్ధంలో - తెగలు, వ్యత్యాసాలు పోయి అంతా ఏకమౌతున్నారు. ఇంక పెళ్ళిళ్ళలో పడిపోతున్న గోడలు నేలమట్టం అవుతాయి.

కాని మాధవరావు, రాజమ్మని పెండ్లి చేసుకుంటాడా? వాళ్ళింట్లో పనిమనిషి కూతుర్ని ఎంత చదువుకున్నదై నా చేసుకోడు. కులాసాగా,

సరదాగా, స్నేహంగా వుంటాడు. వివాహం వుద్దేశం వుండకూడదు. ఓ వేళ వున్నా తల్లిదండ్రులు అందు కంగీకరిస్తారా? అతనలా చెడి పోవడం మంచిదికాదు. దాన్ని ఆపుచెయ్యడం తన కర్తవ్యం. హొన్నప్ప గారితో చెప్పడం శ్రేయస్కరం.

రెలవలవగానే మాధవరావు పట్నం వెళ్ళిపోయాడు. నాన్నిచ్చిన డబ్బు, అలిమేలుదని అతనికి తెలుసా? తెలిస్తే రాజమ్మతో స్నేహంగా ఉండగలదా? నానీ తనిచ్చిన ఐదు రూపాయలనే తృణీకరించిందే! కాని అమధ్య యిచ్చిన రెండు రూపాయలూ తీసుకుందేం నానీ? అంతా అయోమయంగా వుంది. రాజమ్మ కూడా పూరికి వెళ్ళే వుంటుంది.

ఆ రోజు శనివారం, మధ్యాహ్నం మూడైంది. హొన్నప్పగారు పీవో పద్దు వుస్తకాలు చూసుకుంటున్నాడు. గదిలోకి వెళ్ళాడు మోహన్ బాబు.

“రండి కూర్చోండి” అని కుర్చీ చూపించాడు హొన్నప్పగారు.

“వదులూ అదీ బాగా సాగుతోందా?”

“అహా! అన్నాడు, ‘అదీ’ అంటే మరింకేమిటా అని ఆలోచిస్తూ.

“సంతోషం”

“మీ వ్యాపారం బాగా వుందా?”

“ఏం వుండడం లెండి” ఇప్పుడేదీ అనుకొన్నట్లుగా సాగడం లేదు.”

“మీకో వో విషయం చెప్పాలి. ఓ విధంగా, నాకెట్లాంటి హక్కు లేదనుకోండి.”

“చెప్పండి.”

“మీవాడు ఒక తక్కువ కులందానితో స్నేహం చేస్తున్నాడు. నే చూశాను.”

ఆశ్చర్యం ప్రకటించారు హొన్నప్పగారు.

“ఎవరితో?”

“మీకు తెలిపే వుంటుంది.”

“ఎప్పుడు? ఎక్కడ తెలియి. చెప్పండి.”

“మీ ఇంట్లో పనిచేసే అలిమేలు కూతురుగో?”

“నానీతోనా?”

“కాదు.”

“మరి?”

“మీకు తెలుసు.”

“రాజమృతోనా?”

విగ్గరగా నవ్వాడు. “వాళ్ళు క్లాస్ మేట్స్ గా.”

“కథ చాలా దూరం వెడుకోండి.”

“అంటే?”

పక్కగదిలోంచి అన్నపూర్ణమ్మగారుచ్చింది.

“మామా పూ మాట చెబుతున్నారా?” అన్నదామె. అన్నపూర్ణమ్మగారు పెద్దామె. జుట్టంతా నెరిసింది. చెవలకి ఎర్రరాళ్ళ దుద్దులున్నాయి. మాధవరావు తల్లి బోలికే.”

“అలిమేలు కూతురుతో మావాడా? అన్నదామె.

“మరేంలేదు లెండి, ఇప్పట్లో స్నేహమే కావొచ్చు, అంటే మొదట్లో. తరవాత ఏ కడుపో కాలో.....”

మోహన్ బాబు వాక్యం పూర్తికాకుండానే అన్నపూర్ణమ్మగారు ‘అ’ అని పెద్దగా అరిచి, పక్కనున్న మంచంపైన వాలిపోయింది.

“ఏమిటండీ మీరంటూ వుంట?” అని గర్జించాడు హొన్నప్పగారు.

“ముందు అనిడ విషయం చూడండి.”

అమెకి మంచిసీగిచ్చారు. అమె చేతులు, కాళ్ళు గజగజ వొణికి పోతున్నాయి.

“నేనేమీ అనలేదు. రేపు ఏ కడుపో కాలో వస్తే వివాహం చేసుకునే అవసరం రాకుండా పోతుందంటారా? ఆ మధ్య డాక్టరింటికి కూడా వెళ్ళారుట.”

అన్నపూర్ణమ్మగారు మరో కేకపెట్టింది. మెడ, తల వూగిపోతున్నాయి,

“బాబాయి. దాక్షర్మి పిలుస్తారా?”

మోహన్ బాబు, దాక్షర్మి రోపణ చెల్లాడు. దాక్షర్మి చీనుకొచ్చేటప్పటికి అరగంబైంది. ఈ బోగో అలిమేయి చూడొచ్చింది. అమ్మగారికి సవర్యలు చేస్తోంది.

అన్నపూర్ణమ్మగారు నూట్లాడడంలేదు. సజ్జవాతం అని తేల్చారు దాక్షరు.

ఆ రాత్రంతా అందరూ ఆమె మంచంపట్టు చేరి, రావలసింది చూస్తూ, ఒంటికి తైలం వర్తనచేస్తూ, కిక్కురికిస్తూ గడిపారు. ఆమె యీ స్థితికి తను కారణం అనుకోత తప్పింది కాదు మోహన్ బాబుకి. అలిమేయి, నానీ, అతనికేసి కోపంగా చూస్తున్నట్లునిసిందింది. ఇదంతా తనెందుకు తెచ్చిపెట్టుకున్నట్లు! మంచిచేద్దామని.

ఆ మొర్రాడు, మాధవరావుని అర్జుణుగా రమ్మని తెలిగ్రాం యిచ్చి నట్లు తెలుసుకున్నాడు మోహన్ బాబు.

దాక్షరు ప్రమాదంలేదని దైర్యం చెప్పాడు. అదీ మొదటిపారి వచ్చినప్పటి తీవ్ర లక్షణం. తేడకుండుట. మరొకరి గానుండా భద్రంగా ఉండాలిట. దాక్షర్ వెళ్ళేటప్పటికి, మధ్యాహ్నం వచ్చింది. మోహన్ బాబు హోటల్ లో భోజనంచేసి వచ్చాడు.

అతనికి నిద్రొస్తోంది. కారిడూర్ కడిగితెచ్చింది అలిమేయి.

“మీరెందుకు అవన్నీ చెప్పడం?”

ఆమె దైర్యానికి చకితుడయ్యాడు మోహన్ బాబు. నిద్ర ఒక్క పారిగా పోయింది. మంచంమీద కూర్చున్నాడు.

“మీకు నానిజోలెందుకు? మాధవరావుగారంటే-మీ రాజమ్మని పెండ్లి చేసుకుంటాడు. మీరు చేసుకుంటారా నానీని?”

ఆ ఉద్రేకంలో ఆమెని దగ్గరగా, పూర్తిగా చూడగలిగాడు. నలభై దాటుతుండేమో ఆమె వయస్సు. శరీరం మృదతలు పడితోంది. కళ్ళకింద నలుపు తెలికుండా, కాటుక రాపాడుతోంది. మంచి దుస్తులు వేసుకుంటే భాగానే వుంటుంది. దుస్తులు, పోషణ సరిస్థితి-రం-యివే మనుషుల్ని వేరు

చేసేవి. కళలో యివన్నీ పోతాయి. అంతే కళని అంతర్జాతీయ భాషగా గౌరవిస్తున్నారు.

“నేను నానీని ఏం చేశాను?”

“మరి డబ్బివ్వడం దీనికి?”

“సంతోషపెట్టడానికి?”

“దీవం ఆశ్చర్యం?”

చీ, చీ- యంత వచ్చిగా అడుగుతుంటేమిటి? మరో వుద్దేశం లేకుండా సంతోషపెట్టడం అనేది అమె అర్థం చేసుకోవాలంటే అర్థకౌతాల్సి సంస్కారం రావాలి అనుకున్నాడు.

“అంత ఇష్టంగా వుంటే పెండ్లి చేసుకోండి. రేపు మాధవరావు గారొస్తుందారు. రాగానే, అన్ని మార్లాడుతుందాం.”

“ఇంకా నయం, మాధవరావు మీ అమ్మాయిని చేసుకుంటాడనా?”

“ఓ, ప్రమాణం చెబాడు. డాక్టర్ కి చూపిండా రాజమ్మని, మూడో మానంట....”

తలుపు చప్పుడయ్యేటట్లు వేసి వెళ్ళింది అలిమేలు.

మోహన్ బాబుకి ఆలోచించే శక్తి పోయింది. వీదో ఆకృతి, కేంద్రంలేని భయం నట్టుకుంది. పోస్టుమేన్ ఇచ్చిన ఉత్తరం సరిగ్గా చూడలేదు. చూసినా, అందులో ఏమిటో తెలీలేదు. గజగజ పెట్టెలోకి సామాన్లు నర్తాడు. బిల్లమీద వున్నవాటిని, బ్రంకులో వదేశాడు. మంచం పూడదీసి నవారుతో చ్టాడు. పాతబిట్టలన్నీ హోల్టర్ లో వదేశాడు. రోడ్డు మీదికెళ్ళి జట్కా విచ్చాడు. సామాన్లు అందులో కెక్కిందాడు. ఇంటి తలుపులు వేసివున్నాయి. చొన్నప్పగారు వరున్నారు. అలిమేలు ఇంటికెళ్ళింది. ఎవ్వరూ చూడటంలేదు, అమ్మయ్య అనుకున్నాడు.

మళ్ళీ గదంతా ఒక్కసారి పరచాయించి చూశాడు. అలారం గడియారం బ్రంకులో పెట్టాడు. బిల్లికింద పడివుంది మూడు కోతుల బొమ్మ. తను చెడుగు చూశాడు విన్నాడు; చెప్పాడు. దాన్నితీసి దూరంగా కిటికీలోంచి గిరవాపెట్టాడు. స్నానంగదిలో సోపానేస్, టూత్ బ్రష్ మూడు పులిచిపోయి బండెక్కి పేషన్ కొచ్చాడు.

అదీ మోహన్ బాబు చెప్పినకథ. ప్లాట్ ఫారంపై జనం సందడిగా తిరుగుతున్నారు పోర్టల్ల సామాన్లతో వరుగులెడుతున్నారు తెలు రా. వచ్చింది. ప్లాటుఫారం చూటుకి తట్టుకోలేక తుమ్ముతున్నట్లు శబ్దంచేస్తూ. పోర్టలు, సామాన్లు మోహన్ బాబు వో పెట్టిలో తెక్కారు.

“అదీ విషయం. నేను లేకపోయినందుకు మరోలా అనుకోడు.” అన్నాడు మోహన్ బాబు.

“నువ్వేమంటావ్?” అన్నాడు మళ్ళా. ఏం వ్యాఖ్యానం చెయ్యాలో నాకు తెల్సిందికాదు.

“ఏమీ అనను. వ్యాఖ్యానంకూడా నువ్వే చేసేవావు” అన్నాను.

“అంటే ?”

“కోతులదొమ్మ అవతల పారేళావుగా” అన్నాను. ఇద్దరం విగ్గరగా నవ్వుకున్నాం. గార్లు విజిల్ వేశాడు. మిగిలిన జనం పెట్రైలలోకి ఎగవడుతున్నారు-ప్లాట్ ఫారం తుమ్ముతే వూడిపడ్డట్లు ఒక్కడోడుకోటి ఎంజిన్ కదిలింది పట్టాలు మూలిగాయి. తలుపులదగ్గర జనం నిలబడి చేతులు వూపుతున్నారు. జ్వరంతో మూలగుతున్న రైలుమీద కాలువా కప్పినట్లు.

ఓ ఆమ్మాయి గబగబ వగర్చుకుంటూ వరుగెత్తుకొచ్చి, మోహన్ బాబు కూర్చున్న కిటికీలోకి, ఏదో గిరవాపెట్టింది. రైలు వెడుతోంది. అతను దాన్ని పైకి చూపించాడు. అదీ కోతులదొమ్మ.

“మరిచిపోయారు.” అన్నదామె. దూరమైపోయారు రైల్లో వ్యక్తులు. మోహన్ బాబు అమెకేసి చూస్తున్నాడు. అమె వెనక్కి తిరిగింది. నాకేపిచూసి నవ్వింది. వరుచుకుంటూ వెళ్ళిపోయింది. అమె ‘నానీ’ అని గ్రహించాను. మోహన్ బాబుకి అమె కావాలి. అమెతో వివాహంకాదు. మూడుకోతుల నీతి యింకా దాన్ని ఆమోదించే స్థితికి రాలేదు కాబోలు అనుకొని, సామాన్లు పొర్లర్ నెత్తినపెట్టి బైటకి నడిచాను.

రచనకాలం : 1959 మే 17, జూలై 22-26

ప్రచురణ : తెలుగు స్వతంత్ర 15-8-1959

పూర్తిపేరు హాషిమావీ. ననుండి మైదరాబాదు వెళ్ళాను. ప్నేహితుడు రుటుంబరావు ఇంట్లో డిగాను ఆమెను అక్కడ చూశాను. పదకొండు, పన్నెండు సంవత్సరాల వయస్సుంటుంది. కుటుంబరావు అలా ఊళ్ళో వెళ్ళాడు. ఒక్కడినీ ముందుగదిలో కూర్చుని ప్రతిక చూస్తున్నాను. బట్టలోంచి పూలగుత్తితీసి నామందు బల్లమీద పెట్టింది 'హాషిమావీ' అమెకేసి చూశాను. నవ్వింది. వాలకం, వైఖరిచూసి ముస్లిం కన్య అనుకున్నాను. కోలమొహం, చామనచాయ కొలతబద్దతో కొలిచి అమిర్చినట్లుగా తీర్చిన పళ్ళవరస, లేత పెదవుల వెనక చీకటి అడవిలో మంటలా, స్ఫుటంగా మెరుస్తుంది. అలికించి పెట్టినట్లు క్రమమైన కనుబొమ్మలు, మధ్యపాపిట ఇరుప్రక్కలా గూళ్ళు తెలియని నల్ల పిట్టలులా, సగం సగం వొచ్చిన రెక్కలమీద ఎగిరిపడుతున్నట్లు ముంగురులు, చిన్నిగడ్డం. దానిమధ్యనున్న ఆరారం పచ్చబొట్టు. చినికిపోయిన ఎర్రగొను-తెల్లలాగు; మెడమట్టా పెనవేసుకుని బాధతో విడిచి విరహంతో వొదలలేక ధూళిలు పట్టుకుని దేవుళ్ళాడుతున్న రెండు జడలు-పల్చటిగొను, దాని కంఠలలోంచి, ఎదిగి ఆకృతి తెచ్చుకుంటూన్న అపురూపమైన శరీర అవయవాల కదలిక కనబడుతుంది. నదీవాడున గడ్డకట్టిన మట్టిముద్ద-నీటితాకిడికి వొక స్వరూపం తెచ్చుకుంటుంది. ఆ మట్టిముద్ద మధ్యలో యుగాలక్రితం యిరుక్కుపోయిన మణిలా ఆమె శరీరంలో జీవితత్వస్థ మూలమూలం మెరుస్తోంది. పరిశుభ్రతకి అలవాటు పడని శరీరం-దుస్తులకు, జుట్టుకు దుమ్ము, మట్టి చటుక్కున ఆకర్షించేది ఆ నిల్ల చూపులు, దంతపుపెద్దై తెరవగానే లోన బంగారపు తమలపాకులా కనురెప్పలగుండా దూసుకొచ్చి వెదల్చుగా కనబడి, పక్కకి వొదిగి నిలబడ్డట్లు మొనలులేరి, ప్రరాళించి కలవరపెట్టే చూపులు 'వీ' వి.

ఆ కళ్ళ ఆకర్షణ హామూలు అకర్షణకాదు అదే అందంగా రూప

కనబడదు. కొన్ని జలచలాల మెసమైనవే నున్నాడేమిట?—అ మడిలో
 ఫీబత్వంగా కనబడి గగ్గుర్నాడు కలగలేన వాక వికృతమైన ఆకర్షణ
 వుంటుంది. అట్లాంటి ఆకర్షణ ఆమె కళ్ళలో నుంది. గుండ్రబీకళ్ళు అంత
 వాగుండవు. ఆమెకళ్ళు గుండ్రంగా లేకపోయినా, నల్లపాప గుండ్రంగా
 కదలగలవల్ల, చూపులు అలా గుండ్రంగా వున్నట్లు కనబడతాయేమో
 అనుకుంటా. నిశ్చలమైన చూపురాదు. కంటిలో పాప గుండ్రంగా,
 గిరగిర తిరుగుతూ వుంటుంది. మనరేసి చూచుడు. మనమట్లా చూస్తుంది.
 అట్లా చూస్తూ నవ్వుతూ నిలబడింది. లోనలనుండి వినిపిస్తోంది. మరెన్న
 వచ్చి బిల్లిమీద పూలగుర్తిని తీసుకువచ్చాడు. దీ గది అనంతరి నడిచి,
 తలుపు వెనక నిలబడి, మొహంమాత్రం కనబడేటట్లు వొంగి నాకేసి
 చూస్తూ నవ్వుతూ నిలబడింది. లోపలికి రమ్మన్నాను.

రా నన్నట్లు కలవాని నవ్వింది.

“నీ పేరేమిటి?”

“నీ”

“ఇట్లా....?”

వచ్చింది. కళ్ళ నా చుట్టూ చూస్తున్నాయి.

“ఇదిగో....మరి మళ్ళీ పూలెట్టుగోవా?”

“అహ” అన్నట్లు తల చివించి. బడలు భుజాలమీద కదులు
 తున్నాయి.

“ఏం పని చేస్తావు?”

నవ్వింది. మాట్లాడదు. నా పక్కనే బిల్లిమీద ఫాన్ కేసి చూస్తోంది.

“తెలుగు మాట్లాడతావా?”

మాట్లాడతాను అన్నట్లు తల ముందుకు పోసింది.

మూగపిల్లేమో అనుకున్నాను. ఫాన్ కేసి వాకటి రెండడుగులేసింది.
 ఫాన్ ముందు చెయ్యిజాచింది.

“ఇంద— ఏమన్నా కొనుక్కో” అని జేబులోంచి వాక అదా
 తీసెచ్చాను.

పుయ్యకోనన్నట్లు తలచూసింది.

“ఫరవాలేదులే.”

తీసుకుంది. ఫాన్ కేసిహూ నవ్వుతోంది.

ఫాన్ రెక్కలతోపాటు ఆమెకళ్ళు గిరగిర తిరుగుతున్నాయి.

“గాలి వేస్తోందా?”

ఉ అన్నట్లు తలవంకింది.

“ఇప్పుడు?” అని ఫాన్ అరిపిచాను.

నవ్వింది మీ. ఫాన్ అరగడం మీకి వొక వింత. మీదపిల్ల అట్లాంటిది ఎప్పుడూ చూసివుండదు.

“మళ్ళా తిప్పుడు” అన్నది మీ.

అన్యుయ్య మాటలొచ్చి మూగదీశాడు. ఫాన్ తిప్పాను. ఆమె కళ్ళు ఆ ఫాన్ రెక్కలతోపాటు గిరగిర తిరుగుతున్నాయి. కాపేపు తిరగ విచ్చి, ఆమె స్వయం కదిపి ఫాన్ నిలిపివేసింది. అదంతా ఆమెకి వినోదంగా వుంది. ఫాన్ అలా కదిపితే పొడైపోతుంటే, వాడు అందామనిపించింది. స్వంత పానవుతే అట్లా అప్రమత్తంగా అనివుండునేమో.

మళ్ళా స్విచ్‌ని రటపి ఫాన్ తిప్పింది మీ. నాకు నవ్వొచ్చింది. కుటుంబరావు ఇంట్లో రేపయోనెట్టు, గోడమీద ఎత్తుగా నిల్లమీద పెట్టాడు. కిందగావుంటే పిల్లలు దాన్ని కంపి పాడుచేస్తారని భయంతు.

ఈ ఫాన్‌కి చైలుకడ్డిలు లేవు. ఒకరకం చక్రంవుంది. కాని దాని అల్లిక దగ్గరగాలేదు. చెయ్యిపట్టే పండులుగల చక్రం అది. నాకోసం ఆ ఫాన్ తీసుంది పెట్టినందుకు నవ్వొచ్చింది. పిల్లలు మూకురెక్కారు. ‘అమ్మో’ అని కేక వినబడింది. ఒక్క-కి లింగి చూశాను. ఉంగరంవేలుని నోట్లో పెట్టుకుంది మీ ఏక జరిగిందో తెలిసింది. ఆ ఫాన్ తిరుగుతుంటే అందులో వేలుపెట్టింది. వేలుకి చెచ్చితగిరింది. చెయ్యి తీపేసి, వేలు నోట్లో పెట్టుకుంది.

“దెబ్బ తగిలిందా?”

నేను ప్రెజిడెంట్ చూపించింది. రక్తంలేదు. మంటపెట్టే బచ్చి తగిలి వుండొచ్చు. రోపరినుంచి వనికరావొచ్చి ఆమెను కసింది. మళ్ళా ముట్టుకుంటే చేతులు విరగొడరానన్నాడు. అవతలికి పొమ్మన్నాడు. వీ నాకేసి జాలిగా చూసింది నేనేం చెయ్యను?

“అందులో వేళ్ళ పెడిలే చెప్పి రుచులుతుంది. అలా చెయ్యకేం” అన్నాను.

సరేనన్నట్లు తలపుపి, నివ్వండి. పనికరాడు ఆమెను దూరంగా నెట్టి, తలుపువేళాడు. ఆ పీఠిలో మాంసంకొట్టు సాయలు పిల్లలు దీ. వాళ్ళన్న మిషను కుడుతుంది. ఆ పీఠిలో వన్న యళ్ళల్లోకి వెడుతూ, యజమానులు చెప్పిన పిల్లల పన్ను చేసేపెడుతూ వుంటుంది. పూలు, పాలు, పేవర్లు, రిజేలు- యిట్లాంటివి తెచ్చిపెట్టడం, ఎవరికి తోచింది వారు ఇస్తోంటారుకు. పిల్లలతో అడుకుంటూ వుంటుంది. గడుల్లోకొచ్చి ఫాన్లో చేతులు పెడుతూ వుంటుంది.

పిల్లలందరికీ ఫాన్లో వేళ్ళుపెట్టడం మామూలే. పిల్లలకి కదలి కంటే చాలా ఇష్టం. ఫాన్ విలిసి, మళ్ళా కదిలేటట్లు చెయ్యడంలో వారి శక్తి ప్రకటితమవుతుంది. ఆ ప్రకటనలో వారి రానందం వుంది. నేను మరొకటి గమనించాను.

మగపిల్లలకి కదిలే అటవస్తువులంటే ఎప్పుడూ అడపిల్లలకి కదలని బొమ్మలంటే ఎక్కువ యిష్టం. ఈ సూత్రాన్ని గుర్తుంచుకునే నేటి అట వస్తువులు రయారవుతున్నాయనుకొంటా. అందుకనే గిరగిర తిరుగుతున్న ఫాన్లో చెయ్యిపెట్టి నిలిపివేసిందేమో దీ అనిపిస్తుంది.

ఆ మర్నాడు మరొక చిత్రమైన దృశ్యం చూశాను. కిటికీలోంచి రోడ్డుమీద నడిచే జపంకేసి చూస్తూ కూర్చున్నాను. చెట్టువక్కన చిన్న మాంసం దుశాణంముందు, ఎవరిదో బైసికిలొకటి స్టాండ్మీద నిలబెట్టబడి వుంది. హాషిమాదీ అటుకేసి వెడుతూ ఆ ప్రెజిల్ముందు చూస్తూ నిలబడి వుంది. పెడల్ తిప్పి, వెనకవక్రం కదిపింది. పెడల్ వేగంగా తిప్పింది. వక్రం సురింత వేగంగా తిరుగుతోంది. ఏ తన చేరిని ఆ చక్రం కట్టించ

మధ్యపోనిచ్చి, నిలవదోయిందీ. చెబ్బి తగిలిపోయింది. చటుక్కున చెయ్యి తీసి నేసి వేజుని నోట్లో పెట్టుకుంది.

తనకేసి ఎవరేనా చూశారేమో అర్థం అవుతున్నది చూసింది. నే కూర్చున్న కిటికీవేపుకూడా చూసింది, నవ్వింది. వరుగెత్తుకుపోయింది.

నానూ నవ్వాల్సింది. ఆ అమ్మాయికి నానూ ఏలాంటి సంబంధమూ లేదు; వుండదు. అయినా ఎందుకో మా యిద్దరిమధ్యా ఒక చిత్రమైన సన్నిహితత్వం ఏర్పడినట్లయింది. తిరిచిచూస్తే అది కనబడదు; కారణాలు వెదికితే దొరకవు. నమ్మద్రంలోంచి అవీరిలేచి మేముంగామరి ఊణంలో భూమ్యాకాశాలని ఏకంచేసి, కడిలి మాయమవడంలోవున్న స్థూలత్వమే ఈ అస్వాయతలోని అనుభవానికి వుందనిపిస్తుంది.

ఫాన్లో వేళ్ళపెట్టి నీ పాంపి పిన్నలకేకాక, పెద్దలకి కూడా అనిపిస్తుంది. నా కట్టా ఎన్నోసార్లు అనిపించేది. దీనికి కారణం ఏమిదో మానసిక శాస్త్రజ్ఞులు చెప్పాలి.

తెలియనివాటిని కోదించి తెలుసుకోవాలన్న అఖిలాశ మానవనైజు! స్వీచ్లో చెయ్యిపెట్టి, విద్యుత్ ద్వారా పాకోతించే ఎట్లావుంటుందో! అలాగే ఫాన్లో చెయ్యిపెట్టి అవీతే ఏం జరుగుతుందో! చెబ్బి తగులుతుంది. ఆ చెబ్బిలో బాధ పూహించుకుని మనవట్ల మనకి సానుభూతి కలగడం, ఆ సానుభూతి తోముడినడే అదరణ, కాంతి-యీ రకం చేష్టలకి ప్రేరణ అని తోస్తుంది. నాలుగంతస్తుల మేడమీదనుండి కిందికి చూసినప్పుడు, ఒక్క ఊణం, ఆ గోడమీదనుండి కిందికి దూశాలనిపిస్తుంది. ఊపిరినిగపెట్టి అంత పసి జరిగినట్లు పూహించి గోడనుంచి లకరుగు వెనక్కి వెయ్యడం జరుగు తుంది. మనల్ని మనం మానసికంగా బాధించుకోడం కిందకొస్తుంది ఈ తృప్తి. కాని చాలామందిలో, నాలోలాగే, యీ తృప్తి ఊహలోనే వుండి పోతుండేమో! దీ విషయంలో కార్యరూపం దాటుపోయి యీ బుద్ధి. నాకు చెయ్యాలనిపించుకూడా చెయ్యలేకపోయిన పరిస్థితిలో, ఆమె సాహసంతో చేపేసింది. అందుకనే అమెనట్ల అగకం ఆకర్షణ, అన్యోన్యం ఏర్పడింది ధేమో అని స్ఫురిస్తుంది. 'నువ్వు చెయ్యవూచూ! చూడు, నేను చెయ్య

పెట్టి ఆపుడేస్తా' అన్నట్లు. ఆ పనికేసి, చేసినట్లు నవ్వుద్వారా ప్రకటించి వెళ్ళిపోయింది వీ. ఇంకటి స్వల్పవిషయాలలో నూ ఇద్దరిమధ్య ఒక స్నేహ భావం ఏర్పడినట్లునిపించింది. అమె జీవితం అమెదీ- నాదీ నాదీ. మా మార్గాలు వేరు. ఏదో బాధ, బాధని తీసెయ్యాలన్న బాధ, తీసెయ్య లేనందుకు నాకు బాధ. నా బాధనిచూసి అమెబాధ- అంతా ఆ గిరగిరతిరిగే వీ కళ్ళల్లో తిరిగిపొయ్యే కళ్ళని నిలిపినట్లుగా నవ్వివచ్చుదు నిశ్చలంగా మెరిసే అమె వశ్యమధ్య తకుకు — శార్వతంగా కదిలిపోయిన మమర ఊణం ఆ అనుభవం.

కుటుంబరావింట్లో గడిపిన ఆ రెండుమూడురోజులూ, లోలోన యిట్లాంటి ఆలోచనలు సాగించినట్లు గుర్తు. పనికాగానే వెళ్ళిపోయాను. 'వీ' విషయం మరిచిపోయాను కూడా.

నాలుగేళ్ళ తర్వాత మళ్ళా హైదరాబాదు రావడం జరిగింది. కుటుంబరావింట్లో శుభశార్యం. నాకు వేరే పనికూడా వుందీ వీ కవనవద్దం లేదేం? అని అడిగాను. ఏడాదిక్రితం మహబూబ్ అనే ఒక ముస్లిమ్ కుర్రవాడిని వివాహం చేసుకుందీట. అత్తవారింటికి వెళ్ళిందీట.

"రేపొస్తుందంటండి" అన్నాడు పనికుర్రాడు మరెన్న. వెనక వీని కసిరి గదిలోంచి పంపించి తలుపెసింది పీడే. వీడూ ఎడిగాడు. కంతం బరువైంది. క్రాప్ పెద్దగా పెంచి వెనక్కి దువ్వాడు. నుదుటిమీద పడే వెండ్రుకలని వెనక్కి తోసివెయ్యడం వాటిని ముందుకులాగి, మళ్ళా వెనక్కి తోసెయ్యడం— అదీ వాడికి సరదా. గోడవెనక్కి వక్కి సిగరెట్లు పీలుస్తున్నాడు. అదీ నే గ్రహించినట్లు తెలుసుకుని, కాస్తంత సిగ్గుపడి నవ్వుతాడు. వాడినిచూస్తే వీ జ్ఞాపకం వచ్చింది.

"వీ మొగుడి కేంపనిరా?" అని అడిగాను.

"మోహరుపైకిలు మీద డర్ డర్, డర్ డర్ మాజాయించడము" అని నవ్వుతున్నాడు.

నవ్వు దేనికీరా?"

“అదేమో ఎనకాల కూర్చుంటుందండి. ఓ-దర్బార్, దర్బార్ మంటూ పూరంతా కళాయింపండి” అని నవ్వుతూ గోడవెనకనక్క-సిగరెట్టుదమ్ముతీస్తున్నాడు పనికబ్రాడుమరెన్న ‘మజాయింపుట’, ‘కళాయింపుట’— ఏవో క్రొత్త ప్రయోగాలు నా మీద పడేస్తున్నాడు యీ బాలభాషాకోవిదడు మరి !

నాకు నిజంగా మీని, భర్తని చూడాలనుంది. మీకి పెండ్లయిందనగానే, చిన్నప్పుడు నే చూసిన ముస్లింల పెండ్లిండ్లతంతు దృశ్యాలు జ్ఞప్తికొచ్చాయి—మేలిముసుగులు, గుర్రాలమీద కూరేగింపులు, మల్లెపూలదండలు, పూనాయి బాద్యం, పూపైన పరిమళాలు— గ్యాస్లైట్ వెలుగులో ముసుగుమధ్యలో మెరిసిన లేతపవ్వులు, నోరువిప్పితే అందులో వజ్రాలని దొంగిలించుకుపోతదన్న భయంతో విగించిన పెదవులు.

మీ భర్తకి భారతభూపేనలలో పనిట- కుటుంబరావు చెప్పాడు. కొంతకాలానికి ఆమె భర్తకి పెద్ద పదవి దొరుకుతుంది. భర్త నైస్యాన్ని అటాయటూ నడిపుతుంటే, ఆమె వాటిని న. జ్ఞులుచేసి నిలిపివేస్తుందా ? ఆ దంపతులు గుర్రాలమీద స్వారిచేస్తారా ? వెన-టి యుద్ధాలలో, గుర్రాలు, ఏనుగులు. ఇప్పుడు టాంకులు, మోటార్లు. మీ భర్తకు వొక మోటార్ సైకిల్ వుండిట. దానిమీద అతివేగంగా ప్రయాణం చేస్తూ వుంటాడట— భార్యని వెనకాల నీటమీద కూర్చోపెట్టుకుని.

కాని మొన్నడు, అత్తవారి పూరునుండి మీ రారేడు— మరెన్న చెప్పాడు.

“ఎందుకనో ?”

“అనలు వొకచోట వుంటేగదండి. ఆ మోటారుసైకిలుమీద, దాన్ని ఎనక కూర్చోపెట్టుకుని, చర్చర్, చర్చర్, గర్చర్, గర్చర్ మంటూ లగాయింపడంతోనే సరిపోతుందండి” అన్నాడు మరెన్న. మరి కొన్ని క్రొత్త ప్రయోగాలు నా నెత్తిన రుద్దుతూ, ఆ మొన్నాడు నేను బైలు దేరి వచ్చేశాను.

నేను ఇంటికొచ్చిన నెలరోజులకి కుటుంబరావు వ్రాసిన ఉత్తరంలో మీ భర్త మోటార్ సైకిలుమీద వెడుతూ ప్రమాదపశాత్తు సైకిలుమీదనుండి

ఎగిరినది, గాయాలవల్ల హాస్పిటల్‌లో మరణించాడన్న వార్త చూసి డిగులు పడ్డాను. వెనక సీటుమీద దీ కూడా వుండిత. ఆమె కూడా వడిందిత. ఒకటి రెండు చిన్నగాయాలు తగిలాయిత, తాని పెద్ద ప్రమాదం జరిగ లేదుత.

ఏం జరిగిందో ఊహించవచ్చు. యువకులకి వేగంగా ప్రయాణం చెయ్యడం అంటే చాలా సరదా కదలిక, పురోగమనం, వేగం — వీటిని కాంక్షిస్తుంది యవ్వనం. భర్త మోటారుపైకిలుమీద పెళ్ళినప్పుడల్లా తనూ వస్తానని, వెనక సీటుమీద కూర్చుని, ప్రయాణం చేస్తూ వుండేది. అతి వేగంగా వెడుతుంది మోటారుపైకిలు. వడికి వడిపోతుండా అతని భుజాలు గట్టిగా పట్టుకుని కూర్చుని వుంటుంది తాను. శృంగారపు తృప్తిని తాత్కాలికంగా చేసి అతని మెడచుట్టూ విగించి ఇంక మోటారుపైకిల్ నిలవమంటుంది. అతను వినిపించుకోడు: ఆ శృంగారం చక్కలిగింతకి ఉద్రిక్తుడై మరి వేగంగా పైకిల్ నడిపివుంటాడు. ముందుచక్రం వేగంగా కదలడం ఆమె చూస్తుంది. అందులో చెయ్యిపెట్టడానికి అందదు. అందులోనో వెనక చక్రంలోనో, కాలుపెట్టి వుంటుంది— ఏమో! మొత్తానికి నడుస్తున్న పైకిల్‌ని నిలిపేయత్నం చేసి వుంటుంది.

ఆ ఊగిసలాటంలో భర్తపట్టు నడలి వుంటుంది. వేగంలో మరి పోయి, ఏ మలుపు తిరగడంలోనో యంత్రంపట్ల అధ్వర్యం విస్మరించి, పైకిల్ తిరగబడి, ప్రమాదానికి గురైవుంటాడు. వేగంగా వెడుతున్న ఆ మోటార్ పైకిల్‌ని, ఉద్రేకంతో కొట్టుకుంటున్న ఆ గుండెలని, వొక్కసారి అరికట్టి, శాశ్వతంగా, స్థిరంగా, తనదిగా చేసుకోవాలన్న యత్నం అల్లా అంతమొందిందనుకుంటేనే నాకు తృప్తి. మృత్యువుకి కారణాలు ఏమిటో వేదాంతాలు చెప్పొచ్చు. మరో కొత్త కారణం కల్పించింది, 'హాషియా మహబూబా మీ!' అర్థరహితమైన జీవితానికి అర్థం కల్పించడం తప్ప మానవుడు చెయ్యగలిగిన మహత్కార్యం ఏమంటుంది ?

పెద్దీ కూతురుగా 'మీ' ని ఊహించుకున్నాను. తెల్లటి పైజామా— అకుపవృత్తరంగు పొడగాటి జాకెట్— నారింజరంగు కండవా మేలి ఘుంఘులూ తల్లిమీదనుండి బుజాంపైకి రెండంచులూ జాకెట్‌లు ఆ పల్లవి

కండువా మడతలలోంచి అటువచ్చు జాబ్బా— వఱుమీద వ్రేలాడవేసిన రెండుజడలు, ఏ అవయవం కేసి చూడనీకండా, గిరగిర తిరిగే కంటిలో పాప, నిలిచి చూడమని శాసించే పశ్చతకుకు, శాశ్వతంగా నవ్వే శిలా ప్రతిమలా విడిచిన పెదవులతో నిర్మాణమైన విడని మొగ్గలాంటి ఆ చిన్ని నోడు, దోవ పెడుకుటూ, గుండ్రటి అవరణ చేసుకుంటూ, బెడీరి వెనక్కి వెళ్ళి తెగించి ముందుకొచ్చి, ఒకరికొకరు తోడన్నట్లు వక్షంపై తేరుకుని శిఖరాలని అందుకుంటున్న చిన్ని గుండ్రటి స్త్రీలు— రక్తమాంసాల పిల్ల సర్వరద్యభుం నడుమ తోయిలో కదలని నదీలా నన్నటి నడుం— హాషిమాదీని పెండ్లి హతుడుగా అలా ఊహించుకున్నా. మరిప్పుడో వైధవ్యంలో బీ. అడివంతా ఒక్కసారి మండినట్లు, యవ్వనపు శృంగారం ఒక్కసారి ప్రజ్వలిల్లి, భూకంపంలా భర్త కోర్కెని చీల్చి, కిందికి వదేసి ఆశక్తితో అతన్ని వంపేసి, మండి మిగిలిన అడవిలో వొంటి వృక్షంలా, ఎడారిలో నుతిపోయి మిగిలిపోయిన చెట్టువేరులా, చంద్ర వింశాన్ని కామించి గెంతి మరి కిందికి దీగిరాని సముద్రం తెరచిపై తుంపరలా— ఎక్కడో సామలయ మంచుశిఖరాన ఇరుక్కుపోయిన తెల్ల మేఘంలా ‘దీ’ నా ఊహలో నిల్చిపోయింది. పెండ్లి హతుడుగా, తనూ భర్తా నన్ను చూద్దానికొచ్చి నలాం చేసినప్పుడు ఏదేనా రాసుక ఇద్దామను కున్నాను. వైధవ్యంలో ఆమెను తల్పుకుంటే అలా చూడకపోవడమే మంచిదనిపిస్తోంది. నా తెలుకి బాధ!

భర్త చనిపోయింతర్వాత బీని కుటుంబరావు చూశాడుకు— నేను మరోసారి ప్రారాధానాదు వెళ్ళినప్పుడు చెప్పాడు. వాళ్ళ పాతింట్లో కిటికీ వెనక నిలబడి, సంధ్యకేసి చూస్తూ ఉండేది. నల్లజాబ్బా, అక్కడ చిరిగిన తెల్లకండువా ముసుగులా జడమీద తప్పివేసి నిలబడిందది. అతన్ని చూడగానే గుర్తించినట్లు ఓపికలేని మందహాసంలో పశ్చతకుకు, పెదవుల వెనక వికసించని పుష్పంలో పుష్పాడిలాగ ముక్కులైపోయింది. “నువ్వు చెప్పింది విజమే. కంటిపాప గుండ్రంగా తిరుగుతున్నట్లు కనబడుతుంది” అన్నాడు కుటుంబరావు.

ఆ దృశ్యం చూచా నే చూడకుండా చేసిన విధికి లోలోన కృతజ్ఞత చెప్పుకున్నాను. విధిని పెక్కిరింపనివానూ, తిట్టనివానూ లేరు నాకు విధిపట్ల గురిలేదు. కాని యీ ఒక్కసారి దాని ఉనికిని గుర్తించి జోహారు చెప్పుకున్నాను.

కుటుంబిరావుకి అక్కడనుండి మరో ఓరు బడినీ అయిందీ. వెదుపూ నా పని ముగిసేవరకూ తనింట్లోనే పుండవల్సిందిగా ఏర్పాట్లన్నీ చేసి, పనిపూర్తిగా మరెన్నని వప్పగించి వెళ్ళాడు. ముందుగదిలో సాన్ లేడు. వీధిలో వెనకవున్న మాంసం దుబం, చెట్టు లేవు. ఇప్పుడక్కడ ఒక టీ దుకాణం అవతరించింది. రాత్రి పగలూ, గ్రామఫోను పాదాలు లవుడే స్వీకరులోంచి బిగ్గరగా విసిపిస్తుంటాయి. అలోచన తోచనివ్వని ధ్వనులు. ఒకటి రెండు రోజుల్లోనే దానికి అలవాటు పడిపోయాను. ఆ దుకాణం రోతగా తోచినా, ఎందుకో అది దగ్గరలో పుండనుకోంటే కాస్తంత ధైర్యంగా, అహోదంగానూడా వుండేసి. అయిష్టత పురిగొల్పే వాటితోనూడా సమాధానపడి వాటిని తనవిగా చేసుకుంటాడు కాబోలు మానవుడు.

టీ దుకాణంముందు పైకిలాగిరి; ఒక సూటారు పైకి లాగింది. ఇద్దరుముగ్గురు పిల్లలుచేరి వాటిని పరీక్షగా చూస్తున్నాడు. వీళ్ళాసకం వచ్చింది. ఆ యంత్రాలతో చెంగాడు అది వినోదించేవారు లేరుకదా. వీ ఇప్పుడు ఎవరికీ వెళ్ళడంలేదని చెప్పాడు కుటుంబిరావు. నా రామెని చూడాలనివుండి ఎందుకో! చూస్తే బాధగా వుంటుంది నిజమే. బాధ పడటంలో కూడా కాస్తంత ఆనందం పొందాలనిపిస్తుంది. క్రామపాము పడగపై గుర్తు, సముద్రం లోతులో ముత్యపు చిన్నలో ముత్యం, పొరాణిక యుగంలోని జలవరం నుడిబీమీద వజ్రం, జాగుప్ప కలిగిస్తాయి, అకర్షిస్తాయి. పాముని పెంచింది క్లియోపాత్ర. ముళ్ళపూద వీడలో వెన్ను వార్చింది ఈజిప్టురాణి నేఫెర్ టేరిటి. కత్తిని తన రక్తంలోముంచి జాబు వ్రాసింది రూస్సీ. ఈనాడిమి 'వీ'కి సాధ్యంకావు. ఆమె చరిత్ర కట్టలవెనక ధీ. జమున పెత్తన పాడుపడిపోయిన మహల్ లో మూలగదిలో గులాబి

పూలమధ్య మొహం వాడుకుని, ఎర్రటి సంఘాలావణ్యం చూసి ఎర్రటి పెదవి కొరుక్కుని, కారిన రక్తం చుక్కలని రాని ప్రేమడికోసం, తన గుండెవలె, ఆ చుక్కలు గడ్డకడుతుంటే చూసి విషాదంలో జారిన కన్నీటి బొట్లద్వారా, గడ్డకట్టనీకుండా కామితో శోకిస్తున్న చారిత్రక జననా లోంచి విచిత్ర అయిన ముస్లిం కన్య పీ కాసిందేటందుకు రాకొమారులు లేరు యీనాడు; జయించేటందుకు రాజ్యాలు లేవు; ఎక్కేటందుకు వల్లకీలు లేవు. భగ్నం చేసేటందుకు ప్రేమించే హృదయాలు గుర్రాలమీద స్వారీ చేస్తూ రావు. ఆ దొరికిన ఒక్కడాన్ని, ఆ యంత్రంలో పడేసి చంపే సింది.

టీ దుకాణంలోంచి తిన్నగా నా గడికొచ్చాడు కొత్తగా పరిచయం అయిన రాజన్నగారు.

“పాపం! నీ ఎలావుందో చూశారా?”

“ఆ మధ్య చూశాను- రెండు నెలలైందేమో.”

“దానికేం సిగ్గేనంలావుంది” అన్నాడు.

“అంతే?”

“మా యింటికొచ్చింది చూద్దానికి.”

“దీగులుగా వుందా?”

“దీగులేం తెగులు. ఆటీన్ రాజీలాగుంది. పైగా మా గోడ గడియారం తగలేసింది”

“అంతే?”

“మాదో పాతదీ, గోడగడియారం వుందీలెండి. మావాడు కీ ఇచ్చి, ఆర్థంతలాపు వెయ్యడం మరిచినట్లున్నాడు. నీ వెళ్ళి అందులో చెయ్యిట్టి, పొడుగుటి టీగకి వుంటుందే పెండ్లులమీ విళ్ళని కదిపినట్లుంట్టి ఏం చేసిందో నే చూడలేదు. మొత్తానికి ఆ గడియారం కాస్తా మూలపడింది” అన్నాడు రాజన్న.

నాకు నవ్వొచ్చిందీ— ఆపుకున్నాను. పాడైంది మన గడియారం కాదుగా— నవ్వుతే ఆయనకి కోపం రావొచ్చు.

“అన్నీ అట్లాంటి వస్తే. ప్రతిదాండ్లో వేళ్ళపెట్టడం, చెదగొట్టడం, వేళ్ళ విరగకొట్టుకోడం” అన్నారాయన.

“మరంతే— ఆ పిల్ల జీవితం ? భవిష్యత్తు మాటేమిటి ?” అన్నాను.

“ఏమో, ఎవడికి తెలుసు. వాళ్ళమ్మ మిషను కుడుతుంది. ఇదిహడా ఆ పని నేర్చుకుని, గడుపుకుంటుంది— ఏదో ఉపాధి దొరక్కపోదుగా” అని వెళ్ళాడు రాజన్న.

తరవాత, పనికుర్రాడు మరెన్న నడిగాను దీని గురించి. మరెన్న తన చెయ్యి దోర్లతిప్పి చూపించాడు.

“చూడండి” అన్నాడు.

“ఏముంది ? ఏమీ కనబడ్డం లేదే !” అన్నాను.

“ఇప్పుడంతా సాఫైపోయిందీలెండి- అబ్బో ! వెనక నాల్గై దేళ్ళ యిందండి— దాడ్లో ఆ వరండా ముంగల పెట్టున్నాయి చూశారు— అద కూర్చుని పిన్నెలుతో నేల తుడుస్తుందానండి. గుడ్డపీలిక ముంచి చదునుకు తుడుస్తుండా. అదకొప్పింది నీ — నా చేతిలేపి చూస్తూ నిలబడింది. ‘లెగు, పో, అవకలకి’ అన్నానండి. గిరగిర తుడుస్తుంటే, నా చేతిమీదికి గెంతి, కాలుతో తొక్కిందండి. ‘అమ్మో చచ్చా’ అన్నానండి. పిన్నెల్ గొట్టం బుద్ది పైకెత్తి, నెత్తిన పెడదామని తరుముకెళ్ళానండి. పర్కిర్, బర్కిర్ మోటా. ఓ దొడు తీపిందండి” అని ప్రత్యేకమైన వాడిబాషతో కొన్ని అమూల్యమైన ద్వంసంతో మేళవించి వర్ననచేశాడు మరెన్న.

“భర్త పోయింతర్వాత, ఆమెను చూశావా ?”

“లేదండి. మొగుడువస్తే బైటకి రారండి వాళ్ళ—”

“మరి రాజన్నగారింటి లెక్కిందీట.”

“హరకో, వచ్చడికో ఆళ్ళమ్మ పంపిపుంటుందండి.”

“ఇప్పుడు పూళ్ళో లేదా ?”

“లేదండి”

“ఏమైందో ?”

“హఃహఃగా మరో సాయుసుని పెండ్లిచేసుకుందండి.”

“అదెప్పుడు?”

“రెండు నెలలుండరింది. అడుగో మిషనుకట్టు మసాన్ చెప్పాడండి.”

“ఓజంగా!” అన్నాను ఆశ్చర్యం ప్రకటిస్తూ.

“అవునండి. మలబార్ సాయబంది. హాపీజరింది అడిపేరు, ఇమానం నడుపుతాడంటి. ఆజ్ఞీ చేసుకుంది.”

“వారి పెళ్ళి మువ్వ చూడలేదా?”

“పై ఊళ్ళో ప్లేహం కలిసిందంటి. కసిబిసిగా, విగిజిగిగా, గవేదీవ్గా చేపేసుకుందంటి-ఇమానంలో తర్ మర్ పర్ మర్ గా తిరగొచ్చునని.” అంటూ పనిమీద వెళ్ళాడు మరెన్న.

నాకు నవ్వొచ్చింది—మీ మళ్ళా పెండ్లి చేసుకుందన్న వార్త విన్నానే, ఏదో కొంతభారం తగ్గినట్లనిపించింది. కన్య జీవితం మాతృత్వంలోగాని సంపూర్ణమవదు. అందుకనే కథలలోనూ, నవలల్లోనూ, విడివిడిగావున్న నాయికా నాయకలను జోడాలగా కేటాయించ వల్సిందిగా రచయితని శాసిస్తాడు పాఠకుడు. వివాహంలో వారికథ పమాప్రతి కావాలి. తరవాత వాళ్ళు ఎట్లావున్నదీ, ఏం చేసినదీ, అతను ఊహించుకో గలడు. తర్వాత ఏముంటుంది? వారికి సంతానం కలుగుతారు. పెంచి పెద్దలని చేసేంతర్వాత, తలదండ్రులు జీవితం చాలించుకుంటారు.

యుక్తవయస్సులో ఎవరైనా పెండ్లికానివారున్నారంటే, వారివల్ల సమాజానికి బాధ్యత వుండితీరుతుంది. వారినో ఇంటివారినిగా చేపేవరకూ సమాజం నిద్రపోదు. నాలో వున్నది యీ రకం తృప్తికాదు. వివాహం చేసుకోవడంలో ‘మీ’ వ్యక్తిత్వం లైట్ పెట్టింది. ఆమె చాలా మీదటి. నేను ఎదిగింతర్వాత చూడకపోయినా, పెద్ద వక్కండి కాదనే అనుకుంటాను. రోడ్డు ముగిసంతర్వాత ఊరవతల వానకి తడిసిన మన్నుగుట్టలు ‘మీ’ లాంటి ప్రేమ. తోచక చేతులో వో ముద్దని తీసుకుని కాలక్షేపానికి దాన్ని కదిపి, దువ్వె. నొక్కి నొక్ అక్కతితెస్తాడు అటు నడిచిన పురుషుడు. ఎందరి గట్టిపడి ఆ రూపం ప్రతిమగా నిలిచిపోతే పూర్వోకి తీపిపెళ్ళి నొక్ చూడుకుంద పెడతాడు. దొమ్మ నగిలి నిడుతుంది. అందులోంచి మరో

బొమ్మ బైటపడొచ్చు. ఏమీ లేకపోవచ్చు ఈసారి నాకు 'దీ'ని చూడాలని వుంది. కాని వాళ్ళు హైదరాబాద్ లో లేరు. భర్తకి బొరంగాబాద్ విమానాశ్రయంలో పనికు. అక్కడికి వెళ్ళారు. అమె తల్లి కూడా అక్కడికే వెళ్ళింది.

నేనూ మా ఊరువెళ్ళిపోయాను. 'దీ' కి పెండ్లి కాగానే అమెపట్ల కుతూహలంకూడా పెప్పగిలింది. అమెని గూర్చి ఆలోచించడంకూడా జరగడంలేదు- ఎప్పుడైనా అకాశంలో విమానం వెడతూ చెప్పే చప్పుడుకీ, పైకి చూసినప్పుడు తప్ప.

రెండుమూడు నెలలకిగాని మళ్ళా హైదరాబాదు వెళ్ళే అవకాశం కలగలేదు. బిడీ అయిన కొత్తఊరు కుటుంబరావుకి సరిపడలేదు. అతని ఆరోగ్యం దాగుండలేదు. మళ్ళా తనని హైదరాబాదు బిడీ చెయ్యి వల్సిందిగా దరఖాస్తు పెట్టుకున్నాడు. దానికేమీ సమాధానం వచ్చినట్లులేదు. ఆరోగ్యం కోలుకొనే నిమిత్తమై రెండునెలలు శెలవుపెట్టి హైదరాబాదు వచ్చేవాడు. చికిత్స నిమిత్తమై హాస్పిటల్ లో చేరాడు. చూడ్డానికి రమ్మంటే వెళ్ళాను.

కుటుంబరావుకి విశ్రాంతికావాలన్నారు డాక్టర్లు విశ్రాంతికావాలన్న డాక్టర్లంటే నాకిష్టం. ప్రపంచంలో అరిష్టాలన్నీ అందరూ విశ్రాంతి లేకుండా, పనిలో నిమగ్నులుకావడం వల్లనే సభవిస్తాయనుకునేవాళ్ళలో నేనొకణ్ణి. ప్రతి సంవత్సరం వొక్కరోజేనా, ప్రతివ్యక్తి తనుచేసేపని నిలిపివేసి, తమాయించి, తన్నుతాను సంహారంలో కనం చేసుకుని ప్రయోజనం కోరకుండా, ప్రపంచాన్ని తిలకిస్తే సత్ చిత్ అనందాలు సమకూరుతాయనుకుంటాను.

ప్రపంచం నామాట వినదు ఈ ముక్కలు ఎందరెందరో చెప్పారు. ఏ వాకరిద్దరు దన్యజేవులో తప్ప, యీ బోధ ఎవ్వరూ పాటించరు. గోళాలు తిరిగిపోతున్నాయి. భూమి తిరిగిపోతుంది. ఎవ్వరూ ఆపలేరు. సమాజాలు కదిలిపోతున్నాయి. మనిషి నిత్యకర్మ అనే చక్రంలో నలిగి తిరిగిపోతున్నాడు. ఆ చక్రం అతన్ని భయభయచేసుకున్నదే. 'దీ' భాంటి

వారెవరేనా అపురామని చెయ్యిపెడితే, ముక్క పూడివడుతుంది. మధ్య నాకేందుకు ?

కుటుంబిరావున్న వార్డుసక్కగదిలో మిషనుకుట్టు మస్తాన్ వున్నట్లు, మరెన్నవల్ల తెలిసింది. చూడ్డానికి వెళ్ళాను. ఏమిటో మిషనుకుట్టేవాళ్ళు నన్నుగా వుంటారని నా ఊహ. అదినిపేరు మస్తానైనా, మిషనుకుట్టు మస్తాననే అనబుద్ధిస్తుంది ఎందకో. నన్నుగా వున్నాడు. చిరుగుల జుబ్బా-బోపి. లోతుకుపోయిన కళ్ళు, ఎదిగినగద్దం, మధ్య వొక పన్నులేదు. మూతికి ఇరుప్రక్కలా కాపలాకాస్తున్నట్లు లోతైనగీతలు, నీరసంగా కిందికిచూస్తూ నవ్వుతూ చూట్లాడతాడు.

అతనికి కీళ్ళజబ్బుట-ముఖ్యంగా మోకాళ్ళు పట్టేస్తాయిట. మోకాలు చిప్పలపై ఏవో రబ్బరుగొట్టాలు కలిగించారు. ఇప్పుడు కొంచెం పెరుగేట-నడవగలుగుతున్నాడట, ఇంక నాలుగైదురోజుల్లో ఇంటికి వెళ్ళిపోతాడట.

“ఊరికే రాత్రి వగలు, మిషనుకుట్టడంవల్ల రాళ్ళు పట్టేశాయేమో-పోసి కొంతకాలం చేతిమిషను వాడగాదా?” అని వోదారుస్తూ చూట్లాడాను. మరెన్న నవ్వుతున్నాడు.

“ఈదొక్క డేనంటండి, కిస్పిస్, కస్పిస్మని మిషను తొక్కడం బోలెడంతమంది కేరంటండి-అళ్ళందరూ కాళ్ళ పట్టి చస్తున్నారంటండి-ఈడి కర్మ !”

నిజమేనన్నట్లు మస్తాన్ నవ్వుతూ తన కాళ్ళకేసి చూసు కుంటున్నాడు.

చేతులతో కాళ్ళమీద రబ్బరుగొట్టాలు వరిగ్గా పద్దతున్నాడు. ఎడమచెయ్యి వెనకభాగాన మానిపోయిన దెబ్బ గుర్తు కనబడింది. ఆ దెబ్బకేసి చూశాడు మస్తాన్. నవ్వాడు. ఏమిటన్నట్లు చూశాను.

“ఇది ఔరంగాబాద్ లో జరిగిందండి. ఆ మధ్య అక్కడ మిలటరీ వోళ్ళ మిషన్లు వేలం పాడుతున్నారు. చవకగా కొనుక్కెందువుగాని రమ్మందండి ‘భీ’. సరేనని వెళ్ళాను.”

“ఎట్లావుంది ‘నీ’ ?”

“బాగానే వున్నారండి. రేకుల గది వొకటుందండి. అందులో తనూ, హాపీజూ వుంటారండి. వెనక షర్ చిన్నగది. అందులో వాళ్ళమ్మ, ఏదో గడించి పడేస్తాడండి. అయినా అవటం చొప్పున వాళ్ళమ్మ మిషను కుడతావుంటుందండి ఆ చుట్టుపక్కల ఇళ్ళవాళ్ళ ఓరిగిన బట్టలు అయ్యి, మరమ్మత్తు చేసిపెడుతూ వుంటుందండి”

“మరి మీ కి కాలక్షేపం ?” అన్నాను.

“మొగుడుతో షికార్లండి. ఆళ్ళకో జీవుందండి. అందులో....”

అతని మాట పూర్తిచెయ్యకుండా ఆ వాళ్ళాన్ని అందుకున్నాడు మరెన్న.

“తర్బిర్, తర్బిర్ మంటూ మొగుడితో షికార్లండి” అని నవ్వుతూ పూర్తిచేశాడు మరెన్న.

“విమానంలో వెళ్ళరా ?”

“నాకేం తెలుస్తుందండి. రెండురోజులే నే వుంట. ఓ రోజుల్లా వేలంపాటతో పరిపోయిందండి. మొగుడు- హాపీజూ విమానం నడపడం నేర్చుకున్నాడండి. అందులో కొత్తవాళ్ళకి నేర్పుతానికి ఎక్కించుకుపోతా వుంటాడటండి. ఆదోళ్ళని రాసీరంటండి.”

“మరి నువ్వెక్కావా ?”

“లేదండి.”

“మిషను కొన్నావా ?”

“కొన్నానండి. ఆళ్ళగదివెనక మండువాలో పెట్టి మిషను తొక్కి రైలు చూస్తున్నానండి సాయంత్రం. మీ వాచ్చి తొక్కుతుంటే ఆ చక్రంలో చెయ్యిపెట్టి వెనక్కి నెట్టేందండి. పై బెల్టుపూడి, నా వేళ్ళ నూటికింద కుట్టడిపోయాయండి. అదండి యీ దెబ్బ” అని చేతి వెనకభాగంకేసి చీగులుగా చూస్తున్నాడు.

“మా బాగా అయిందిలే” అన్నాడు మరెన్న. మస్తాన్ కి వో పాత లాల్చి సంపించాను.

“ఉట్టనుంటారాండి?”

“లేదు, నువ్వు తొడుక్కో” అన్నాను. అందరం నవ్వుకున్నాం.

ఆ సాయంత్రం హోటరుకెళ్ళి కడుపార భోజనం చేశాను. హాస్పిటల్ లోంచి బైటపడగానే, మనం ఇంక బ్రతికి ఉన్నందుకు దైవానికి కృతజ్ఞత చెప్పకుంటాం నీళ్ళు పోసుకోడం, తినడం, నిద్రపోడం లాంటి దినచర్య మరింత తీక్షణంగా పుత్తాహంలో జరుపుతాం. పనిమాకు కూడా వెళ్ళాను. ఆ పనిమా ఏమీ జాగాలేదు. కాని నేను చాలా ఆనందించాను. ఆ ఆనందం అంతా నాలోవున్నదే అని నాకు తెలుసు.

ఆ మొర్నాడు కుటుంబరావు హాస్పిటల్ నుండి విడుదలయి, యింటి కొచ్చే యేర్పాట్లు చేస్తున్నాం.

మరెన్న ఎక్కడా అయిపులేదు. పక్కగడిలో మస్తాన్ కూడా కనబడలేదు. ఏమయ్యారు? రాత్రి విడుదలయి ఇంటికి వెళ్ళాడా మరెన్నని తీసుకుని? ఏమో, డాక్టర్ని అడగాలనుకున్నా. ఆయన ఇంకా రాలేదు. ఈలోగా ఏర్పాట్లు పూర్తయి యింటికొచ్చేశాం.

మరెన్న లేకపోతే ఇంట్లో వనితీ కష్టంగావుంది కుటుంబరావుకి. ఆ వీధిలో దుకాణంలోవుండే గాలిబ్ తన కూతుర్ని చిల్లరపనులకి వంపించాడు. ఆ పిల్ల పేరు ‘తైరున్నిసా’. నల్లగా వుంటుంది. చెవులకు పోగులుంటాయి. కోలమొహం, బుగ్గమీద పచ్చబొట్లు, చలాకీగా వుంటుంది కాని ఎక్కువ మాట్లాడదు.

బ్రెడ్ పట్టుకురమ్మని వంపించాడు కుటుంబరావు. నేను స్నానం చేసి, కిటికీముందు కూర్చుని ప్రతీక చదువుకుంటున్నాను. రోడ్డుమీద టీ దుకాణంనుండి సంగీతం గందరగోళంగా వినిపిస్తుంది. దానికితోడు మరో సినిమాలాగీలోంచి పాటలు లవుడ్ స్పీకరులో భీకరంగా పోటీచేస్తూ వాతావరణాన్ని కల్లోల పరుస్తున్నాయి. ఆ గందరగోళంలో నా మనస్సెందుకో ప్రళాతంగావుంది.

ఒక్కసారి ఆ ధ్వనులు నిలిచిపోయాయి. అంతా నిశ్శబ్దంగా వుంది. లలో, క్రమం తప్పినట్లు నాకు పీరాకేసింది. ఆ పాటలు నిలిచిపోతే

పిచ్చెత్తినట్లయింది. టీ దుకాణంకేసి నూతాను. జగం గుమగూతారు. నిశ్శబ్దంగా వున్నారు.

ఆ గుంపులో 'రైదుమ్మిసా' చేతిలో పొట్లం వట్టుకుని నిలబడివుంది. ఇంటివైపు పరుగెత్తుకొస్తోంది. ఏమిటో చూద్దామని నేనూ లేచి బైటికి రాబోతున్నాను. ఆ పిల్ల గబగబ వాగరుస్తూ వచ్చింది.

“ఏమిటది?”

“నీ చనిపోయిందట” అన్నది.

నేను, కుటుంబరావు వొక్కసారి ‘అ’ అని నిలబడిపోయాము.

“అడుగో మరెన్న” అని రోడ్డుమీది గుంపుకేసి చూపించింది. మేం గబగబ రోడ్డుమీది కెళ్ళాం. మరెన్న వాడి వెనక కుంటుకుంటూ మిషనుకుట్టు మస్తాను వస్తున్నారు.

“ఎం జరిగింది?”

మెల్లిగా వరుచుకుంటూ వచ్చి, పరంవారిలో బిల్లమీద కూర్చున్నారు.

“విమానంలోంచి వచ్చిందండీ— నీ” అన్నాడు. వివరాలు చెప్ప మన్నాం.

“ఏజం భగవంతుడికి తెలియాలింది. హాఫీజ్ మరొకమ్మాయిని చేర తీశాడంటి. దానికికూడా విమానంలో పనిటండి. అందులో వెళ్ళేవాళ్ళకి టిఫిన్, టీ అయ్యి యివ్వడంటి. దాన్నికూడా తర్ఫీదుకోనం తివ్వమన్నా రంటి. హాఫీజ్ ఆ పిల్ల నెక్కించుకుని పోతూంటు నీకి నచ్చలేదండీ. అదంతా వొట్టిదీ- ఆదోళ్ళని విమానం ఎక్కనివ్వరు, ఆ పిల్లతో ఆ మన మీద షికార్లు తిరుగుతుండావు, వొల్లకాదని మందలిస్తే ఆడు విడుదలదం టి. హాఫీజ్, ఆ కొత్తపిల్ల జీవులో తిరగడం- సాయంత్రాల విమానంలో ఎల్లడం చూసి ‘నీ’కి బిసెక్కిందండీ.

ఆ సాయంత్రం విమానం ఎగిరేచోటకి బైలుదేరాడంట హాఫీజ్. నేనూ వస్తానండి ‘నీ’. వల్లకాదన్నాడు. వచ్చితిరతానండి. హాఫీజ్ లగెత్తుకు పొయ్యాడు. ఆడెవకాల నీ పరుగెత్తింది. ఆళ్ళమ్మ పోమావే, ఆ వచ్చి నోడికో, నీకేం కతుకు అంటానే వుందంట— యిది....”

“....వో దిగడదిగడమో దేవుడు” అన్నాడు మరెన్న. అతన్ని చెప్పనీమని మరెన్నని మందలించాడు రుటుంబావు.

“ఇంకేముందండి, వినునాలకాడ ఎవ్వరు లేరంటండి. వో విమానంలో హాఫీజా ఆ నేర్చుకునే మార్వాడీపిల్ల ఎక్కారంటండి. తలుపు లేకారట. వీ పరుగెత్తుకుంటూ, విమానంకాడి తెళ్ళిందండి. విమానం కదిలిందంట. నిలవమంది ‘ఏ’. పరుగెత్తుకుంటూ పైకి ఎగిరి గది తలుపు పట్టుకోబోయి, చెయ్యిజారి కింద పడి చచ్చింది అంటందండి ఆ మార్వాడీ పిల్ల “అదేంలేదు. విమానం ముందుగా నిలబడింది. విమానం కదిలింది. అది తప్పుకోలేదు దాన్ని గుడ్డేసి సరైన వెళ్ళింది- ఫర్లాంగు వెళ్ళాక నిలిపాను. దీగిచూపేసరికి ఎక్కడా మనిషి బయటలేదు అంటాడు హాఫీజా. నిజం భగవంతుడికి తెలియాల. మొర్రానికి నచ్చిందండి- వసందైనది పాపం....” అని మొర్రా తన మోతాలిరేసి చూస్తున్నాడు.

రుటుంబరావు కళ్ళల్లో రుడిచాచాను. అప్రయత్నంగా నా కళ్ళ కూడా తడిశాయి. రుమాలుతో తుడుచుకున్నాను.

“హాఫీజా అది సావాలనే ఇమానం పోలివచ్చాడండి. అందుకనే అజ్ఞి పట్టుకున్నారు పోలీసోళ్ళు. అయ్యీ, ఆ పిల్లనీ....” అన్నారు మరెన్న.

“ఏముందండి- ఆడు గోల- నాకేంలేదు బాబో అని ఏడుస్తాడు. అది అపుచెయ్యమంటే, అదంతా వేళాకోళం అనుకున్నాడుంటండి. నిజంగా చస్తుందని కల్లోకూడా అనుకోలేదన్నాడండి. ఆళ్ళిద్దరినీ ఆరెస్తు చేశారండి. వీ తుక్కుతుక్కుఅయి, మనిషెక్కడా కనబడలేదండి. తెల్ల వార్లు లైట్లనుకుని వెదికి, తెల్లారగట్ల, బొదల్లో దానిబట్టల పీలికలు, మిగిలినవాటిని తెచ్చి భద్రంచేసి గుర్తుపట్టే నిమిత్తం తెలిసినవోళ్ళని పట్టుకు రమ్మని, పోలీసోళ్ళని కాదులో పంపితే, నేనూ- నడవలేను కదండి- సాయంగా మరెన్న, రాత్రి లాల్లో బైలుదేరి మధ్యాహ్నానికి చేరుకున్నా మండి. గుర్తుపట్టామండి. అజ్ఞి విడిచి పెడతారంటారెండి- పెద్ద పోలీసువార

చెప్పారంటి. 'ఏ' పోతపోతా నన్ను విమానం ఎక్కించి మరీ పోయిందంటే" అని నవ్వి మౌనంలో వస్తాడు మస్తాచి.

"నానూ ఇమానంలో తనెదన్ గెసిదె చుండుగా, ఒయ్ సుయ్ మందూ వచ్చేవానంటి అయిగో ఆ పోలీసు వారగారియో...." అని పూర్తి చేశాడు హరెన్న్.

టీ దురాదుల సంగీతాలు పెళ్ళా బాండ్లవచ్చాయి. గుంపు పల్కబడి, చాళువాళ్ళ వసులమీద పోయన్నారు. నిత్యజీవితం గిరగిర తిరుగుతూ కొనసాగుతోంది. మూర్ఖుడు పైకి పోతున్నాడు. కాకా రోజున తోజగం చెయ్యబుద్ధివుట్టలేదు. తుటుంటిరావు, నేనూ కాస్తంబ్ బ్రెడ్ తిని, రూపిని పాలుతాగి పడున్నాం. సాయంత్రం బైటికినడిచాడు. ఆరాకంలో అర్ధ చంద్రుడు తెగిన సౌందర్యంతో ధీగుబుగా మొహం చూవలేక ముంపు వెనక చురుగునట్టాడు. వీధివివర ఇంట్లోకి వరుగెట్టింది కొత్తవనిపిల్లలైదున్నీసా. ఇళ్ళు, రోడ్లు, చప్పుళ్ళు, మనుషులు వెనక దిగిపోయాయి. అవింక రాతిగుట్టలు- అక్కడక్కడ ఎరుగేసేటం తెలక మొలిచినట్లు. పైన ఆరాకం, బారరలు. దీగులు తగ్గినట్లుయింది. దిగువు ఎదురో అనేకారు. నందేహాలు, శంకలు, ప్రశ్నలునేపు. మళ్ళీపైకింది.

విమానాశ్రయం దగ్గరటి చరుగెత్తుకుంటూ పెళ్ళింది హాషిమాదీ. విమానంలో ఎక్కి, సయూడాపటి సిద్దంగా వున్నాడు హాషిత్, శిక్షణ పొందుతున్న ఆ అమ్మాయి. విమానం ఖాళీమీద కదలడానికి సిద్దపడుతోంది. పైకి లేచే ముందు ఐదారెండుల గవాలమేర నేలమీద చక్రాలపై సాగి, వేగం పూరించుకుని ఆ పైన పైకిలేస్తుంది విమానం. ఆ పరుగుటి సిద్ధపడుతుంది విమానం. దానిమందు హాన్ లో రెక్కలలాంటివి పెద్దపెద్ద రెక్కలుంటాయి. అవి వేగంగా తిరుగుతాయి. తరవాత విమానం కదులుతుంది. హాషిమాదీ విమానం పక్కకి వెళ్ళి పైకి పూసింది. పైన ఎప్పుడూ ఉపయోగం. విమానం ముందుచొచ్చింది.

బ్రహ్మచర్యమైన వేగుతో పాన్ రెక్కలు గుండ్రంగా తిరుగుతున్నాయి. నిలవమని కేకేంది ఆ చక్కనిచో ఎవరికీ మాం వివరదదు. విచారం తలచుకోలేంది. ఆ రెక్కలని చూచుచు నిలిపివెళ్ళాలి. తనకి తెలిసింది, అంబాపై ఆమోహం సావనం. ఇ బ్రహ్మచర్యం పట్టాచోయింది. ఆ చక్కనిచో కేకే ఆమెని గుండ్రంగా చూచుచేసేసి, చూడగా ఎక్కడో గుండ్రంపట్టింది. ఆమెలో మిగుల వాగులు గుండ్రంపట్టమే కట్టమైపోయింది.

ఆ విధంగా వీ అంతమొందిందనుకుంటాను. మహాశూన్యమంతా చెప్పుకుని కుటుంబరాను, నేనూ యా నిర్భయానికొచ్చింది. కొన్ని విషయాల వట్టి కారణాలు స్పష్టంగా కుండ్రంపట్టేయి. తర్కబద్ధమైనవిగా నిర్ణయానికి తరమనక్కర్లేదు. కాని సమ్యక్సానాన్ని సునస్సు అమోచిస్తుంది. ఆ అమోచంతో గొప్ప అనందం వుంది.

రాయమీదటారున్నా, చంద్రాక్ష మనగమనగగా కనపడుతున్నాయి. ఎక్కడనుండో ఏ జంతువు ఆడుతో వివరదుకోరి; భవి నిశ్చయంని కామిస్తోన్నట్లు, పాదాలకింద కీమతాయి రోదీస్తోంది. ఆ నిశ్చిత ప్రకారంతలో నాహినికి స్థానంలేదు. నిజార్లు అక్కడ వాదీలేసి వెనక్కి తిరిగాను అక్కడే వాక రాయలా న్నందించి నిలిపిపోతుంది ఆ నిజార్లు.

మృత్యువుతో కథని ముగించడం సులువే. కథలో ఇమడటానికి అనువైనవిగా సిద్ధంగా లభించవు జీవితంలో సంఘటనలు. కాని వీ కథ సిద్ధంగా పెట్టిన కథ. అనుగ్ని పెట్టిన కథ. దాని కేవో అలికించి, కల్పించి, వాక్యానించి, ముగించే అనవరం లేకపోయినా, చటుక్కున స్ఫురించే జర్జరమట్టుకు కనిపించడం లేదు. ఈ కథకేసున్నా అర్థంవుందేమో ఎవరైనా చెబితే సంతోషిస్తా.

ఏవో అంతరార్థం కల్పిస్తేగాని, సునస్సు బదులుకదదు. ఈ ప్రాదే కొత్త విషయం సాధిస్తుందో చూడమన్నట్లుగా వొక్కొక్క జీవించి రోకంలోకి నెట్టుతుంది వృష్టి తన సునిశ్చిత పెంపొందించుకోవాలనే వృష్టి లిలాష. దానికి తోడ్పడేందుకు ప్రాణాలను వృష్టిస్తుంది. ఒక్కొక్క

ప్రాణి వొక్కొక్క స్పష్ట రూపం పరిపూర్ణం. వారివారి కృషి ఫలిం చిందీ లేనిదీ స్పష్టకే తెలుస్తుంది. పెడదోషని తెలియవారిని, మిడిమిడి, అతిగా శోధించినవారిని స్పష్ట మందరినూనే పెంటుంది. తన శక్తికి మించిన శక్తిగల ప్రాణులొప్పవడిలే భరించలేదు.

అట్లాంటి ప్రాణి, హుషమిది. గుండ్రంగా తిరిగే కంటిపాపల నేత్రాణుగల శారీరక వైచిత్ర్యం తెచ్చుకుని స్పష్ట రూపాన్ని రోచించ దానికి పూనుకుంది అమె. ఆ పరిశోధన స్వరూపం ఎట్లాంటిదో నే హిహించగలము.

మొత్తం విశ్వంలోవున్న పదార్థం అంతా చొక చిన్న గోళంగా కుదించి ఉండేదీ స్పష్ట ప్రారంభంలో. అది ఎందుకు అల్లావుందో, ఎక్కడనుంచి వచ్చిందో ఎవ్వరికీ తెలియదు. ఉంది. అంతే అదిలో దాన్నెవరో గిర్రున తిప్పారు. అది కోట్ల సంవత్సరాలుగా గిరగిర తిరుగు తోంది. తిరగడంలో గోళంలోపల పదార్థం అణువులు వొత్తిడికి దీరొని, విడి వేరు వేరు గోళాలుగా తిరుగాడాయి. అట్లా ఒక్కొక్క గోళంలో నుంచి కొన్ని పిల్లగోళాలు వుద్భవించి, పరిభ్రమిస్తూ వున్నాయి. విడిపోయినా వాటికి అన్యోన్య ఆకర్షణ వుంది. సర్వీతమైన దూరంలో మార్గంలో తిరుగాడుతాయి. గోళాలు పెరిగిపోతున్నాయి. కొన్ని విడిపోయి, నువ్వైపోతున్నాయి. కొన్ని పెద్దపైపోతున్నాయి. విశ్వం పెరిగిపోతూవుంది. విశ్వంలో ప్రతి పదార్థమూ గిరగిర తిరిగిపోతోంది. దాన్ని ఎవ్వరూ అనలేదు. మొదట్లో ఏ శక్తి తిప్పిందో. ఆ శక్తికి చూడా నిలవడం పాధ్యం కాదు. వృష్టి అగదు. పరిభ్రమిస్తూ వుంటుంది. విశ్వం మొక్క వైశాల్యం గాంభీర్యంతో పోలిస్తే మానవుడు అల్పాడు. రాని దాని వైశాల్యం గాంభీర్యం ఎట్టివో ఎంతటివో తెలుసుకోగల మహత్తర శక్తి. అద్భుత వైశల్యం, వొక్క మానవుడిలే వున్నాయి. విశ్వం ముందు మానవుడి అల్పత్వం ఋజువు రావాలంటే, అది మానవుడి ఓహోవల్లే జరగాల్సి.

రాని, ఇది తెలుసుకోదం చేదు, ప్రత్యక్ష శరీరీధనకి పూనుకుని, దీహని చార్యంలోకి చూర్పడిం చేదు. ఆ కదిలిపోయ్యే సృష్టిని, తిరిగే విశ్వాన్ని చొక్కడం అపుతానందుంది హాషిమాబీ. అంతటికీ యౌవనానికి తగదు. అంతటికీ క్రిని ఆమె శరీరం వుండుకోలేదు. దైవానికి సాధ్యం రాని చార్యం ఆమెకి ఎందుకు సాధ్యం రాకూడవో ఆమెకి తెలిదు పాపం. ఈ రకం పరిణామాలా ఆమె నిక్కడికి పంపించటం! తగదని తీసుకు పోయిందీ సృష్టి.

మళ్ళా మనుషుల అలజడి, దుమ్ము, ధ్వని, దీపాలు, గుడ్డవిప్పుకుని నగ్నంగా గెంతుతూవున్న గాలి- యీ నా ఆలోచనల్ని భంగం చేశాయి. అడుగో దూరంగా రోడ్డు మొగ, అక్కడో రాతిబండ, దానిమీద వో కుర్రాడు. సరీక్షగా చూశాను. మరెన్న.

“ఏం మరెన్నా, ఇల్లా చూస్తున్నావు చొక్కడవు? అయ్యగారి చ్కావల్సినవన్నీ చూశావా?”

“డిరికినే, ఏమీ తోచక యిట్లా గొచ్చానండి.”

“ఏం?”

“దీని గురించి తల్చుకుంటే దిగులేస్తుందండి.”

“అవును పాపం.”

జేబులోంచి ఏదో తీశాడు మరెన్న. కాగితం మడత, అది విప్పాడు.

“తెల్లవార్లు తెగవెడికినారంటిండి. మీ జాడ తనబడలేదండి సాయం లాం వచ్చేముందు, నేనూ ఎదికినానండి— దిగుమగ గమదిగ పుట్టంట నడుసుకుంటూ ఎళ్ళి, దాని బిట్టల పీలికలు అయ్యి, ఆ పొదంట దొరికి నయ్యండి. ఆడ పడుందండి— యీ తలవెండ్రుక” అని కాగితం మడత లోంచి నల్లటి పొడుగాటి తలవెండ్రుక అరచేతిలో పెట్టి పైకి చూపిం చాడు.

“ఏ బడలోదండి.”

నేనేమీ చూడ్డాడలేదు ఏ బడలోదండి.

“దాని బడలోదండెట్లా తెలుసు?”

“చూడండి, ఒకరిలేదండి. ఆళ్ళు ఏ బడలోదండి— దానిది అదేనండి. దానిని వొంకలు లెక్కే ఉంగ బట్టాడే యిప్పుడేదండంటే బడ వొంకల్లు లెక్కకుండా పెట్టేశాడు. అలా, వెల్లిత పెట్టునే దండి....” అన్నాడు.

నడక పాగించాను. వాడూ లేచాడు. “అయి: మనరెండుకండి— దేని జోలికి పోకూడదండి.” అని పురెన్న ఆ వెండ్రుకని వగ్గుంగా వీస్తున్న గాలిలో విడిచేరాడు. చంద్రుడి దేసి ఎగిరిపోయింది. దానిలో నగ్గుకరీరాన్ని మడుగుపెరచుకుంది గాలి. వెనకటి కథలకి ఉపర గుణపాతం తగల్పడం సంప్రదాయం. కదిలే వాటిని నిలవకూడదు అన్న నీతిపాతంతో యీ కథ ముగించబుద్దీ వేస్తుంది. ఇదీ నే నేర్చుకున్న పాతం కాదు. అసలు దేని జోలికి పోకూడదన్నాడు పురెన్న. గీతలో బోధ అదీ. ఆ ఒక్క వాక్యంతో మరెన్ననీ- మరొకడినీ, అందరినీ, ప్రపంచంలో ప్రాణులన్నింటినీ, ఒక లఘువుగా చేసేసి చేతిలో దిగింప గుండెలరు హత్తుకోవాలనిపించింది ఆ ఉదాత్తమైన అనుభూతినిచ్చి వెళ్ళిన హాషిమాదీ డీవిత రహస్య పరిశోధనలో శృతార్థురాలైందనుకుంటూ.

రచనకాలం : 1959 ఏప్రిల్

ప్రచురణ : జయంతి 1959 జూలై

నన్ను గురించి కథ వ్రాయుమా ?

“నన్ను గురించి కథ వ్రాయుమా ?” అని అడిగిందే యమరం.

ఈ ప్రశ్న నాకు కొంత అశ్చర్యం కలగజేసింది. ఎందుకంటే కొద్ది మార్పుతో ఇదే ప్రశ్న ఎనిమిది సంవత్సరాల క్రితం అడిగింది. నాకు దాగా జ్ఞానకం. మా మేనమామగారింట్లో కుమారుని తండ్రి బాల్యం వుండేవాడు. అద్దె తీసుకుకున్న అన్నదమ్ముడు వచ్చి పంపిడి మా అత్తయ్య, ఆ రోజు సాయంత్రం తల్లిని మేకు దిగేసి, ఇసుపచక్రం దొర్లించుకుంటూ దాట్లో పడుగు పెట్టి గుర్రానం. నా కన్నులు పెన్నెండ్లో పడు. అమె నాకంటే పెండు పెండున్నాడు చిన్నదని వాళ్ళప్పు నాకు చెప్పింది. నేను అద్దెమాకు నుండి కుమారుని కోర్కె చెబితూ మార్పుండే వాడిని. చెట్టెక్కి శామవంట్లు కోసిపెట్టమని వేచిచూచుకునేది. పూర్తిగా పండని శామవండు రంగులా వుండేది ఆ పిల్ల భాయ. నేనేదో కల్పించి కథలకింద చెప్పేవాడిని పిల్లలో ప్రాత్రలు చూపుకో యిరుగు బొరుగు అబ్బాయిలా, అమ్మాయిలు. ఈ కుమార్తె అమాయకంగా చూస్తూ విన్నా, కుమారుని రిక్కల్లో ఎక్కడో ఉన్నట్లు మనకగా మెదిలిసట్లు భ్రమించి, నేను గిర్తవదెవాడిని. అతిశయోక్తి కల్పన కథకుడి జ్యోతిషం కాదో! యదార్థవిషయాలు మానేసి, కల్పిత గాథలను యదార్థంగా చెప్పడం యిహలోక జ్యోతిషం అనుకుంటూ. యవన్ని యమరం నమ్మకట్లుగానే కొంటెగా ఉద్బోధిస్తూ విడిచిపెట్టి. నేనా యీ వ్యక్తులు, పుట్టాలు యదార్థాలుగా నర్తించుకొని, చెప్పిపెట్టకున్న చూసేదంటే పడేవాడిని. ఆ సీక్వెన్సులో యమరం కంటం పిలిచింది. “నన్ను గురించి కథ చెప్పమా ?” అంది. ఆ ప్రశ్న వెయ్యేసరికే, అమె కథ మరొకరి దగ్గర చెప్పవుండు నేనో నాకు తెలియ. నే అనుకోడం అమె కథ ఎవరికోనూ చెప్పవుందను. ఎందుకంటే, అమె గురించి యమరం యిహలోక జ్యోతిషం.

అదే స్రుష్ట మగ్న అడగడం నాకు లభ్యమైంది. చాలా నేను కథలు వ్రాస్తానన్న సంగతి అమె చెల్లా తిడుచో నారద్రురాలేమీ నా కథలు, వాటి రెండు తప్ప అచ్చురాలేమీ; వాటిని గురించి నే నెప్పుడీ తోనూ ముచ్చటించలేదు. ఇరవై సంవత్సరాల యువక అజ్ఞానంబో నున్న నన్ను ఎన్నుకోలేక రచయితగా యీ సంఘం గుర్తించడని నా కోరిక. ముదురులే జ్ఞాని రాగలడని బాలశీమల పెట్రి నమ్మకం. పెద్దలన్నా, ప్రాప్తిమలచ్చా, పాతవిషయాలన్నా, మనవాళ్ళకి అంత గౌరవం. ఒక విషయం ముదిరా చెడ్డవా అన్న తార్కిక సంకమాటి సంఘంలో అంతగా కావాలేదు. ఎదొచ్చి ఆ విషయాన్ని సరిపాించిన వ్యక్తి మృతుడై పుండాలి.

శక్తిగంవాళ్ళు ధనార్జనంనూ, అదీ లేనివాళ్ళు చైవంతోను లీనమైన యీ దేశంలో కథకుడికి విలువలేదని నే నా రోజుల్లో నమ్మేవాడిని. నేను వ్రాసి తగలపెట్టిన రచనలతో నాకు మరో దేశంలో బ్రహ్మరథం పడుదురు. సంఘం గుర్తించని భయ మొకటేదాదు, నేను కథలు వ్రాయకపోవడానికి కారణం; నా రచనా విధానానికి పరిపక్వం రాలేదని కూడా నే నోపల అనుకునేవాడిని; నా నృష్టి శక్తుల్ని రగిల్చి నన్ను తవ్వేయజ్ఞుడే నా జీవితంపై వొడ్డి కలిగిందే వ్యక్తులరాని, నా రచనల్ని చదివి, వాటిల్లోని లోతులకి దీగద్రాకి తాత్కాలికంగానైనా ధన్యతకెందే వ్యక్తులరాని అనాటివరకూ లేరని నాకు తెలుసు. ప్రపంచాన్ని పరిశీలిస్తూ వ్యక్తుల మంచి చెడ్డలని, వింత ప్రవర్తనని ప్రేక్షకుడుగా అనుభవించి అర్థంచేసుకుని, అట్లా సంపాదించిన అంతరంగిక జ్ఞానాన్ని నా తాత్వికదృష్టిలో మేళవించి, వార్తకథలో మహత్తర గ్రంథం వ్రాసి మరణించాలని నా ఆవర్ణం. ఈ రెండింటి వాస్తవనా జరిగిందీమిథ్యమీ మహత్తర గ్రంథం వ్రాయలేకపోవడం; దాని మరణం మాత్రం నన్నున్న దైర్యం నాకో మాత్తు వుత్సాహాన్ని ప్రసాదించింది. ఆ రోజుల్లో, “నన్ను గురించి కథ వ్రాయుమా ?” అనే ప్రశ్న ప్రి నోటినుండి విడుదల అదే మొదటిసారి. తన వ్యక్తిత్వాన్ని గుర్తించుకుని, దాని ప్రభావాన్ని ఇతరులకి

తెలియచెయ్యానున్న ప్రీతి మొట్టమొదట కుముదంలో చూడగలిగాను. ఆమె వాక జీవి; ప్రత్యేకమైన పునిగిగలది. ఆమెని తొలగిస్తే ప్రపంచంలో కొంత పవిత్రమైన ధారీ ఏర్పడుతుంది నే చూసిన ప్రీతి వివాహం జరిగిన రోజునే జన్మించినవాళ్ళు. భర్తని పొడిగిస్తే, ప్రీతి బొతుంటుంది; యిండా పొడిగిస్తే భర్త సంబాసంగా చూడబడు; చాతను గలింపగానే ఆమె స్థూలజీవితం సహజమౌతుంది. నృప్తిని అహ్వనిస్తూ తెరుచుకున్న తలుపులు మన ప్రీతి. తెరుచుకోని తలుపులులేవు. ఏదైనా వాక తలుపు తెరుచుకోనివాడ, దాన్ని గురించి చెప్పకొని, మరమ్మత్తు సంకల్పించాలి. మరమ్మత్తుచేసినా బాగునడని తలుపులను నిర్మాణం చెయ్యాలా, లేక వేరే పనులకు వుపయోగించుకోవాలా అన్న నందేహాన్ని సంస్కర్తలు తీర్చాలి. కథకుడు, ఏం చెడిపోయిందో చెప్పగలడు; ఏదైతే మిగిలినదానిలోనే తృప్తిపడుతూ యితరులతో ఆ దృష్టిని పంచుకోగలడు; కాని బాగుచేసే విధానాలతో అతనికి నిమిత్తంలేదు.

“సీతో ఏమందని నిన్ను గురించి కథ వ్రాయనూ ?” అన్నాను. అట్లా అన్నందుకు పశ్చాత్తాపపడినా, ఆ ప్రశ్న నా వ్యూహాన్ని, ఆశయాలని యధార్థంగా వ్యక్తపరుస్తుంది. అమెతో కథావస్తువుగా వుండేటంతటి విశేషం వాక్కంటే కూడా లేదు. చూడడానికి చాలా సామాన్యంగా వుంటుంది; పల్నాటి శరీరం; వేసంగిలో వర్షం కురిసేమందు దట్టంగా అల్లుకున్న మద్దురంగు శరీరచ్ఛాయ; సంపూర్ణంగా విరసించని అవయవాలు; ఎవరో దువ్వివట్లుగా ఉండే జగత్తు; చూసిన వస్తువులు తన కోసం రాకట్టు చాంచల్యంగా కదిలే గలహీనమైన కనురెప్పలెంద మందులో కదిలిపోయిన కుంభిలులా మెరిసే నేత్రాలు; కంఠంలో కొలవడానికి పీలుగావుండే చుట్టూ పాటలు; నీడ కనిపించినట్లు స్ఫురించే వక్షం; శరీరంలో ప్రేమాన్ని మోసేటందుకు వోసికలేనట్టి అల్పమైన నడుం. కుముదం సాధారణమైన ప్రీ. ఎవరూ-తుదకు వాళ్ళమ్మకూడ-ఆమె

అందమైందని చెప్పుకోడం నే నెరగను. అందుచే అందులో నేనేమీ విశేషం చూడలేక పొయ్యానేమో !

“నాలో ఏమందాది?”

“ఒక ప్రత్యేకత, అందరిలోనూ లేని ఏ దానినూ విశేషం అచనలే—”

వేయినున్న ఊంగరాన్ని చూచి దాన్ని చేళ్ళతో అప్పింది. పోతపోసి పదునుపెట్టినట్లుగా చలించే వెళ్లి ఆమెవి. ఏ అచయపంకదినా, శరీరం లోని కత్తంతా దానిలోపూరించినట్లుగా వుంటుంది. ఒక చాస్తువుచేసి చాస్తున్నప్పుడు, పంచప్రాజాలు కళ్ళల్లోకి పరిగెత్తుకొచ్చినంత తీవ్రంగా చాస్తుంది. పిగ్గువడితే రక్తం చెక్కిళ్ళలోనుంచి రొంగి చాస్తున్నట్లుంటుంది. కాని కుముదాన్ని వర్షించినంతమాత్రాన కదాతుందా ?

“సీ పెండ్లికి నన్ను పిలవలేదేం?” అని అడిగాను.

“మా అమ్మ నీకూ కుభలేఖ వంపానంది- వాస్తే నలుగుర్నీ చూచి, ఏమన్నావుంటే కదేనా వ్రాద్దవుగా” అంది కుముదం. కళ్ళల్లోంచి పెదవుల మీదికి దిగజారిన నవ్వుని ప్రదర్శిస్తూ.

“నేను తమాషాకి అనడంలేదు. సాధారణ వ్యక్తులను గురించి వ్రాసేటందుకు ఏమంది ? పదిమంది ఒకేలాగున్నప్పుడు వారిలో ఏ ఒక్కర్నీ గురించి చెప్పకోం. కాని, అందులో ఏ ఒక్కడైనా, ఏదీమంది చేసినదానికి వ్యతిరేకంగా చేస్తే అతన్ని గురించి చెప్పబంటారు. అట్లాంటే వ్యక్తులని గురించి వ్రాయుచ్చు” అన్నాను.

“అయితే అందిచా చేసినదానికి విరుద్ధంగా చేసేవాళ్లే మనుష్యులవ్వమట....”

“నే అట్లా అనాను, అట్లాంటే ఎక్కడెప్పుడో దిగ్గ మనుషులంటాను.”

ఎక్కడో ఎప్పుడో పుట్టడం, ఎవరో ఎవరో వాపుగిస్తే వార్ని పెండ్లాడడం. ఎందుకో తెలికంగా పిల్లల్ని కనడం, ఎప్పుడో ఎక్కడో భవిష్యోకడం ఇవి చాలామంది చేస్తున్నది. దీర్ఘ గురించి కథగా చెప్ప

కునేందుకు ఏముంది ? స్రవ్యేకత, వ్యక్తిత్వం లేని యీ జీవితాలు స్రవంతాన్ని పొందుచున్నాయి. కాని, అది బురదగుంటలో పురుగు పొందే స్రవంతం. సంఘాన్ని దిక్కరించి, సాంప్రదాయాలపై విప్లవం చేసి, యతరులకి అవగాహన కాని కొత్త విలువని సాధించి పొందినవాడే ధన్య జీవి. వ్యర్థజీవులు సంఘం అల్లిన వలలో ఉక్కుకొని, మ్యూడ పేరు చెప్పుకుని కుళ్ళిపోతారు. స్థాపితమైన ఆదర్శాలపై విప్లవం చేసినవాడు సంఘాన్ని తనదైపుకి మరల్చి యత్నిస్తాడు కాబట్టి సంఘావివృద్ధి అల్లాంటి వాళ్ళపై ఆధారపడుతుంది. కుముదంలో ఈ విప్లవచిహ్నం వొక్కటి కూడా లేదు.

అమె చదువుకోలేదు; సంగీతం నేర్చుకోలేదు. కనీసం కూనిదీర్ఘాలు తీస్తుందని చెప్పుకోడమేకా నే నెరగను జ్ఞానం వచ్చిన తర్వాత ప్రేమించి-చేసుకున్న పెండ్లి కాదు; గొప్ప స్థితివదులులాదు; పోనీ బాగా వీడదీకాదు, సానుభూతి చూపేటందుకేనా; చక్కందికాదు, పద్యాలు వ్రాద్దామంటే; అనాకారికాదు, వికృతాన్ని లభనికుల ధోరణిలో చిత్రిద్దామంటే; మంచి వాళ్ళని గురించి వ్రాయొచ్చు; చెడ్డవాళ్ళని గురించి వ్రాయొచ్చు; కాని సావారజమైనవాళ్ళని గురించి వ్రాయడం ఎంతో కష్టం. అసలు వ్రాసేటందుకు ఏముంది ?

కొందరు వ్యక్తులు తల్లిదండ్రుల చర్యలవల్ల బ్యాతి తెక్కుతారు. కుముదం ఆ తెగకి చెందదు. వాళ్ళ తండ్రి చనిపోయాడు. తల్లి ఏ పూర్వోహో కొడుకు దగ్గర వుంది. వాళ్ళ కుటుంబానికి వరిశ్ర లేదు.

“మీ ఆయన ఏం చేస్తున్నాడు ?”

“ఎల్. టి. చదువుతున్నారు.”

“స్కూల్ మాస్టరవుతాడన్నమాట- ఏ పనీ చొరకనివారికి అదే శరణు మంచివాడేవా ?”

నవ్వింది. “మంచి అయ్యే ఏమిటో నాకేం తెలుసు? నీకు తెలియాలి, కథలు రాసేవాడవు.”

“ఓన్! చెప్పడం కాదోలు. అది కాదు కుముదం. అందర్లాగే కావరాని తెల్ల పిల్లల్నికంటే ఏం ప్రయోజనం? ఏవో వో గొప్పకార్యం సాధించాలి: సంఘాన్ని ముందుకు నెట్టాలి. ఇక్కడికి భారతమాత యీ సంతానాన్ని పోషించలేకపోతోంది.”

“నా కింకా పిల్లలులేదు. అయితే ప్రతి అడవి పెండ్లి చేసుకోకుండా, పెళ్ళిపండిళ్ళలో పికెటింగ్ చెయ్యాలంటావా?”

“పెళ్ళి వాద్దని నే ననడంచేదు. వివాహం శ్రీ జీనితంలో ప్రధాన ఘట్టం అందులో నువ్వు సాధించింది ఏముంది? ప్రేమా? సౌఖ్యమా? అధ్యాత్మికమా? దేశభక్తా? ఏదీలేదు.”

“పెండ్లి చేసుకున్న ప్రతి శ్రీ భర్తను వాదిలేస్తే నువ్వు కథలు వ్రాస్తానంటావ్. అంతేనా?”

అంత వచ్చిగా అడిగినందుకు నాకు రోషం వచ్చింది.

“వాదిలేస్తే చాలదు- మరో గొప్ప విలువని సాధించాలి.”

“అంటే?”

“ప్రేమలేని వివాహానికి విలువలేదనుకుంటాను.”

“సీకేం తెలుస్తుంది? నీకు పెళ్ళికాలేదు.”

“ఆ విలువని సాధించగలిగితేనే వివాహానికి అర్థం వుంటుంది.”

“అట్లాగైతే, ప్రతి శ్రీ భర్తను వాదిలేసి మరోడితో వుండాలంటూ, ప్రేమను సాధించేందుకు?”

అట్లా అడిగినందుకు నాకు నవ్వాల్సింది. “దానికోసం ఆ కాగ్యం చెయ్యగలిగితేనే మెచ్చుగుంటాను” అన్నాను.

కుముదం ముట్లాడలేదు. ఈ బావాలు ఎంతవరకు ఆమెని కలవర పెట్టాయో నాకు తెలీదు. శ్రీ ప్రకృతిపైన వాల్తీకి కలిగించేది బావాలో సహజమైన ఉద్రేకమో నేను చెప్పలేను. అది తెలిస్తే శ్రీ హృదయం అర్థంచేసుకున్నట్లే.

“కాని...కాని...” ముట్టలకోసం కథలునుండటా నిధానించింది,

“ఏమిటి నీ నందేనాం?”

“ఏమీలేదు. నాకేదో చెప్పాలనుంది. ఎట్లా చెప్పాలో తెలీదంటేదు. నే వదువుకున్నదాన్నిరాదు. ఉండు, అలోచించనీ....”

నేను ఆమె కళ్ళకేసి చూస్తూ కూర్చున్నాను. నిదానించి చూస్తే ఆమె మొహంలో వాచరిక అకర్షణపుంది. ఆమె శరీరంలో వొంపులు, ఎత్తు పల్లాలు సూర్యరక్తి సోకినప్పుడు తీర్చినట్లుగా విప్పారుకున్నాయి. ఆ కళ్లు ఆమెకి పునయోగంలేవు రాదోలు; మనుషుకి అత్య వుందో లేవో నాకు తెలీదు కాని, ఆమెకి మాత్రం లేనట్లు నా కనిపించింది. మరో లోకంలో అక్కని మరచిపోయి, శరీరాన్ని తనివ్తం లేకుండానే ఇక్కడికి రప్పించినట్లు నంచరిస్తుంది. ఈ ప్రపంచంలో మూసుకుని మరో లోకంలో తెరచుకున్న నేత్రాలు ఆమెని. “కాని....కాని.... సూర్యుడు, చంద్రుడూ- ఎప్పుడూ చూస్తుంటాను, కాని ప్రతిసారి ఎందుకో క్రొత్తగా కనబడతాయి. మంటిళ్ళు రోజూ త్రాగుతా. కాని ప్రతిసారి ఎంతో క్రొత్తగా వుంటాయి.... నక్షత్రాలు....”

నేను వెడతానని లేచాను.

“నక్షత్రాలు....మంచి....” ఆమెని గురించి ఏం కథ వ్రాయనూ ?

క్రితంసారి మేం కలుసుకుని నాలుగేండ్లయింది. ఈసారి కుముదం గారి పూరు అద్దీపమే వెళ్ళలేదు. వేరే పనుండి వెళ్ళాను, మధ్యాహ్నం రెండగంటలు దాటింది. నడివేసంగి ఎండ నన్ను నీడకి తరిమింది. పోస్టాఫీసుప్రక్కనున్న మామయ్యగారింటకి ఎప్పుడూ దొడ్డిదోవన వెళ్లడం అలవాటు దొన్నది. ఆ రోడు కూడా అల్లాగే వెళ్ళాను.

కుముదం నుంచువచ్చి గచ్చుమీద కూర్చుని అనానపండు తరిగి వెంటిపెక్కెలో దోస్తోంది. నారింజపండురంగు చీర కట్టుకుంది; నన్ను చూచి భేషధంలో పుట్టినాంది. నాకర్థమైనట్లు నవ్వి వెనక్కి తిరిగి

లోపలికి వెళ్ళి వాక కుర్చీ అమిర్చి చూచుకుని నవ్వుచేసింది. నే చూసిన దృశ్యం నా కిదివరకులేని కొత్త చనువునిచ్చిందిని వాళ్ళుకోకలెప్పుడు. మనిని పిలవండి వ్యక్తిత్వానికి మొహం వాళ్ళునే నిరర్థకం బాదను కంటాను. కొన్ని అకస్మిక దృశ్యాలు జీవితాలం గురించి నా చేతులదని అంతరంగికాలపి లేటయిస్తాయి బాదోలు.

కుర్చీలో కూర్చోగానే పడుక్కునుంది పాతకుర్చీ. లేచి నర్తకున్నాను. కుదుటం పడుకుని పక్కనవ్య భగించి నవ్వుని అవు కుంటోంది.

“అన్ని కుర్చీలమాదిరి నిన్ను భరించి భూతుకోక, విరిగి, కొత్త దారికిసింది చూచావా! దాని కథ వ్రాయువా?...” అంది. సోహా నవ్వుచింది. చాపమీద కూర్చుని స్తంభానికి బారబడ్డాను.

“మనం కలుసుకుని దగ్గరదగ్గర నాలుగేళ్ళయింది. తెలుసా? నే నివన్నీ మరణిపోయాను. ఏకింకా ఎట్లా జ్ఞానకం వుందీ?” అన్నా ప్రశ్నార్థకంగా.

“ఏమో, నువ్వు జీవితాన్ని నరికిలిస్తావు. నేను అనుభవిస్తాను ఏమో” అన్నది.

అమెకి జీవితం అనుభవించడం అగడే ఏమిదో తెలిదని నా నమ్మకం. కాలం అమెపై ఎట్లాంటి మాచూ లేలేకపోయింది. ఇదివరకు చూసినప్పటికంటే ఈసారి ఎక్కువ ఫలాకీ, యశస్వినోద్రేకం చూప గలిగింది. అమెలో ఆదర్శజీయమైంది. ఎడతెగని యవ్వనమేమోనని పిస్తుంది. యవ్వనం ఒక్కసారి తనకే కని ప్రకటించకుండా. నిలిపి నిలిపి ప్రజ్వలించినట్లుగా గోచరిస్తుంది. * కొన్ని ఉపమానాలు మన నాగరిక సాంప్రదాయాలకి విరుద్ధమని జంకతున్నాగాని, లేకపోతే అమె శరీరాన్ని గుఱ్ఱంపిల్ల కదలికలోని లావణ్యంతో పోల్చుచు. లేడి గంతులో

* గుర్రంపిల్ల ఉపమానం సంప్రదాయానికి విరుద్ధం కాదు. వార్షికి

శృంగారం పుండి పోని, బయటేదు. చుక్కపిల్ల గుండుతో కొంచెం పుండిరాని కత్తి లేదు. పెరపిల్ల గుండుతో వేగం పుండిగాని మృదుత్వం లేదు. ఇవన్నీ గుఱుంపిల్ల అనిగిననాడు చేసిన నాట్యంలో వున్నాయి.

“నువ్వు, మీ ఆయన కులాసాగా నుండున్నావా?” అన్నాను. ఏమనడానికి తోచక.

“నీ దయవల్ల.”

“ఇలా నిన్ను గురించి తోలెదు వినాలనుండు.”

“నన్ను గురించి ఏనోడు తెలుసు. మాది సామాన్య బ్రతుకు” అంది నీరసంగా.

“అన్నదే జీవితంపైన వినుగుపుట్టిందా?” అన్నాను.

“ఈ ప్రశ్నలు నన్నింతవరకూ బాధించడంలేదు. నీ నూట చెప్ప ఏం చేస్తున్నావా? ఎక్కడున్నావా? ఎల్లా వున్నావా?....”

మనదేశంలో చదువుతున్న యువకుణ్ణి ఏం చేస్తున్నావా? అని అడగడంకంటె ఎక్కువ అవచారం లేదు. పాపం, అల్లా అడిగిన వాళ్ళు దరూ మా మేలు కోరేవారే. అని, దానికి సమాధానం చెప్పడంలో ఒక్కొక్కరికి లేని యువకుడు ఎంత దాహదాహతో పెద్దబాళ్ళకి తెలియ. ఏమి చెల్లడంలేదని చెప్పడం దాని చిన్నతనంగా అని “ఏమీలేదు- కథలు వ్రాయడం మొదలుపెట్టాను” అన్నాను.

“నన్ను గురించి?”

నివ్వు అన్నాను. నడుచూ, నడుస్తూ, పడుచూ, చంటిపిల్ల వక్కా వచ్చి అర్థంలేకుండా పడవడం మొదలెట్టింది. నే నాశ్చర్యపడ్డాను.

“యో పాపాయి. ఇంక తెలుసు నెల్లకి మూడో ఏడాదుంది” అంది చిట్టి గుండుతో.

“నీ చెప్పేదూ చెప్పలేదు? ఈ నుంగిలే తెలియ” అని ఆశ్చర్యం దిగిపోయిపోలేకపోయాను.

“మీ తెలుసుకోగలిగిన ఈ యుండులో మీ విశేషముంది? ఇది

సాధారణంగా అందరికీ బరిగోనేలా! సేకే నిష్కడం చేరే నే చెసా లా” అంది. ఆమె అందవరంగా రన పల్లం గుంటి చెప్పబోడం చూస్తే నాకు మరీ ఆశ్చర్యం కలిగింది.

“హాస్కో పాపాయి పుడుతుంది. ఎక్కడో, ఎక్కడో అది ఎవరో. ఎక్కడో పెట్టి చెసుకుంటే దానికి మరో పాపాయి, ఎప్పుడో, ఎక్కడో పుడుతుంది. అలా బరిగిపోతుంది. ఇందులో ఆశ్చర్యపడవల్సిన విశేషం ఏముంది....?”

కుమారులో మాతృత్వం తాలూకు ఓహో! లేవే నాకు కనబడలేదు. పిల్లలని చూసుకుని తల్లులందరే గర్వం ఆమెలో లేదు. ఆ ప్రళయం ఎక్కడ అని ఆమెకు తట్టనేలేదు. ఆమె శరీరపటుత్వాన్ని చూస్తే, ఆమె ఈ పిల్లలని చూస్తూ అనిపించింది. పిల్లలూ భర్తా, సంసారం- యివేసీ ఆమె సీత శరీరాన్ని తాకి పండుకున్నట్లు లేదు.

“సీ పోలికా, వాళ్ళ నాన్న పోలికా?”

“ఏమో నీకే తెలియాలి.”

“నా తెట్లా తెలుస్తుంది? నేను వాళ్ళ నాన్నని చూడనే లేదుగా.”

“ఏమిటో వున్నాడు చూడరాదా?” ఏమిటో అరుగుమీద విద్యార్థులకో ఆయన పడుతున్న అవస్థ నాకు వివరమనే వుంది. వెళ్ళేటప్పుడు చూడొచ్చు ననుకున్నాను. కుమారుం పిల్లని బోసలికే తీసుకెళ్ళిపోయింది. ఆకులో అనాన ముక్కలుంచి, ముడినీళ్ళు పెట్టింది.

“పాపం. ఎండలో వొచ్చావు. నీ మొహం చూడిపోయింది.”

“నిజంగా?”

“మనం పెద్దవాళ్ళమైపోతున్నాం కదా!”

“నా మాట తెలియకానీ, నువ్వు మాత్రం, యింకా చిన్నవాడవు కున్నావు” అన్నాను.

“అది అబద్ధం. ప్రకృతి విరుద్ధం” వారితోనేపు ఎన్నోం మాట్లాడ లేదు. ఎందుకో కొన్ని కొన్ని సమయాలలో ఆమెతో మాట్లాడుతున్నా

స్వయం, బుర్ర భాగం బయటపడింది. పగలెట్టు పీయూ, పీట్లాసుకుంటున్న నమయించో అమాయకం గదిలోకి వెళ్ళుతుంటే వచ్చినప్పుడు, బుర్ర ఎట్లా వని చెయ్యడో, అట్లాగే ఆమెతో ఉండడం.

“నేనోచో నంతానం ఎక్కువైపోతున్నాను. అట్లా పది సంవత్సరాలు బయటించి తీసుకుంటే అది బుర్రదంతున్నాను సాంఖ్య భాష వేర్లు, తెలుసా?” అన్నాను.

“అది నాకు తెలియదు. మనం వ్రాసేటట్టి దానీయం చెయ్యడం తప్పదు. దానీయం నేను సహించలేను. కానీ అది తప్పక ఉండాలి నేను ఎదురు తిరగలేక కాదు; నా క ఉద్వేగంలేదు. ఉద్వేగానికి తలవొగ్గి, వ్రాసేవాన్ని అంగీకరిస్తాను.”

“అది పొరబాటు అంగీకారం అవచ్చు లేని, వ్యర్థమే విమర్శన.”

“కాబట్టి, సృష్టిలో నేనెంతో అల్పమైనానని తోటివాడనైన నీతో తోటివనప్పుడు సృష్టిమొదలు నేనెంతో బిరుదుగాను చెయ్యగలను చెప్పు?”

వెడతానని లేచాను.

“అద్దీ తీసుకూనా?” అంది. “నేను దానికోసం రాలేదు. మని యార్దరు చెయ్యవచ్చు.”

పాపిష్టి డబ్బాని ఆమె చేతులు బాకటం నా కిష్టంలేదు. ఆమె భర్తని చూడడం బాగా మరచి, బైటకి నడిచాను. నన్ను కుమారుడం వెనక్కి పిలుస్తుందనుకున్నా, అట్లా పిలవలేదు. నా వెనకాల దొడ్డితలుపు గదియనేసిన చప్పుడు వినిపించింది.

కుమారుని గురించి పిం కథ వ్రాయనూ ?

* * * *

అరు సంవత్సరాలు గడిచాయి. రెండో వ్రాసేద సంక్రామం ప్రారంభమైంది. అప్పటికి నా వయస్సు, ఉద్యోగయాతనలు పూర్తయ్యాయి. సొక్కు యత్నమూ ఫలించలేదు. మా మామయ్య నా కోసం పెట్టిక

దబ్బు బర్తంలా వృథా యిది. పైగా, ఆయనా, నూ ఆత్మస్వాధ్య, ఇంకీయూ అంతా యాత్రచేసి రావడింవల్ల ప్రాసిడెంట్ ఫండంకా తరిగిపోయింది. విరుద్ధోగనమనస్యను గురించి బోలెడు కథలు వ్రాశాను నచ్యు పరిష్కారం కాలేదు; అంగ్లంలో యీ నమనస్యను పరిష్కరించడానికి కొన్ని సాహితీకర్తలు వ్యాసాలు వ్రాశాను; ఎవరూ వాటిని గుర్తించలేదు కానినీ నమనాలలో రాజకీయోద్యమంలో దిగి పైలు రెడదా మునివించేది. అప్పుడు భుక్తికి లోటుండదు. కీర్తి దక్కుతుంది. పైగా పైలులో నే తలపెట్టిన మహత్తర గ్రంథాన్ని రచించడానికి మంచి అవకాశం లుంటాయి. కాని రాజకీయాలలో దిగడం ఎట్లా? 'పరవాలేదురా అబ్బీ, యుద్ధం వచ్చింది. దేవుడి ధర్మమా అంటూ నీ కేవో వుద్యోగం దొరక్కపోడు' అని మామయ్య ఓదార్చే వాడు. *

“నాకు వచ్చిన ఉద్యోగం ఒకటి భాగీ వచ్చింది మామయ్యా. దరఖాస్తుకి, ఇంటర్ వ్యూకి వో ఏదైరూకలుంటే నాకు లభించొచ్చు.” వెంటనే మామయ్యకి వో కావం తట్టింది.

“ఒరే! కుముదంగారింటికెళ్ళి, రెండునెల్ల అద్దీ, ముందుగా టూస్తారేమో కనుక్కురా” అని నన్ను సాగనంపాడు.

సూర్యుడు నడమటింట్లో గృహస్థవేళం అవగానే తలుపుచేసి, కీటికి కర్తెస్లు దగ్గరగా లాగడానికి సిద్ధపడినట్లు, మేఘాలు చురుగ్గా విహరిస్తున్నాయి. కుముదంగారి దొడ్లో ఎన్నో యిదివరకు చూడని కొత్త మొక్కలా, చెట్లు వున్నాయి. కొబ్బరిచెట్లు మేఘాలతో ఏకీభవిస్తున్నట్లు అతాళంలోకి పొడుచుకుని ఆడిపోతున్నాయి. బామచెట్టు వార్తకం వచ్చిన దాని మల్లే ముడుచుకుంది. ఆ అల్ప శ్రవ్యురిలో వక్కటి సరాక గుర్తించి నెట్టులేదు? చెట్ల కొమ్మలకి ఉయ్యాలి అమర్చబడి వుంది. సూతి పక్కం వేపుసుంచి వో పాపాయి పాకుతూ వస్తున్నాడు. వాడిలో ఏదో ముట్లాడాను; వాడికేమీ అర్థంకాక, జీవిత రహస్యం తెలుసుకోలేకపోయిన వేదాంతాల,

* రెండో ప్రసంగ పంక్తిమం ముగియగానే వ్రాసిన కథ యిది.

నిరర్థకం ఏదో మొదలుపెట్టాను. చెట్లు గుఱుచుచున్న కుముదం మేడాల వద్య నక్షత్రాలా కడిలింది. నక్షత్రబృందంలోంచి విడిపోయిన పిల్ల కొంటిలా మరో చిన్నపిల్ల వరుగులెత్తింది. కుముదంచేతిలో గునపాన్ని గిరవాపెట్టి పమిటని పెళ్ళుచున్న బిగించి పైకిరాగి, చేతులోవున్న మొక్కని నాముందు పడేసింది.

“చూశావా, యీ ఆకుని ఎట్లా తినేస్తోందో యీ చిత్రమైనవురుగు? ఈ వురుగు అందమైనదే, మొక్క అందమైనదే. అందాన్ని చూచి అందం నోర్చలేదుకదా ?

నే నేమీ మాట్లాడలేదు.

“నువ్వొచ్చి ఎంతపేనయింది? పిలవలేక పొయ్యవా? లేక నా పేరే మరచిపొయ్యవా?” అంది.

“లేదు లేదు— యీ తోటని చూస్తూ ఆశ్చర్యపడకున్నాను.”

“ఇందులో ఆశ్చర్యం ఏముంది? విత్తనంవేసి, నీళ్ళు పోస్తే మొక్క మొలకెస్తోంది. ఇవన్నీ సాధారణమైన మొక్కలు,” కొంటెగా వచ్చింది.

“మా పాపని చూశావా, పెద్దదైంది. నువ్వింక సంబంధాలు చూచి పెట్టే నమయం వస్తోంది. వారు మా రెండోవాడు. ప్రకృతంకే పడదు. అన్నింటినీ ద్వంసం చేస్తాడు. వీరు మా మూడోవాడు— వీడికి నాలా ప్రపంచంతో నిమిత్తంలేదు. -పాపా! బెటెట్ తీసుకురా....”

అమ్మాయి బెటెట్ తీసుకొచ్చింది. కుముదం చిన్నప్పుడు జామ వండు తింటున్న దృశ్యం జ్ఞాపకం వచ్చింది.

“కొంచెం నీళ్ళు తోడిపెట్టు, చేతులు కడుక్కుంటా” అంది.

నేను తోడాను, బెటెట్ లో నగం నీళ్ళ నూతులోనే పడిపోయాను.

“నీళ్ళు తోడడం తెలియకపోతే ఎట్లా? నీ భార్య బైటంచే నువ్వే తోడుకోవాలి.”

“నాకింకా పెండ్లి కాలేదు.”

నమ్మలేనట్లు చూసి, మౌనంలో వడింది.

“నాకు ఉద్యోగంలేదు. ఎందుకు పెండ్లి?” అని స్వగతంలా చెప్పుకున్నాను.

కుముదం నాచూట వినిపించుకోలేదు. చీరని పాదాల పైకితీసింది. ఆమె శరీరానికి చూశ్యత్వం పరిభ్రాద్దత నిచ్చింది. వసుమతి మొహానికి వైగాగ్యాన్నిచ్చినా, వార్తకాన్యన్నివ్వలేకపోయింది. మట్టిలో సీళ్ళు కలిపిన వింత సుదాసన నన్నావరించింది. మొహాన్ని పమిటతో తుడుచుకుంది. తడిసిన పమిట పర్వతశిఖరానికి ఎగ్గుదానేలాంటి పట్టువారికేనట్లు, వజ్రాన్ని అదీమివట్టుకుంది. సూర్యుడి తడసారి కిరణం, లోయలో నీడని ఒక్కసారి వెలిగించి మాయమైంది. నంద్య అందాన్ని అనుభవించాలన్న వాడు కుముదంతో వుండాలి. సంధ్యలో నే నెన్నడూ చూడని ప్రత్యేక రోధని అనాడు చూడగలిగాను.

“దా, ఉయ్యాలమీద కూర్చోపెనక విరిగిన కుర్చీ యంతవరకూ దాగుచేయించనేలేదు....ఏదో వాకటి వాస్తూనే వుంటుంది. తీరికలేదు.”

కుముదం గడ్డిలో చూర్చుంది. అక్కూరు, వేదాంతని ఎత్తుకొని లోపలి కెళ్ళింది. రెండోవాడు, భ్రుంగంచేపేందుస మొక్కలు లేవన్నట్లు, గడ్డినే దీమ్మికాలా మర్చిస్తున్నారు.

“మనం కలుసుకుని చాలారోజులైంది తెలుసా ?

“అహ, దగ్గరగా అరువంవత్సరాలైంది.”

“నువ్వు చాలా మారిపోయావు”

మంచికా చెడుకా అని అడుగుతా మనుకున్నాను. నన్ను మాట్లాడ నీకుందానే- “ఎక్కడెక్కడి కెళ్ళిందీ, ఏం చేస్తున్నదీ- అంతా చెప్పు విన్ను గురించి” అంది.

“ఉత్తర హిందూస్థానం వెళ్ళి-ఎక్కడా మంచి ఉద్యోగం దొరకలేదు. మామూలుగా ఇండియాలో మనిషి ఇరవై ఎనిమిదేండ్లకంటే ఎక్కువకాలం క్షీనించడంభార్య సాంఖ్య శాస్త్రకారులు. దాని ప్రకారం నేను

నానగేంద్ర క్రితమే చనిపోయి పుండాలిందీ. అల్పాయువుగలవాళ్ళు సుఖంగా పుండగలరు మన సభలలో.”

కుముదం సానుభూతినుపి, జాలివడుతుందని నా ఉద్దేశాన్ని ఎంతో కసితో భయంకరంగా ప్రకటించానేమో !

“ఉద్యోగం లేకపోతేనేం ? దానినం టీవికాన్ని తిట్టావా ! ఉద్యోగంలో పట్టాచూచే, అవరోధం, మరి ప్రపంచంతో సంబంధం వుండదు. ఎవరినో బాంసనై వేస్తేనే పోగొట్టుకుంటావు. అనాళ్ళకి ఉద్యోగంలేవే దాదాపు పోవడం ఎంతో మెరుగు ”

ఉద్యోగం చెయ్యనందుకు నన్ను అందర్లా ఆక్షేపిస్తూ తిట్టకుండా, మెచ్చుకున్నందుకు నేను కుముదాన్ని కొంత గౌరవించాను.

“స్వాంత్యవేళాలలో ప్రేమ, పొట్టహాటికోసం భర్తలకు మన వాళ్ళల్లా అమ్మడుపోదు” అన్నాను. అప్రయత్నంగా రెండు గడ్డిపువ్వులను రెండు బాట్లలో అనుర్చుకుంది.

“మనకీ ప్రపంచంలో ఎవరో ఒకరికి దాస్యం చెయ్యడం తప్పదేమో ననిసిస్తుంది. దేవుడు మైకం భక్తికి దాసుడు కావడంలేదు.”

“నా కింతవరకూ ఉద్యోగం యివ్వని యీ సంఘాన్ని గౌరవించి, ఎందుకు సేవ చెయ్యాలో నాకు తెలిడంలేదు.”

“నీకు ఉద్యోగం లేకుండావుంటేనే నువ్వు సుఖపడతావు. ఐనా నీ వినియోగకపోతే, నీకు ఉద్యోగం ఎవరో యిచ్చేదేమిటి ? నువ్వేదో గొప్ప కార్యం చేయడానికి పుట్టానని వెనక చెప్పావు అది నేను నమ్ముతాను. అది చెయ్యి. స్వతంత్రించి, నచ్చినవని చెయ్యడమే మంచిది. నేను దాస్యం సహించలేను.”

“దాస్యంలేకుండా, ప్రేమని సాధించటం ఎట్లా ?” ఈ ప్రశ్న ఎందుకడిగానో నాకు తెలీదు,

“బాబు, మనుష్యులలో చేసే ప్రేమలో దాస్యంవుంది. సంసారంలో బంధరాదు, ప్రేమతో బంధరాదు; అందు పుట్టడమే సృష్టికి దాస్యం ధూరంగా వుంటే మంచిది.”

కుముదం, హృదయానికి దగ్గరవుండే విషమాలని గురించి ముప్పటినుంచే వినడం అదే మొదటిసారి. నేను అనుకున్నంతటి అమాయకురాలు కాదని స్పష్టమైంది.

“ప్రపంచంతో నిట్టతలం లేకపోతే, అనలు గొప్పర్యాం సాధించటం దేనికి?”

“సాధించటంతో మనుషులకు చేసే దాన్యం నుండి విముక్తి దొరుకుతుంది. కాబట్టి, ప్రపంచాన్ని మనం ఏదేనా కోరి, ఆశిస్తే దాన్ని యివ్వదు. మనం దేన్నీ ఆశించటండా, దూరంగా వుండి చెయ్యగలిగినవని చేస్తుంటే ప్రపంచం మన పాదాలముందు వాల్చుంది.”

కుముదం, స్వతంత్రాన్ని అంత రాంక్షిస్తుందని నే నెప్పుడూ అనుకోలేదు. బర్త, పిల్లలు, సంసారం, డిప్లొమెంట్-తుదకి ప్రేమ-యివన్నీ కూడా దాన్యమే నంటుంది. స్వతంత్రం లేని బ్రదుకు వృధాట. ఒక విలువని అంతగా కోరినప్పుడు, దాన్ని వారు పొందలేకపోతే, నా హృదయం బాధతో క్రుంగిపోతుంది. జనసామాన్యానికి స్వేచ్ఛనిస్తే దుర్వినియోగం చేస్తారు. దాని విలువ తెలియనివాళ్ళకి అదీవ్వడం మహా పాపం కాని, దేన్నీ పునయోగించుకోకుండా, కేవలం నిలువల ఆరాధనతో శృప్తిపడే కుముదంలాంటి వ్యక్తులకి స్వేచ్ఛ లేకపోవడం ప్రపంచానికి అనర్థం.

“నేను నువ్వైతే ఏం చేద్దానో తెలుసా? నదీ తీరాన్ని చిన్న కాటాకుపాక కట్టుకుంటాను. అందులో కూర్చుని, డిరికే చదువు నేర్చుకొని చాటింపు వేయిస్తాను. మొదట ఏ పదిమందికి పొలం కాపుతో వాస్తారు. సాయంత్రం, వాళ్ళకి బోధించడం మొదలెడతాను. ఇరుగు పొరుగునుంచి అనేకమంది కర్షకులు, కూలివాండ్లు వచ్చుకోసం వస్తారు. ఉత్త చేతుల్లో రాకుండా, ఒకరు వుప్పు, చింతపండు, ఒకరు పాలు-ఆల్లా నాక్కావల్సినవాటిని వాళ్ళే సిద్ధంచేస్తారు. వారు నా శిష్యులైనదిం, వాళ్ళ కష్టసుఖాలు పంచుకుంటా; వారి తగాదాలకి తీర్పు చెప్పతా. అంతే; అప్పుడు నా జీవితం వృథా అవుతోన్నా.”

సూర్యుడు అస్తమించగా అలిసిన తన పరివారం పడమటిలోయలో సేదతీర్చుకుంటున్నట్లు వెలుగు చాయలు కరుగుతున్నాయి. ఓపికలేక కదలలేకపోయిన మేఘద్వయం, దక్షిణ గాలి పలుపుకి కదలిపోతున్నాయి. ఇదీ నా రాజ్యం అన్నట్లు మౌటిపక్షత్రం కన్నుమీటింది. ప్రకృతిలో సరిఫీటగాలు తన్మయరౌద్రసాగించాయి. మా సంభాషణ విని విని విసుగెట్టిన పుష్పాలు చీకటి ప్రళయతంత్రో ముడుచుకున్నాయి. తూర్పు ఆకాశం జడవిస్ఫుకుంది. కుముదం తలలో తెల్ల వెండ్రుక మెరిసింది.

“తెల్ల వెండ్రుక” అన్నా, పువ్వుచోట వేలు మెడుపుతూ.

“ఎన్నాళ్ళని యవ్వనానికి శరీరం దాస్యం చేస్తుంది? దానిదోవ అది చూచుకుంటుంది.”

నా కళ్ళు చెప్పలేని విచారంతో తడిసినై. నేను అద్దె మాట అడగడం మరిచిపోయాను. ఆ తన్మయతతో బరువెక్కిన వాతావరణాన్ని దబ్బు ప్రళయంతో పాడుచెయ్యడం నాకిష్టంలేకపోయింది.

వెడతానని లేదా; మంచిదంది: పోనీ, యీ రాత్రి యిక్కడిండి వెళ్ళకూడదా అంటుందనుకున్నా. కుముదానికి మర్యాదంటే ఏమిటో తెలీదు.

మరి నాలుగు సంవత్సరాలు గడిచినై: యుద్ధం సాగుతోంది. నాకు మాత్రం ఉద్యోగం చిక్కలేదు. నేను దాన్ని గురించి విచారించే రోజులు వెళ్ళిపోయాయి.

రోజులు గడిచిపోతున్నాయి. నా తిండికి ఎట్లాంటి లోపమూ రాలేదు. వస్తున్న రోజు ఒకటిహడా లేదు. దూదరా బిరుచ్చి నాకే అలవాట్లు లేవు. సిగరెట్లు చాల్చును; సినిమాలకెళ్ళును; పుస్తకాలు కొనుక్కోను. అవంటి యిష్టంలేకకాదు. అవి నా అందుబాటులోలేవు. మా మామయ్య చనిపోయి ఆరునెలలైంది. మా అత్త తప్ప నాకు ‘నా’ అన్నవాళ్ళు ఎవ్వరూ లేరు. ఇదీ కొంత మేలే. నామీద అధివారం చలాయించేటందుకు ఒక్కరూ లేరు. నాకిది సంతకం తిండిపెట్టినక్కరలేదు. నా బ్రతుకు వస్తున్న బ్రతకనిస్తే

చాలా మో అత్తమ్మ వున్నాను అంటే అక్క అమ్మగారే అంటారు. చురగి
సీతామణిమంత్రి, సోమి యిద్దరైతే బాగం పెట్టినానీ, ఘోషించుచే
యే పురుషుని వంటిది.

అలాడు ఇదివరకే. గాల్లి ఎనిమిది వారేండి. నన్నచిల్లదురు సల్పటి
మేమించెనక చాడున్నాడు. ఆ ముదంగారి యింట్లో పోయి అంతా
నిచ్చింది, పిమ్మట కొచ్చాను. ఆలాపు నాకలనేసి ఉంది. ఎక్కడికెక్కో
నాని బోధింపడమే. చావేపు అరుగులను చూస్తున్నా. తెలిసినవాళ్ళని కను
క్కుంటామని పిమ్మటోకి నడిచాను. అప్పుడున్నట్లుగా బిల్లాలోకి వెళ్ళాను.
కిల్లీ దురాదం ముందు బిల్లమీద కుముదం పెద్దకూతురు పోషాయి నెత్తు
కొని కూర్చుంది. నన్ను కేకేసింది.

“మా అబద్ధ జెల్లాయని చూశారా? నాకుగోచి— దీన్ని స్వరాజ్యం అని పిలుస్తుంది. మా అమ్మ.... చూడండి. పూ ఏడవుతుంది.... ఓరుకో నా చిటికెల్లో.”

“ఇట్లా చిక్కదెరిచుకున్నావ్ ? మీ అమ్మ ఎక్కడ ?

“మా అమ్మ అస్పత్రిలో వుంది. ఇది ఏడున్నూ ఏ అడుగునానికి వెళ్లికీ తీసుకొచ్చాను మా నాన్న హోటల్ కెక్కాడు.”

స్వరాజ్యాన్ని భద్రాన్ని వేసుకుని హాస్పిటలిటీ చెల్లించు. కులచంద్రం మంచంపై పడుకుంది. కైడెట్ లెల్లబీ గుడ్డ తప్పివుంటుంది. చిన్నబిడ్డ మంచం దగ్గరగా లాగి కూర్చున్నాను.

“ఏది జబ్బు?”

“స్వామీవేదానా.”

హ్యూమెనియ అంక గ్రహదశరత్నైవ వ్యాధిని సు కంఠవరకూ
తెలియదు. ముట్టాడేబంధుకు వీవీ కనుపించక, దీగులుగా చు ర్చున్నాను.
కునుడుం వీరవంగా నవ్వుదానికి దుర్బిందించిరి. మొదల మొదలు
తిగిరింది- పెదవులు పవిత్రంగా వొడితాయి.

“నన్ను గురించి కథవ్రాయమా?” అంది. నేనేది చెప్పమా?

“ఈ జన్మనిశ్చయము నాకు తెలిసినది. కొన్ని వో ఘృతరండుకర్మ ప్రాణము చూడదా ? నాకును పుట్టుటయు ?”

“జన్మమునందు పాపములున్నవి. పదమందితోనూ చెప్పుకునిపడుట అయితే నీకు తెలియదు. పరమాలేఖకున్నారు డాక్టరు-కాని వాళ్ళకే తెలుసు ?” అని భగవంతుని మూసింది.

నా భగవంతుని ముందు తెలియజేసింది. నీవో చెప్పాలని వుంది, కాని నోరడదు. నా కరీకు వాటిని తెలియజేసింది, అనుకోరుండా, నా చెయ్యి అమెచేతిపై నానిగవదొక్కము. అది పాపకే పురిగిరచ్చున్న చెయ్యి. వెంటనే తెలిసి లాగేసుకుని తెల్లదున్నటిలో చావేసుకుంది.

“నువ్వందుకు తెలియజేసుకోలేదో నాకు తెలుసు— నాకోసం.”

అయినా మళ్ళా కళ్ళము ? అని. నా గుండె స్థూలత్వాని పోగొట్టుకుని ద్రువంగా పడిపోయి, వోనెలెలియక తిరుగుతూన్న రక్త నాళాలగుండా, ఘట్టలమీదగల ప్రపంచాస్త్రాది. కన్నీటిని నా వేళ్ళతో తొలగించుకొన్నాను. అమె నిశ్చల కరీకలపై నా కన్నీరు పడి మలిసం చెయ్యడం పాపం అపిందింది. మోహాన్ని పక్కకు తిప్పేసుకున్నాను. కిటికీ అద్దగలోనుంచి నిలిచి నిల్లరాదులా అని వాన్ని అణుకుంబోంది.

“నీ స్థితిమాస్తే నా కెంతో దాదగా వుండే” అన్నా కన్నీరు దీగమింగుకుని.

“నాకు నిర్విచారం.... ఈ ప్రపంచం నెదైలేగా విదానివికీ. నువ్వు మాత్రం....” భగవంతుని పని చివరేడు. ఈ లోకంలో మూసుకుని మరో లోకంలో తెలుసుకున్న ప్రాణా పిమమదానివి.

* * * *

అత్తని దీగివిడిచి గద్దిన పళ్లెకీ చుట్టా దానిలోకే చేరుకుంది. చెట్లు, నదులు, మేఘాలు, చీనబి వెలుగులు సమైక్యవంతో గిరగిరా తిరిగి పోతున్న వెళ్లంలో కలిసిపోయింది.

నిఁదిలోకి కడిగి చెక్కాను. నానాల్లో అనుభవం సంపాదించినప్పుడు, చార్మిత్యం, విమర్శించుట వనిచెందువు. ఇంద్రియాలు శరీరాన్ని పూసి, కొత్త జన్మనిస్తాయి. దాదాపురంలో నిమగ్నమై ప్రత్యేక ప్రవాహంలో కొట్టుకుపోతున్న వ్యక్తి, అప్పుసారి స్పృహ తనానానాన్ని, మెరుపులా చేదించి మరో ఆనందం బాటుస్తాయి. చచ్చి బ్రహ్మకలహంబడిచి ఆ అనుభవం.

కుముదం నా వివాహాన్ని గురించి చెప్పిన కడసారి మాటలు నాలో అదోలోలాన్ని క్రవ్వి దాని దావరిలాన్ని నాకళ్ళముందు బ్రహ్మాంధకరంబడి యింది. అమెకోసం పెండ్లి చేసుకోలేదట! మానసిక శాస్త్రజ్ఞులు, మానవుడి జుర్రలో అదోలోకం వుందంటారు. ఆత్మత అతని రహస్యమైన కోర్కెలు, బైట చెప్పుకోలేని తీరని వాంఛలు అడవియ్యాలలా తిరుగుతాయట. అవి అన్ని నమూనాలోనూ బయటికి రాకుండా బుద్ధి కాపలా కాస్తుంది. అవి బైటికి రాలేకపోయినప్పటికీ, ఎప్పుడో, విద్రులోనో, బలహీనమైన స్వప్నావస్థలోనో, గర్భించి నాటి వుండిన బాహ్య భవంబానికి వెల్లడిస్తాయట. ఇంతకాలం నా బుద్ధి వాటిని కట్టేసింది. ఆకాశం అది చెయ్యమైన చెయ్యివేసినవన్నట బుద్ధిని గొలిగించి వాంఛలు బైటికిచ్చినట్లు, కుముదం గ్రహించి, తనదేదని లోపం దాచుకున్నట్లు వాటిని పెనవేసుకోలేనోరునాకిక్కండి. ఆమెలో ఏమీ విశేషంలేదని సమాధానపడుతున్నా, ప్రాశస్త్యమైన ఆకర్షణ లోపల దాగివుండి, నా దీవిపై అంత బుద్ధి కలిగించినందుకు ఆశ్చర్యపడ్డాను.

తననిగించి నడ ప్రాశురుగిది. అనుగ్రహం సరిహద్దుకో, అనుభవం మాటలతో, నా ప్రపంచాన్ని తలక్రిందులుచేసి, నా దీవిపై పరమావధినే తారుమారుచేసిన కుముదాన్ని గురించి ఏంకథ వ్రాయను ?

రచనకాలం : 1946

ప్రచురణ : ఆంధ్రభూమి, 1946 అగష్టు

మొ నీడ

ఇవన్నీ రాజారావుకి సంభవించాయి జరిగిందీదీ — నమ్మకపో అని జరిగిందంతా చెప్పి నుగుగించాడు.

నేను నమ్ముతాను. ఎందుకంటే అదంతా దేన్నో నమర్చించేటందుకు చెప్పింది కాదని స్పష్టమైంది. దానికంతటికీ చతుత్కారంగా ఏదో వ్యాభ్యాసం చేస్తే తప్ప చటుక్కున స్ఫురించే అర్థం లేదు. అపూర్వమైన సంగతులు జీవితంలో తటస్థమడటం అందరికీ అనుభవమైనా, కళలో వాటిని హనం నమ్మలేం. కళలో ప్రయోజనం, విలువలు- వీటితో మనకి నిమిత్తం పురిచి గనక అపూర్వమైన సంఘటనకి ప్రముఖస్థానం లేదు. తప్పితమైన వాటికన్న జీవితంలో నిజంగా జరిగేవే ఎక్కువ ఆళ్ళ రాగిన్ని కలిగిస్తాయన్న విధ్వనం ఇదే చెబుతుంది. వాస్తవిక సంఘటన కలగడేసే ఆళ్ళ రాగిని కళలో తాపులేదు — దాని కేదో ప్రయోజనమూ, అర్థమూ, ఔచిత్యమూ పుంచేతప్ప జీవన్మితం అనంత ఆళ్ళ రాగి కలగడేమో కూడా!

అనుభవానికి తుది మొదలు, కారణాలు కొంతవరకూ పూహించ వచ్చు. ఈ ఊహలుకు సక్రమంగా కొనసాగకపోతే, అనుభవాన్ని చిత్రించినవారిని విమర్శించాలి గాని, అనుభవాన్నే శంకించకూడదు. రాజారావు పరిస్థితులు కొంతవరకూ నాకు తెలుసు. సంసారభారం పైనబడి ఇంటర్నల్ చదువు చాలించి ఉద్యోగం కోసం యత్నాలు చెయ్యాలి వచ్చింది. అనుభవ వుద్యోగం దొరకడంలేదు. ఏదో వో వుద్యోగం — ఏ వుద్యోగమైతేనేం- పొట్టపోసుకోడానికి, ఆదర్శసాదనకి సంబంధం ఏమిటి? — అనుకునే స్థితి కొచ్చాడు. భార్య, పెండ్లి, సంసారం- వీటి యధాధాన్ని ఎదుర్కొనే చైతన్యాన్ని పరామర్శ చేస్తుండగానే వివాహమై పోయింది. భార్య సీత- ఎంతో ముచ్చట, అమాయకురాలు. వ్యక్తిత్వంలో నర్మన్యమూ వాక్కుచూపులో స్వాధీనం చేసేలా చలించని నిండుచూపు, నన్నటి ముక్కు, వింత భావాలని ప్రతిబింబిస్తూ ముఖం అలవాటు పడని

వసేదెవులు, — సీత ఎదురుగా వున్నాకూడా అమె చూరంగా వుండగా తలుపుకున్నప్పుడు కలిగే జాలి జ్ఞాపకాలొస్తాయి. ఆశ నెవరో! అమెవరు? వారిద్దరూ భార్యాభర్తలా? వా రేదెవ్వరైతే? వా కేం బావాలి? రాజానావు కివేవీ అర్థంకావు.

అందరు విద్యార్థులవలె అతను హాజరైతే విహారం విరమించ లేదు. ఆ జగత్తుకి మనస్సుతో ప్రమేయం లేదు. శరీరంతో యింక దెబ్బ లాడలేక యౌవనం మనస్సుని దిగిపెట్టి స్వచ్ఛ జగత్తులోకి పారి పోతుంది. శృంగారం వొక సరస్సు, అనగ్గాలు చుట్టూ కొండలు; మధుర స్వప్నం వొక మొగ్గ; అమె నవ్వు నికరించిన పుష్పం; అనందబాష్పాలు జలపాతాలు; యౌవనం నావ — అది నావికాదళం, అమె ఎవరు? భార్య సీత కాదు. ఎవ్వరూ లేదు. ఈ జగత్తులో అన్ని వున్నాయి. ఒక్క ప్రేమ తప్ప. అమెని పిలిచాడు. జవాబు లేదు. చూపుని సిగ్గుస్తున్నాడు.

‘పోస్తు బైమయిందేమో, మరి దరఖాస్తు తంపయా?’ ఎదురు గుండా సీత.

చుట్టూ శిథిలాలు విరిగిపడ్డాయి. మొగ్గలు ముడుచుకున్నాయి. పుష్పం రేకులు గాలిలో ప్రకృతి తుమ్మిట్టుగా కొట్టుకుపోయాయి. నావలో కంక — అతను ములిగిపోతున్నాడు.

లేచి దరఖాస్తు కవర్లో పెట్టి పోస్టాఫీసు కెళ్ళాడు. అతను వెళ్ళగానే సీత తలగడదీండు నర్దించి. దీండ్లకింక పుస్తకం. పుస్తకంలో పిలింపార పొబో. అమె అమాయకంగా నవ్వింది.

ఇంట్లో బోజనం, నిద్ర — జిరవాత బైట రోడ్లప్పుట నడుస్తూ, ఆరోచిస్తూ పోతుండడం — అల్లా గడచిపోతున్నాయి రోజులు. అతనికి బైట బాగాలేదు. ఇళ్ళమందు మురికి లాగువని; పండులు, గాడిదలు — వాటి దెంత ప్రశాంత జీవితం! దురాదాలు — ముష్టివాళ్ళు, కుష్టువాళ్ళు, దూరంగా గుడిసెలు, ఎండ లేకపోలే వాన, ఆ జనం, ఆ వాననలు, ఆ దుమ్ము — ఛ, ఛ, ఇవే నయం. కొన్నిసేల సంవత్సరాల క్రితం సిద్ధార్థునికి కలిగిన అనంతప్రే అదీ.

అన్ని మూలలా సరళమైనది చూశాడు, ఆ మాసిన బట్టలలుట్ట దాని

కింద దొడ్డింతలు, ఎలాతలు అ చూరంతా బూజు, సాలిగూళ్ళు, చచ్చిన
 కీటకాల కంఠాలు. ఆ పాతకూర్చీ యెక్కువ వంతుగా పైకొచ్చి పీలైనప్పు
 డల్లా లేచినవారిబట్టుని నిగచుతున్నాయి. 'ఛీ, అబ్బ!'— గాలి, వెలు
 రురు చాలవు. పెగలల్లా సుగంధములయాల స్వేచ్ఛాశోభ; రాత్రల్లా
 దోమల బూదగగం. సాయంత్రం ఒక శుద్ధ స్మృత్యంతా, ఆ గోడగడియారం
 తిరగడు; అబ్బుర్ని— ఏమని భరి చొప్పు, ఈ చెమట నెల్లా భరించడం !
 ఒళ్ళంతా చెమట నట్టిపెట్టా యెందుకా? కిరీటంలో ఏవో ఓ భాగాన్ని
 చెమటకీ చేటాయించటాడనూ సృష్టికర్త!

రాజాంబికి సేతపై, తనపై, తనని పుట్టించిన తలిదండ్రులపై,
 వారిని పోషించిన సహజంపై, సహవాసికి తావిచ్చిన దేశంపై, సముద్రాల
 ద్వారా ఏకంచేసిన యీ గోళంపై ఈ విరూగ్య గోళాన్ని తనదుట్టా తిప్పు
 కుంటున్న సూర్యునిదండ్రె— ఆగ్రహ మొచ్చింది. వైటత్యాగు. ఏవో
 ఆలోచిస్తూ నడిచి గతున్నారు.

మానవహృదయం అంత విశాలమైందంటారు. ఊహకు అంతం
 లేదంటారు. అయినా అతనిది అవే అలోచనలు. పాతవే ఎన్నిసార్లో
 సాగింపిన పూహలు. కొత్తవి కనబడవు. మగ్గా మగ్గా మొన్న చూసిన
 సినిమాలో యూగాలే పూటాలో మెదిలి అతన్ని కలవరపరుస్తున్నాయి.
 కథానాయకుడు తనంత డాగుండని; తనంత గడుపుతున్న వాడు కాదు;
 అసలతని చదువు, స్వచ్ఛంద విషయం అంటు లో లేదు. హాయిగా
 యెస్సెస్ ఆట ముగిసినానే కార్లో నరోజు యింటికెడతాడు. నరోజు తండ్రి
 లేం ఎనో తెలిదు. బాళ్ళెల్లు ఎంత డాగుంటుంది! గేటు- మొక్కల
 పార్కు, బోర్డింగ్ ముందు పెగ్గులగా స్నానం చేస్తున్న శ్రీ విగ్రహం-
 పెద్దహాలు- ఎక్కడ చూసిన దోపాని, నెట్టిలు, పూగే కుర్చీలు, ఏమరి
 పాటుగా బూజుబిడతే గజునెక్కి విసిరిపేసే ప్రసిద్ధిగా, కుప్పన కుర్చీలు;
 పైన వ్రేళ్ళాడే 'దాంతులెరు'— చెల్లియమె గ్లాస్ తో చేసిన దీపాలగుత్తులు,
 బ్రాకెట్ లాంపలు 'పెన్సియనిస్టర్' సుగీకంబో గంటలు మ్రోగే 'కింజల్'
 గడియారాలు, 'ఎస్కేల్స్' పెనత కంచువిగ్రహం చేరిన సురో రంగుదీపం,
 గోడలనిధిగా దొమ్మిట- గోల్డ్ ఫ్రేమ్ లో తెలుపర్ల చిత్రాలు— అధువేళ

మెట్లుగల పైయిర్ కేసమీద పెర్షియా లివాచీ- మెట్ల మొదట్లో ఎలకాస్టర్ రాలిలో చెక్కిన ఇద్దరు స్త్రీ మూర్తులు; ఎంత సౌందర్యం! ఎంత సౌఖ్యం! సరోజ మేనమామ ఇంగ్లీష్ నైట్ గార్డో, హింద్ 'పైస్' పీటస్తూ క్షణం దర్శనం యిస్తాడు. 'పెల్లీ చైనా' టీ కప్పు చేతులో వట్టుసుని- సక్కస అల్ సేషిసున్ కుక్క- దూరంగా గుమ్మంకో వంటాచును. సరోజ అనందంతో ఆద్దంముందు కాసేపు నాట్యం చేసి, పాట పాడుకుంటూ సింగ రించుకుని సినిమాకుని చెప్పి కార్లో వెళ్ళిపోతుంది.

సరోజ తోటికోడలు, అన సీతలాగ పూర్వకాలపుదీ. తన గది లోంచి బైటకి రాదు. ఆమె ఎప్పుడూ పూజామందిరంలోనే, భగవంతుడి ప్రతిమముందు నాట్యంచేస్తూ, పాడుకుంటూ వుంటుంది. కాని ఎంత అందమైన గది! దుర్గ, కృష్ణుడు, అంజనేయులు, నరన్నతి, వినాయకుడూ, కాళి— యివన్నీ, దంతపుటొమ్మలు, లోహపు చిత్రాలు. పైన బుద్ధుని ప్రతిమ. ప్రక్కనే 'మహాత్ముడు' ఫొటో. మరో గోడమీద రామకృష్ణ పరమహంస, శివాజీ- మధ్యలో శివాజీ ఎండుకో? - కాళిదేవి ప్రసన్న మైందటగా!

అంత అందమైన పూజామందిరం త నెవ్వరింట్లోనూ చూడలేదు. తెల్లటి మెత్తటి మెరిసిపోయ్యే ఆ గోడలు ఎక్కడా అట్లాంటివి చూడలేదు. తను చూసిన యిందల్ల గోడలనిండా ఏవో కాగితాలు, దొగ్గతోనో, యిటుకతోనో వ్రాతలు, మీసాలు తగిల్చిన అడబొమ్మలు, ఫలానావారికి వోటిమ్మని వ్రాతలు, బూతులు - సినిమాలో యిందల్ల గోడలకి యివేవీ వుండవు. ఆతనికి పరిసరాలపై రోత ప్రబలడానికి కారణం ఈ సినిమాలో సృజించబడిన సౌందర్య దృశ్యాల జ్ఞాపకాలే!

రాజారావు పూరవతల పార్కుదాటి, నరసింహస్వామి ఆలయ పావరణకి చేరుకున్నాడు. నవ్వాచ్చింది. సినిమాలో వన్నె నెట్టెంగులు- ఎక్కడెక్కడినుంచో ఆ వస్తువులన్నీ సేకరించి, అమర్చినవి జీవితం అంత అందంగా వుండాలని- వుండేటట్లు చేసుకోమనీ వాటి వుద్దేశం. అల్లా ఎవరేనా వున్నారా? ఏమో వున్నారేమో! తనకేం తెలుసు? ఎక్కడా లేకపోతే మాత్రం అల్లా ఎందుకు చూపుతారు? సరోజగారింట్లో వనిపిల్ల ఎంతందంగా వుందని! కోటలో వెన్నెట్లో నృత్యాలు; చిన్నయ్యగారు ఆమె

దేసి తన దుష్టాచారములను ఈ ఆనందము మరల తనవల్లనే పనివేసే అప్పుని పెనుగొడ్డు రంగుఁ జుట్టుకొనినను, బట్టుక నూనెకూడా రాసుకోదు; పాదలో బారి నీటిగాచున్న మొక్కలు బియ్యడంతవ్వు, దానికి వేరే నృత్య భంగిమలు చేతభావు.

రాజారావు అలయంలోకి వెళ్లేవారిని, వచ్చేవారిని చూస్తూ కూర్చున్నాడు. పూటాని విడచుచు, వేరే అంతరంగికమైన ఆలోచనలు చేస్తూనే వున్నాడు.

అలయంచుట్టూ విద్యుద్దీపాలు, చుట్టుప్రక్కల దురాచారలో మైదుక్కరి దీపాలు. అలయం చుట్టెత్తున 1857 స్వతంత్ర సమరంలో ప్రాతాలు త్యాగం చేసిన వీరుల స్మృతి చిహ్నంగా కొత్తగా నిర్మాణమైన మందిరం: మందిరం మధ్యలో భర్తవక్రం విద్యుద్దీపాల వెలుగులో గోడలు తెల్లగా పెండిని రేఖగా మార్చి ముసుగేసుకున్న పెన్నెలలాగ పెండిపోతున్నాయి. అలయంచుట్టూ వెళ్ళే జనంనీడలు ఆ గోడలమీద నల్లగా, చాలం చిత్రించిన దొమ్మలలాగ ప్రస్ఫుటంగా కనబడి, కదిలిపోతున్నాయి. పెండితెరమీద చూసిన నల్లదొమ్మలు స్మరణకొచ్చాయి. సినిమాలో అన్నదన్నడు నాయకా నాయకుల ప్రక్కకు తిరిగిన ముహూర్తం, తెల్లటి చూన్యంముద్ర, నల్లగా 'పిల్లయింట్లో' అలాగే చూపుతోంటారు. దగ్గరగా ఉన్న వ్యర్థాల అచ్చులు మరింత పెద్దవిగా ఆ గోడ మీద పడి, చోటు చాలక, లాళ్ళనీడలు మాత్రం కనబడి, కదిలిపోతున్నాయి. దూరంగా ఉన్న వ్యర్థం పూర్తి దొమ్మలు పడుతున్నాయి. రాజారావు వంటెనమీద కూర్చుని, గోడమీద పడుచున్న నీడలకేసి చూస్తున్నాడు. అడుగో ఏవరో చుట్టాడు వైకిలమీద పోతున్నాడు. ఈయన ఎవరో మీసాలు, పాగా — తలచాడు మాత్రం కనుపిస్తోంది. కదిలిపోయాడు. ఎక్కడండి చాచాడు, ఎక్కడక్కడా ఉండి చచ్చాడు కనిపిస్తున్నాయి. గుక్కొంటి బిన్న ఒక్కసారిగా చైతన్యమైంది. అన్ని తలచాయలు కలసిపోయి- వారి నీడలు తెరచిపెట్టక అద్దంబలనృత్యంలాగ ఒకడానిలో ఒకటి కలిసి పోయి— తెరచిపెట్టే మంపరలలాగ విడిపోయి పాగిపోతున్నాయి. జనం వల్లబడ్డారు. ఉండిఉండి ఏదో ఒక నీడ కదుల్తోంది. గోడంతా తెల్లగా పెండితెరలాగ, నీడల చలనంలేక నిశ్చలంగా ఉంది. అప్పుడు గోడమీద

ఒక సొందశ్యమూర్తి నీడ చూపాడు. ఆమె చెంబు, తల గోడలూ అక్క నించాయి. ఒక్కక్షణం ఆ నీడ నిలిచింది. చెంబుల శోలాకులు కదిలడం మాని నీడతో కలసిపోయాయి. జడ మెరిసింద వడింది. ఆ రెంటినివ్వ 'దైమండ్' ఆచారంలో ఏర్పడ్డ చాలీ పెల్లగా కన్నుడుకోంది.

విరిసిన విల్లులాగ, తిరిగిన అనుభవాల అమరిక, ఎవరో పరిచి కాదనిలాగ కనురెప్పలు; గుండ్రంగా ప్రారంభమై, చురుకంగా అంది మొంది సగంతీసిన చాకులాగ, వొంగి నిలచిన ముక్కు, నమలగా ఉన్న రెండు పెదవులు, సిగ్గుతో వొంగి చోద్యం చూపే చురుకులతో ఒక్కసారి వాయారంగా, బైటికి గెంతి, మళ్ళా భయంతో చరచరా శోభితి వెళ్ళిపోయినట్లు, వొంపు తిరిగినగెడ్డం- ఆ శ్యామలమూర్తి నీడ సొంపుకి, అతిదు ముగ్ధదైహియ్యాడు. ఏవేవో ప్రతిమలు, చిత్రాలు, ఫిలింబారల ఛాయలు, నిరీక్రలో కలిసిపోయిన సుందరాంగసల స్రవణింబాలు అతనిని కలవరపర్చినివి. నీడను ప్రేమించడం సూతన అనుభవం. అతడు దానికి లొంగిపోయాడు. దూరంగా ఊరేగింపు భృనులు మీదకొచ్చి పడు తువ్వాలు వచ్చేకాదు. ఆ శ్యామలమూర్తి ఆ నీడలపథ్య సరికి కరిగి పోయింది. ఎన్నో నీడలా- అక్కరి లేదు, పెల్లగా గోడలూ క్రమ్యైయాయి. ఆమెకోసం వెనక్కి తిరిగి చూశారని. అండా ఊరేగింపు జనం గజగడా త్రోసుకుంటూ వెళ్తున్నాడు ఆమె కనుగలేదు. గుంపు దాటాడు. జనం వల్లుబిడ్డారు. కుడివైపు సందులోకి నుళ్ళాసు. ఎక్కడా మనుషుల అంగుడి లేదు.

దీపం నీడతో దూరంగా ఉన్న మేక. ఎవరో పులిస్తూకులు గిలవా పెట్టారు. నందుదాటి పార్కువైపు కొట్టాడు. ఆమె ఏమింది? ఆమె విజంగా ఉందా? తన మనసులో శ్రమలు ఆ నీడరూపం దాల్చినవా? తనని వరీక్షించడానికి దేవతలు కల్పించిన నూయా హవమా? అలసటతో అసంక్త్యప్తికో చెప్పట్లుపోశాయి. ఆ టెంపిలీద కూర్చున్నాడు. చొక్కా బొత్తములు విప్పాడు. సోడా కొట్టించుకు త్రాగాడు చక్కమూసుకుని పడు న్నాడు. రెప్పలక్రింద ఆమెనీడ నల్లగా వొత్తిడి చేసింది. అతనిచేదో అపూర్వసౌందర్యం చొలికింది. రాని దాన్ని ఉండుకోలేదు. కదిలిపోయే

జీవితంలాగ కరిగిన స్వప్నంలాగ, ఉండి పడ లేని ఇంద్రజాలం, ఎండ మావి నడచుకొద్దీ దూరమయ్యే ఇంద్రధనుస్సు.

ఏదో పురుగు చొక్కాలోపల కదిలింది. ఉలిక్కిపడి లేచి కూర్చున్నాడు. దిగాలుగా నడిచి ఇంటికి చేరుకున్నాడు. నదీగంటలు కావొస్తూంది.

“ఏనిచూ తెళ్ళారా?” సీత ప్రశ్నకి లేదన్నట్లు తల పంకించి, భోజనానికి కూర్చున్నాడు. భోజనాలదిగ్గర ఎవరూ ఏమీ మాట్లాడలేదు. భోజనాలయ్యాయి. అతడు అరుగుమీద ఏరాంతంగా కూర్చొని ఆరాశం కేసే చూస్తున్నాడు. ఇంతలో లైట్లు పొయ్యాయి. కొవ్వొత్తి వెలిగించి గదిలో పెట్టి సీత బైటికొచ్చింది.

‘ఏమండి; దిగులుగా వున్నారే?’

సమాధానం లేదు.

‘ఉద్యోగం ఎషమిను? అవే వొస్తుందీ.... కాలం కలిసినావాలి. చెప్పరా....’

‘ఏమీలేదు.... పిరికినే....’

‘ఏదో వుంది. నాతో చెప్పకూడదా....?’

‘నీ కర్తవ్యమవు.’

‘అర్థం చేసుకోదానికి ప్రయత్నిస్తాను’ అంది సీత.

‘నాకేం దిగులుగా లేదు. మనస్సంతా అదోలాగుంది; ఫలానా కారణం అని లేదు.’

‘పోనీలెండి చెప్పకపోతే, ఇంకెప్పుడూ అడగనులెండి.’

దూరంగా కొవ్వొత్తి వెలుగులో ఆమె కళ్ళల్లో తడి మెదిలింది మృదువుగా. ఆమె నీడ ఓకృతంగా స్పృశించినదే గాలికి కడులుతోంది. ఆమె ముఖాన్ని పైరెత్తి కళ్ళల్లోకి చూశాడు.

‘పిరికినే.... కోపం వచ్చిందా?’

లేదన్నట్లు తలవూపింది.

‘నవ్విస్తే చెబుతాను.’

దట్టమైన వర్షం ముఖ్య రానేవు సూర్యుడిరాంతి భారలమధ్య కొట్టు కున్నట్లు సీత నవ్వింది. సీత స్పృశించిన మౌనకరణ తిరిగింది.

బుచ్చిబాయి కథలు

‘చెప్పనా?’

‘ఓ’ అన్నట్లు మూతి ముడిచింది.

‘నే నొకరిని ప్రేమించాను’ అన్నాడు రాజారావు.

‘నిజంగా?’

‘అవును.’

ఎవ్వరూ మాట్లాడిలేదు కొవ్వొత్తి వెలుగులో కీటకాలు రెక్కలు విరుచుకుంటున్నాయి. ఏదో పురుగు బిచ్చమని గోడమీద పడింది.

చాలాసేపైంది.

‘ఎవరిని?’ అంది సీత.

‘నిన్నే’ అన్నాడు.

ఆమె నవ్వింది- వింతగా నీడ కూడా నవ్వింది.

‘వేళాకోళమా?’

‘ఎందుకు కాకూడదూ?’

‘నే వెళ్ళిపోతా నంతే’ అని, జడ ముందుకి లాక్కుని, పూం గుత్తిని చేతుల్లోకి తీసుకుంది.

అలా దంతే సంభాషణ. కాని రాజారావు వూహలో ఆమెనీడ అల్లానే విర్చిపోయింది. ఉద్యోగం కోసం వదే అవేదనని త్రోసి, తనే మనస్సులో ప్రధానస్థానం ఆక్రమించుకుందోంది. అతనిలో దీగులు స్రవల మైంది. దేవివల్లనో- ఉద్యోగం కోసమా, ఆమె నీడ దొరకలేదనా అతనికే తెలియలేదు.

రోజూ ఆలయంవేపు వెళ్ళి ఆ మందిరం గోడమీద నీడల్ని చూస్తూ గడిపేవాడు. ఆమెనీడని ప్రసరించిన వ్యక్తి అతనికి కనబడలేదు. ఈ జగత్తంతా మాయగా కనబడసాగింది. మనుషులంతా నల్లగా, నీడలలా కనబడసాగాడు. పల్లటి బాధ అతనిలో నిండుకుంది. చరిత్ర కంఠలు, తలుపులు గుహల దీబలు మూసుకుంది. అంతా చీకటి. గతం అంతా తెల్లటి తెర; వర్తమానం ఒక పెద్దనీడ. భవిష్యత్తులేదు.

కొన్ని రోజులైంది తరాత్వ సీత మళ్ళా అడిగింది.

‘మీరీ మధ్య అదోలా వుంటున్నారు. చారణం చెప్పరూ?’

‘చెనక చెప్పాను. వేళాకోళమని తోచేకొచ్చి’ అన్నాడు.

‘వన్ను ప్రేమించడమేమిటి లేకపోలేను!’ అన్నది సీత.

‘భర్త భార్యని ప్రేమించడంపే హస్త్యావృథంగా వుంటుందెందుకో?’ అన్నాడు

‘ప్రేమ కొంతకాలం వుంటుంటుంది. దాంపత్యం ఎప్పుడూ వుండేది అంటాడుగా పెద్దలు’ అన్నది సీత. ఆమెకేసి తేరిపారచూశాడు. తను అనుకున్నంత అమాయకురాలు కాదేమో సీత. ఆమెపై గౌరవం పెరిగింది. గౌరవం పెరిగివకొద్దీ ఆమె దూరమెపోతున్నట్లు నిపించింది. మంట వెలుగిస్తుంది. వేడినిస్తుంది కాని వేలుపెడితే కాలిపోతుంది.

‘ఎవరో చెప్పండి- నే నేమీ అనుకోను.’

‘నువ్వు పూహించలేనా?’

‘లేను.’

‘ఒకామె నీడని....’

సీత నవ్వింది — మెల్లిగా ప్రారంభమై, వన్నుడు లేకుండా, ఎంతో నేపు మొహంమీద వ్యాపించి, మళ్ళా పెదవులమూతలో దాగిన నవ్వు.

‘అందుకనే నీ కర్థంగాదు — అన్నాను’ అన్నాడు రాజారావు.

‘మరి నవ్వునులెండి. ఎవరినీడో?’

‘గోడమీద పడిరెట్లు పెద్దదిగా వడింది ఆమెనీడ. వెనక్కి-తిరిగి చూశాను. ఆమె లేదు. ఏదో పూరేగింపు గుంపులో కలిసిపోయిందో, మరెటుపోయిందో. ఆమెను చూసేవరకూ నాకు తోచడంలేదు. ఈ అన్వేషణ వాక వరమావధిగా పరిణమించింది’ అన్నాడు. సీత మొహంతిప్పి గోడ కేసి చూసుకుంది. రాజారావు నీడతో కలిసి, ఏదో ముసుగులా, ముద్దలా వడింది ఆ నీడలద్వయం.

సీత ఈ విషయం అంతగా పట్టించుకోలేదు. ఏదేనా సందర్భంవారికి నన్నుడు, దెప్పిపొడిచేటంతవరకే జ్ఞాపకం పెట్టుకుంది. దెప్పిపొడుపుకి వాకటి రెండుమార్లు రాజారావు చీకాకుపడటం చూసి, అదీ చూనేపింది. వాలు గడిచాయి. అతనల్లా తిరుగుమానే వున్నాడు. ఆమెనీడ మూర్తి కనబడలేదు; ఉద్యోగమూ దొరకలేదు.

ఓ వుద్యోగంకోసం రాజారావు పట్నం వెళ్ళాల్సి వచ్చింది. మొదలియార్ ఆఫీసులో అభ్యర్థుల పరామర్శ. ముందుగానే యింటికెళ్ళి

అయిన్ని చూడాలనుకొని, ఓ దజన్ యాపిల్ పండ్లు పంపితో వేసుకొని మొదలియార్ యింటికి చేరుకునేటప్పటికి, సాయంత్రం ఏడు కావొస్తోంది. ఆయన క్లబ్బునుంచి యింటికి చేరుకునేవేళ అది. చుట్టూ గోడ. మధ్య గేటు. గేటులోంచి లోపలి కెళ్ళాడు. ముందంతా తోట— పెద్దచెట్ల గుండా దోవ దాటింతర్వాత చిన్న మొక్కలు. పరండాలోకి మెట్లు. వాటిమందు రెండు పెద్ద విద్యుద్దీపాలు. ఆ కాంతికి మొక్కలనీడలు ఎదురుగావున్న గోడమీద స్పృహంగా పడుతున్నాయి. గోడలమీద నీడలకేసి చూడటం అలవాటైపోయింది. ఆ నీడలకేసి చూస్తున్నాడు. మొక్కలు వదిలెట్లు పెద్దవిగా పడుతున్నాయి. చలనంలేదు ఇంతలో వో కుక్కపిల్లనీడ పడింది తోక అడిస్తూ గంతులేస్తోంది. ఆ నీడ కడిలిపోయింది. దాని వెనకాల మరో ప్రి తలనీడ వడింది. నీడ నిలిచింది— మెడ, తల మాత్రం పెద్దవిగా కనుపిస్తున్నాయి. లోలాకులు కడిలి నిలిచిపోయాయి. జతకి మెడకి మధ్యదైమండ్ అకారం ఖాళీ తెల్లగా కనబడుతోంది. ఇదే ఆమెనీడ. గుండ్రంగా ప్రారంభమై, వదరంగా అంతమొందిన సుదురు. విల్లువిరిదినట్లు పెదవులు, వొంపిన కత్తిలా ముక్కు, వొంకరలు తిరిగిన గడ్డం— ఆమెయే! అమృత్యు ఇన్నాళ్ళకి చూడగలిగాడు. అదుర్దాతో గుండెలు కొట్టుకుంటున్నాయి.

ఇంతలో కుక్కపిల్ల మొరిగింది. ఉరిక్కివడి నాలుగడుగులు వెనక్కివేళాడు. కుక్కపిల్ల అతని చుట్టూ తిరుగుతోంది. చిటికెలువేస్తూ, 'బీబీ' అని పిలుస్తూ, ఆమె మొక్కల మధ్యనుండి అతనివేపు నడిచి, చూడగానే నిలిచిపోయింది.

'ఎవరికోసం?' అంది ఆమె.

'మొదలియార్ గారి కోసం.'

'ఇంకా రాలేదు. మీరెవరు?'

ఫలానా పూరని చెప్పాడు. ఉద్యోగం విషయంలో వారి దర్శనం కోసం వచ్చినట్లు చెప్పాడు.

అల్లా వరండాలో కూర్చోండి. ఈసాటికి వస్తూవుంటారు' అన్న దామె.

'ఘో రెప్పదేనా మా పూరొచ్చారా?'

‘లేదు.’

‘ఎప్పుడూ?’

‘లేదు. ఎందుకు?’

‘ఓరికినే. అంజే.... ఓరికే ఆడుగుతున్నాను.

‘లేదు లేదు’ అని అమె నవ్వింది.

కుక్కపిల్లతో లోలి తెల్సింది. ఇంతలో మొదలిమూర్ గారి కారు హారన్ మ్రోగింది.

దిగులుపడ్డాడు రాజారావు. అమె అమెచేసి రాలేదు. కాని అప్పంగా అమె నీడలాగా వుంది. దానితో ఎందుకు తృప్తిపడకూడదూ. అమెనీడ వ్యక్తినే చూడాలి. మళ్ళా చీకటి అలుముకుంటోంది.

ఉద్యోగం పరామర్శ అవగానే రాజారావు తన వూరికి చేరు కున్నాడు. రోజూసాయంత్రం ఆలయం కేసి వెళ్ళి ఆ నీడలని చూస్తూ కూర్చునేవాడు. మూడువారాలు గడిచిం తర్వాత అతనికి ఉద్యోగం వచ్చి నట్లు ఉత్తరం వచ్చింది. సేవ సంతోషంతో పొంగిపోయింది. ఈ వార్త విన్న ‘అప్పి- పనిపిల్ల’ కూడా నవ్వింది. రాజారావుకి సంతోషంగా వున్నా పిల్లెవ్వరూ నృత్యం చెయ్యనందుకు ఆశ్చర్యపడ్డాడు. తన వైఖరికి కాను నవ్వుకున్నాడు. సంతోషాన్ని బైటకు ప్రకటించడం ఎట్లా? అందుకనే సినిమాలో ఆనందాన్ని నట్యంగా వ్యక్తం చేస్తారు. కళలో మరోమార్గం లేదు. అదొక సాంకేతిక ప్రదర్శనం. ఈ మాత్రం తెలి దతనికి! సినిమాలో నృత్యంచేసిన పనిపిల్ల, పెద్దకుటుంబంలో పిల్ల అని చివ్వరిలో తెలిసిపోయిందిగా.

అమెనీడ స్ఫురణకొచ్చినప్పుడల్లా దిగులుపడేవాడు. ఆ సాయంత్రం ఆలయంకేసి వెళ్ళాడు. ఆ వంతెనమీద కూర్చుని, మందీరం గోడమీది నీడల్ని చూస్తూ కూర్చున్నాడు. తన కింక యీ గోడకేసి చూసే అవకాశం లేదు. మరోపూరు వెళ్లి వుద్యోగంలో చేరాలి నీడలు భయంకరంగా కదులుతున్నాయి పల్లబిడ్డాయి. పైకిళ్ళు, రిజలు, బండ్లు, అవులు, పోలీసు- యినన్నీ కదిలిపోయాయి. గోడ తెల్లగా నీడలు లేకుండా వుంది. మనుషులు పల్లబిడ్డారు. సోదా కొట్టిన చప్పుడు. దూరంగా గుడిగంటలు. మేక అరుపు. క్షూరాడి యీలపాట. గోడమీద ఒక స్త్రీతల పడింది— పదంతలు పెద్దదిగా.

అనాడు చూసిన ఆమెనీడ— లోలాకులు కదిలి నిలిచిపోయాయి. బడకి మెడకి మధ్య దైమండ్ ఆకారంలో ఛాళి, గుండంగా ప్రారంభించి చదరంగా అంతమొందిన నుదురు, వొంచివ కత్తిలా ముక్కు, వంకరలు తిరిగిన గడ్డం. వెనకాల మరో స్త్రీ నీడ పడింది. కదిలిపోతున్నాయి. ఆలస్యంచేస్తే అంతర్ధానమౌతాయి. చటుక్కున వెనక్కి తిరిగి చూశాడు. భార్య సీత, వెనకాల పనిపిల్ల 'అప్ప'.

'అలయాని కొచ్చాం. ఉద్యోగం రావాలని మొక్కుకున్నాను. మీరూ రండి' అన్నది సీత.

'అప్ప' పెత్రిగా నవ్వింది.

'ఆమెనీడ దొరికింది' అన్నాడు.

'ఎక్కడ ?'

'అటుచూడు.'

చూశాడు. అప్పనీడ కనబడుతూంది.

'అప్పనీడా ?'

'ఛ, ఛ.'

'మరి' ఆశ్చర్యంగా చూసింది సీత.

'సీదే.'

'నాకేమీ కనపడ్డం లేదే !'

'మనం గోడకి పరి దగ్గరగా వున్నాం— అప్ప కొంచెం దూరంగా వుండి.'

'ఎవరేనా చూస్తే నవ్వుతారు. రండి వెడదాం.'

మనం దగ్గరగా వచ్చినకొద్దీ దూరమయ్యే నీడ అది అన్నాడు రాజారావు. తనకి తెలికుండానే ఒక జీవిత సత్యాన్ని తను ఋజువు చేసుకొని ఒక్క వాక్యంలో యిమడ్చుగలిగాడు.

అపూర్వమైన అనుభవానికి అర్థాలు కల్పిస్తే మరంత అసహజంగా ధ్వనిస్తుందన్న భయంతో యీ గాథను ముగిస్తున్నాను.

రచనాకాలం : 1940, నవంబరు 1

ప్రచురణ : గృహలక్ష్మి, 1940, డిశంబరు

చైతన్యప్రసవం

“నన్ను ఇంటర్వ్యూ చేసేటటువంటి నీ వెవడవంటాను? వాడు-ఆ దొర-దొరలు-నలుగురుంటారట దుష్ట చతుష్టయం చతురప్రసవం గాళ్ళు-నే మనిషివంటే నే మనిషివి, కోరినంటే కోతినీనా! వారు వేసే ప్రశ్నలకి. వాళ్ళతో శ్మశాన దహనము-అద్యా. నాలిక మడతపడింది-వాళ్ళకో సమాధానం తెలిసేడిస్తేగా!

‘నీ పేరు’? దరఖాస్తులో తగులడిందిగా. ‘ఇందులో ఎందుకు చేరతావు? ఎందుకేమిటి, వాళ్ళంతా ఎందుకు చేరారు? చేరు-చెరు-చెరా చెరువు-చెరువు మంటుంది. ఇదంతా చెర, చైలు, బందిఖానా, ఈ సంసారం సంఘంలో ఒక చెరసాల—ఈ సంఘం దేశంలో ఒక చైలుగది. ఈ దేశం ప్రపంచములో ఒక మారుమూల చీకటి గది. ఈ ప్రపంచం విశ్వంలో అద్వే! గోళిరాయంతరి. సూర్యుడు గోళి రాయంతయితే, భూగోళం ఇసుక రేణువులో వెయ్యోవలతు, ఈ విశ్వంలోంటివి మిరసోన్న పలోమార్లో¹ వున్న భూతద్దానికి అగపడవట. ఎన్నెన్నో గోళాలు. విశ్వాల్లా, అసంత శూన్యంలో మా తమ్ముడు టిడిన రబ్బరు బుడగలాగ పెరిగి పోతున్నాయి. టిన్ని టిడిన వాడెవడు?² ఎప్పుడో బ్రహ్మగాడి అంకెల్సు పడతాయి. టి. వి. క్రిములుచేరి వాడి లంగులు పడతాయి. రబ్బరు బుడగ తప్పమంటుంది.

వాడగుతాడు³ - ఎర్రకొండపీద ముప్పైరెండు గుర్రాలన్నాయి.

1. నేటి ఖగోళ శాస్త్రజ్ఞుల నిర్వచనాలు. పలోమార్ నిర్మాణమైన పెద్ద దూరదర్శని ద్వారా దూరంగావున్న ఎన్నో గోళాలను చూడగలుగుతున్నారు.
2. ఖగోళ శాస్త్రజ్ఞుడు స్పెన్సర్ జోన్స్ వేసిన ప్రశ్న.
3. డేముజేన్స్. “సూర్యుడు వేడిని గోల్పోయి, నన్నగిరి కొవ్వొత్తి లాగై పోతాడు. ఇది జరక్కముందే మన భూగోళం మీద ప్రాణులన్నీ నశింపవుతాయి. ఇదంతా కొన్ని కోట్ల సంవత్సరాల మాట.” ఈ సిద్ధాంతాన్ని కొందరు ఖగోళ శాస్త్రజ్ఞులు అంగీకరించరు.

ఉప్పుమంటే నిలచిపోతై ఏమిటో చెప్పు⁴ అట్లుగా. పప్పు, వాడి సెక్సాం గరిటితో కొట్టగా ఊడకుండా మిగిలిన ముప్పయిరెండు పళ్ళా-ఆ-ఇప్పుడు తెలిసిందా? నే నెందుకు చేరానో ఈ చెరిగో? పావ్లావ్ కుక్కలాగా పొట్టకూటికి గుండ్రని ఎముకని చూపిస్తే వాడిదెయ్య నాకుతా, వాడిసెక్సాం కాళ్ళు పడతా. ఛీ, ఛీ. ఫ్రాయిడ్⁵ తాతయ్య నూరిపోతాడూ వాడి పెల్లెం గొడవ నా కెందుకు? వాడి కాళ్ళ పడతా-ఫ్రేజరు (Frazer)⁷

‘బంగారు దొమ్మలో’ వెనక ఈడప్టరాజీ వెన్నునాకేటందుకు

4. చిక్కు-ప్రశ్న.

5. సావ్లావ్-రష్యన్ మానసిక శాస్త్రజ్ఞుడు. కుక్కలపై పరిశోధనలు చేశాడు. పాలు కుక్క ముందుపెట్టి తుపాకీ మోగిస్తాడు. ఆ తుపాకీ మోతని పాలు త్రాగడంతో ముడెట్టి, పాలు లేకపోయినా, తుపాకీ మోగగానే, కుక్కలో జతరసం ద్రవిస్తుంది. మనిషి ఆలోచనలు చర్యలు బాహ్యజగత్తులోని ‘ప్రేరణలకు’ సమాధానంగా భావించాలి గాని, వాటిని అతిక్రమించే వ్యక్తిగతమైన కార్యకూరత్వం, ఆత్మ బలం లేవంటాడు డాక్టర్ వాట్సన్. ఈ సిద్ధాంతాన్ని ‘విహేవి యరిజిమ్’ అంటారు. ఆత్మకి, మనస్సుకి తత్వజ్ఞులు అపాదించిన గౌరవాన్ని కూలద్రోస్తుందీ సిద్ధాంతం. దీన్ని యానాడు అంగీకరించడం లేదు.

6. ఫ్రాయిడ్-మానసిక శాస్త్ర పరిశోధకుడు. సెక్సుకి సంబంధం, ఆకలికి సంబంధం, ఆ సంబంధాన్నుండి జనించే ‘నీజస్’ బాల్యంలో స్థిరపడిపోతాయనడానికి ఉదాహరణలు చూపుతాడు.

7. ఫ్రేజర్-ప్రాచీన మానవుడి మనస్తత్వం, ఆచారాలు, మూఢ నమ్మకాలు శోధించి, నాగరికుల ప్రవర్తనకి కారణాలు వాటిమీద ఎంతవరకూ ఆధారపడ్డాయో ‘గోల్డెన్ బో’ (బంగారు కొమ్మ) అనే గ్రంథంలో చర్చించాడు. దొమ్మ దొమ్మైంది.

ఇద్దరు జీతగిట్లు వుండేవారని వ్రాసాడు.⁸ ఇది చదివి నాలిక కొరుక్కున్నారు. అయిదువేల రాసిని⁹ అమ్ముడవ్వాయి ఈ దేశంలో? దినవారం¹⁰ పత్రిక- లే.పో.తేను- చిన, వానల సూపికం సంవత్సరీకం పత్రిక ఒక్క- కాగితాన్ని ఐదు వేలనుండి ముక్కలు క్రింద కొరుక్కుంటారు. పదివేల మంది పెళ్ళాలు- అంటే జంగ్¹¹ (Jung) గారు చెప్పినట్లు ప్రతి మగాడికి ఒక పెళ్ళాం ఒక స్త్రీయురాలు- మొత్తం ఎంతమంది? పదివేల మంది దానితో¹² పోయ్యి రాజేస్తాడు. అందుకని, గుండ్రని, ఎముకని పై ఆ పని చేస్తా. ఎక్కువెస్! ఎక్కువెస్! హిందూ, హిందూ దక్కన్ క్రానికల్ దక్షిణాధికార బంకల్¹³ ఉన్నగాచే. ప్రైము ఎంతండి? మిమ్మల్నే? సమాధానం చెప్పరే? ఆగిపోయిందా, దొమ్మ గడిమారమా? మామగారు చేతి గడియారం ఇస్తానని ఐదు నెలలనుండి ఊరంతా యాగి చేస్తున్నారు.

8. ఈ రథ “హెవలాట్ లిన్” నెక్కు గ్రంథాల లోనిది. ఈనాడు సీనియరులో శృంగార ముట్టాలవల్ల కలిగే జాగున్నకి మారుగా, వెనక రాజులు, రాణీలు యీ విధంగా కామోదేకాన్ని పొందే వారు.
9. రాపీలు-మనస్సు కాపీమీటి పెనుతోంది కాబోలు —ఎదురుగుండా హోటల్ని చూడగానే.
10. దినపత్రిక, వారపత్రిక-ధ్వనుల మేళవింపు. సంవత్సరీకం పత్రిక-సంవత్సరాది సంవిక.
11. యూంగ్- సూనిక శాస్త్ర తత్వజ్ఞుడు. భార్య వుండగా, ప్రతి పురుషుడూ మరో స్త్రీని లోలోన ఆరాధిస్తాంటాడని-
12. దానితో- పత్రికతో.
13. రావభండ- బ్రానిలె శబ్దప్రయోగం వాసినది.

అత్తగారు తైత్తిక్కె-తై తడినదొం తత్తతత్త దొం¹⁴ అదొద్దు-నంజన్ గూడు పళ్ళబొడి వొరణాసాకుడి అరంటి వత్తబాటూత్ చూడి షీరాయి బొడి, ఆరవైనాగు నయాపైసాలు-¹⁵ చెప్ప. లెక్క అడాలలో చెప్ప, అదుగో బిన్ను డబుల్ లెక్క మొగుడు పెళ్ళాం. రాత్రి పగలు-పట్నం వల్లె- రాగద్వేషాలు, పైము లేదు- పుట్రణం¹⁶ అత్తగారి దొద్దు గోడగడియారం గోడకు తగల్పండి. అల్లుడు ఉద్యోగంలో “మారంగా నింవో”¹⁷ క్లాక్కు గేజుల్ మిర్చాలాయ్ మ్యాట్టికెళ్ళాలి. లోపల సిగ రెట్లు త్రాగనివ్వదు. మిర్చాలాయి ముక్కు వజ్జిం జొంపమున్ ముక్కుల చొక్కారముల్లా పుంటుంది ఎక్కడదీ. మొల్లరామాయణం- గొల్ల కలాపాం- చల్లనమ్మబోయే వేళ. ఇల్లలికే అప్పమ్మ¹⁸ దావి భుజాలకి నొక్కి వాడి పెదపుల బాజును తుడుచుకొంటారు. ఎంత ధన్యుం దొక్క¹⁹ ఖాసి చెయ్యమంటే సిద్ధం అదీస్తే²⁰ - ఖాసి వివరాలు వచ్చే

14. అల్లుడికి రిస్తువాచీ వొద్దు, గోడగడియారం యిమ్మంటుంది అత్త గారు- నలుగురూ చూస్తారు. భర్త అంగీకరించకపోతే కోపం. ‘రెం’య్యిమని చేతులు, మెడ తిప్పుకుంటూ మీదికి వెళ్ళిన దృశ్యం ఊహించుకుంటే భరతనాట్యం భంగిమలు స్మరణకొచ్చాయి కాబోయి.

15. ‘పైనలు’ అనుండాలి బహువచనం గనక.

16. పుట్రణం=పుట్టుక, మరణం, ద్వంద్వాలు, పైములేక చొకమాటగా కలిపేశారు.

17. మారంగా నుంవో- చొక ఇంగ్లీషు టాకీచిత్రం పేరు. అందులో ప్రధాన నటులు క్లాక్-గేజుల్, మిర్చాలాయ్- వాల్ పోస్టర్ చూశాడన్న మాట.

18. అర్థంలేదు- ఏ స్త్రీ అయినా సరవాలేదు కాబోయి.

19. అమెతో నటించిన నాయకుడనా ?

20. అదీ=ఉద్యోగం.

వారం చదవండి. సం॥ 21 పేర్లకొహోమ్మ అగతా క్రిస్టిని²² పెళ్ళి చేసుకున్నాడు. అట్టికి, రస్సెలోకి క్రిస్టి కలలే అటగా! 23 నా. నో, - 'అగతా మనిషి'—²⁴ ఎముకలకుప్ప. పదునైన మాంసపు ముద్ద- సంధ్యారాగంబు వోలె నయాగరావోలె మిలమిల ప్రవహించే రక్తాశయం. ఆమె యవ్వనంలో మృత్యువంటే తెలియని మనోహర మధురమూర్తి- షెల్లాకోమరి? 25 క్యా వాట్ నన్? 26 షెల్లాక్ అచ్చుమనిషి 'ప్రింటర్స్ డెవిల్'— డేర్ ఫోర్ కాబట్టి, అది 27 ఇస్తే మతం వదులుకుంటా— అసలు నాకు మతం ఎక్కడెడిసింది? ఏమిటి మతం? దరభాస్తుతో జత చేసి పంపిన జందెం²⁸ "ప్రాచీన మానవుడు చీకటికి, భూకంపానికి, తుపానుకి, వనపాన జననానికి, వృద్ధిమరణానికి హదలి, బెదిరి, హదిడి, బెదిరి; 29 పారిపోయి రాయి వెనకా, చెట్టుమీదా దాక్కున్నాడు. సూర్యుడికి

21. వీరియల్ నవల, సంపాదకుడు చెప్పినదీ.
22. అగాతా క్రిస్టి-అసరాధ పరిశోధక నవలా రచయిత్రి.
23. అట్లీ-చూజీ బ్రిటిష్ ప్రధాని. బెర్ట్రండ్ రస్సెల్ సుప్రసిద్ధ ఆంగ్ల తత్వ శాస్త్రజ్ఞుడు. సారస్వతానికి, నోబెల్ బహుమతి పొందిన రచయిత వీరిరువురూ, కాలక్షేపానికి, క్రిస్టి నవలలు ఎక్కువగా చదువుతారట.
24. అగాతా క్రిస్టి చిన్నప్పడు ఎట్లా వుండేదో పూహించుకుంటా—
25. కోనన్ డాయల్ రచించిన అసరాధ పరిశోధక నవలలో డిటెక్టివ్ షెల్లాక్ హోమ్స్.
26. అతని మిత్రుడు రాక్టర్ వాటన్.
27. ఉద్యోగం.
28. ఒక బ్రాహ్మణ నిరుద్యోగి. తను బ్రాహ్మణ్ణి కం వొదులుకొన్నానని చెప్పుతూ, ఉద్యోగానికి దరభాస్తుకోపాటు జందెం కూడా సంపాదించునా. వి. వి. అనే తమిళ హాస్యరచయిత ఆంగ్ల వ్యాసంలో వ్రాశాడు.
29. అర్థంలేని భృశుల ఫిరాయింపు.

నమస్కరించాడు. అవే దేముడు; అదే విగ్రహాలు— వాడి మనములు మునిముసుములు వాటివెనకే దాక్కుంటే వాళ్ళందరూ చూపే భయానికే ‘మతం’ అని పేరు” ఎక్కడిదీ? విలియమ్స్³⁰ దీనికేం చెబుతాడో రాధాకృష్ణన్³¹ ఉత్తరం వ్రాసి కనుక్కోవాలి. కండక్టరు చోటు లేదని చెయ్యి దిశ్చతున్నాడు. మంచి గంధం చెట్టు గ్రూసుని పట్టుకొని వేళ్లారు తున్న పాములలా బిస్సు కట్టిలు పట్టుకుని వేళ్లారుతున్నారు లాయర్లు ప్రొవైడెన్సుకు, నిరుద్యోగులు, స్కూలు పోస్టర్లు,³² రోడ్డు డస్టర్లు కాస్త్రులవారి విప్లవ³³ అలీఖత్రమిద్దా జోడో నా ముద్దులపాప పిస్తోళ్లు³⁴ బీకెట్లు పూరికే పోతుండా శ్రీ వెంటనదే కళాకాల సౌందర్య పిపాసులు-కాళిదాసు మెచ్చుకుంటాడు- మంచి గంధం పరిమళం మాత్రం లేదు- కరీంనీడీ కానవలో మిళితమై ధారకింద కారి, భూగోళం వెయ్యి సంవత్సరాల క్రితం ఎట్లా వుండేదీ-³⁵ కండక్టరు కోటుని దాగు పరిచిన చెమట చుక్కల ధార పరంపరలు. ఇదీ మా నాగరికత. కాళిదాసు కేం తెలుసు? “ఇదీ అన్యాయం. నువ్వు నా కాలంలో అధమ విషయాలను నా మేపు

30. అమెరికా దేశపు తత్వజ్ఞుడు— ‘వివిధ సూక్ష్మభూతులు’ ప్రసిద్ధ గ్రంథం.

31. అధునిక విజ్ఞాన శాస్త్రానికి అతీతమైన మూలకారకుణ్ణి అధ్యాత్మికంగా సాక్షాత్కారం చేసుకోవాలి కాని, కార్మికంగా అన్వేషించడం అజ్ఞానమని డాక్టర్ రాధాకృష్ణన్ విర్వచనాలు.

32. స్కూలు మాస్టర్లు అనుండాటి. ఆ సమయంలో ఏదో గోడమీద బోస్టర్ చూశాడు కాదోలు.

33. కాస్త్రులు గారంటే, విప్లవ జైప్రికి వొచ్చినట్లున్నాయి.

34. ఇండోనేషియా ప్రధాని. ‘కొరియా’ తగాదాలు స్మరణకి రాగానే యుద్ధం, పిస్తోళ్ళ మధ్యలో జోలపాట.

35. కొన్నివేల సంవత్సరాల క్రిందట భూగోళం మాఫ్ వేరుగా వుండేది.

సందేశంతో పోల్చి నువ్వు అన్యాయం చేసుకుంటున్నావు' నో నో కాళిదాసు

స్తూడియోలో సున్రసిద్ధ, అల్లారుముద్దు, మిస్ ఈస్టు, మిస్ వెస్టు- ఈస్టు వెస్టు, ఇంటర్నేషనల్ తెర కార-పరిం స్టార్ భుజాల క్రింద గొనుకి పడే దాగులా అంతే- నేను. వాడిమేమి ఇన్ని సౌందర్య విరూప కణ్ణాగలాలు పారిస్ లో ఛాంప్ ఎలిసీన్³⁶ మాంట్ పర్నాసి. ³⁷ కోపి³⁸ యారెడ్డి నెయ్యి ఇట్టి³⁹ ఎక్స్ ట్రా- మాక్స్ పాక్టరీ ⁴⁰ మార్క్స్ డీరీ ఆప్ లావు పరీషను వాల్యూ- ⁴¹ యిన్నీ కరిసి చెమటని అరికట్టలేవే!" శ్రీ పురుషుల చెమటకి, చక్కదనం, సువాసన, మందర- మనసాంద్రత- పాటుపోట్లు. ప్రేత్వేన్నీ- నమం.

- అన్ని కాలాలను, అన్ని స్థలాలలోనూ- జె.వి.యన్. హార్డేన్⁴² అంటాడు.

"అట్లాగయితే నా దుష్టంతుడూ అంతే" కాళిదాసు మెచ్చుకోడు.

జోళ్ళ రిపేర్స్. వాడు నా కాళ్ళకేసే చూస్తాడు. వాడి బ్రతుకంతా అంతే-పాదాల శిల్పి. కాళ్ళకేసే చూసి చూసి వాడి మెద విగిసి మరి పైకి లేవడు-పటనన్ ⁴³ "అన్నే వృత్తికి సంబంధించిన : డాక్టర్ దినకర్.

36. పారిస్ లో విహార స్థలం.

37. పారిస్ లో.

38. సుగంధద్రవ్యాలు. సౌందర్య పరికరాలు తయారుచేసే కంపెనీ.

39. కొన్ని హోటళ్ళలో.

40. మాక్స్ పాక్టరీ- మేకప్ సామాన్య తయారీ సంస్థ.

41. బార్రెమార్క్స్. శరీరంలో అధికంగా కొవ్వు పెరిగి లావెక్కితే తగ్గించే మందులున్నాయి. వస్తువు తయారీకైన ఖర్చుకు మించిన విలువ కొనుగోలుతో పెరుగుతూఉందని వొక అర్థిక మాత్రం.

42. జీవశాస్త్ర పరిశోధకుడు.

43. అదొక ప్రమాదకరమైన వ్యా

మొహం పైకెత్తు-నాటికకింద ధర్మావీటర్ పెట్టాలి. అప్పుే లేవడు. అంతే (మీ జోళ్ళకి పాలీష్ వేస్తూ) ముక్కంలా మెరుస్తుంది. “సీరు జియూవా. మందివ్వనా” ముందు కాళ్ళు విప్పనివ్వండి) వాడి బ్రతుకంతే దెమోక్రసీట-జోళ్ళ పనివాడి దుకాణం రోడ్డు లెవర్ కంటే కిందుగా వుంటారీ అప్పుడు రోడ్డుమీద పెళ్ళేవాళ్ళ కాళ్ళు ఎత్తుగా కనిపిస్తాయి. అప్పుడు వాడి తలపైకి నిలబడుతుంది-రష్యన్ మనస్తత్వవేత్త. జకావ్ సెసిల్ పాలిష్ సీక్స్ “ముగ్గురు లాయర్లు మాత్రిమూర్తి ⁴⁵ చోటు లేక కడ్డీ వదిలి రోడ్డుమీద పడ్డారు.” రోడ్డు డామేజ్-డిపమేషన్ సెక్షన్ కోర్ టూర్ సిమెంట్-పిసుగు వీపుమీద పడిన వుండమీద వాలిన ఈగల మాదిరి-పిసుగు కాదు-వొంటి-మధురవాణి లొట్టిపిట్ట, ⁴⁶ చెటనట. భమిడిపాటి కవచ తప-అండ మాస్సులో వీటికుండవి అంటిపెట్టుకుని వున్న ఖైదీల ఎండిన పెదవుల మాదిరి-హామ్ హామ్! ఎంక్షన్లో నాకు మెజారిటీ వోటు తప్పదు. అదిగో ఐన్-వుడ్ వర్డ్స్ గైర్ వ వాటర్ ని ⁴⁷ మోసుకుస్తాంది. వెనకాల కాన్వెంట్ గరల్స్ బిస్సు వాళ్ళ జడలు మంచి గంధపుచెట్టు ప్రాసుకి ప్రేళ్ళాదే త్రాచుపాము పిల్లలు-⁴⁸ “నా చుట్టూ పూర్ణచంద్ర ప్రభావీకరణ విరిసినవి క్షీరసాగర తరంగములట్లు” ⁴⁹ అలనముగ పాగు జోత్సన్నాభి సారికల వయ్యెద తుదలు కనిపించె నదులేమొ యవిందె.”

యవ్వనంలో బిండించబడ్డ ఆ కన్యలని నాగరికత బిస్సులో బిండించి కాన్వెంట్ అనే కైజికి మోసుకుపోతోంది. కుటికురా, పెట్రోల్,

44. అట్లాంటి వ్యక్తిలేడు. జోళ్ళపనివాడి జియూకి మందు సూచించింది రెనిన్ అని లై సెంకో వ్రాసినట్లు ఎక్కడ చదివాడో జ్ఞాపకం రాక, పేళ్ళని కలగావులగం చేశాడా ?

45. ఎలిఫెంటా గుహలో త్రిమూర్తి విగ్రహం.

46. కన్యాకులగూలో, మధురవాణి ఉత్తరం చదవడం-నవ్వడం దృశ్యం జ్ఞాపకానికొచ్చి.

47. ఇంగ్లీషు మందు ఎడ్వర్ పైక్ మెంట్ పోస్టర్.

48 & 49. సి. నారాయణరెడ్డి. స్వప్నభంగం కావ్యంలోనిది.

గసాలెన్, ఇల్లెన్, పెల్టాక్స్. ⁵⁰ అక్టోబర్ ప్రేమ తత్వజ్ఞులు ఎలక్ట్రాన్, న్యూట్రాన్, పీడబ్ల్యు నైక్రోస్ట్రోన్- ఇవన్నీ ఆ యవ్వనాన్ని కదుపుతున్నాయి. చైన్ రిసూజన్-⁵¹ కార్బన్-హైడ్రోజన్ వొక్కడికి చోటుందా? ఉందా? రైట్, ఎక్కుదాం, ఎక్కుతున్నాను. ఎక్కాను. అమ్యయ్య. జాకోబ్స్ లాడర్, ⁵² విచ్చెన స్వర్గానికి మెట్లు, రంభ కుచద్యయ శిఖరం-నిలబడి కట్టి పట్టు, గుంటా వొదలహాడదు. వొదిలితే, పడి మోకాలుచిప్ప ఊహోస్తుంద' అల్లా పుండేటందుకే ఆ మోకాలుచిప్ప అమర్చబడింది.-⁵³ పనిమనిషి మోకాలు-అనే జబ్బు-నాగరికత మాట్లాడు తోంది. తురకం, అరవం, నరకం-⁵⁴ గుజరాతి లజపతిరాయి, మహారాష్ట్ర వ్యవస్థీకరణ, కన్నడ కాన్ను సమయపు ఆవేదన. తెనుగు సుడికారం పిలక-అమెరికా ముక్కు ధ్వని, ఆదమకయాళం కేరళనబ్బు-నాగరికతకి వాక్తుర్తి లేదు. భాషా విచ్చిన్న సంకర సమీకరణ సంకలనం-నానెత్తి.

వొక్క సమానం సరిగ్గా రాదు. చిన్నయ్యూరూరి పుట్టి చచ్చినందుకు తార్కాణం నా భాషా పరిజ్ఞానం-⁵⁵ పిడుగు రామమూర్తికి మారుమోత నా నోట కుంటిధ్వని-హులు మేష్టరు పాగా పాతది-పాగా తీయవయ్యా-దానికింద? నమస్తే ఎమ్ ఎల్ ఎ టీ-వోపి తియ్యండి దానికింద? హల్లో హెడ్ లార్గ్ హాట్ తియ్యి, దానికింద సిమెంట్ కాంక్రీట్ చప్టా—

గుండ్రని ఎముకకోసం ఆ కాసిని తెల్ల వెండ్రుకల్ని మొక్కుకున్నారా మీరలు? జేబులో తాంబూళం, పుగాకు జిర్లా, లాల్చీవ్యక్తి

-
50. అమెరికా ఛారిటీకాన్ఫరెన్స్ విభజింపబడిన సూక్ష్మ వదాద్దాం పేర్లు.
 51. ఎటామిక్ సిద్ధాంతంలోనిది.
 52. త్రైస్తవ పురాణగాథలో “జాకోబ్” విచ్చెన.
 53. వ్యాధి పేరు.
 54. మాటలు, ధ్వనులు, కలగాపులగం.
 55. గిడుగు రామమూర్తి.

కంప్యూనిస్టు- 'అన్ని దేగాలలో' పనివాళ్ళు, సుఖమున్న వీరందరి ⁵⁶ కారల్ మార్క్స్ ⁵⁷ హద్-తుమ్ములు సిగరెట్టు చాల్చడానికి సిల్లెను ఎంత ? బిస్సు తగులుతుంది. పావం పారేగిడు. అదా సిగరెట్- చార్ మిస్టరై, అదాలో వదో పాంతు-బిస్సు తగులడితే ఖాస్సాము ప్రపంచంలో కొంత ధనం నశింపు-మంచిదే.

టికెట్-టికెట్-సిక్ పాకెట్స్-చేంజ్ ? న్యాసా-నయాపైసా మళ్ళా అడిగింది బిన్ ఎరుంగో-బోనరోడ్ దిగంసి గెంపు-నే నెక్కడ దిగాలో చెప్పు. స్టాన్లీ గరల్సు గల్లి-⁵⁸ కే కే. ఇంగువ వాడండి ⁵⁹ సముద్ర గుప్తును వాడేవాడు. టంగ్, టంగ్-కిర్ కిర్-నిజిర్. చెవుల డప్పులు బ్రద్దలవుతాయి. అళోతుడి వక్కపొడి వాడండి-బొద్ద సన్యాసులుగా అవుతారు. ప్రక్కన అరవ సోదరుడు నుగనుసంగీతం ప్రారంభించాడు. నగుమోము గనులేని ? చెంబెయ్యం గుడి బిచ్చమ్మా ⁶⁰ ఉస్తాద్ అల్లావుద్దీన్ రుక్మిణీ దయశంకర్ మొహాళు, నన్నవి, పొట్టివి-అరునిక శిల్పకళా మొహాళు-ముక్కుకింద గొయ్యి - అటూముటూ రెండు గోతులు - అన్నీ కంకలు, గోతులు, మవ్వదూలం—బ్రహ్మ చేస్తున్నప్పుడు, బేసిక్ వాల్యూస్ ఇవే-

-
56. కారల్ మార్క్స్ ప్రచారంలో తెచ్చిన వివాదం అన్ని దేగాలలోని పనివాండ్లు ఏకంకండి.
57. హోక్స్=బాటకం. మార్క్స్ వాదం - భౌతిక శక్తులు చరిత్రకి పెన్నెముక-అన్నదాన్ని చరిత్రకారులు. వీరిలో ముఖ్యులు స్పెంగ్లర్, టాయిన్ పీ.
58. సిక్లతో నిండిన స్థలం.
59. ఇంగువ ఎడ్వర్ టైట్ మెంట్.
60. చెంబెయ్ వైద్యనాథభాగవతార్, శమ్మంగుడి శ్రీరీవాసయ్యర్, శ్రీమతి వట్టమ్మ, అల్లావుద్దీన్ ఖాన్, శ్రీమతి రుక్మిణి అరుందేర్, ఉదయ శంకర్ - గాయకులు, వర్తకులు, పేళ్లదొంగలు.

హులమైన ఆకృతి, అస్తింజరం ఎదెస్త్రాక్షు ఆర్తు ⁶¹ అయోమయానికి అతీతమైన చిత్రలేఖనం. నమిది బారితే కనబడేది ఒకటే రెండోది కనబడదు. ⁶² ఆ దొమ్మలో రెండోది లేదు గవర్నర్ గోల్డుమెడల్ అందుకుంది అంటే రెండోది కాదురెండి. ⁶³ పార్క్లి మాక్స్ ఎర్ నెస్ట్, పాట్లో బాబో పీకి పిసుకో—చాగల్లు ఫచ-చార్-చాగల్-జైమినీ భారతం రోయ్! ⁶⁴ గగుర్పాటుకి రోమాలు లేవి నుంచుంటాయి. బాల్టహెడ్ అయితేనో? రోమ్లో వాక చిత్రకారుణ్ణి వోయన అడిగాడట. 'నీ దొమ్మలు యంత అందంగా వుంటాయి-నీ సంతానం అంత వికృతంగా వుంటారే?'

“సంతానం చీకట్లో నృప్తి - దొమ్మలు వెలుగులో” వింత వింత ధృనులు-దుస్తులు రేయాన్, నైలాన్, ఐ యివీలినెన్-⁶⁵ సిల్క్-ట్రాన్-⁶⁶

61. ప్రకృతికి అతీతమైన అధునిక కళ - శిల్పాలు, చిత్రవటాలు - వటి వర్తన. ప్రకృతిలోను ప్రధానమైన ఆకృతిని తెలుసుకుని చిత్రించాలి అని అదర్బం-గణితశాస్త్రంలోని నున్నాయి, కోణాలు, చదరాలు. అన్ని వొస్తువులనూ యీ స్వరూపాలతో ముడి పెట్టొచ్చు.

62. ప్రకృతికి తిరిగినప్పుడు కనబడేది ఒకటే.

63. గోల్డుమెడల్ ఆ కనబడని రెండోదానికి కాదు, చిత్రానికి అని.

64. అధునిక చిత్రకారులు, పార్క్లి మాక్స్ ఎర్ నెస్ట్, పాట్లోపికాసో (బాబో ఎందుకంటే, యీయన రోడ్ పిరిడ్ లో ఎక్కువగా ఎరువు రంగులు వాడారు)

పీకి పిసుకో-ఫీఫీత్సం-వాస్తువు చాగల్లు-చాగల్ (చిత్రకారుడు) జైమినీయ్ చిత్రకారుడు.

65. బర్లండ్ దేశంలో తయారైన బట్ట.

66. సిల్క్-పైల్టో ప్లాన్.

హాండుబూమ్-⁶⁷ సిఫ్ఫాన్-జార్జి సిక్స్ తెట్టి ⁶⁸ పెల్ వెబ్ వివియన్ లై
బ్యూటీ-⁶⁹ ఖర్చరు వస్త్రధారీమురారీ. మోకాలు దాటగలదా ? ⁷⁰అదీ
గడియారాల బుష్షర్లు- ⁷¹అట్ చెక్.

నాగరికత ఓహ్నలు పాములు—ఆ పాముల బుష్షకోటి, వాడి తెల్ల
గడ్డం దళరపుడు - వీడి జట్టు, వాల్మీకి జడ - లాలాజీ లాండ్రీ నుంచి
వచ్చిన ఆ లా కాలేజీ విద్యార్థి ప్రైలామ్యం చూడండి. మరి వీడో - వీడి
చేతిలో బాగ్ - ఎంతలావో - బాగ్ కాదు. ఎంతలావంటే - వాడి నీడ ఆ
లాకాలేజీ పిల్లాడిమీద వడిందంటే ఆ పిల్లాడు క్షణంలో చస్తాడు-ఆ బాగ్ లో
వోట్లు - నోట్లు-ఎన్నో ? ⁷² వగరాజు ధరలు నేడూ-ఇన్ షైవసు స్పైరల్-
⁷³వంకరలు తిరిగే మెట్లు-ముసిరి-⁷⁴ పిలకూరుతుందిరా-మగ్నా విలిచింది.
పుట్టడం, కదలడం, విజృంభింపటా, చిక్కటం చీలటం, విద్వంసం
కావడం- అదీ నాగరికత చరిత్ర అంటాడు స్పెంగ్లర్ ⁷⁵మగ్నా
విజిల్- మగ్నా కదులుతుంది. బాబోయ్-అంతలావే, అలాగ్ అంత
లావుగా ఎలా వుంటారండి- మగ్నా ఎప్పటికప్పుడు. కండ, మాంసం,

67. హాండ్ లూమ్.

68. జార్జెట్.

69. వెల్వెట్

విలియంలే-పిలింకార

70. మీరజాలగలదా నశ్యావతి-పాటవరస

71. అట్ చెక్-వొక ప్రాచీన నాగరికత, కోతులు, పాములు పిట్టలు,
శిథిలం చిహ్నాలు—కొన్ని బుష్షకోట్లపై యీ రకం చిత్రా
లుంటాయి.

72. వగుమోము గనలేని-క్యాగరాజు కృతిలో చరణం

73. అర్థిక శాస్త్రంలో—కొనుగోలు శక్తి క్రమంగా తగ్గడం

74. ముసిరి సుద్రహ్యజ్ఞ అయ్యర్—సంగీత విద్వాంసుడు

75. చరిత్రకారుడు స్పెంగ్లర్ సిద్ధాంతం

రక్తం పిల్లలకి పంచిపెట్టేసిం తర్వాత యింకా అంతమిగిలితే పిల్లలే లేకపోతే యింకా ఎంత లావుగా వుండురో — పెదర్ వైట్ ఛాంపియానెస్-76 నా కొక అపూర్వమైన వైజ్ఞాని కానుభవం లభ్యం కాలేదు. నాకంటే తెలివయినవారికి, చరిత్ర కథలో ఒకలయ క్రమం, పద్ధతి, ఆకృతి, కనుపించాయి కాసింపబడిన ఈ నాదం, నాకు వినబడలేదు కెరటాన్ని మరో కెరటం తరుముకొచ్చినట్లుగా వాక అవాంతరం మరో అవాంతరాన్ని తరిమింది-ప్రతి సంఘటన-ప్రతి ఫలితం వాక ప్రమాదం-ప్రమాదాలనుండి జవించిన పరిణామం మానవ చరిత్ర” 77 ఫిషర్ గారి వుపోద్ఘాతం. “కొట్టుకుపోయే పడవ ఆది పురుషుడు టావో. ఇటు పోతుంది. అటు పోతుంది” టావో టికింగ్ 78.

ముప్పయినాలుగో, ఆధ్యాత్మం, అదవోస్తే నే నెందుకులేవారి? సమాన హక్కులు, అస్థిలో వాటా, ఇప్పుడు అస్తుల కోసం అన్నదమ్ముల కొట్లాటలు, మరి రేపో? ఆక్కయ్య అధ్వర్యం మెయిడ్ ఆఫ్ మెట్రోపొలిటన్ 79 ఇన్నాళ్ళు అమె పెదవుల చిరునగవు కోసం వేచిన వేమన్న, ఈనాడు అమె మెక్స్ పూసల పేరులోంచి చర్యం వేడికి ఊడిపడితే, ఏరుకు అమ్ముకు తింటాడు. ఇదే ఏరువాకా సాగాలోయ్ అంటే నాకేం చూడనట్లు వటిస్తాను అందరూ అంటే. భారతదేశంలో ప్రీతి అంత గౌరవముంది.

గార్గి భార్గవి, తైత్తిరేయ ఉపనిషత్తు బందారినాయకా 80 వోర్ వెర్రివాదా-బ్రహ్మచారుణ్యకరా-నోరు తిరగదు? సంస్కృత ఫాలాలతో

76. శ్రీ ఫహల్ మాన్

77. హెచ్. ఎ. ఎల్. ఫిషర్. ఆంగ్ల చరిత్రకారుడు స్పెంగ్లర్ సిద్ధాంతాన్ని ఖండిస్తూ వ్రాసినది

78. చైనాదేశపు గేయంలో భాగం

79. సంసారానికి మూలం శ్రీ గనక, సంఘ సంక్షేమం శ్రీం ఆధ్వర్యం పై ఆధారపడుతుంది- హిందుకోడ్ ఫిల్ ఫలితాల జోష్యం,

80. ఉపనిషత్తు పేరు వక్రింపు,

పశ్చాదగొట్టుకో-ఈశోపనిషత్తు-శ్లో. ధవిష్కత్తుత్వం, ఓం, తత్వమసి
చేసెయ్యి; బిన్ను కదుల్తోందా-వొక్కడూ దీగడు అంతా ఎక్కెవారే-దీగే
వారులేరు, ఆ ముసలాడువావగానే ఎగడతారు దజనుమంది. ఆ వల్కలైతరు
టీసెబ్లోకి ⁸¹జగమేలే-శమ్మంగుడి-ఇంటర్వ్యూ-లోవలి లీల దర్శనం
లివిడో-⁸² ప్రాయడియన్ బ్రవుమా. “గిరిషన్ బలే వసందయిన పిల్ల-
అమె రిష్యన్ నేత్రం కింద పెద్దదిగా కనబడడానికి గేట్లున్నాయి బాబ్బ
కొలిగిపై, ప్లేహపూర్వకమైన అమె స్థనాల మధ్య న్యూమోనియా
మహదానందం వాగ్దానం వుంది”⁸³-ఎలియట్ గారి అమరత్వపు గుసగుసలు,
(Whispers of Immortality) గిరిషన్ రష్యన్ కన్య, పిల్ల కన్యకి
తల్లి ⁸⁴ శంకర్స్ సక్తి ⁸⁵ జరిపిన అంతర్జాతీయ బాలిక చిత్రకళ పోటీలో
ప్రెసిడెంటుగారి రేడియం మెడలు అందుకుంది.

మరి నాకో? చాలాకాలం నిద్రదోగిగా వున్నందుకూ, అనేక
ఇంటర్వ్యూలలో పాల్గొన్నందుకూ, హెవియం వోరియం ⁸⁶ మెడలు

81. టీబిబ్లోకి-టీసెబ్ కింద ధ్వని కుదించు (స్పూనరిజమ్)

82. లివిడో- మనస్సులో ఆధోలోకం, రహస్యమైన ఆలోచనల
మందిరాలు బ్రన్ మా- మానసిక వ్యాధిమూలం.

బాల్యంలో హింసకు గురైన మనస్సు, ఎదిగింతర్వాత ప్రవర్తన
లోని వైక్లబ్యానికి కారణం అని ప్రాయిడ్ సిద్ధాంతం. సెక్స్
జీవితంపై యీ హింస ప్రాబల్యం ఎక్కువగా కనబడుతుంది.

83. సారస్వతానికి నోబెల్ బహుమానం పొందిన ప్రసిద్ధ అంగ్లకవి
విమర్శకుడు, టి. యస్. యెలియట్ పద్యానికి అనువాదం

84. వసివాడు యెడిగిన మనిషికి తండ్రి-వర్డ్స్ వర్తకవి విర్వచనం
త్రీకి అన్వయంపడేశాడన్నమాట.

85. శంకర్స్ సక్తి అనడం బిరుదు, అది చదివినవాళ్ళు. ‘సక్తిగా’
(నీర్వహంగా) పూరతారని ధ్వనికాబోలు

86. లోహాలు, (అరుదు)

మేడమ్ క్యూరియం ⁸⁷తో పంచుకుంటాను. లేకపోతే ఇంటర్వ్యూట, “ఇంటిరియర్” అంటే లోపలి—వ్యూ అంటే దృశ్యం—నీ లోపల ఏముందో వాడు ఎలా చూస్తాడు? నా ఆత్మ ఎక్కడుంది? కాలర్, ట్రై, కోటు; చొక్కా, బనియన్ నాగరకత నాకు తగిల్చిన శృంఖలాలు. వాటిని విప్పితే, కత్తిర మాడుగుంటే. ⁸⁸ బంగారు కణికి ఉడిసి కాఫీ లంగ్—ఆప్—హెచ్ హోచ్ ⁸⁹ ఆమె చీరకి తగిల్చిన బ్రూచ్. ఇటాలియన్ వేదాంతి. బెనిడెట్టో క్రోచ్ ⁹⁰ లారెట్ హార్టీ హరల్ హోచ్ ⁹¹ షమ్ముగం ముక్కుపొదా, చంపాపు. ఇంకా ప్రొబేషన్ పూర్తి కాలేదు. మార్పి, పెద్దెంబరు, మార్పి, మైడియర్ మధు మాటింగు మొన్ననే మొదలెట్టాము. జింకార్ బెట్ ⁹²

ప్రారంభోత్సవం చేశాడు. కొమవోన్ కొండలు సప్తరంగుల చిత్రం, ⁹³ టైం ఎంతండి? యుంగ్ యుంగ్ హమ్. ⁹⁴ అలారం ప్రైమిసిస్. అల్లకికి బరంపురం బ్రాహ్మచర. ఒక్కమాట తెలియదు. ఎవడి గొరవ వాడిదే. పంచవర్ష ప్రణాళిక పంచశీల, పంచరత్నాలు పంప

87. క్యూరి-రేడియం కనుగొన్నది
88. సిజర్ సిగరెట్
89. తుమ్ములు—లయకోసం అర్థంలేని దృవములు
90. క్రోచ్—ఇటాలియన్ తత్వజ్ఞుడు
91. హార్లోచ్ కంపెనీలో లారెట్ హార్టీలు (హాస్యనటులు) పని చేస్తున్నారు
92. ఫిలిం షూటింగ్
“షూటింగ్” అంటే నెటాడబం అనే అర్థంకూడా వుంది. జిమ్ కార్పెట్. ప్రసిద్ధ పులి వేటగాడు
93. సూర్యరశ్మిలో ఏడిరంగులుంటాయి
94. ఇంఫూమ్—కంపెనీవారి అలారమ్ గడియారం

పాండవులు-పంచమూత్రం వీరుకాయ పంది నే నెవరిని? ఎక్కడి రెడు తున్నాను? 'ఏవు ఎవ్వరవో తెలుసుకో' అదే పర్వతశ్వాల పారం-పారో⁹⁵

తెలిసింది నేను వలన ఇంటిర్యూకి వెళుతున్నా సెక్రేటరీయట్లో దీగుతున్నా గోకింది అమె కాలు ఆయినా కాలు నా స్వంతమే....⁹⁶ నా పాతదే. ఊడిపోలేదు. వక్కన నుండుంది పాపం నీటులేక ఈ పిల్ల కూర్చోమంటే పాపం!

అమె కాలాకు ఎవడయినా వుంటే చావకంకాదు ధైర్యం చేసింది, చావ్వి తోసికూర్చుంది.

లక్ష్మీబాయి⁹⁷ ఆన్ దీ బస్.

కోటకూర⁹⁸ నబ్బువాసన ప్రక్కల నిలబడి. అశక్తురు సోదరుడు.

⁹⁹ అబ్బా అపవయ్యా-క్షమించండి.

గాడిద అని అర్థం వచ్చే రెండు అక్షరాల మాటకావాలి. క్రాసువద్ద పజిల్ కడ తున్నాను.

నేనే అవుతే ఆ మాట చివరిదే¹⁰⁰ క్రాసువద్ద పంఖావణి. హల్లో మంచి చెడ్డలలో మంచిది సాయంత్రానికి వ్యతిరేకం. గుడ్ మార్నింగ్, ధైన్స్ కనుక్కొన్న వొక ఆధునిక వింత. వెదతాకి వ్యతిరేకం. 'ఏమిమాకి వస్తారా?' అలాగే క్రాసువద్ద ప్రేమ, ఓనా. నాలుగు పెదవులు కలిస్తే సింహావనము మీద కూర్చున్న ఒక

95. పారో-విచారం 'పారం'గా మార్చబడింది

96. ఎవరికాలో గోకిడు

97. రూస్సెంట్టబాయి

98. కూటికూర నబ్బు

99. అశక్తుర్ సోదరుల పాటకచ్చేరి రేడియోలో వివరించబడింది ప్రక్కల నిలబడి-కృతి

100. గాడిద అని అర్థం వచ్చే రెండక్షరాలమాట 'నేనే'

‘అహం’ నీ-అనుగానికి మరో పేరురెండించు¹⁰¹ చున్నావా. ఇవి మర్చిపోవాలి. రెండు చేతులూ విగించి కూర్చోవాలి. గుప్పిడి విప్పితే ఏమీలేదు. హరిశ్చంద్రుడు అన్నట్లు అంతే జీవితం. తమిళ సోదరుడు కదిలాడు నేనేమి చేసేదీరా నా రామ.

ఇదిగో నా వద్దు ‘ఏమండోయి సత్యనారాయణగారు ఎప్పుడు రావటం’ ‘ఏం ఇలా వచ్చారు?’ అయిన కనుబొమ్మలు చిట్టిస్తూ న్నాడు. ‘తమ రెవరు?’ ‘అప్పుడే మర్చిపోయారు?’ ‘నేను ఏక లవ్యుణ్ణి. లోహదాసుణ్ణి మీ దగ్గర చదువుకున్నాను.’ ‘ఓరి శుక్రా చారి నీవవోయ్! సినిమాలో మనకో చిన్ని వేషం వుందీలే. పక్క రోలు-’ ‘అతిరికి మీరు ఇండులో దిగారు?’ ‘అంటే నీ అభిప్రాయం?’ చెందాలపు నానన బొంబాయి అందమయిన పట్నాలలో ఒకటి—

నిశాలమయిన రోడ్లు. అందమయిన భవనాలు. ఒక్కొక్క భవనంలో ఒక చిన్న పట్నంలో వున్నంత ప్రజ. మధ్య చీరల తెరలు కట్టుకొని, తెరవెనకాల అకుటుంబాల భాగవతాలు¹⁰² అంద మయిన పాద్యులు జూహువీడ్ ట్రైవిన్ ని మరిపిస్తుంది అంటాడు. హక్స్లే.¹⁰³ హక్స్లేకి ఏమి తెలుసు? మిస్ పరిమళ చంద్ర సర్కారుతో డయిమెలర్¹⁰⁴ లో వీచివొడ్డు పికారు వెళ్ళి ఎన్ని అయినా వ్రాయవచ్చు.

101. “అహం”ని ప్రేమించు—లో ‘ప్రేమ’ అనేమాట “అనురాగం”గా పైవాక్యంలో వుండిపోవడంవల్ల ‘ంచు, మాత్రం మిగిలింది నన్ను ప్రేమించుచున్నావా? అని కాత్సర్యం.

102. బొంబాయి పట్నంలో ఇల్లు యిబ్బంది. వొక్కగదిలో రెండు మూడు కావాలవారి అవస్థలు

103. లల్ డన్ హక్స్లే-రచయిత, “జెస్టింగ్ పైలేట్” అనే యాత్ర గ్రంథంలోనిది.

104. డైమెల్-మోహరురారు పేరు

ఈ కందర్పరు వుద్యోగం చెయ్యమంటే బాగుండును.

ఒరే! అగిందీ బిన్ను-అబ్బి కాలుతోక్కావయ్యా! ఆ బడ ఆ కాళ్ళు ఎవ్వరివో! చేతులు, బుటాలు, వెన్నులు, తలలు, బోసే ఈ వెంగ్ ఇన్ ప్యారిస్,¹⁰⁵ కోటి, పాంపియా చచ్చిన చేప వానలలు నలిగాను.

మూలిగాను. చచ్చాను.

అమ్మ బయటపడ్డాను. టీక్కెట్టు టీక్కెట్టు నేను కవాన్ని వరలోకానికే టీక్కెట్టు.

“జేమిలో చేయిపెట్టి లాగు కడ్డి వదిలితే కూలుతాను. చిక్కిపోయిన సెకండ్ హేండ్ సిగరెట్టు కళేబరం

“ఏయే జేమిలో చెయ్యికి” ఎక్స్ క్యూజ్ మి! నా జేమి అనుకున్నా “పుండవయ్యా ఇస్తాను చిల్లర” వదలూడు నయాపైసలు సెక్రెటరీ యదోలో అవు. ఆ కుర్రాడు నీళ్ళు చేస్తున్నాడు. ఓరి సింగ్రి ప్యాక్టరీ!

అహహా, నవ్వులు ఈలలు బయటికి ఊదినదిన బావనరంవరలు మృతకోదనలు—

“నీవు పరిశ్ ప్యాపై రెండేళ్ళయింది. ఈ రెండేళ్లు ఏం చేస్తున్నావు?” “ఎప్పుడు పొట్టకొనరం ఏదో చేస్తువుండడము జంతువుల లక్షణం- పొట్టనిండిన తర్వాత ఏమీ చేయకుండావుంటేనే మానవుడి బెన్నత్యం బయటపడుతుంది” డె. వి. యస్. హార్వెస్ వర్టీవియా ఫేర్స్ విషం త్రాగి చచ్చింది¹⁰⁶. ‘నంమాన్ని వృద్ధిస్తూన్నా సార్’ ‘ఏ విధంగా?’ నేను ఊరికే కూర్చుండటం వల్ల నేను చేయగలసని మరొకడు చేసి బాగుపడుతున్నాడు. అదీ నా త్యాగం. ఇలాంటి వంపె దొరకి కోవరావచ్చు “ప్రేమిస్తున్నాసార్” “అమ్మో! తక్షణం గెలిచుబో అంటాడ. కానీ అది విజయ-విజయ చెబితే ఎవడికి నవ్వునూ నచ్చదు. నవ్వునూ నమ్ముడు—

105. పరిమళాల పేర్లు

106. వర్టీవియా పుర్రవ-నవలా రచయిత్రి. ఆత్మహత్య చేసుకుంది

‘ఓ త్రికోనం నుహా తంటాయ పడుతున్నాసార్-’ యవ్వనం అనుభవించవలసి న సమయంలో యువకుణ్ణి విద్య పేరు చెప్పి నాలుగు గోడల మధ్యా బంధించి వాడి సూక్ష్మానికి సంబంధంలేని పుస్తకానికి కట్టెసి- వాడు తీరా కృతార్థుడైన తరువాత వానికి నిరుద్యోగని నామకరణం చేసి హింసించడం విషాదకరమైన విషయం- నాకు ఉద్యోగం లేకుండా చెయ్యడం సంఘం లోపం.

ఆ సంఘ నిర్మాతలలో మీనాకరు.

నాకు ఉద్యోగం లేదు. దైవభక్తిలేదు. మతంలేదు. ఎన్. వి.వి.¹⁰⁷ అన్నట్లు దరఖాస్తుతో బందెంకూడ సంపుకున్నాను. నీతినియమాలేపు. ప్రేమలేదు పెళ్ళిలేదు. నా స్థితికి కారణం మీరు. మిమ్మల్ని ఈ చేతకాని ఉద్యోగానికి రాజీనామా యిమ్మగటా. భలే లాజిక్. బ్రాడ్లెహదలి వస్తాడు¹⁰⁸ ఇందులో వొక్క విషయం వాడిముందు మాట్లాడగలనా ?

అమ్మ బిన్ను ధాళి అయిందీ, కాని సిగరెట్ తాగటానికి వీలు లేదు. సిగరెట్ వీలులేదు.¹⁰⁹ వెర్ మూత్ వీలులేదు. డ్రైహార్మి వీలులేదు. తెల్లగుర్రం స్కాప్ ఎస్కి అసలే వీలేదు రెండో పెళ్ళాం పనికిరాదు. అన్ని విషయాలు. వాక్ స్వాతంత్ర్యము కోసము మిల్టన్ ఎరియో పెజెటికా వ్రాశాడు.¹¹⁰ రెండో పెళ్ళాం కోసం దైవోద్బు

107. తమిళసాహిత్య రచయిత యన్. వి. వి. ఒక అంగ్ల వ్యాసంలో అట్లా వ్రాశాడు.

108. ఎన్. హెచ్. బ్రాడ్లె-తత్పజ్జుడు. తర్క-శాస్త్ర పండితుడు

109. పానియం (వైన్) పేర్లు

110. భార్యనుండి ఎడబాటు సమర్థిస్తూ విడాకుల అవశ్యకతని గూర్చి గ్రంథం వ్రాశాడు మిల్టన్ కవి. పార్లమెంటువారు ప్రచురించే అనుమతి ఇవ్వలేదు. వాక్ స్వాతంత్ర్యం-అవశ్యకతను—గూర్చి, ‘ఎరియో పెజెటికా’ అనే గ్రంథంలో వ్రాశాడు.

గురించి వ్రాశాడు. ఇప్పుడు వస్తూంటి భాగిని 'అప్పుడప్పుడు' పోలిపోయి దీడి తాళస్తూ కదలకట్ట దిగిపోయి. నా అవసరమే కష్టమని ఉత్తమరూపం దర్శనం.

మా అజంతా బౌద్ధశిల్పం అభినివేశం. పోలిపోయి దీడి కట్టలడం బొమ్మలు అవలంబించాడు.

ఒకానొక కొత్త పట్ట చక్క వస్తూంది. ఈ అలోచనలు మహా పాపం-కాని పాపి కాని వాడెవరు? "నకర్త-గుణదర్శక కీర్తిదేగో అంతున్ కేగుణా నకుర్తవం" తీస్తుదేగో.¹¹¹ ఎక్కడ తెలుతుందో "మీ పేరు" "మీ వయసు" 1857 మే 10, శకశతాబ్ద చిత్రవిశాఖ¹¹² ఈ పది చపాతీలు తీసుకెళ్ళ¹¹³ "తర్కానసంగు" శాంతియాతోపేకి¹¹⁴ తెల్లచపాతీ చిప్టు. అమెలో "ఏనియన్లే" తారాకు యవ్వనం ప్లస్ మెరిసిన్ మన్¹¹⁵ మాజీక్ అది గుల్లారాంషావలో జార్జెట్.

111. ఒమర్ ఖయ్యామ్ రిజాయత్

112. కొత్త సంవాదం తపిసిక్కు

113. సిపాయిల తిరుగుబాటు, 1857 మే 10న ప్రారంభమైంది. ఆ రోజుల్లోనే, వైసికులు, యితరులు కూడ చపాతీలు పంచి పెట్టేవారట-నాలుగు చపాతీలు వొకరి చేతులో పెట్టి, ఫలానా వారి కిచ్చాని సంపేదన-తిరుగుబాటుకి సిద్ధంకందని సంజ్ఞచెయ్యడం అని కొందరిభావం. పది చపాతీలైన, పదవ తేదీనని. చపాతీల లోపం ఏదో చీటి వుంటుందని, మరికొందరు. తిరుగుబాటుకి, చపాతీలకి నశించడం లేదని, అలా పంచి పెట్టడం అస్పదస్పదు జరుగుతూ వుండేదని ఆర్.సి. మజుందారు వ్రాస్తాడు.

114. శాంతియాతోపే—1857 స్వాతంత్ర్య సమరంలో ప్రముఖపాత్ర వహించిన వారిలో వొకడు

115. ఫిలిం రార

వల్లగా నల్లగా శరీరంలో గీతలు గంకలు, మంకరలు మెలికలు, యింప్రీన్ నగ్న సత్యం¹¹⁶ లా, హెన్రీమూర్¹¹⁷ వృద్ధ కన్యలా అన్నీ కనిపిస్తున్నాయి.

¹¹⁸ [తే న్యూయిస్ రోం లీరామ్ దూన్ పేన్. 'ప్లూవియోరిఫే' మైన్, యింఫ్యూయిసాన్, జ్యూనే, యెట్ ఫూర్టాంట్ బ్రావియో క్విడి నేన్ పిరెక్టువాల్సు మీ పిసాన్లే కూర్ బెగ్గు. నేయూవిలవెక్ పేవీయన్సు పాం యెవెక్తువా[తేవీత్సు]

[ఫెంచి భాషలో నేనాలోచిస్తే మరేం పాసంలేదు. వాడిమీద వగ తీర్చుకోవాలంటే వాకటే మార్గం. వాడి ముందు విషం తాగి చావబం.

వాడే చంపాడని వాడి నరస్తు చేస్తారు. పోలీసు కేసు మార్జెరీ అలింగ్¹¹⁹ హామ్ మెగుడు బూయి క్రక్వీ ప్రాచీన నాగరికతను బయటపెడుతుంటే ఈమె బూనీదేసి పాతేస్తూ వుంటుంది. ఎవడు చంపాడో చివరికి కాని తెలియదు. ఇనుపకడ్డీలు-కైలు-వీదవాడిని అకలి చాహం బంధిస్తాయి. ధనికుడ్ని వివిధ స్త్రీల హస్తాలు, అన్నీ కడ్డీలు, ఆ నాజుకు ఆ అమాయకత్వం యెక్కడా చూడలేం గాలివటంలా

116. ఇన్ప్రీన్—శిల్పి 'రాత్రి' అనేది ప్రసిద్ధశిల్పం

117. హెన్రీమూర్ — శిల్పి. ఈయన స్త్రీ శిల్పాలలో అన్నీ కంకరే

118. చార్లెస్ బాడిలేర్-ప్రాన్స్ దేశపు 'కనీ' అనే కావ్యంలో వాక భాగం. అర్థం=వర్తసామ్రాజ్యానికి దళవర్తిలాంటి వాడిని నేను— ధనం వుంది కాని నత్తువ లేదు, యువకుణ్ణి కాని వార్తక్యం సంక్రమించింది. పాకాలు చెప్పే గురువుల్ని కాదని, కుక్క పిల్లలతో ఆడుకుంటాను.

119. మార్జెరీ అలింగ్—అశ్వాధ పరిశోధక నవలా రచయిత్రి. బూయి క్రక్వి ప్రాచీన నాగరికతని బయట పెడుతున్నది ఆమె భర్తకాడు-అగాకా క్రిస్టీ భర్త.

కొట్టుకుపోయి మేమూలు డికోన్న వెలగుగో మాయమై విప్పారుకున్న చంచలమైన చూపులు మరుని బారినుండి దూకులు భవభూతి గుండెలు కొట్టుకుంటాడు. దంతపు సీసాలంటి కంకం-రవరెకోజంగా మధక-ద్ద చోటి తళతళ నడువయిన మొవమెరుపు. లారెన్ను¹²⁰ జాట్టు పీక్కుంటాడు. మానవుడి ఇద్దికి లొంగని ఆ పిరాసా¹²¹ పెదవులు రన్నన్ విప్లవంతో వణికిపోతాయి.

క్లైవ్ బెల్¹²² కేదార రాగంలో యేడవారి, పెండ్లాం ఒకటి తగులడింది గాని రేకపోతే ఆ వ్యక్తిని హెమింగ్వే¹²³ నము ద్రంలో మునలాడిలా¹²⁴ పారలెల్ బాబి హిమాలయా వర్షక స్రావాలకి లేవదీసుకుపోదును.

పెండ్లామున్నవాడికి వరశ్రీ అంటే ఎందుకంత భయం సిగ్గు. చేతకానితనం మర్యాద ? ఏ త్రీని చూసినా మొదటవచ్చే ఆలోచన ఇది-ఈమె ఏ దొర్నాగ్యుడి హస్తాలలో నలిగి హతమౌతుందా-అని వాళ్ళ పెదాలకివట్టిన తున్నును రాసి ఉక్కు కడ్డీలక్రింద మార్చి ఎండిపోయిన ఎముకముక్క క్రింద చేస్తారు ఆ గుండ్రని ఎముకలను అర్జించటము ఈ ఎముక ముక్కలను ఏరుకుని చప్పరించడానికి యివే ఆలోచనలు. ఫ్రాయిడ్ ఎలా కనుక్కున్నాడో? అన్యకాంతలు తల్లులు, అని ముఖారి

120. లారెన్ను-అంగ్ల నవలా రచయిత అంతరంగికమైన 'నెక్స్' అనుభూతులను ఆతిశక్తివంతమైన శైలిలో వర్ణిస్తాడు.

121. పిరాసా-ఆధునిక చిత్రకారుడు లావజ్యాన్ని వికృతంగా చిత్రీకరించే గాని, చూపేవారిని అకర్షించదంటాడు.

122. క్లైవ్ బెల్-'నాగరికత' అనే గ్రంథం వ్రాశాడు.

123. హెమింగ్వే-అమెరికా దేశపు నవలా రచయిత-'ది వౌల్డ్ మ్యాన్ ఎండ్ ది సీ'-[వృద్ధుడు-నముద్రం] అనే నవల వ్రాశాడు.

124. కోరియా విభజనని సూచించే గుర్తు

రాగంలో నాలుగున్నరలో ఏడ్చిన నటుడు¹²⁵ దొంగ వస్తుమోరు కొట్టిన ప్రేక్షకులు భగ్గులు¹²⁶.

ఈమెని ఇంటర్వ్యూకి పంపిస్తే-ఆంతరంగికాన్ని కళ్ళతో దర్శిస్తాడు ఉద్యోగానికి-సూయజ్ నమస్క-పై రాణీనామా ఇచ్చి ఈమెకి చాకిరి.

నైలు రాణి. క్లియో పాత్రా ముక్కు మరింత పొడుగు అయివుంటే ప్రపంచ చరిత్ర మరోలా వుండేది¹²⁷.

ఆ మెడికా మేన్యువల్ తీసింది. సంవిలోంచి పాయిజన్ గొట్టాలు తీసింది. ధర్మామీటరు గుండెలకానింది వినే ద్వని బై స్కోపు.¹²⁸ ఆ, తెలిసింది. మెడికల్ కాలేజీలో చదువుకొంటున్న కన్య రెండువేలు అడ్వాన్సుఇచ్చి పీట, కానీ జాలి వేస్తుంది. ఏం బ్రతుకు.

ఆ మకుమార¹²⁹ నందలార్ టోన్ హస్తాంతో బైమినీరాయ్ కళ్ళ అద్దాలతో¹³⁰ ఆ కన్నల్ని ఆ మాంసముద్దని ఫ,ఫ— చాగర్¹³¹ దోకు వస్తుంది.

అదంతా చూసి తన జన్మలో పిల్లల్ని కవదు. కాని శ్రయంగాళ్లు¹³² దార్విన్, లామార్క్, బిహ్లాగాళ్లు-స్వంతంకాదు పాడి—

125. నక్కుచాయి నాటకంలో పద్యం

126. పందొమ్మిదవ శతాబ్దంలో దారుణాలు చేసిన దుండగీడులు

127. క్లియోపాత్రారాణిని గురించి 'పాస్కల్' అన్నది

128. పైతోస్కోప్

129. పంగ చిత్రకారుడు చాగర్

130. బైమినీరాయ్ చిత్రాలలో త్రీల కళ్ళ పెద్దవి

131. చిత్రకారుడు చాగర్

132. దార్విన్, లామార్క్, బిహ్లా-జీవశాస్త్రజ్ఞులు, పరిణామవాదాన్ని నిర్వచించారు 'బిహ్లా'ని చెన్నారెడ్డి 'బిహ్లాన్' అన్నాడు ఛలోక్తిగా.

వరిదామవాదం దీక్షకుంటుందా? ఎక్కడున్నా ఏ పని చేసి? ఏ వికారం చూసినా అన్నీ మాతృత్వం కోసమే 133-134 సంకాలలు.

నాయనా-అదిగో పెక్రగిరియిల్. దివాని భాష, దవాఖానా, కస్బుఖీద ఐరుజుగిరియారం దజిసుముఖ్. ఈ భూప్రపంచంలో ఎవడయినా దాన్ని చూసి మైము ఎంతైందో చెప్తే రాకెట్లో చంద్రగోళానికి ప్రీరైడ్ మిన్ డీకల్¹³³ రిస్తువాచి చూసుకుంటుంది నల్లటి వైలాను స్పార్క్ గోల్డువాచి. సామ్యుఎల్ గోల్డువీన్ చిత్రకథలు¹³⁴ భూకంపముతో ప్రారంభమై పరాకాష్ఠ నందుకొనే చిత్రం కావాలి-

మ్యాటర్ లింక్, రాసిన ఒక నాటకాన్ని సీనిమాకోసం మూడు నెలలు కష్టపడి అనుసరించి వ్రాసి తెప్పించాడు. ఒక గంటలో అంతా చదివి “ఓ నా దేవుడా ఇందులో కథానాయకుడు కండిగి¹³⁷ మెక్స్ నల్లటికాదు గొలుసు. నల్లటి దొడ్డుతోళ్లు “ఫాలిషు వేస్తాను మిన్” త్తడీ ఇన్ బ్లాక్ రాయ చందరి¹³⁸ రప్పించి ఈమెను మోడల్ గా నింపి పేటి చీకటి అనే చిత్రం చెక్కమంటే జాగుండును.

133. హెన్రీబర్గ్ ఫన్ ఫ్రెంచీకత్వ శాస్త్రజ్ఞుడు అన్నది

134. మధ్యలో సంతార్ శ్రీలు జ్ఞప్తికొచ్చారు. సొంతంబాదు లయకోసం కాబోలు

135. మెడికో, మెడికల్-కలసి డీకల్ గా క్లుప్తీకరణ

136. సామ్యుఎల్ గోల్డ్ వీన్-ఫిలిం దర్శకుడు-అతని వింత భావాలా భాషని గురించి ఎన్నోకథలు ప్రచారంలో కొచ్చాయి. వీటిని “గోల్డ్ వీనినమ్” అంటున్నారు.

చిత్రం భూకంపంతో ప్రారంభమైతే కైమాక్స్ తరవాత రావడం అనంభవం.

137. ఇదొక కథ మాటర్ లింక్-నోబెల్ బహుమానం పొందిన డెల్మియమ్ దేశపురవయిత. కీటకాలను గురించి వ్యాసాలు వ్రాశాడు, వాటిలో ఒకటి కండిగిగను గురించి

138. వంగ చిత్రకారుడు, శిల్పి.

యేషువ¹³⁹ పాపమున్నప్పుడు. “ఎలాదున్నప్పుడును” అన్నాడుగా
వేడుష¹³⁹ అరెరె, అరె బాయి- బ్రాం-డిం—బ్రాం-తంగ-లింగ-
క్లాంగు-గ్రో-హ-హచ్చాడు.

హోండిల్ బారు ముక్కలయింది.

మద్యగార్లు చక్కెరలో ఇరుక్కుంది.

లాగండి-అప్పరిలోకి లాగండి. నెత్తురు.

నవనన త్రితురు-పహూదాయి.

శ్రీలకి మొగాళ్ళకంటే తక్కువ పళ్ళు పుంటాయన్నారు.
అమాయకుడు అరిస్తాటిల్ 140 మళ్ళి రెండుసార్లు పెళ్ళిచేసుకొన్నాడు
పెళ్ళానోరు తెరవమని, లెక్కపెడితే కేలిహోసుగా, ఈ విషంగా
మూఠాపాలాలు గ్రుడ్డి వమ్మలాలు బయటపడెరాయి. 141

తన్ను, నైకిలువాడిదేనండి కుడివైపుని వెడితే యేమవుతుంది.
అ! బిస్సువాడు హోరను వెయ్యిద్దండి? వేళాడు. అన్ని బిస్సులు ఒకే
ధ్వజిగా.

ఎదురుగుండా వస్తున్న బిస్సు దనుకుని దీవిక్రింద పడ్డాడు. పాపం
యెవడో? నీపేరు? “వేలాయుధం” అంటే కత్తి అన్నమాట. ‘నేను కాంతి
నెలకొల్పటానికి ఈ లోకానికి వచ్చాననుకోకండి. కాంతినివ్వటంకోసం
రాలేదు. నీ తిని యివ్వడంకోసం వచ్చాను. 142 హింద్ నైకిల్ ధరెంతండి?
యేషు కండెక్టర్ నీ పేరు? నెంబు చూసుకొ. గెట్ యిన్ గెటిన్. క్లింగ్
క్లింగ్.

పిస్సుగాయం.

139. ఏదాలలో యిషు- పేరుషి.

140. అరిస్తాటిల్-గ్రీసు తత్వ శాస్త్రజ్ఞులు

141. బెల్ బ్రాండ్ రెనెల్-‘సంఘంపై విజ్ఞాన శాస్త్రం యొక్క
ప్రభావం’ అనే గ్రంథంలోనిది

142. ముత్తపిల్లి మూర్తి—అదే అవ్యయంలోనిది

హిందూస్తాన్ బ్యాంకులా చెక్కు-143 చెదరలేదు. ప్రైవేటు
మత్రం అటమ్ క్రింద విడిపోయింది. ఎన్ను తోనివ్వండి మర్ బరాబర్.
హూల్దాన్ !

మొనాకో 144 విన్నట్లు. గ్రేస్ కిల్లీ వెడ్డింగ్ కేక్.

మిస్ మెడికో దిగుతోంది.

మిడ్ వైఫరీ గ్రంథాన్ని బ్యాగ్ లో ముడిచి హంసలా నడిచి
బురదగుంటలోకి అన్నత్రిలోకి వెడుతోంది.

వేలాయుధం, వేలాయుధం ! నాగరికతకోసం తన వైకిల్ ను
త్యాగం చేశాడు. నాగరికతంబే సౌందర్యంకోసం సాంకర్యాన్ని త్యాగం
చెయ్యడం. 145 ఏమిటి సౌందర్యం ? సౌందర్యం తన అందమైన
నేత్రాంశు వుండుకోలేదు. 146 కాదు, క్లోరోపారం, ఫిన్లెల్, డిడిటి,
సిగరెట్ పీగ, చెమటతో, కలిసిన మాక్సుఫాక్టరీ రివస్టిక్, పెట్రోల్,
ఫాక్టరీనుస. డ్రైనేజీ రిపేర్ యివి మా సువాసనలు.

హోటల్ ప్రక్క వుల్ఫ్ స్ట్రాకులకోసం నలుగురు యవకులు నాలుగు
కుక్కలు కొట్లాడుకొని వేటజీ శారుక్రింద పడటం.

అపరేషన్ బిల్లపై యింజక్షన్ సూదులు.

అమ్మో యింకెప్పుడూ చెయ్యను.

ఎండిన నాలుక.

కాలే నుదురు, నగిలిన పెదవి, జారిన బాటి.

పొట్టి పెంచటం కోసం జాట్లు పోగొట్టుకొన్న బోడి బుర్రలు.

ప్రపంచంలో రాక్షసంకా నమావేశమై, హిడిన జాట్లు రాదని

143. 'చెక్కు' = డబ్బు

144. మొనాకో విన్నట్లు కంపెనీ-మొనాకో దేశపు రాజు, గ్రేస్ కెల్లీ,
(కిల్లీ కాదు) ఫిలిం తారని వివాహమాడాడు

145. కళా విమర్శకుడు—హెర్బర్ట్ రీడ్ అన్నది

146. 'ట్యా' కవి గేయం లోనిది.

తీర్మానించారు. ఇవి మా కళాపూరితమైన దృశ్యాలు. మిస్ మెడికో 147 మొహంతో చార్లోట్ వంటి స్తంభం ముత్యాల మేడమీద మృదంగం మోతకి నాట్యం చేసింది.

హరప్పా పాలకొట్టిలో స్నానం చేసింది. ఎల్లోరాలో రాళ్ళకి పొతపోసి పవిత్రతతో పొంగిపోయింది. కాళిదాసుకి కలలో కనిపించింది. నేడు మందుల షాపులో విషాలమ్ముతోంది.

దంతం, మంచిగంధం, బంగారం, వజ్రవైడూర్యం, వెన్నెల, గులాబి, అన్నింటికీ మించింది మా మెడికో ధర్మామీటర్.

మా మేనక మేకప్ మాన్ సిద్ధహస్తాలతో చంపలు మ్రోగిండు కొంటోంది. మా రంభ రిబ్బన్ షాప్ లోకి రమ్మంటోంది. మా ఊర్వశి మరి చెప్పను. చెప్పకూడదు. చట్ట నిషేధం, నన్ను జైల్లో పెడతారు.

మానీక రావడాసురుడు సీనయ్యతో లేచొచ్చి దైరక్షర్ సీతా రామయ్యని పెళ్ళి చేసుకొంది. ముసిలాళ్ళ ముళ్ళపొద. యువకుల తడిసినకల. కవులు వ్రాయని మహాకావ్యం. నమూనాలేని ప్రపంచ ప్రదాళిక వకలాల్నీ వ్యక్తి 148 సౌందర్యం అని పిరాతో ఏడుస్తున్నాడు. మా సౌందర్యాన్ని హాలీవుడ్ దొంగిలించి అరజాలికి అమ్ముతోంది. మ్యాటనీకి సగంరేట్లు. అంతా భగ్గుమైపోయింది 'అతికిస్తాం, అతికిస్తాం పగిలిన ముక్కలైనా మా కివ్వండి' అని సమాజ సంస్కర్తలు. టిగురు బుడ్డికి పైసాలేదు. కుడతాం, కుడతాం, దారంటేదు నారతేమయ్యా నిజంగా నీకు కావాలిందీ నారి.

అపీసుకెక్కలి 149 బాన్ దూతురు బర్తుడే. చాకలెట్ల పొట్లం

147. మిస్ మెడికోను గతంలోకి తీసుకుపోయి, డిహాగానం హరప్పా, మొహంజిదారోలు—ప్రాచీన నాగరికతలు

148. భావకవని కావోలు

149. సంస్థలో పై అధికారి

యివ్వాలి, వో నల్లరూపాయలు చేబడులెద్దు. పెద్దవాడ్లయ్యాను మూడుగుజబ్బు, చీకటికుళ్ళు, ఈగలు, దోమలు, బిల్లులు వాడి పెళ్ళాం నదురు 'దాని మొగుడు బుజాయి' యింజక్షన్, మృత్యువు, నిష్ప మంత్రాలశాస్త్ర. ఇంత మహాసుఖావుడులేదు బ్రతుకున్నవాళ్ళు వాళ్ళ మొహం చూసినవాళ్ళ లేరు.

ఇది పాత చింతకాయ వచ్చడి 150 ఫేర్ యేల్ 151 జీవితం అంటే భయం. ఏ డజాన్న ఉద్యమించే ఉద్రేకానికి ఆ డజాన్న లొంగి నడీవుడు కమ్మంటావాసారీత్రే ? 152 విట్ వేమేన్ 153 లాగా జీవితా న్నుండి పారిపోతాను. బాబోయ్. భయం మిన్ మెడికో నల్ల చీరకొంగులో దాక్కంటాను. ఏదీ కనపడదేం ?

ఏక్కడుంది ? ఎటు పోయితివో నా రాదా 154 ఇంతెక్కడికి వెళ్ళి దాక్టర్ మొదలియారు చుట్టక అగ్గిపుల్ల ముట్టిస్తాను-పుల్లా అగ్గిపల్ల 155 గిరిశం కాల్చి పారవేసిన చుట్టముక్క.. మైడియర్ హెలెన్ 156 యస్

150. వచ్చినవాడి కళ్ళు చారెదేసి అన్నది పాతచింతకాయ వచ్చడి—

151. పాతబడిన పానీయం....అన్నా కూడా యిదే

152. జీన్ పార్ సార్ త్రే—సారీత్రేకాదు ప్రాంస్ దేశపు నవలారవయిత. 'క్షణికమైన ఉద్రేకాలకి లొంగి ఆ డజాన్ సర్వేంద్రియాల నుండి జనించిన తృప్తితో నడీవంగా బ్రతకాల'న్న 'ఎగ్జిక్యూటివ్ లిస్ట్' వాదాన్ని ప్రచారంలోకి తెచ్చాడు

153. విట్ వేమన్

వార్డ్ మిట్ మన్—వేమన్—లాగే సంఘంలోంచి పారిపోయి ఏకాంత జీవితం సాగించాడు. రెండు పేర్ల కుడింపు.

154. గ్రామఫోన్ రికార్డ్, [రాధాకృష్ణ నాటకంలో]

155. "పల్లా అగ్గిపుల్ల" అని వుండాలి.

156. గ్రీన్ పురాణగాథలో సాంధర్యమూర్తి

డాక్టరు రోమియో. 157 పోర్టు న్యూమోకల్ లో పాఠశాల మినర్వాకి మైడియర్.

రామస్వామి ఎపెండిక్సు 158 ఎప్పుడు తీర్చాం? ఎల్లోరాకి ఎలోన్ అయింతర్వాత చలంగారి కారుజ్యం 159లో నాయుడుదావ మిన్ వటిరావు 160 కాళ్లవదుతున్నాడు. క్లిక్, క్లిక్, తెమరా ముందుకు వడుపు. ముందు బుప్పమ్మసార్, సారి. పీరేశలింగాన్ని రమ్మవవోయి.

నా లిప్స్టిక్ ఏదీ?

సత్యభామ దగ్గరుంది.

క్రికెట్, క్రికెట్, రో రో గ్లైడ్, గ్లైడ్, రో

హోల్డాన్,

బ్యాంకుదగ్గర ఆవు.

సర్, సర్, జల, జల. గుంగల జలగలా వర్షంపడి వడిగా ప్రవహిస్తోంది. వేదాల్లో నడుల్ని దాగా వర్షించారు. "అతిస్పృహనా అనివేశ నానా"

ముక్కు తెరిచిన గాలి లోపలికి వచ్చి తీరును. కలుపు తెరిచిన వెలుగు లోపలికి ప్రవేశించుట తత్వం.

"ఉదాత్తేలో భుజా, కహేప్రభు అజా" 161

ఆ పైకిలు పిల్లాడు.

157. రోమియో—షేక్స్పియర్ నాటకంలో నాయకుడు

158. శరీరంలో విరువయోగమైందని డాక్టర్లు భావించే వొక భాగం ఎపెండిక్స్ను అపరేషన్వల్ల తీసేస్తారు.

159. చలంగారి కథకాదు, కుటుంబరావుగారిది

160. దీక్షితులుగారి కథలలో నాయిక

161. సురాటి భక్తిగీతం

హాస్పత్రిలో చచ్చాడే ?

“ప్రమాదో మచ్చునో పదం” అన్నారు బుద్ధ భగవానుడు.

తల తిరుగుతోంది. వాడి రక్తంచూసి నా రక్తం ఎగిరిపడుతోంది. నా అస్తిసంజరం కడులుతోంది. ‘నా’ ఏమిటి ? నేనెవర్ని ? ఎక్కడి కేశవాను ?

“మక్కర్క కృన్మత్పరమో మద్భక్తః సంగవర్తితః॥ నిర్వైరః సర్వ భూతేషుయః సమామేతి పాండవ॥ 162 మినోవన్ నాగరకత163లోకి జారిపోతోంది మెదడు. నేను చైతన్య రాహిత్య విశ్వానికి చక్రవర్తిని.

నాగరికత మత్తుమందు మలిన రక్తం మదుపానం ఎముకలు నా ఆస్తి కేశబాలు. నా ప్రియులు అదో లోకములో అమరత్వం.

హోల్లాను.

దిగండి, దిగండి. ఎరుంగో ఎరుంగో, పార్, ఎవరయ్యా నువ్వు ?

లే బిస్సు ఇక వెళ్ళదు దిగుదిగు

“నేనా ?” హాహాహా “నేను, నేనేలే”

ఉరో గెబ్బడవున్ మిష్టరు.

పిచ్చోద్రా. ఒకవేళ పిలిం మాటింగు ఏమో, నాడి చూడ ?

సోడాకాయ నెత్తిన కొట్టండి. పోతులా వున్నాడు వీడికేమి జబ్బుండి

ఏయ్ ఎక్కడికి వెడతావు ?

“నాకు తెలియదు”

ఏవ్వాడేలా, ఏవ్వానుపత్రికి లాగెయ్యండి తల క్రిందికి కాళ్లు పైకి పెట్టి వేలాడదీయండి.

“నే నెవర్ని ? ఎక్కడికెళుతున్నా ?”

162. భగవద్గీతలో—గీతాసారంగా శంకరాచార్యులు పుదహరించినది.

163. ప్లాచీవ నాగరికత్వ

నీవు పిచ్చాడివి, అస్పత్రికెడుతున్నావు పాపం”

“మీరు పిచ్చాళ్ళే, మీరు అస్పత్రిలోంచి బయటకు వస్తున్నారు. నేను వెదతున్నాను”

హా, హా, హా. ఓ హా హా

“పిడిది వేదాంతం పిచ్చిరా”

నీ ఇల్లెక్కడ ! మాట్లాడదే.

నాలుగు మొట్టికాయలు వేయండి.

చ ఛా తప్పురా.

ఎక్కడా అవి వస్తున్నావు ?

నాగరికత నుంచి

అహా, హా, ఓహో, హా

జేబులో బీకెట్టులాగి చూడవోయి

అఁ తెలిసిందీరా

పెట్రోలు బంకుదగ్గర ఏక్కడు. తిరిగి మీ బస్సులో అక్కడికి

తీసుకుపోండి ఎరుగున్నవాడు ఎవ్వరైనా వుండొచ్చు

ఓ. కె.

సరిదా అప్పడిదా పేయలాం-

గెట్ ఇన్ బీకెట్టు బీకెట్టు

క్లిన్ క్లిన్. బుద్ధు, బుద్ధు ప్లాపు

బ్యాంకు దగ్గర ఆపండి.

సుభాష్ రోడ్డు ఎక్కడట

నేతాజీ హోటలు స్రవంతి.

జాగాలేదు, ఫల్లాంగు కూ

సెక్రెటేరియట్ దగ్గర ఆపవయ్యా

వెళ్ళి గంటయిందీ

నెక్స్టు స్టాపులో దింపు

అయ్యవారు అరుస్తాడు

వర్షం తగ్గిందీరా, చెత్త మాడేస్తోంది

దుబుక్కు ఏయ్ డ్రైవరు కళ్లులేవు ?

సడన్ గా బ్రేకు వేస్తావు ?

డిడిక్కులు కొట్టుకుంటున్నావు ? వచ్చేదేనండి పెట్రోలుబంకు

మరి ఈయనతో ఎవరైనా దిగుతారా ?

అరెరరే వైకిల్.

డ్రాం, క్రీం, డ్రాం, డబ్ బెల్లాడింది

మడ్ గార్డులో చిటికినవేలు పడిందయ్యా ర్యాష్ డ్రైవింగ్, వీడ్చి

అర్ స్టుచెయ్యాలి.

ముందు వాళ్ళ మాట చూడండి. గాయం తగిలింది.

లేదు లేదు పళ్లు పూడాయి. అన్నత్రికి తోపెయ్యండి.

ర్యాలి ధర ఎంతండి ? గేరుకేసు, సీటు, చక్రాలు లేకుండా ముప్పై
మూడువేల నయాపైసాలు

ఏయి పోలీసు.

మీ రెవరండి !

నా పేరు మలోచన. మెడికల్ కాలేజీలో చదువుకొంటున్నాను

ఏయ్, నీ పేరు ?

అల్లాడిద్దీన్

ఏయ్ కండక్టరు నీ పేరు ?

44 నలలై నాలుగు

మూడో ట్రీప్పు, ఐంక్ టు బ్యాంకు -

రాసుకో భయపడ

రాంగునైడులో వచ్చారు. అంతా దీగండయ్యా ఈ బిస్సు ఇంక వెళ్ళదు.

మేము దీగం, ముందు ఆయన్ని దీంపండి. ఈయన్ని యెవరయినా ఎరుగుదురా!

ఏం! సులోచనగారు నవ్వుతున్నారు.

అవును, ఏం?

ఈయన ఎవరో తెలియదు. మాట్లాడడు-దీగడు నా కాలేజీకి పైం అయిందీ, ఏమయ్యా దీగుతావా, ఎవరు నువ్వు!

“నేనా?”

మిస్ మెడికో వెళ్ళింది.

అమ్మ ఇప్పుడు తెలిసింది.

ఆమె కనుబొమ్మలు చిట్లించి పైం చూసుకొని వెదుకోంది. పలకరిస్తూ ఏం?

“షమించండి మీకేసి చూస్తూ ఆ నైకిలు గుడ్డుకున్న గొడవలో నే నెవరో మరచిపోయాను. అప్పుడే మీరు బిస్సులోంచి దీగబోయారు కూడా. మళ్ళా మరో నైకిలు గుడ్డుకొని ఆ గొడవలో మిమ్మల్ని చూడగానే తెలివొచ్చింది. పెక్రటరియటులో దీగి ఇంటర్ పూకి వెళ్ళాల్సింది. గుడ్ బై.

అహో. హా హా ఓహో, హా-

బాటు రిపేర్సువారు మళ్ళా సిద్ధం. వాడి దుకాణం రోడ్డు లెవర్ కంటే తక్కువ లెవల్లో కట్టాలి లేకపోతే ఇంటర్ పూకు, ఆ గుండ్రని ఎముకలకోసం అరెరే, ఎంత పొరబాటు.

ఇంటర్ పూ రేపు. ఈ డి:గో నేనెవరో మర్చిపోకుండా ఎప్పుడూ జ్ఞప్తికి తెచ్చుకుంటూ వుండాలి. మనసుని అటూ ఇటూ పడుగెత్తనీయ

కూడదు. ఏం చేయను? వేగం మన నాగరకతకు వెన్నెముక. పర్వగోళాలు వేగంగా కదలిపోతున్నాయి నది శన గర్భంలో గుంటింటిగుంట సహించ లేదు. గుంటలు నింపుటకు అది పరుగెత్తుతూ వస్తుంది. ఈ నృప్తి అరేకి నది వేగముచే పరిశుద్ధమగుచున్నది. నన్ను నేను మరచిపోయి వేగంగా కదలి జీవాత్మలో కలవనా?

అని జ్ఞాపకముంచుకొని ఇక్కడే వుండి కుళ్ళనా?

“నదీ వేగేన కుద్యతి” 164

“ఓం తత్సత్”

ఇంటి కన్నమీద కోలర్ 165 కోతినే నంత చిన్నప్పుడే ఎందుకు పెండ్లి చేసుకోవాలి? ఈమెను కలుసుకుంటానని కలగన్నానా? అనలు పెళ్ళిచేసుకోకూడదు. టార్పటాయ్ 166 ఏం సుఖపడ్డాడు! శభాష్! రెడ్డి మామయ్య! 167 ఘనకార్యం చెయ్యదల్చుకున్నవాడు పెళ్ళి చేసుకో కూడదు. పిల్లల్ని కనడమే ఘనకార్యమయితే షా సంతానం 168 పుడతారు. నేను విమానం ఎక్కను, రేపు నడిచి వెడతాను. గాంధీ పస్తు

164. వినోబాభావే గీతా ప్రవచనములనుండి

165. కోహలర్-అనే జంతుశాస్త్రజ్ఞుడు ‘ఏంపాంజీ’ [కోతుల] పరి శోధనలు చేశాడు.

166. రష్యన్ నవలా రచయిత - టార్పటాయ్ ని వార్ధక్యంతో భార్య బాధలు పెట్టింది.

167. శభాష్-సుఖాన్ చంద్రబోసు. రెడ్డి-కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి మామయ్య-సామర్ పెట్-మామ్ (ఆంగ్ల నవలా రచయిత) ఈ ముగ్గురూ వివాహం చేసుకోలేదు.

168. షాకి సంతానం లేదు.

క్లాసులో వెళ్లుటె స్వరాజ్యం వచ్చేదికాదు. దేముడిచ్చిన కాళ్లు-తెలివీకీ, వేతనాలకీ సంబంధంలేదు. ఆకలితో మంచినాడుగా వుండటం మెరుగు. అదిగో యిల్లు.... ఆదీశున్న స్వర్గం. అరవింద 169 దర్శనం సమాప్తం.

169. అరవిందుడు.

స్వర్గానికి—లయ—వీచో తత్వం అలవర్చుకుని సమాధానపడా
లని—అద్దెకొనవకీ, అరవిందునికీ సంబంధం కనపడదు.

మరో మారు చదివేముందు

క్షణికమైన ఒక అనుభవాన్ని మొత్తం జీవితానుభవంతో ముడిబట్టి ఈ రెంటి తారతమ్యాలు విభజన లేకుండ వున్నది వున్నట్లు ప్రదర్శించే యత్నమే చైతన్య స్రవంతి. గుండరగోళంగా కనిపించే ప్రకృతిలోని కొన్ని పురుగులను ఏరటం, అరాజకంగా కనపడేలోకం పోకడనుండి కొన్ని సూత్రాలు విడిదీసి కళానుగుణమైన దృక్పథంతో ఒక ఆకృతిలో కేంద్రీకరించి తీక్షణమయిన శైలిలో ప్రదర్శించటం సంప్రదాయబద్ధమైన సారస్వత కళ లక్ష్యం. విభజనలో, వడబోతలో “సత్యం” దెబ్బతింటుంది. గాన వున్న దున్నట్లు మొత్తం అనుభవాన్ని చిత్రించాలి—అన్న ఆదర్శం ఈ ధోరణికి మూలం. ఈ లక్ష్యం ఎవ్వరికి సాధ్యం కాదేమో. ఆదర్శం గానే వుండిపోతుండేమో! అయినా వర్షినియా వూల్ఫ్, గెర్డ్ స్టాడ్ ఫ్టేన్, రిచర్డ్ సన్ మొదలయినవారు చాలామంది ఈ పద్ధతిలో రచనలు చేశారు కొంతపథకు ఉత్తీర్ణులయిన వారిలో ముఖ్యుడు “జేమ్స్ జాయిస్” ఈ పద్ధతిలో ఆయన రచించిన గ్రంథం “యూలిసిస్” ఇందులో పదునెనిమిది

గుంట వ్యవధిలో మధ్యకరగలి కుటుంబంలోని కొందరి వ్యక్తులు మీ చేసింది చిత్రీకరణయింది. రచనకు ఏడు సంవత్సరాలు పట్టింది. ఎనిమిది వందల పేజీల గ్రంథమయింది. ప్రభుత్వంవారు ప్రచురణ విషేషించటంతో నూతన ఉద్యమాన్ని లేవతీయాలన్న యువక రచయితల విప్లవవాదకమైన కళాకలాపాలకి బావుటాగా ప్రచారంలోకి వచ్చింది.

ఈ గ్రంథములో దాపరికాలులేవు. బాహ్యజగత్తులో వస్తువుల తాకిడికి జనించిన ఉద్రేకాలు, ఊహలు, వాంఛలు అన్నీ సమయం, స్థలం కలిసి నాలుగో పరిణామంగా మారినట్లు—కలగా పులగం అవుతాయి. ఆ వ్యక్తుల కుటుంబ జీవితంలో ఆనుసనే ఫలోక్తులు. అడుకునే బూతులు, అశ్లీలం నుడికారాలు, కళ్లు, చరిత్రపునాదులు, సౌందర్యం, ఆధ్యాత్మిక చింతన అన్నీ అస్పష్టమైన సంఘర్షణక్రింద గమ్యస్థానంలేని ప్రవాహం లాగా విచిత్రమైన భాషలో కదలిపోతాయి. గ్రంథం అంతా అందరికీ అర్థం కాదు. దీని కొకటికా తాత్పర్యం కూడా వ్రాయవలసి వచ్చింది.

రెండవరాల రచన లుంటాయి: జీవితాన్ని విమర్శించి ముఖ్యమయిన వాటిని ఎత్తి చూపటం. చాలామందికి యిది నచ్చుతుంది. వీరికి శ్రమివ్య కుండ యంత్రం పనిచేస్తే చాలు. మరొకరకం వారికి ఆ యంత్రం ఎలా పనిచేస్తాందో యేయే భాగాలున్నాయో అన్నీ ఊడదీసి పరిశీలించాలని కుతూహల పడతారు. ఈ రకం వారికి చైతన్యప్రసంతి వచ్చవచ్చు. పడునెనిమిది గంటల జీవితాన్ని వొక గ్రంథంలో యిమడచడములో ఘనత యేమీ లేదు. ప్రపంచములో చిత్తరాగికాలని చించి వాటన్నినీ క్రమంలేకుండా ప్రచురిస్తే కూడ ప్రపంచ వర్ధతి అనిపించుకుంటుంది.

కాని “జాయిన్” ప్రతిభాకారి. మహావందీతుడు. విజ్ఞాన శాస్త్రాలని మతాలసారాన్ని అవగాహన చేసుకొని జీర్ణిండుకొన్న సంస్కృతితో జీవితముగుండెపై చెయ్యి పెట్టాడు. ప్రపంచమైన తెలి-అద్భుతమయిన

పాండిత్య ప్రకర్త. చదువరిలో సంస్కృతి పెరిగినకొద్దీ, విజ్ఞానం విస్తరించినకొద్దీ ఆ రచనలో ప్రత్యేకర బహుళగుణములుంటాయి. తైలికి ఒక ఉదాహరణ.

“మురికి చొక్కా- తడిపి చిలికి తాడుమీద ఆరబెట్టాడు శిలపై పినుక్రిస్తులా”

సృష్టి రహస్యాన్ని పరిపూర్ణంగా శోధించడం ప్రదర్శించడము, యెవ్వరికీ సాధ్యంకాదు. “జాయిన్” రచనలో నాగరికతను వెక్కిరించడము— హేళన-ప్రధాన రసంగా కనపడుతుంది. జీవితములో చెడుగుని కళ్ళుని బయటబెట్టటము, నాగరికత నాశనంచడము, సులువు. మరి దానికి బదులేమిటి? అంటే మాత్రము సమాధానము దొరకదు.

అందుచేత ఈ పద్ధతిలోకూడా సూక్ష్మమైన విమర్శ. అనుభూతుల విభజన, క్రమబద్ధమైన అరాజకత్వము, వుండాలేమో అనుకొంటాను. హేళనకి గురైన వాత సంఘటన వస్తువు. సంస్కారముగల వ్యక్తి— అతని రహస్యమైన ఆలోచనలు, వాంఛలు—హుల జగత్తులో పదార్థాల ప్రేరణకి ఏ విధముగా చలిస్తాడో చూపే ఈ యత్నం చైతన్యప్రపంచంలో జరిగింది. ఇందులో కథ వుంది. ఒక యువకుడు వుద్యోగానికి దరఖాస్తు పెట్టుకున్నాడు. ఫలానాదోట—ఫలానారోజా, యిన్ టర్ పూకి రమ్మన్నాడు. అతను ఒక బిస్సులో బయలుదేరతాడు. కొంతదూరము వెళ్ళాక నౌక మెడికల్ కాలేజీ విద్యార్థిని ఆ బిస్సులో ఎక్కుతుంది. ఆమెను చూడగానే యేవో ఆలోచనలతో ఊహలో పడిపోతాడు. ఆమె దిగిపోతుంది. ఇంతలో ఒక పైకిలు బిస్సుకి గుడ్డుకొని ప్రమాదము జరుగుతుంది. ఆ ప్రమాదం గతంలో విహరిస్తున్న మనస్సుకి వాత “షాక్”లా తగిలి అతని జ్ఞానకళక్తి పోతుంది చైతన్యరహితుడవుతాడు. బిస్సు తిరిగి వస్తూంటే మరో పైకిలు గుడ్డుకొని, మరో ప్రమాదము జరుగుతుంది, మట్టుమూగిన జనములో

మెడికల్ కాలేజీ విద్యార్థిని కూడా వుంటుంది. ఈ రెండో ప్రమాదము “షాక్” వల్ల ఆమెను చూడగానే అతనికి మళ్ళా జ్ఞాపకశక్తి వస్తుంది. బిస్సు ప్రయాణంలో జరిగిన విషయాలు అతని మనస్సులో మెదిలే అన్నప్పైతే ఊహలు యీ రెండూ కలిసిపోతాయి. ఈ రచనలో, నాయకుడు సంస్కారం కలవాడు. ఇంటర్వ్యూకి సిద్ధపడటంకోసం కాబోలు మళ్ళా పుస్తకాలన్నీ వొకసారి తిరగేశాడు. వల్లెవేసిన యీ విజ్ఞాన భావపరంపరలు నాగరికత గందరగోళానికి చలించి ముక్కలయి అధోలోకపు ఉద్రేకాలతో కలసిపోతాయి. పెద్ద అక్షులతో సూచించబడిన భావాలు బాహ్యజగత్తులో జరిగిన సంఘటనలు. మిగతావి చైతన్యస్రవంతి. ఆ ప్రవాహం పోకడవి గమనించ దలిచిన వారికి యీ వ్యాఖ్యానం తోడ్పడుతుంది. ఆ భావాలు ఆ ఉదాహరణలు ఆ వ్యక్తికి ఆ సందర్భంలో సమంజసమైనవో కావో పాఠకులే నిర్ణయిస్తారు. మెదడుకి చక్కిలిగింతలు పెట్టడం, పొండిత్య ప్రకర్ష, ఈ రెండు మాత్రమే కాదు ఈ రచన ఉద్దేశ్యం. ఒక పరిస్థితిలో మనవంశాలు బావాలు, యెలా, యెక్కడ ఉద్భవిస్తాయో, యెందుకు యెక్కడ అంతమొందుతాయో, పరోక్షంగా పరామర్శించినప్పుడు కలిగే వొక అనుభూతిని కలుగజేస్తే దీని కేదయినా కొంత విలువ మంగమకొంటాను.

అడవికాచిన వెన్నెల

మొదటినుంచి అడవిలో సంచారం, జంతువుల్ని వేటాడడం అంటే ఎంతో సరదా నాకు ఎలాగా చెట్టుకి మేకవి కట్టేసి, చెట్టుమీద తెల్ల వార్షా కాచివుండడం, వొక ముసిలి పులివాడం, దాన్ని తుపాకితో కాల్చడం అది గాయపడి కుంటుకుంటూ పోవడం- మామయ్య చెప్పిన యీ అనుభవం నేనెప్పుడూ మరిచిపోను. కొద్దో గొప్పో నాగరిక జీవనానికి అలవాటుపడ్డ అందరికీ, ఈ అడవి జీవితంపై, మోజంటుందనుకుంటాను. ప్రాచీనత్వం, అనాదివాసుల బ్రతుకుపోకడలు, అడవిజాతులకుందే వేట తృప్తి-మనస్సి మనందరిలోనూ జీర్ణించి వుంటాయి కాబోలు: యీ ప్రాచీనత్వాన్ని ప్రకటించే అవకాశం వాస్తవో వాదనాకోసం: అటలపై మోజు దీనికి తార్కాణం. కుస్తీ 'బాక్సింగ్' చూడడం సరదా-నుంచి, యుద్ధంలో పాల్గొనడం వరకూ, రకరకాల అనుభవాల్ని సృష్టించుకుంటాం. పట్నాలలో టార్జాన్ చిత్రాలకి వాచ్మన్ త దబ్బు, మరే చిత్రానికి రాదు.

నా ప్నేహితుడు చంద్రారెడ్డికి అటవీశాఖలో పని. మరికొందరు ఆపీసర్లు, తనూ కలసి, వొక పెద్ద అడవికి నాలుగైదు మైళ్ళ దూరంలో కాంప్ చేస్తున్నారు. వీలైతే — వేసుగి- తెలవలుగా — తనతో వో వారంరోజులు గడపటానికి రమ్మని వ్రాశాడు. సరిసరించి, వాళ్ళజీవితాన్నీ, విపులంగా వర్ణించాడు: వచ్చేటప్పుడు పెద్దనైజా టార్గెట్లటూ, కాలక్షేపానికి వో అరడజను పుస్తకాలూ తీసుకురమ్మంటూ: “నీకు పెళ్ళిపెదాకులూ లేదు. మా అల్లుణ్ణి పులి పొట్టనెట్టుకుందని వాపోయ్యే ఆత్మగాదు లేదు. ఈ చుట్టుప్రక్కల పులులు, చిరతపుల్లు వున్నా, అవి బ్రహ్మచారుల జోలికి పోవుగనక నువ్వు విర్యయంగా రావొచ్చు — మళ్ళా క్షేమంగా యింటికి సంపించే ఫూచీ నాది” అని పుత్తరం ముగించాడు రెడ్డి.

రెండు మూడు డిసెక్టివ్ నవద్దు — ఆ రోజుల్లో అవంటే నాకు ఏమిటి — ఆఫీకా అడవుల్లో యాత్రికుల అనుభవాల గ్రంథాలు, రెండు

పొడుగాటి టార్నలైట్స్ తీసుకుని ఫలానా రైల్వో వొస్తున్నానని రెడ్డికి వుత్తరం వ్రాసి ప్రయాణం కట్టాను. రాత్రంతా రైల్వో పెద్దపుల్ని గురించిన కథలు చదివి, మధ్యలో ఏ పులేనా కంపార్ట్ మెంట్ లోకి దూకు తుంటే మోసాని చూశా కాని, అల్లాగేం జరగలేదు.

ఆ పూరి ప్లాట్ ఫారం మీద రైలు నిలిచేదిన్నటికి తెల్లారింది. నాకు పూరు కనబళ్ళేదు— అన్నీ కొండలు, చెట్లు. మనుషుల అలజడి తక్కువ. చంద్రారెడ్డి వున్నచోటనే బండి నిలిచింది. సామాన్లు బైటికితీసి బండ్లోకు నెత్తిన పెట్టాడు. ప్లాట్ ఫారమ్ మీదికి దిగి అబూ యిబూ పరీక్షగా చూశాను. నేను తప్ప అక్కడ యింకెవ్వరూ దిగినట్లు లేదు— బహుగురు మట్టుకు ఏవో బస్తాంతో రైల్వో కెక్కారు. ఇంజన్ వైపు మంచి మాకేసి, వొకాయనా, వొకావికా రైలుపెట్టని పరకాయస్తూ నడిచి రావడం చూశాను. ఆయన ఎత్తుగా, లావుగా వున్నారు; కాకీ ట్రావర్, డబుల్ బ్రెస్ట్ కోటు, కండ్లజోడు, చేతులో హుటర్ వున్నాయి. మధ్య పాసిడి తీసి, పక్కలకి అడిచి దువ్వి న పొట్టిక్రాస్, నన్నటి మీసం ఒత్తుగా కనుబొమ్మలు, అకృతి కొంచం వీకరంగా కనబడ్డా దగ్గర్నుంచి చూస్తే మొహం లేతగా కనబడింది; వయస్సు పాతికముప్పై లోపుగానే వుండాలనిపించింది. అవిడ మరీలేతగా కనిపించింది. ఇరవైలోపు— నన్నంమీద పొడుగ్గా కనిపించినా, అంత పెద్ద పొడుగూ కాదు. చాలా చల్పని మొహంలో— సూర్యుడి కిరణాల్లో, కరుగుతున్న బంగారంలాగ, మెత్తగా మెరిసిపోయ్యే శరీరీభాయ— జీయగుబెంతుతో నిలబెట్టిన ఓడకొయ్యకు వెండిరేకు తెరచాన ఎత్తిన దృశ్యం మురిస్తుంది. తెల్లచుక్కల అక్షానవ్వు సిల్కు ముష్లర్ తలకి చుట్టింది. అందులోంచి నవ్వుటి పొంపులజుట్టు చుట్టబోవలికి. తడుల్లున్న సాముకోకలా నుడిటిమీద జారుకోంది.

కొంతదూరం మాకేసి నడిచి, మళ్ళా యద్దరూ వెనక్కి తిరిగి ఇంజన్ వేపు నడుస్తున్నారు. చివరదాకా నడిచి, వెంటనే వెనక్కి తిరిగి మాకేసి నడిచి వస్తున్నారు. దగ్గర కొస్తుంటే తెల్లటి పిల్లచీరపై, ఫస్టుక్లాస్ పూరిడిజైము; చాక్లెట్ కండ్ బోర్డరు, చచ్చుటి శాటిట్టు

స్పృహంగా కనిపించాయి. నన్నటి నాజాలైన ముక్కు, మైకగుపించే నల్ల రంధ్రాలు, చెవలకి ఆకుపచ్చ గుండ్రటియాయి- ఆమెలో ఆకర్షణ ఎందులో వుందా అని అలోచిస్తుంటే; 'అవిష్ట తరవాత చూద్దువుగాని సావకాశంగా ముందు బైటకెడవాం. నడు' అంటూ చంద్రారెడ్డి నా దుఝాన్ని నెట్టాడు. నే వులిక్కిపడ్డాను; గేటుకేసి నడుస్తున్నాం.

'అయినెవరు రెడ్డి?' అని అడిగాను.

అతను సమాధానం చెప్పేలోపలే వారిద్దరూ వొచ్చేసి మా ముందు నిలబడ్డారు. రెడ్డి నన్ను ఆయనతో పరిచయం చేశాడు.

'మా ఫార్స్ట్ అఫీసర్ ప్రేమానంద్.' ఆయన కల పంకించాడు.

'నా స్నేహితుడు- వట్నంనుంచి వచ్చాడు-' అన్నాడు రెడ్డి.

నేను నమస్కారం పెట్టాను.

'మా అల్లుడి అన్నగారు బెంగుళూర్ నుంచి యీ బండిలో వస్తా నన్నాడు. ఏవీ, రాలేదే.' అన్నాడు. ప్రేమానంద్ రైలువంత కోసంగా చూస్తూ.

'బెంగుళూర్ కేసి మైక్రోనటు- అంచేత రాలేదేమో!' అన్నాడు రెడ్డి.

'అవును మరిదాను. నిన్ననే మనం ఆ విషయం మాట్లాడుకున్నాం కూడాను. సరే, యిహ నెందుకూ- వెడదామా' అని ప్రేమానందం నాకేసి తిరిగి, 'మళ్ళా కలుసుకుందాం బంగ్లాలో- యింకా వుంటారుగా,' అన్నాడు.

'ఏదో రెండుమూడు రోజులుంటాను' అన్నాను.

'అలాగా ఏ ఫులీ లివకుండా వుంటే వారంవుంటాడు. అవునా?' అని చంద్రారెడ్డి వచ్చాడు. కాని ప్రేమానందం మొహంలో నవ్వులేదు. భీకరంగానో, దిగులుగానో వున్నట్లుంది అతని మొహం. పెద్ద అఫీసర్ కనపర్చవలసిన అమానుషత్వపు ధోరణి కాబోలు ననుకున్నాను. ఆయన వెళ్ళబోతూ, వొక్కక్షణం నిలిచిపోయి—

'మరిదాను, మైదెఫ్.' అని, ఆమెని పరిచయం చేశాడు. అవిధ,

చుట్టూ కన్నుకున్నా చీరకొంగులోంచి చేతులు బైటికి తీసి నమస్కారం లాంటిది చేసి, అగమ్యగోచరంగా నవ్వింది. శ్రీకి నమస్కారం పెట్టడం నాకలవాడైదు. నేనూ అలాంటిదే చేసి, అవిడ కళ్ళల్లోకి చూశాను నా కన్నుడర్పమైంది; ఆమె ఆకర్షణ కళ్ళల్లోది. మహారాజ్యం మధ్యలో కదలిక లేని లోతు కొలనులాంటి నేత్రాలవి; ఆ చూపు వెనక, అఘాతాల స్రవణ వింబాలు మెదుల్తున్న అలజడివెనక, చూపులోని తీక్షణమైన చాంచల్యం, అన్నింటినీ కాళంకో విగించిపారేసినట్లు, విశ్చింతగా విగించుకొన్న సన్నటి పెదవులు, చీకటి విందుచంద్రుణ్ణి బంధించినట్లు వెన్నెలని కన్ను కని ప్రాజాలని రక్షించుకుంటున్న కారడవి- యినన్నీ కలిసి ఆ ఆకర్షణని వ్యక్తపరుస్తాయేమో నాకు తెలిదు.

వారిద్దరూ గేట్ లోంచి వెళ్ళిపోయారు. ఫర్లాంగవకల నిలిచి ఉన్న కార్లో ఎక్కారు. కారు కదిలి జువ్వలాగ బైలుదాటి కొండల వెనక అంతర్ధానమైంది.

మాకోసం టాపులేని పెట్రెబండి సిద్ధంగా ఉంది. ముడివిప్పితే జారిన సిల్కా తెరలా సూర్యుడికాంతిలో మంచుకొండలమీద నుంచి జారు తోంది. వచ్చరిబ్లినోలా రోడ్డుమెలికెలు తిరిగింది. చంద్రారెడ్డి ప్లాస్టు తీసి మూతలో టీ పోసి తాగడానికిచ్చాడు. బండి కదిలింది. వాళ్ళ కాంపౌండర్గరకి ముసూరు మూడుపైళ్ళ దూరం ఉందిట. గుట్టలు, కొండలుదాటి, రాంప్ సమీపంలో కొచ్చాం.

‘అదిగో అదే మా అఫీసర్ గారి బంగారా’ అని చూపించాడు రెడ్డి. రోడ్డుకుక్కిరెవున దూరంగా చెట్లమధ్య బంగారా కనిపించింది. దాని ముందు రెండుచూడు పాకలున్నాయి; వెనక ఎత్తుకొండకింద, చెఱువు లాంటి దుంది.

‘అవిదొక్కతే ఎల్లావుండగలుగుంది?’ అని అడిగాను. చంద్రారెడ్డి కొంచెంగా నవ్వాడు. రెడ్డి చిన్నప్పుడు క్లాసులో తెలివైనవాడుగా పేరుపడ లేదు. కాని చమత్కారంగా, హాస్యంగా మాట్లాడేవాడు; అజినీగఖలో ఐదేళ్ళుగా పనిచేస్తున్నాం సంస్కృతి అంతగా దెబ్బతినలేదు.

‘వాక్కత్తే వుండే ఖర్మమేం- మొగుడున్నాడుగా!’ అన్నాడు.
‘మీ అఫీసర్లందరూ ఖర్మలతో కావరం వుంటున్నారా యీ కాంపులో?’

‘లేదు. లేదు- మేం అందరం వాంటిగానే వుంటున్నాం. ఆయన వాక్కడే ఖర్మని తీసుకొచ్చింది. కొత్త పె్సాం. మరివాను, అవిడ పేరు నిర్మల. ఆ గుడెల్లో బండ్లతోతు లిద్దరుంటున్నారు. వాళ్ళ అదవాళ్ళ అవిడకి సాయంగా వుంటున్నారు.’

వాళ్ళంతా కాంప్ ఎందుకు చేశారో చెప్పడం మొదలెట్టాడు రెడ్డి కొంత నవ్వేసనుండిట; కొంతభాగం అడివిధ్వంసంచేసి వాక అటవీ పరిశోధనాలయం నిర్మించాలిట; అప్పటికంటే ముఖ్యం, ఆ అడవిలో రెండు మూడు నెలలుగా నరమాచసాని కలవాడైన ముసలి పులి తిరుగుతూ నష్టం కలగజేస్తోంది; దూడల్ని, మేకల్నే కాదుగా, యిద్దరు కబ్బెలు కొట్టేవాళ్ళను కూడా బొట్టనెట్టుకుందిట దాన్ని వేటాడి పట్టుకోడం కూడా వాళ్ళపన్నలో వొరటిట; ఆ పులికి ‘రాయలకేసరి’ అని నామకరణం చేశారుట— రాయల సీమలో వుంటోంది గనుక.

‘ప్రేమానందం యిడివరలో ఎన్ని పులుల్ని వేటాడారు?’ అని అడిగాను.

‘ఆయన్ని గురించి నన్నేమీ అడగొద్దు; నాకేమీ తెలీదు. ఆయన యీ డిపార్ట్మెంట్లో చేరి వో సంవత్సరమైంది; పైగా యీ డివిజన్లో బదిలీ అయి నెలకూడా కాలేదు. ఈ కాంప్లో నాలుగురోజుల్నుంచే మా పరిచయం. చాలా మిత్రవాసి; చనవు కనబర్చడు. తగినట్లుగానే మేం అందరం ముఖావంగానే వుంటున్నాం’ అన్నాడు.

బండ్ల కాంప్ దగ్గర నిలిచింది—అంతా చదునుగా కనబడే పచ్చ గడ్డిబెలు; మధ్య నాలుగైదు పెద్ద చెట్లున్నాయి; వాటి మధ్యలో అక్కడక్కడ పెంట్లు వేశారు. గడ్డితో వో పాకేశారు. అడి అఫీసుట, చెట్లకింద చల్లటి విశాలమైన సీదా— అక్కడ రెండు కాంప్ టేబిల్స్ కుర్చీలు వేశారు; ఆరబై టే బొంబలు, థోజనాలూ.

‘ఇవి కన్న యింకేసి యిచ్చు లేవా?’

‘రేకేం. మనం బంగళా చూసామే—దానవకలగా పల్లంగుమారంతో వో చిన్ని కాలనీ వుంది— వో అరడజను కొంపదండాయి. వర్క్ మెన్, మేస్త్రీ, కంట్రాక్టర్— వొకరిద్దరు అఫీసర్లు వాళ్ళంతా అక్కడందారు. మేం నలుగురం మాత్రం సరదాపడి, పెట్టు వేసుకున్నాం. ఇరుగో రాసువులు— నిద్రాదేవి కీ పూట విదారులిచ్చి వొస్తున్నాడు.—’ అంటూ రెడ్డి రాసువుల్ని సరిచయం చేశాడు.

‘గురవా—టీ తగలెట్టా.’ అని కేకేశాడు. గురవడు వొక బ్రేలో గోడుమరొత్తైలదొంకరతెచ్చి బిల్లమీద పెట్టాడు. అవితిని, మళ్ళా కొంచెం టీ తాగి, స్నానానికి బైలుచేసా. వందగళాలమారంతో, చిన్నికొండుంది-లోతులేమ- అడుగున ఎఱ్ఱగా కంకరసొంపు కనబడుతుంది- సిక్కు తేటగా మదురంగా వున్నాయి. మేం వేళ్ళేటప్పటికీ, అందులో యిద్దరు వ్యక్తులు స్నానాలు చేస్తున్నారు. వాళ్ళని కూడా రెడ్డి సరిచయం చేశాడు. ఒకతను శ్రీహరి, మా రెడ్డి సహాధ్యాయుడు, రెండో అతను మధురూదనం, రెడ్డి కంపె కొంచెంకళ్ళువ గ్రేడుడివోగి-డిపార్టుమెంట్ లో ప్రవేశించి, ఏదెనిమిది నెలలైంది. యిక్కడికి కొత్తగా బదిలీ అయి రెండువారాలైంది. మధు సూదనం నాజుకుగాను, తెలివిగాను కనిపించాడు. సన్నటి, పల్పటి కోరి మొహం, మెత్తటినుదురు, విశాలంగా, చక్రాలలా కనబడే అందమైన కళ్ళు— వీటికి యవ్వనం కొత్తవెలుగు నిచ్చింది. అతను అందమైన వాడని, పురుషులు కూడా అనుకోవల్సిందే: కాని వొకటిరెండు లోపాలున్నట్లు నాకు తోచింది. పళ్ళువొకవో, రెండో-కొద్దిగా వంకర. మొహం మృదువుగా, కోమలంగా వున్నా, పెదవులు గుండ్రంగా బిలంగా వుంటాయి— నవ్వివస్పదు, మొహం వింతగా ముడతలుపడి, యవ్వనం పిగ్గుతో నొణుకుతున్నట్లు— బుగ్గమీద నొక్కలో దాక్కున్నట్లుగా ఉంటుంది ఆ నవ్వు. నడుం నన్నం మూలాన చాతీ వెడల్పుగా కనబడు తుంది- చాతీ వెండ్రుకలు లేకుండా, మన్నగా వుంది.

శ్రీహరి మోటుగా కనిపించినా, వయస్సు పాతికలోపే అను కున్నాను. మోటుతనానికి కొంత కారణం, నెత్తిమీద వెండ్రుకలు పల్పు

బడటమే: వెడల్పు ముక్కు, చిన్నకళ్ళు, కోపేసివట్లు కనబడే ముదురు-
యినన్నీ పెద్దవాడిగా కనబడేటట్లు చేస్తాయి.

‘ఇక్కడ నీళ్ళు చూశారా ఎంత విర్యలంగా వున్నాయో’ అన్నాడు
శ్రీహరి.

‘విర్యలన్నవదం రోజు కొకసారేనా వాడకుండా వుండలేదండి
మావాడు’ అన్నాడు మధుసూదనం శ్రీహరిని వుద్దేశించి.

‘పెండ్లి కావల్సినవాడవు- మేం కావరాలుచేస్తున్నాం- వేళాకోళం
భరించి పూరుకోహడదు?’ అన్నాడు శ్రీహరి. వాళ్ళ స్నానాలు ముగిసివై.
బట్టలు వేసుకుని కాంపలోకి పోయారు. వాళ్ళు వెళ్ళిన తర్వాత చంద్రా
రెడ్డి నాతో చెప్పాడు: కుర్రాడు పచ్చపచ్చగా వున్నాడనీ, బ్రహ్మచారి
కావడంవల్లనూ, అందరూ మధుసూదనాన్ని వేళాకోళం చేస్తుంటారుట.

‘ప్రేమానందాన్ని గురించి ఏవేవో వింతగా చెబుతుంటారు, పూసి
పోక.’ అన్నాడు చంద్రారెడ్డి.

కింద వుద్యోగులందరూ కలిసి, పై వుద్యోగిని గురించి కాస్తంత
నిరసనగా మాట్లాడడం సహజంగానే వుంది. అతనిలో లోపాలన్నీ తవ్వి
తీస్తారు: లేకపోతే నృప్తిస్తారు: శీలంలోనూ నైతిక ప్రవర్తనలోనూ లోటు
కనబడకపోతే, అతని తెలివితేట్లకి విలువ కదతారు: అందులోనూ ఏమీ
దొరక్కపోతే, అతని భార్యను గురించేనా గుసగుసలకి అవకాశం
వుండే కథా వస్తువుని అల్లుకుని తృప్తిపడతారు కాబోలు- అనిపించింది
నాకు.

“అతనిలో ఏ మట్టి విశేషం?” అని అడిగాను.

‘నే నేమీ నమ్మనముకో- వాళ్ళనడం, అతను నవ్వనకుడని.’

‘అల్లా అనుకోడానికి ఆధారం?’

‘నాకేమీ కనబడలేదు. నాలుగై వేళ్ళుగా కావరం చేస్తున్నా సంతానం
లేదుట.’

నాకునవ్వాల్సింది. సంతాన నిరోధక సాధనాలు యత్నిస్తున్నారనుకో
కూడదు? రెడ్డికి నా వాదము అంత రుచింపలేదు.

‘ఎందుకు చెయ్యాలి? వాళ్ళు ఇల్లి పోషించలేని వీరస్థితిలో లేరు. పైగా ఒకరిద్దరు సంతానం కలిగిన తర్వాత, ఆరికట్టడం ఒరుగుతుందేమో’ అన్నాడు.

‘నిర్మల అందం చెడకుండా పువ్వులని నంకల్పించారేమో’ అన్నాడు.

ఈసారి రెడ్డి నవ్వాడు.

‘నువ్వంతా డిఃహా ప్రపంచంలో విహరిస్తుంటావు: భావకవిత్వం యింకా రాస్తున్నావా?’ మా స్నానాలూ ముగిసినై లాంప్ దగ్గరకి చేరుకున్నాం. తొమ్మిదైంది. చెట్లకింద చల్లటి వీడలమధ్య మార్మరశ్య తివాచీలో ఆల్లికగా వెలిగిస్తోంది. చల్లదనానికి స్పృహశప్పినట్లు చెట్లమీదనుంచి అకులు కిందికి రాలిపోతున్నాయి. వర్షిచెట్లు దూరంగా రోదీస్తున్నాయి.

‘ప్రేమానందాన్ని గురించి మీ అనుమానాలు యీ పూట ధర్మించండి, మావాడు విని తీర్పుచేస్తాడు— మానసిక కాత్రం అంటే చెవికోసు కుంటాడు, మా వాడు.’ అంటూ రెడ్డి నన్ను మళ్ళా వాళ్ళకి వరిచయం చేశాడు. రాఘవులు ప్రారంభించాడు.

‘ఆయనలో ఏదో తిరకాసు లేకపోతే, అడవి ఆ పని ఎందుకు చేస్తుందో?’

‘ఏ సనీ?’ అని అడిగాను అప్పకతో.

‘అత్మహత్య తలపెట్టింది, చట్టపగలు- మధ్యాహ్నం మూడింటికి, మాట్లాడేం శ్రీహరి- నువ్వు వాళ్ళ చిట్టానివేగా.’ అన్నాడు రాఘవులు. శ్రీహరి, ప్రేమానందానికి చాలా దూరపు యత్నం. అంచేతే కాబోలు ప్రేమానందాన్ని గురించి మాట్లాడంలో అంత వుత్సాహం కనపర్చడం లేదు. నేను చెబుతానుపట్టు అంటూ రాఘవులు, నిర్మల జీవితంలో వొక ఘట్టం చిత్రించాడు.

నిర్మలతండ్రి స్థితిపరుడు. ఎన్నేట్లో తాళిదారుగా చాలా డబ్బు, వెలుతురు సంతాపించాడు: ప్రభుత్వోద్యోగులలో పెద్దవాళ్ళందరితో సరిచయం వుంది, తల్లుకుంటే ఏ వస్త్రానా ఎంకటివస్త్రానా చేయించుకు

రాగలు: నిర్మలకి అక్క చెల్లెలు ఉన్నారు. అప్పగారు మనోరమని-భాగ్య: వంతుల కుటుంబంలో యిచ్చి పెండ్లి చేశాడు; భర్తకి బోలెడు వ్యవసాయమే. కాకుండా వ్యాపారం కూడా వుంది. వ్యాపారం అతనన్నగారు చూస్తూ, బెంగుళూరులో వుంటాడు. అతన్ని రిసీవ్ చేసుకునేందుకే ఉదయం ప్రేమానందం ప్రేషన్ కెళ్ళాడు.

నిర్మల అత్తవారు అంత స్థితిపరులు కాకపోయినా, కుర్రాడి తెలివి, చదువు చూసి, వివాహం చేశారు. పెండ్లి నాటికి నిర్మలకి పదిహేడేండ్లుంటాయి. స్కూల్ ఫైనల్ కాన్వెంట్ లో చదివింది. పెండ్లి కాగానే అత్త వారింటోచ్చింది. ప్రేమానందం చదువు ముగిసింది కాని పువ్వోగం లేదు. మామగారి ప్రోద్బలంమీద, ఐదారు నెలలు అటవీశాఖలో తర్ఫీదు పొందాడు. ట్రైనింగ్ ముగిసిన నాలుగు నెలల్లో మామగారి భర్తమా అంటూ, యిప్పుడు చేస్తున్న పెద్ద పువ్వోగంలో మొదట్లోనే ప్రవేశించాడు.

భర్త ట్రైనింగ్ కెళ్ళిన ఐదారునెలలూ నిర్మల అత్తవారింట్లోనే వుంది. విచిత్రమైన వ్యాధికి గురైంది. భోజనం చెయ్యదు. అందరూ బలవంతం చెయ్యగా ఏదేనా తింటే, దోక్కుంటుంది. మనిషి ఊరించి పోతోంది; డాక్టర్లు సరిక్షచేసారు. వాళ్ళకేమీ లోటు కనపళ్ళేదు; మందు లిప్పించారు. ఏమీ ఉపయోగించలేదు. భోజనం మట్టుకు లేదు. కాసిని పాలో, ఓవల్లినో, ఎప్పుడేనా బ్రెడ్, విస్కెట్స్ మాత్రం తీసుకుంటుంది. అసలు అకలే లేదంటుంది. అత్తగారు భూతవైద్యం చేయించింది; లాభం లేకపోయింది. హిస్టరీయా అన్నారు, గాలన్నారు. ఎవరో మందెట్టారన్నారు. తండ్రి కూతుర్ని తనకో తీసుకెళ్ళాడు.

ప్రేమానందం, భార్యని చూడడంకోసం అత్తవారింటి కెళ్ళాడు. కార్యం చేస్తే వ్యాధికుదురుతుందన్నారు; కాశీల్వారు వీల్లేదన్నారు; 'కార్యం చెయ్యడ మేమిటీ- ఎప్పుడో అయింది' అన్నారుట. భర్త వారంరోజులుండి వెళ్ళిపోయాడు. అనాడు అదీవారం: కాశీల్వారు కాంచు కెళ్లాడు; తల్లి ఫడుకుంది; చెల్లెలు సోల్లో పువ్వులపూగుతూ రేడియో వింటూ కూర్చుంది.

మనోరమ బావగారు మట్టుకు ముందుగదిలో పేపర్ చదువుకుంటున్నాడు. టపీమని పెద్దచప్పుడైంది. పక్కంటి కృష్ణయ్యగారు- ఆయనకి పెరిగ్రాఫ్ ఆఫీసులో వని- లేచాడు. నిర్మల నూతులో వడిందని తేకవేశాడు. నలుగురూ పోగయ్యారు. నిచ్చెనలు దింపి ఆమెని పైకి లేవదీశారు. అదీ ఆమె ఆత్మహత్యకి చేసిన మొదటి యత్నం. కారణం ఏమీలేదు. తల్లి తండ్రి, ఎండుకో చెప్పమని రహస్యంగా ఎంతో బ్రతిమలాడారు. నిర్మల సమాధానం చెప్పదు. 'ఊరికినే' అందింది.

ఆ సాయంత్రం యీ వార్త తెలిసిన శ్రీహరి చూడానికి వెళ్ళాడు- అప్పుడు శ్రీహరి ఆ పూర్ణో చదువుకుంటున్నాడు. చీకటిపడింతర్వాత మదురూదనం కూడా చూడాని కెల్లాడు— అన్నదతను, ఆ పూరు పేషితుడి పెండ్లి కొచ్చాడు.

ఈ కథ వింటే ఆశ్చర్యం కలిగింది. అకారణంగా, వృత్తివ్యత్యాసికి ఎవరన్నా ఆత్మహత్య తలపెడతారంటే నేను నమ్మలేకుండా వున్నాను, అట్లాగన్నాను.

‘మతిభ్రమ కాకూడదా?’ అన్నాడు రాఘవులు.

‘మతిభ్రమ కావచ్చు- దానికేనా ఏదో కారణం వుంటాలి. నిర్మలకి వివాహం యిష్టమేనా?’ అని అడిగాను.

‘నిర్మల పెండ్లి నే చూశాను. అయిష్టత వున్నట్లు ఎవ్వరూ అనుకో లేదు. మహావైభవంగా జరిగింది పెండ్లి. నిర్మల నంతోషంగా, సరదాగా వుందనే మేు అనుకున్నాం. ఏం మరూ నువ్వు చూశావుగా?’ అన్నాడు శ్రీహరి.

‘ఏమోసీ- పీటమీద కూర్చున్న వ్యక్తులు దిగులుగా వున్నారా, హాషాంకగావున్నారా కనుక్కుందామన్నంత పరీక్షగా చూశేడు. నా కళ్ళ కదీ అన్ని పెళ్ళిళ్ళమూడిరిగానే వుండీ. పైగా పెండ్లి నాటి సాయంత్రమే నే వెళ్ళిపోయాను. తరవాత రెండుమూడురోజులు దాకా అక్కడ నువ్వున్నావుగా- నీకే బాగా తెలియాలి.’ అన్నాడు మదు.

‘అవును వున్నాను; ఎక్కడా పేచీలు, మాటపట్టంపులూ వచ్చి

నట్లులేదు. ఆయివేలుకట్టుం చదివించారు; అమ్మాయికి నాలుగైదువేల ఖరీదైన వెండి బహుమతు లొచ్చాయి. ఊరేగింపునాడు, ముక్కల ఓడ కట్టించారు. ఆ దీపాల్లో నిర్మల బంగారు జరీపీర — ఎత్తరంగుడి....' శ్రీహరి వర్తన పూర్తికాకుండానే మా చంద్రారెడ్డి అద్దకున్నాడు. 'బాబూ, యీ వర్తన మాకక్కలేదు- ఓ యిరవై సార్లు విన్నాం. ఆశలు విషమానికి రండి అన్నాడు.

నేనుఊరేగింపునాటి నిర్మలను పూహించుకుంటూ మానంలోవద్దాను. నా కొకటి రెండు అనుమానాలు కలిగాయి.

'ఆ అదీనారనాడు కాశీల్వారుగారింట్లో ఎవరెవరున్నది ఉదయం నుంచి, నూతులో సడేవరకూ ఏమేమి జరిగిందీ, విశుంంగా ఎవరేనా చెప్పగలరా?' అని అడిగేశాను, ఏ ఒక్కరినీ ఉద్దేశించకుండా.

శ్రీహరి సమాధానం చెప్పాడు. 'నే నంతా ఆ పూటే అరాతీశాను. నిర్మల ఉదయం లేచింది. తల్లితోకలిసి రాఫీలు అవీ యిచ్చింది. బావగారు అన్నగారు- అయన పేరు కుటుంబరావు- కాఫీతాగి పూర్వోక్తాడు. నిర్మల కాపేపు రేడియో పెట్టుకుంది. తర్వాత స్నానంచేసి వంటింట్లో పని చేసింది. మధ్యాహ్నం భోజనాలైంతర్వాత ఓ గంట నిద్రపోయింది. లేచే వ్పటికి రెండైంది. అప్పుడు నేవెళ్ళాను- ఏమీతోచక కాపేపు రేడియో విందామని—'

'కాయ్యకోదు— కాపేపు నిర్మలని చూద్దామని వెల్లావ్' అన్నాడు రాఘవులు.

శ్రీహరికి కోపం పచ్చింది కాని దీగమింగుకున్నాడు- మొహం వుడ్డేకంతో వులికింది.

'తప్పా? అదీ వో ఉద్దేశమే. నాకేమీ దురుద్దేశంలేదు. పైగా ఆమె భర్తతో కావరం చేస్తోంది.'

'దురుద్దేశం ఉందని మేం అనలేదు. నీ కెందు కంత భయం....?' అన్నాడు రాఘవులు.

'అసలు విషయం చెబుదుమా- మధ్యలో యివన్నీ ఎందుకు....' అని మా రెడ్డి సతీగాడు.

మర్నా శ్రీహరి ప్రారంభించాడు.

‘కాసేపు నిర్మల నార్ మాట్లాడింది. చెల్లెలు తనూ కాసేలకోసం వంటిందో కెల్లాదు. కాసేపు ముందుగదిలో పేనర్ చూసి, కాపీ తాగి, నేను వెళ్ళిపోయాను. ముందుగదిలో కుటుంబం నిద్రపోతున్నాడు. నిర్మల ఆతన్నిలేని కాపీ ఇచ్చింది. నేను రోడ్డుమీద వర్షాంగుదాకా వెళ్ళిపోయి వెనక్కి తిరిగాను. కుటుంబం గదిగది నడిచిరావడం చూశాను. అంతే, నాకింకేమీ తెలియదు. అరింటికి, నిర్మలని నూతులోంచి తీసారన్న వార్త మధుసూదనం చెప్పాడు. మధుసూదనం తన విషయం మొదలెట్టాడు.

‘నేనా ఉదయం తొమ్మిదింటికి వాళ్ళింటి కెళ్ళాను. బి.ఎ. పూర్తిచేసి ఉద్యోగులేని రోజులవి తాళిల్లారుగాను, మా నాన్నగారు స్నేహితులకు— దూరపుచుట్టరికం వున్నా, కలిసిపెలిసి ఉండటం వడలేదు. అబ్బాయిని నా దగ్గరకు వంపు, ఎందులోనేనా ఉద్యోగం చూస్తానని, తాళిల్లారు మా నాన్నకి వ్రాశారు. ఆ విషయమై, తాళిల్లారుగార్ని చూద్దానీకెళ్ళాను. ఆయన ఆ రోజున లేడు. కాంస్ తెళ్ళాడుట. ఆ సంగతి నిర్మల చెల్లెలు చెప్పింది. వెళ్ళిపోతుంటే, నిర్మలన్నడే వచ్చింది. స్నానం చేసి భోజనాని కుండచుంది. తాళిల్లారొచ్చుంతర్వాత వస్తానని వచ్చేళానా. నేనక్కడ మొత్తం నలభై నిమిషాలు గడిపుంటాను. ఐదుగంటలకి కాపీ హాట్లో నిర్మల ఆత్మహత్య విషయం ఎవరో అనుకుంటుంటే విరిచూద్దానీ కెళ్ళాను. దోవలో శ్రీహరితో చెప్పాను. అప్పటికి జనం చుట్టా మూగేశారు. నేను నిర్మలని చూడలేదు. ఎవ్వరితో మాట్లాడలేదు.’

నిర్మలచేసిన ఆత్మహత్య విషయం ఆలోచించినకొద్దీ చిత్రంగా కనబడుతోంది. కారణం ఏదో వుండాలి. అది తెలుసుకోవాలన్న విచ్ఛయం నాలో అప్పటికి బలపడింది.

‘మరొక ప్రశ్న. ఆ రోజున మీస్టరు జవానాబ్బు పుత్తరాచేపన్నా యిచ్చాడా?’

శ్రీహరి జవాబిచ్చాడు.

‘యెవరూనునుచు నేరూ—! అప్పుడు నే నున్నాడే, పొట్టు బంట్రోతు వచ్చాడు. నిర్బంధ చెల్లెలు చెల్లెలిదగ్గరది. రెండు కార్డులు ఒక కవచు కాటోట నిర్బంధ చెల్లెలిదగ్గరది. దానిని తీసుకొని గదిలో వెళ్ళింది. అచటను, ఐతే ను అనుమానం ఏమిటి?’

కాసేపు నిదానించి, నడు రోనిండు చెప్పాడు.

‘నా అనుమానం ఏమిటంటే. ఆ వచ్చిన కవచ భర్త వద్దనుంది. అందులో నిర్బంధ చెల్లెలిదగ్గరది కవచం వుంటే వుంటాయి. ఆ పుత్రుల వచ్చిన గదిలోనే ఆయాత్య చేసుకుంది.

మా రెడ్డి యల్లాగన్నాడు.

‘అక్కపాత్య, పట్టపగలు దానిలోనిదిగా కలిపెట్టడం చూస్తే, తనకి నిండా బాటలన్న నందలూ రేచవిస్తోంది రెండోయత్నంగాదా పగవేళే చేసింది. లగ్నం జూరేదానిగానీ పట్టు, నిజంగా చనిపోవాలని పుట్టేకలసిందే, పవలయ్యే చూపురెండుచేస్తుంది?’ రెడ్డి అన్న మాటలు ఆలోచించడం. ఈ మాటలలో నమ్మ రెండు స్రవణాలు ఎదుర్కొన్నాయి. మొదటిది; అక్కపాత్య ఎందుకు తలపెట్టింది? రెండోది. నిజంగా మరణించాలన్న యత్నమే?

కథ పూర్తిగా విన్న రెడ్డి ఆలోచించడం ముగించుకుని-ఆ రెండో యత్నం చెవరాని చెప్పబట్టాడు. రానువులు అమర ఉచ్చాసంతో చెప్పబోతుండగానే, ప్రేమానందం, బంట్రోతు, దానితలకట్టలు, రావడం చూసి విరయించాడు. వాళ్ళ అపరాధం చూడకోవాలన్నాడు. రెండుగంటల సేపు. చూడగా అల్లా మీదగా తిరిగిరమ్మని, రెడ్డి నాకో కుప్పా, పెలెస్కొపు యిచ్చి పొగవలపాడు.

నేను, నాలుగైదు పద్దంగులు నోటి, అక్కడ వో, చిన్నకొండ కనబడితే, దానిపైకి యెక్కి వెళ్ళాను. పెలెస్కొపువోంచి, చుట్టుపక్కల పరకాయించుకాదు. దూరంగా మావాళ్ళ పెట్టు, చెట్లు తనబడ్డాయి. కొండకి పుత్రులగా చెట్లు—, దానిపైకి అనేవి కాటోట—దక్షిణంగా

పాతిక గుడిసెగా, వాటివెనక గొలుపు కలపించాయి. చెయిపుడి అవతల గట్టున, ప్రేమానందం బంగ్లా వాసముగా మౌనకల్లు కరిగి కొంతసేరం వెళ్ళాక చిక్కబద్ద జుట్టుతో పాపిడులాగ ముందుపైస ఎట్టకోర్లు—అగ్గి అగునడుతున్నాయి. ప్రేమానందం బంగ్లాముందు పెద్దపెద్దచెట్లు నాటగై దున్నాయి. వాటిల్లో వాటగానికి ముహూర్తం వ్రేల్చాడింది. ఆ పుయ్యాలపై నిర్మల కూర్చుంది. ఏవరో ముసిల్మీ పుయ్యాల పూవుతోడి.

నిర్మలను గురించి అక్కడ బసం వెంటగా చెప్పుకుంటున్నారంటే అశ్చర్యమేముంది! అక్కడందరూ మేగాళ్లు—పైగా బ్రహ్మచారులుగా వుంటున్నారు. నిర్మల ఎంతో అందిమైంది శరీరం పచ్చగా, నీరసంగా కనబడ్డా, అందుతో యవ్వనం అపాదంపన విరాసం, బలంపూడా వున్నాయి. బలువుతో స్పృహంగా కనబడనివి రొమ్మరొక్కచే. మొహంలో—ముఖ్యంగా కళ్ళలో—అలుముకున్న విషాద్యవాయు యవ్వనాన్ని కొంతవరకూ కప్పిపుచ్చాయనక తప్పదు. సంధ్యకోసం వేచివున్న శరీర చాయ నిర్మలది. వెన్నెలని కామించి అలిసిపోయిన వెర్రితృప్త; అడివంతా అల్లుకుపోయిన జీవజ్వాల; ఆమె కనువిప్పితే జ్వాల నిల్చిపోతుంది; వెన్నెల నక్షత్రాలని ప్రదర్శించి బరభా వేసుకుంటుంది. నిర్మల వంటిదై అకలిదప్పలా తీరక అలల్లాడిపోయి, వెన్నెల వెలుగు, అడివిబలం తనే శరీరంలో సృష్టించి, పొంగించి, ఎదుర్కొనే శక్తి సృష్టిలోలేక తనే హతమౌతుంది అడివిచాచిన వెన్నెల. వెన్నెలనే చాల్చిన అడివరుంట నిర్మల.

నా మనస్సు నిల్లాగో ఐపోయింది. తన సౌందర్యం భ్రంశంచేసి, హరించడేసేవారు లేక తను అర్జునాత్మ్య తలపెట్టిందా అనిపించింది. సౌందర్యం తన మెరిసిపోయే నేత్రాలని వుంచుకోలేదా? ఇవన్నీ భ్రాంతులని తెలుస్తోంది మానవుడి ప్రవర్తనకిమల్లేనే, మానవుడి పూహ కూడా చిత్రమైంది. పూహలే యధార్థాలైతే మానవుడి హృదయం, అశ్చర్యంతో వగుల్తుంది. సౌందర్యం నిర్మలలో యధార్థమైంది. తన శరీరం పగలగొట్టుకుంటోంది—ఆమె శరీరమే హృదయం గనక.

ఈ భావాలతో నా కళ్లు చెమ్మగిల్లినై. అదీ ఏడ్పురానిదాద. కన్నీరు లేని కారుణ్యం; సజీవమైన జాలి ఉదీ మా వాళ్ళకో చెవికే వచ్చుతారు నన్ను పిప్పివాడికిందకడతారు. నామీద గురి తప్పరుంది: నన్ను గౌరవించరు; హేళనచేస్తారు. ఒక నిష్ఠాయం తేలిపోయింది. నిర్మలెప్పుడూ మరణించదని. ఆమె వొక్క సంవత్సరమో, నెలలో, వారమో, గంటలో, జ్ఞానమో, ప్రజ్వరిల్లి జీవించడానికి సంగల్పించింది. ఒక్కసారి ఆవేదనలో సర్వశక్తులు భారపోసి, అందంలో హతమౌతుంది. నిర్మల జీవించడం అంటే మరణించడం. ఆత్మహత్యయత్నాలు ఆల్లా జీవించడానికి ఆమె చేసే యత్నాల చిహ్నాలు.

కొండడిగి కాంప్ వేపు నడవడం సాగించాను. ప్రేమానందం, బంబ్రోతు వెడుతున్నారు. మావాళ్లు అలిసిపోయి, రెండోసారి స్నానాలకి సంసిద్ధులౌతున్నారు. అందరం చెయ్యవలెళ్ళి స్నానాలు చేశాం. చెట్ల నీడల మధ్య నీళ్ళు చల్లగా వున్నాయి; శరీరాల్ని కడిగి పవిత్రంచేసే నిర్మలజలం. మళ్ళా నిర్మల!

భోజనాలదగ్గరే, నిర్మల చేసిన రెండో యత్నం గురించి రామపులు ప్రారంభించాడు. కాని నాకు తప్ప, యితరులెవ్వరికీ వినేటాడుకు వోపిక లేదు. కాసేపు పడుకుని లేద్దామన్నాను. సరేనన్నాను. పెంట్ లో హోర్డాల్ విప్పకుని పరున్నాను.

నేను లేచేటప్పటికి నాలుగైంది. అప్పటికప్పుడే మా మిత్రులందరూ ఆఫీసుపనిలో పడ్డారు ఆ చెట్లకిందే ఆఫీసు కౌగిళాల కట్టలు, పైల్లు, ప్రింటు, డబలి బంబ్రోతులు అటూ యటూ తిరగడం-నాకు నవ్విచ్చింది. ఆ వుద్యోగిబృందాన్ని చూస్తూ కూర్చున్నాను ఇంతలో పెట్టిబండిరావడం, టిపాల్ అందుకోడం-వారిజీవితంలో ఆవోక చరిత్రాత్మకఘట్టం. వార్తా పత్రికలు, ఘాగజీన్స్ వచ్చాయి. నాముందు వో పత్రిక వడేశారు. గురవడు బ్రెడ్, పైసెన్ కింద తరిగిపెడుతుంటే, నేను వొక్కొక్కచే టీలో ముంచుకుని తింటూ చదువుకుంటున్నాను. గంట జరిగింది. ప్రేమానందంతో టాటు మిగతా వారందరూ లేచారు.

‘ఏమండీ, మీకిక్కడెట్లా వంద?’ అని అడిగాడు ప్రేమానందం.

‘చాలా బాగుందండీ-అప్పుడప్పుడు నాగరికతలోంచి యిట్లా పారిపోకపోతే, జీవితంపై పరత్తి పెడచుండి.’ అన్నాను.

‘మీ విషయంలో అంటే అనుకోండి. మేం మట్టుకు అప్పుడప్పుడు యీ అడివిలోంచి నాగరికతలోకి పారిపోతుంటామి.’ అని నవ్వాడు. మిగత వుద్యోగులందరూ అతని ‘జోకో’కి నవ్వుడం సాగించారు.

‘పులివేటకోసం యిక్కడ మీదందరూ మహాం చేతులుటగా. మీరిది వరలో, పులుల్ని వేటాడారా?’ అని అడిగాను.

నేను నీలగిరి ప్రాంతంలో కొత్తగా వస్తూ ప్రవేశించిన రోజుల్లో వేటకి వెళ్ళుచుగాని, పులిని ఎదుర్కోతేం జరగలేదు’ ఆయన యింకా చెప్పబోతుంటే మధ్యలో రామపుత్రులు అందుకున్నారు—

‘అవును, మధుసూదనంయూడా అప్పుడు అక్కడ వారివద్దే ట్రైనింగ్ అయ్యాడు. మధుసూదనం బుగిని పొడిల్లో చిద్రబోతుంటే చూశాడు. నిద్రపోతున్న పులిని చంపడం తాత్కాలికం కాదని, వాచ్చేకాదు అవునా మదూ?’

‘అవుతే మధుసూదనం ఆసామ్యంకన్న చూడే!’ అన్నాను; మధుసూదనం అవన్నీ జ్ఞాపకం తెచ్చుకుంటున్నట్టు మానంలోనట్లాడా.

అప్పుడు అతన్ని వుద్దేశించి శ్రీహరి యిట్లా అన్నాడు.

‘మధుసూదనం-మధు ఎంతకేనా తెగింపుగల్గు పెళ్ళాం పెడతులు లేదు గనుక.’

అందరూ నవ్వాడు. మధుసూదనంపై చలోత్తులు ప్రయోగించి విసోదించడం, వారందరికీ పరిసామ్యమోయింది.

‘అదేమన్నముక్క, పెండ్లిండ్లు జరిగిన మేం అందరం సామానులం కామంటావా? నుసారం అంటే పులిలోట్లో తలదుర్చడం కాదూ?’ అన్నాడు మా రెడ్డి.

అందరూ విగ్రహంగా నవ్వాడు. ప్రేమానందం నవ్వుడానికి యత్నం మూత్రం చేసి విఫలమయ్యడం నా అనుభవం.

‘చీకటి వడకమునువే మా యిల్లు చూద్దురుగాని రండి.’ అని ప్రేమానందం వెన్ను అహ్వనించాడు.

నేనంగీకరించాను. రెడ్డి, నేను ఆయన, వారి బంగళావేసి వడవడం సాగించాం మిగిలిన వాళ్లు వెళ్ళిపోయారు.

‘మధురూపిణం పులిని చూసివట్లు నాతో చెప్పలేదు. చిత్రం, ఇప్పుడు మీరందరూ మింటుంటే వివేకమే’ అన్నాడు ప్రేమానందం.

‘దెబ్బతో అదీరిపోయి, మరిచిపోయింటాను. పైగా తరువాత కొద్ది రోజుల్లోనే, అతనికి బిచ్చం ఇయ్యమిగా’ అన్నాడు రెడ్డి.

“అవునవును”

‘అవుతే, మీతో నన్ను చూడాలేమిటి చీసికెళ్ళాలి. నేను రెండు రోజుల్లో వెళ్ళిపోతున్నాను’ అన్నాను.

‘మీక్కడ కాలక్షేపం అక్కర్లేలేదు. ఏదో యీ చుట్టువక్కల వో ముసలిపులి పుండి, చాలా వష్టం కలిగిపోయిందటారు యిక్కడివాళ్లు. వాళ్ళమాట పూర్తిగా విశ్వసనీయం; కాస్తుంటే గంపలతచేస్తారు. ఇదిగో తోకంటే, అదిగో పులింటారు తీరా చెళ్ళి చూస్తే, ఏమీ వుండదు నేనింత వరకూ, ఏడుమైళ్ళదూరా అడవిలో పెరట్టుపం చేశాను. రెండుగేదెల కళేబరాలు చూసాను గాని, ఇంకా నాకంటే బిచ్చేదు. పైగా యిక్కడ మేం యీ పులితోనం గాంబెయ్యలేదు. ఈ అడవుగది చూశారూ, యిందులో సగంభాగం సంస్థానానికి చెందిందీ. దాని నిర్వహణ పను ఇండియా ప్రభుత్వం యాబమాన్యంలోకి తీసుకురావడానికి, రావల్సిన యేర్పాట్లు అంచనా వెయ్యాలని ఉమ్మడి యిక్కడికి వదిలిపెట్టారు.’

ఇంతలో బంగళాదగ్గరికి చేరుకున్నాం. రెండు కాంప్ కుర్చీలు బైట వదేశాడు. బల్కన్లోను బీ తెచ్చాడు. ప్రేమానందం పిలిగిరి అడవి అధికారుల తెలివెక్కువనం గురించి. ప్రస్తుతం అతను తలపెట్టిన కార్యక్రమాలనం గురించి చెప్పిస్తున్నాడు. మూర్ఖుడు మారంగా చెల్లెలమానుల్లో ముడుగుపడ్డాడు. వజ్రం గీతరంగా రోడ్డునా చెలరేగాను. మేం లేచి వెళ్ళు తీసుకున్నాం.

‘మీరు చెళ్ళిపోగా నేను చీకటి పుట్టాను. రెండు మూడురోజులు పనిచేయటం’ అన్నాడు ప్రేమానందం.

నేను, రెడ్డి వెనక్కి తిరిగి దూరంగా నాలుగైదు మేకలు రావడం చూశాం. వాటివెనక యిద్దరు శ్రీలంకానివాళ్ళ తాలూకు కాబోయినదుస్తున్నారు. వారి వెనక నిర్మలంబి—సూర్యుడు మరచిపోయి దిగివడిచిన కిరణంలా, సంధ్యలో శరీరం ఎఱ్ఱబడి, ఆ ఎఱ్ఱరసం చీరని ఆక్రమించినట్లుగా వుంది. మాకు నలభైగణాల దూరంలోకొచ్చింది. ఎంత పీలగా బలహీనంగా వుంది! చీరమడతలకి లొంగిపోయిన పల్నటి రొమ్ములు! కాని, అది సమయంకోసం వేచివున్న సింహపు నడుంలో యిమిడిన శక్తిలాంటి నన్నదనం! మాకు దూరమైపోయింది. రెడ్డి నన్ను వెనక్కి తిరిగి చూడనివ్వలేదు. మరుక్షణంలో మా ఎదురుగా మధుసూదనం, శ్రీహరి, మరిద్దరు బంబ్రోతులు వస్తున్నారు.

‘ఇక్కడి పోతున్నాం. మళ్ళా వుదయం క్రయ్యకుండాం.’ అన్నాడు శ్రీహరి.

‘ఈ పూట మా పెంట్సులో పడుకుందాం రాకూడదా? నా పేహీతుడుకూడా వున్నాడు. మైగా యింటిదగ్గర ఎవ్వరూ లేరుగా’ అన్నాడు మా రెడ్డి.

‘నాకు తలనొప్పిగా వుంది. జ్వరంవస్తుంది, నిద్రపోకుంటే’ అన్నాడు శ్రీహరి.

‘భోజనంచేసి నే వచ్చివుంటాలెండి’ అన్నాడు మధుసూదనం. మేం కాంపు దగ్గరకు చేరుకున్నాం.

భోజనాలయ్యాయి. గురవడు పెద్దకట్టెలు వేర్చి మంటచేశాడు. చెట్లమధ్య అందంగా వెన్నెలనీడలు పడుతున్నాయి. అక్కడ వెన్నెల మరింత నిండుగా స్వచ్ఛంగా వున్నట్లునిపించింది. అందులో నిశ్చలత్వం వుంది. ప్యాక్షరీహీనలు సిగరెట్టుబొగలు, మేఘాలు, దుమ్ము, ప్రేమతో అలసిన నిట్టూర్పులు—వీటివల్ల భంగంగాని స్రవంతత. అరుల రెసరెస నిలిచిపోయినప్పుడు, వెన్నెల ధ్వనిస్తే వింటున్నట్లుంటుంది. సర్వీచెట్ల సంగీతం జోలపాటలా అడివిని నిద్రపుచ్చుతోంది. ఎక్కడో ఏదో కీటకం రోదనతో పూవేస్తూంది. ఏదో దూరంగా మృగాల ఆమోమయపు ఆరుపులు—అడివిజీవితంలో ఐక్యమయ్యాయి మా ప్రాణాలు.

అరగడలో మునుపదనం, శ్రీహరిహర వో బండ్రోతు
సెట్రోమాక్సలైటుకో సో నహ్మరు-నుహ్మలలో అగ్నిపుల్లవదేస్తే
వెలిగినట్లుగా వెన్నెట్లో సెట్రోమాక్స రైలాకటి!

శ్రీహరి వొండ్రో అన్నస్తక చాస్త నట్టుకుందన్నాడు.

అందరం పక్కలు వరుచుకున్నాం.

‘ఈసుధ్య వోనీత్రం జరిగిందండోయ్!’ అని మొదలెట్టాడు
రాఘవులు.

చెప్పమన్నాను.

‘వో వారంకితం ప్రేమానందానికి వో ఆరాకరామన్న వుత్తరం
వొచ్చిందీ—పోస్తుతో’

‘సీతెళ్లా తెలుసు?’ అన్నాడు రెడ్డి.

నేను వారింటపైపు వెళుతుంటే చెత్తకాగితాల కట్ట చెట్లవెనక పడి
వుంది. నేను ఏమీ తొవక తెలికాను. అందులో మూడు కాగితపుముక్కలు
నన్నాకరించినై. వాటిని సరివేసి చదివాను. అందులో ఏముందో
ఎరుగుదురా! ‘నిర్మల ఆత్మహత్య ఎందుకు చేసుకుంటుందో కనుక్కు
న్నావా?’ అని.

ఆ వుత్తరాన్ని విమర్శించి, తర్కించడం ప్రారంభించారు.

మా రెడ్డి అన్నారు—

‘మివ్వే వ్రాసివుంటావు. కొంటెపనులు నీకలవాడేగా!’

‘ఛ ఛ—భలేవాడినే. మరెవరేనా అయితే అట్లాంటివి చేద్దును.
తెల్లారిలేస్తే, మన బాధన వోనన. ఆమన కగ్గర చేస్తానా, తప్పకాదు?’
అన్నాడు రాఘవులు.

‘ఆ పని నిర్మలని ఎదుగున్న వాళ్ళెవరో చేసివుంటారు.’ అన్నాడు
రెడ్డి.

‘ఇక్కడున్నవాళ్ళల్లో, ఎదుగున్నవాడు శ్రీహరి, మునుపదనం’
అన్నాడు రాఘవులు.

అప్పుడు ఆ పాతకంబి నాన రోపి
వొసుచుండి అని పాతకంబునాన రోపి

‘बिन्दु’ नै कश्चि. न.

పదనానామది, మిత్రేయః అభ్యుక్తా కరం సుకసోత్తే' అన్నాను పో. ౧.

'ఎన్నడును నీవు ఉన్నప్పుడు నాకు సాక్షాత్తులు ఉంటారు.' అని చెప్పింది.

‘అవ్వ తరలవెట్టేశా, నేను పంపించేవాణ్ణిరాదు. నేను చెంకా విగడి’ అన్నా రామయ్య పెట్రోమాన్సు దీను అర్పేసి, గొప్ప పప్పునం పూరించాడు.

‘సాక్షాత్ ప్రవృత్తుం, సాక్షాత్ పదాధిపతి జరిగినది. ఈసారి అత్త వారి, భోజన, వస్త్ర మరొక పూర్వోపదేశ్యములలో తెచ్చుకొనుచు నున్నారని, అత్తగారు వంటింటి గుమ్మరిలో దాపిసుకొని పడుటయినది. ముందుగదిలో దాగారు నిద్రపోతున్నారు. మిది—పంచారేళ్ళగుఱులు— అనియినది సవరిస్తూ యిద్దరే లిగుగుతున్నారు. లొట్టిపడలు నిద్రపోయిపోయినా గుఱు మురతకుండా విసుగునూ నిద్రగడలో పోయ్యుంది. మధ్యాహ్నం మూడు కాలాస్తోంది. బొడ్డో సెద్ద పప్పులైంది. కంఠముగూలు పున్నాయి. దొడ్డికి పడుగెత్తి పట్టినోరేదనమనుచు చూడడు. ‘బొడ్డోనె, ఎవరో నూతనోబ్బాదు’ అని వెల్లికికెసి, వస్త్రము నిద్దన, ఒకరు తెచ్చుకు. ఇంట్లో అందరూ లేచారు. సీఫిగూని గుట్టపునెండాదొకదొడ్డి, ముఱు లోక దిగి నిట్టలని పైకిపరేచును. పట్టుకాగేమిది. పైకిగ్గంమేను కాళ్ళపని పీరిపిరినాదు—కుక్కురవేచుదు. గుఱులో లేచునది. తర్వాతగూరికి తెలిగ్రాం పచ్చారు. పైకికి పోయినది. గుఱులో చేసేదురు అది కథ.’

ఇంచుమించు యీ దుష్టలకూడా, మొసలిమీసలకూడాగో పూడి.
హంకకుమ, దురంగు తలపెట్టే, మసాల అలవాటుపడ్డ ఫక్కినే,
వదనదే అవలంబిస్తావని, ఉద్దేశ్య వహిస్తో వదిలిపో ట్టాడు. ఇలా
చిత్రం ఏమిటండే, గంజుకూడా ఇదే. అరొజు ఏమేమిచిగిసింది, ఎవరివ
రొచ్చిందీ వివరాలు కావాలన్నాను.

శ్రీహరి చెప్పాడు, సమాధానం.

‘నేనెప్పుడు ఆ వూళ్ళోనే ఉన్నాను. కోర్టులో సాక్ష్యానికెళ్ళాను. నిర్మల అత్తవారింటికి పదకొండుగంటల కెళ్ళాను. ఆమె బావగారితో కాసేపు కబుర్లు చెప్పాను. భోజనం చేశాం. జట్కా తిప్పించి, నేనూ, మరిదీపూళ్ళోకి వెళ్ళాం. మరిది స్కూలువద్ద డిగిమొయ్యాడు. అన్నటికి పన్నెండున్నరైంది. కోర్టుపని చూసుకుని, సానుండ్రం బదున్నరకి స్టేషనుకు చేరుకున్నాను. ప్లాటఫారంమీద ఎదు కనిపించాను- అప్పుడు అతనికి ఆ వూళ్ళోనే ఉద్యోగం- రోడ్లయిలాకాలో — ఐక్స్‌ట్రా చూడడాని కొచ్చాడట. మేం యిద్దరముండగా, మరిదితో చదువుకునే కుర్రాడొక దొడ్డి, ముకీవార్ల చెప్పాడు. నేను రైల్వో వెళ్ళిపోయాను. మధు వెళ్ళి చూశాడనుకుంటా.’

‘లేదు, లేదు- నీతో చెప్పలేదనుకో — నేనూ నీతోబాటే, ఆ రైల్వోనే ప్రయాణం చేశాను. మా పినతల్లి కూతురుకి ఏదో సంబంధం వొచ్చిందీ, రావాల్సిందని మా నాన్న వైరిస్తే వెళ్ళాను’ అన్నాడు మధుసూదనం.

‘మీరు ఆక్కడెంతకాలం ఉద్యోగం చేశారు?’ అనడిగాను.

‘అబ్బే, చిన్న ఉద్యోగం. రాశీల్వారగారి బ్రోద్దులం మీద అంగీకరించి, నాలుగునెల్లు చేశాను. తరవాత అటవీశాఖలో ఈ ఉద్యోగాని కొచ్చేశాను.

‘ఆ నాలుగునెల్లలో మీకు ప్రేమానందంతో పరిచయం వుందా?’ అనడిగాను.

‘నా కంట పరిచయం లేదు. అతను మితవాషి. ఒకటి రెండుసార్లు, అతను పెంపుమీదొచ్చినప్పుడు, క్లబ్బులోనూ, సినిమాల్లోనూ చూశాను.’

‘పనిమాకి భార్యనుమేబుడై వచ్చేవాడా?’

‘నేను చూడగా ఎప్పుడూ లేదు. పైగా నేనక్కడున్న నాలుగు నెలల్లో రెండునెల్లు అతను అత్తవారింట్లోనే ఉండేవాడు కాబోలు. రెండు

మూడుసార్లు వాళ్ళింటికి వెళ్ళినప్పుడు, నిర్మలని కాని, ప్రేమానందాన్ని కాని ఎప్పుడూ చూశాడు.

‘పాపం!’ అన్నాడు రాఘవులు.

‘ఆ జోక్ నేను రెలివ్ చెయ్యను రాఘవులు’ అని హుళిహుళనం కోసం సూచించాడు.

‘మరవుతే, నువ్వు వాళ్ళింటికి వెళ్ళే అవసరం ఏమొచ్చిందో?’ అన్నాడు ధీమాగా రాఘవులు.

‘నేను నీకు సమాధానం ఇవ్వక్కర్లేదు. వీరడుగుతున్నారు గనక చెబుతున్నాను. నేను ప్రేమానందంతో మాట్లాడడామనే వెళ్ళేవాణ్ణి. అతనొచ్చినప్పుడు కబురు చెప్పుమని, నిర్మలమరిచింది అడిగాను. అతనితో సంప్రదించి అడివికాళలో ట్రైనింగ్ పొందితే, పువ్వుగం దొరుకుతుందని తాళిల్లారు వ్రాశాడు ఆ విషయం ముచ్చటించడంకోసం వెళ్ళేవాణ్ణి.’

‘మొత్తం ఎన్నిసార్లు వెళ్ళుంటావు?’ అన్నాడు రెడ్డి.

‘నేనా?— నేను అరడజనుసార్లన్నా వెళ్ళుంటాను’ అన్నాడు శ్రీహరి, తనని వుద్దేశించి ఈ ప్రశ్న అడిగారనుకుని.

‘నిన్నెవ్వరూ అడగలేదు.’ అన్నాడు రాఘవులు.

‘అడక్కపోయినా చెబితే ప్రమాదం లేదు. సందేహం తీరి పోతుంది. నేను నిజం చెప్పేస్తున్నా. ఏదో సాకు వున్నా నేను నిర్మలని చూడాలన్న వుద్దేశంతో వెళ్ళేవాణ్ణి ఒప్పుకోవాలి.’ అన్నాడు శ్రీహరి. దీనితో అందరూ మౌనంలో పడ్డారు కాసేపు.

నేనే మొదట మాట్లాడాను.

‘మీరు నిర్మలతో మాట్లాడేవారా?’

‘ఓ’ అన్నాడు శ్రీహరి.

‘ఆమెని గురించి మీ అభిప్రాయం ఏమిటి?’

‘నా అభిప్రాయం నిర్మలకి భర్తలతో ఇష్టంలేదని.’

‘అట్లా అనుకోడానికి ఆధారం?’

‘మనిషి వైఖరినిబట్టి. నరదాగా వుండేది కాదు, దీగులుగా కనబడేది. పేరంటాలు, స్నేహితులు, సన్నిహితులు వీటి వుండేవి కావు.’

‘అత్తగా రెట్లాంటిది ?’

‘అత్తగారు చాలా మంచిది. తల్లికంటె ప్రేమతో కోడళ్ళను చూచేది.’

‘మామగారు ?’

‘మామగారివల్ల కోడలి కేం బాధ కలుగుతుంది ? అపేనుకు పొయ్యే వాడు, యింత గడించి పారేసేవాడు.’

‘నిర్మల వ్యాధి లక్షణా లేమిటో డాక్టర్లు చెప్పారా ?’

‘హిస్టీరియా. మందులు పనిచెయ్యలేదు. హిస్టీరియాకు కారణం భర్తలో ఏదో లోపం వుండటమేనని నా ఫియరీ,’ అన్నాడు శ్రీహరి.

ఇది నాకు నబబుగానే తోచింది.

కావి మా రెడ్డి ఖండించాడు.

‘అట్లాంటివాడు పెండ్లెందుకు చేసుకుంటాడు. పైగా యితను, కాలేజీలో చదువుకునేరోజుల్లో కొంత గ్రంథం జరిపి కథానాయకుడుగా వుండే-డని విసికిడి’

అట్లాంటివాణ్ణి తమ లోపాన్ని కప్పిపుచ్చేటందుకు వన్నాగంపన్ని, పెండ్లి చేసుకుంటాడు. ప్రపంచానికి తమలో లోపంలేదని చాబొద్దు మరి!’ అన్నాడు రాఘవులు.

‘నిర్మల భర్తను గురించి తనవాళ్ళతో చెప్పిందా ?’ అని అడిగాను.

‘ఏమో ! తల్లితో చెప్పివుండాలి. వాళ్ళ మాత్రం ఏం చేస్తారు. వివాహం రద్దు చేసుకున్నా, తనకి మళ్లా పెండ్లి చేసుకునే హక్కులేదు. మరొకరిని చూసుకుని రహస్యంగా వీడవాలి.’ అన్నాడు శ్రీహరి.

‘అట్లాంటి వ్యక్తి నీ ఎజెకలో ఎవరేనా వున్నారా !’ అని అడిగాడు మా చంద్రారెడ్డి. అది నే నడగాలనుకున్న ప్రశ్న. కావి దైర్యంలేక మానేశాను.

‘ఏమో, వుండి వుండొచ్చు. లేకపోతే ముందుముందు దొరకొచ్చు.’ అన్నాడు శ్రీహరి.

‘అనాడు వ ధురూదినం కూడా నిర్మలని చూశాడు.’ అన్నాడు రాఘవులు.

‘అవును. నే నారోజున అక్కడే ఉన్నాను. రేబోమాపో ప్రేమా నందం వస్తాడు, తెలవలేగనక, అక్కడే ఉండమంది నిర్మల అత్తగారు.’ అన్నాడు మధుసూదనం.

‘నిర్మల మీతో మాట్లాడేదా ?’

‘అల్లాకాదు ఆడగవల్సింది. నువ్వు నిర్మలతో మాట్లాడేవాడివా ?’ అని రాఘవులడిగాడు.

‘తెలివిగా అడిగాననుకుంటున్నావు కాబోలు. పరీక్షచేసి, నేనేదీ డైరీలో వ్రాసుకోలేదు. మొత్తంమీద మాట్లాడటం జరిగేది- తన ఆరోగ్యం గురించి, చట్టంబి జీవితం గురించి, తను స్కూలు కెళ్ళిన రోజుల్లో వేసిన నాటకాలు- ఈ విషయాలు’ అన్నాడు మధు.

‘సరే అనాటి విశేషాలు చెప్పండి’ అని కోరాను.

‘ఉదయం లేచి కాఫీలు త్రాగింతర్వాత....’ అని మొదలెట్టాడు మధుసూదనం.

‘క్షమించాలి- కాఫీ ఎవరు కలిపారు ?’ అన్నాడు రెడ్డి.

‘నాకు గుర్తులేదు. అందరికీ కాఫీలు యివ్వడం నిర్మలే యిచ్చేది. తర్వాత కాఫీపు నేనూ, ఆమె మరిదీ- అకవిపేరు కోటీశ్వరరావు- కాఫీపు కేరమాడాం- తొమ్మిదింటికి కాలవకి స్నానానికెళ్ళాను. పదింటికి దోజనంచేసి, ప్లేహితుడింటికెళ్ళి ఒంటిగంటకొచ్చాను.’

‘ఓహో, అందుచేత, శ్రీహరి వచ్చినప్పుడు నువ్వు యింట్లో లేవన్నమాట. నువ్వు రాగానే అతను వెళ్ళిపోయాడన్నమాట.’

‘అవును. వొంటిగంటన్నరకి రేడియోలో ఇంగ్లీషు వార్తలు విని, నేను విద్రహియ్యాను. అరగంటలోనే లేచిపోయాను. రెండుంపావుకి కాఫీ త్రాగాను. మా నాన్నగారి పెరిగ్రాం చూసుకున్నాను- యింటికి రమ్మని. నా బాగ్ తీసుకుని, రెండున్నరకి వెళ్ళిపోయాను. ప్లేషన్ కి వెళ్ళేటప్పటికి రైలు వెళ్ళిపోయింది. పుస్తకాలు చూస్తూ ప్లాట్ ఫారమ్ మీద వుండి అరుగంటల రైల్లో మా వూరెళ్ళిపోయాను.’

‘మరో విషయం అడగుతున్నాను విమీ అనుకోకపోతే. నిర్మల

అత్తహత్య విషయం, ఐదుగంటలకు మీరు ప్లేషన్ లో వుండగా తెలిసింది. చూడాలని రెండుకు వెళ్ళలేదు ?' అనడిగాను.

'చూసేటందు కేసుంది. నిర్మల అప్పటికే తేరుకుంది. పైగా, నేనింటికి వెళ్ళటం జరుగదు 'పెరిగ్రాం' అన్నాడు మధు.

శ్రీహరి షురో వ్రళ్ళు వేశాడు.

'నేను, ప్లేషన్ రెండుకొచ్చావు?' అనడిగినప్పుడు, పూరికెడుతున్నా నని చెప్పక, పుస్తకాలకోసం అని ఎందుకు అబద్ధమాడావు ?'

'రైలు తప్పగానే, కూర్చుని విసుగెత్తి, ఒక సమయంలో యింటి కెళ్ళి, తెల్లరగట్ల రైలు కెడదా మనుకున్నాను. ఆ విసుగుదల సమయంలో సువ్వు ప్రశ్నించావు. సాయంత్రం పానెంజరు ఆ రోజున టైమ్ కొచ్చింది. ప్రయాణమయ్యాను.

'పుస్తకంషాపులో గంట చూశారుకదా, ఏదేనా పుస్తకం కొన్నారా?' అనడిగాను.

'లేదు, నా దగ్గర దబ్బులేదు, ఐదులు, అరులు ఖర్చుపెట్టి పుస్తకాలు కొనేటందుకు' అన్నాడు.

'పోనీ, యీ పుస్తకంకొంటే బాగుండునే అనిపించింది. అనిపిస్తే, ఏ పుస్తకం ?' అనడిగాను.

'నాకు విజంగా జ్ఞాపకంలేదు. ఎవరికి కనిపించదు ? విల్కి కాలిన్స్ నవల 'దీ వుమన్ ఇన్ వైట్' కొనాలని వుండేది' అన్నాడు మధు.

పదినమిషాలు, మా వాళ్ళందరూ నవత్తుని గురించి తర్కించారు. నాకు షురో సందేహం వొచ్చి, మధుని అడిగేశాను. 'ఆ రోజున పోస్టుమాన్ ఎప్పుడొచ్చాడు ?'

'మామూలుగా. పదిన్నరకొస్తాడు. ఆ సమయంలో నే నింట్లో లేను రెండున్నరకి, పోస్టుమాన్ పెరిగ్రాం యిచ్చాడని యిందాకనే చెప్పాగా.'

మా రెడ్డి నిద్రొస్తోందని అవలించి, నిద్రపొయ్యే సరికల్పంతో శరీరాన్ని పక్కమీద వాలేశాడు. మధుని అఖరు వ్రళ్ళు అడిగేశాను.

‘అవుతే, నిర్మలట్లాగెందుకు చేసిందో మీ కేమన్నా తెలుసా?’

‘నాకు తెలీదు. కారణం ఏమీ కనిపించలేదు.’

‘కారణం లేకుండా ఎవరన్నా అట్లాంటిపట్టు చేస్తారా?’

‘ప్రీతి ఎంతకేనా తెగిస్తారు.’ అన్నాడు మధు.

‘ఏమోయ్, ప్రీతి అని బహువచనం వాడుతున్నావు, ఎందరు ప్రీతితో పరిచయముంది నీకు?’ అన్నాడు రాఘవులు, నవ్వుతూ.

‘అకారణంగా తెగిస్తారా?’

‘ఏమో నాకేమీ తెలీదు.’

మిగతా అందరూ నిద్రలో పడుతున్నట్లునిపించింది నాకు ఈ విషయం ఆరాతియ్యడానికి వారేమీ కుతూహలం కనపరచడంలేదు. మధ్య నా కెందుకు? నేనూ, ఆలోచిస్తూ పడుకున్నాను. ప్రీతి ఎంతకేనా తెగిస్తారు! ప్రీతిని గురించి ఆలోచించడం మొదలెట్టాను. నిర్మలకథ విని, డిటెక్టివ్ నవలా రచయిత ఎట్లాంటికథ అల్లుతాడా అని పూహించాను. డిటెక్టివ్ నవల్లు వ్రాయడంలో ప్రీతి రచయితలు కనపర్చిన చమత్కారం, ప్రతిభ, ఏ పురుషుడూ కనబర్చలేదు ప్రథమశ్రేణికి చెందిన రచయిత లందరూ ప్రీతి- దొరోతిసేయర్స్. చూరైరీ అలింగామ్, గేయోమార్డ్, అగాతాక్రిస్టీ వీరందరూ నిర్మలతో ఎట్లాంటి కథ వ్రాద్దురో! ఆ ఫక్కిలో ఏదోకథ ఊహాలో అల్లుతుంటే నిద్రపట్టేసింది. దూరంగా, ఏవో అకివి మృగాల అరుపులు వినిపిస్తున్నాయి. మానవుడి హృదయంలో అధో లోకం వుంది. అందులో బిండించబడ్డ, తీరని వాచలనే క్రూరశృగాల అరుపులూ అట్లాగే వుంటాయి. గర్జించి, బైటపడి, స్వప్నంలో విహరిస్తాయి; అవకాశం చిక్కితే, మేలుకుని పుళ్ళున్నదే, చైతన్యాన్ని చీల్చుకుని పైపడి మింగేస్తాయి. అవి బైటపడకుండా వుండేందుకా అన్నట్లు చాలామంది శాటువాలని పైకిలాక్కుని, ముసుగు విగతన్ని పరుంటారు!

తెల్లవారింది. ఆ చంద్రుడే మూర్ఛుడైనట్లు, మెత్తటి కాంతి అకుల మధ్యనుంచి, నా కాలువలో ధూరింది. ఉరిక్కిపడి లేచాను. చంద్రుడు

కాదు, సూర్యుడే ప్రకాశిస్తున్నాడు. కాలశృత్యాలు తీర్చుకుని రొద్దెలు, టీ తీసుకున్నాం: స్నానాలు చేసేటప్పటికి తొమ్మిదైంది. వాళ్ళందరూ అపీను పని చూసుకుంటాం అన్నారు. నేనూ, గురవయ్యా అల్లా బైలుదేరాము. రెండుమైళ్ళవాచా వడిచివెళ్లాం. మాకు ఒక్క అడవిచ్చుగం కూడా కనబళ్ళేదు. గురవయ్య ఆ చుట్టుపక్కల మునలివులి చేస్తున్న దురంతాలు వర్ణించాడు. మేం తిరిగి వచ్చేటప్పటికి వన్నెండు కావచ్చింది: అప్పటికి ప్రేమానందం వెళ్లిపోయాడు. భోజనాలుచేసి, మళ్ళా కబుర్లు మొదలెట్టారు.

‘మీరంతా ఒకచోట కూర్చుని కాగితాలపని చేసుకోడం అయితే, యీ కాంప్ చెయ్యడం ఎందుకు?’ అని అడిగాను.

రెడ్డి నచూధానం యిచ్చాడు.

‘రంగనాథన్ అని మరొక పెద్ద ఆఫీసరు కూడా రావాలి. ఈ ఉదయం వొచ్చి, కాంప్ చేశాడుట- ఇక్కడికి ఎనిమిదే మైళ్ళల్లో మరో బంగళా వుందీలే. ఆయన, మేమూ కలసి, రేషో, మాషో పర్యటనం సాగిస్తాం. ఆయన్ని కలుసుకోడానికి ప్రేమానందం సాయంత్రం వెడతాడుట.

‘చూడండి- ఈ రెండురోజులూ మేం చెప్పినవన్నీ విన్నారు, అలోచించారు. నిర్మల విషయం ఏమన్నాతేలిందా? అని అడిగాడు రాఘవులు.

‘అ’ అన్నాను.

అరసు ఆశ్చర్యం ప్రకటించాడు. శ్రీహరి నా దగ్గరగా జరిగాడు. అతనికి రెడ్డి హడా రేచి కూర్చుని, నాకేసి ప్రశ్నార్థకంగా చూశాడు.

‘చెప్పాలి’ అన్నారు ముగ్గురూ.

‘రాత్రంతా అలోచించాను ఒకరకమైన కథ ఊహలో రచించుకున్నాను. కాని ఋజువు చెయ్యమంటే చెయ్యలేను’ అన్నాను.

‘మాకు ఋజువులు, ప్రమాణాలు అక్కర్లేదు. చెప్పండి- ఒరే, గుంవా, రెండు చుట్టలు కట్టి, టీ పెట్టరా.’ అని కేకేశాడు రాఘవులు.

‘చెప్తాను వినండి నా కథ మొదల్లోనే ప్రారంభమైంది. నిర్మలని ప్రేమానందాని కివ్వడం స్థిరపడింది. శాంబాలాచుక్కున్నారు. ఇది జరిగింతర్వాత- ఎప్పుడో చెప్పలేను- ఆమె జీవితంలోకి మరో వ్యక్తి ప్రవేశించాడు- అతన్ని ‘ఎక్స్’ అని వ్యవహరిద్దాం- నిర్మల అతన్ని చూడడం, ప్రేమించటం ఒకసారి జరిగింది. నిర్మలని తీవ్రమైన వుద్రేకాలు. ప్రేమించినా ద్వేషించినా, క్రమం, పద్ధతి, కారణం, దౌర్విశ్యం. సహజం, న్యాయం- యివేవీ పాటించదు ఆమెకి ‘ఎక్స్’ పరివచనం కలిగింది. మాటలు జరిగాయి. కాని తలిదండ్రులకి, పెండ్లికి మాటిచ్చేసింది ఏం చెయ్యడం ? ఆ పెండ్లి వద్దంలే ఏవో కుతంత్రం జరుగుతోందని నలుగురూ సహకరణ. తన శిలాన్ని శంకిస్తారు.... మరి హెషాలో వుంచేస్తారు. తను పేష్వర్ పోగొట్టుకుంటుంది. ‘పెండ్లివల్ల మన ప్రేమకి అంతరాయం ఎందుకుందాలి ? అంతరాయంవల్ల మన ప్రేమ మరింత పదునెక్కుతుంది’ అన్నాడు ‘ఎక్స్’. ఇంతేకావాలి ?

ప్రేమానందాన్ని పెండ్లాడింది. నలుగురెల్లో కార్యం అన్నారు. ఏంచెయ్యాలి ? ఎక్స్ ని కలుసుకుని చెప్పింది. ఎక్స్ బాధపడ్డాడు. అతను చిన్నవాడు. ఉద్యోగం లేదు. ఎవర్నీ సలహా అడిగే వ్యవహారం కాదు. ‘ఇంతేనా మన ప్రేమ’ అన్నాడు. నిర్మల వాగ్దానం చేసింది. చేతిలో చెయ్యేసింది. భర్తను తాకనివ్వనంది. సరే? ఎట్లా సాధ్యం అని అడిగాడు. నీ కెందుకు నేను చూస్తాగా. నష్టనష్టం, అంది నిర్మల. ఎక్స్ తన హృదయాన్ని ఉత్తరం ద్వారా బైటపెట్టి, ఆమె కందివ్వాడు సంతోషంతో నిర్మల సమాధానం పంపింది.

కార్యం రాత్రొచ్చింది. నా అరోగ్యం బాగాలేదంది. కొంతకాలం వరకూ ఆమెని విడిచిపెట్టమని, ప్రేమానందాన్ని బ్రతిమలాడింది. అతనికి కోపం వచ్చింది. చదువుకున్నవాడు- బలాత్కరించగలడా ? జబ్బం ఉంది, ఏదన్నా జరిగితే, నలుగురూ అతనికి గెద్దెడతారు. ఏవో సటిగాడు. నిర్మల లాలించింది: మాటలతో మంచి చేసుకుంది. పెద్దలందరికోసం కార్యం, ఎవళ్ళకీ తెలివక్కర్లేదు- తప్పిపోయింది. వక్కకి తిరిగి ముసుగెట్టుకుని పరున్నాడు.

‘మందిప్పించడం లేదా మీ వాళ్ళ?’ అనుంటాడు రెండో శ్రీ.

‘మావాళ్ళ కార్య వాదనాదు. మీ వాళ్ళ నిర్బంధం పెరిగేసోగా
యీ తంతు ఏర్పాటుచేశారు?’ అనుంటుంది.

అలాగే మూడురాత్రులూ గడిచిపోయాయి. భర్త వెళ్ళిపోయాడు.
నిర్మల ఎక్స్‌తో ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు జరుపుకోంది. ఒక ఉత్తరంతో
‘ఎక్స్’ అహమ ప్రకటించాడు. అదానిని చమ్మహదదన్నాడు. ‘తను
హాయిగా భర్తతో గడుపుతోంది — అతనుపడేవిరహం ఆమెకే తెలుసు’
అనుంటాడు. తెల్లల్లో భర్త వచ్చాడు. జిల్లు — పిల్లేదండి — అతనికే
జిల్లు కనబడ్డేమిట వినుకున్నాడు. ‘ఏంకథ?’ అన్నట్లుగా, అప్పట్మైన
అరోపణలు సాగించాడు ఎట్లాగనుకున్నా ఫరవాలేదండి. భర్త
వెళ్ళిపోయాడు.

ఎక్స్‌ని కలుసుకుని, జరిగిందంతా చెప్పింది, నిర్మల. వారిద్దరూ,
వొక్కరాత్రేనా గడిపే అవకాశంలేదు. ఏం చెయ్యటం? నీ తెలుసుకు,
నీరు హాయిగా భర్తన్నాడు. ఏదో తయారే ప్రేమిస్తున్నావనీ,
నన్ను ఏదీపిస్తున్నావనీ అన్నాడు. మల్లా ప్రమాణాలు, వొట్టు
నువ్వు తల్లికుంటే మనం కలుసుకోలేమా! అన్నాడు. ఏం
చేస్తుంది? అతనికి నమ్మకం కలగడం ఎట్లా? తెలిసింది. నిర్ధారణ
కొచ్చింది. నాన్న లాంప్ కెళ్లాడు అమ్మ పడుకుంటుంది. మధ్యాహ్నం.
ఏం? ఏర్పాటుచేసి రమ్మంది. అతను వెళ్ళాడు. అంతా ఆనుకున్నట్లే
జరిగింది. గదిలో ఏకాంతంగా కూర్చుని గునగునలు సాగించారు. ఏం
జరిగిందో, ఎంతవరకూ జరిగిందో పూహించలేం. ఏం జరిగినా అట్టే
నేవు జరగలేదు. పోస్టుమన్ పిలిచాడు. లేచి వెళ్ళింది. భర్త దగ్గరనుంచి
కవచు. ఆమెకి ఎవరో వున్నాడనీ, ఆ పిషయం తను తెలుసుకున్నాడనీ,
అంచేత ఆమెని వాడిలెమ్మగం తప్ప గత్యంతరం లేదనీ, భర్త వ్రాశాడు.
నిర్మల దీగులుపడింది; భయపడింది. గదిలోకెళ్ళి, తలుపుజేరవేసింది.
రెండు క్షణాలలో ఎవరో తలుపు తోళారు. ఎవరంది. ‘నేనే, పేదరొచ్చింది

దేమో చూద్దామని-పోస్తుమనో వచ్చాడుగా' అన్నాడు మనోరమ బావగారు అవును పోస్తుమనో పేరు కూడా తెచ్చారు. హాల్లో బల్ల మీద పెట్టాన తీసుకోమంది. ఇంతలో చెల్లెలు లేచినట్లు వంటిందో చప్పుడైంది. హాల్లో తెల్లి, వంటింటి కలుపు జాగ్రేపి, సండుగడిలోంచి, ఎక్స్‌సి బైటకి వంపిండ్ వేసింది. అతను వెళ్ళగానే నిర్మల భయపడింది. మరొరమ బావగారు, వారిద్దరినీ చూశాడేమో- భర్త ఉత్తరం వాళటి- వాడిలేస్తానని చెదరించాడ. ఏం చెయ్యడం? మతిపోయి, నూరులో కురికింది.

ఇంక రెండో యత్నం

మధ్యలో శ్రీహరి అవుచేశాడు.

'అగండి, ఆ రోజు మధ్యాహ్నం రెండింటికీ నేవెళ్ళాను. ఆ సమయంలో 'ఎక్స్' ఇంట్లోనే ఉన్నాడంటారా! నేను నమ్మలేను. నేను రేడియో విన్నాను. పేవర్ చదివాను. తర్వాత నిర్మల మరొరమ బావ గార్ని లేపి కాఫీ యిచ్చింది. నేను వెళ్ళిపోయాను. నా వెనకాలే అతను వచ్చాడు' అన్నాడు శ్రీహరి.

'ఆ కలుపుకట్టి పేవర్ అడిగింది మీరే కావాచ్చు. నిర్మల, అడిగిన వారు మనోరమబావగా రనుకుని వుండొచ్చు. తీరా తను ముందుగడిలో తెల్లినప్పుడు, అతను నిద్రవంటించరాడదా? అతను కాఫీకాగి వెళ్ళిపోయిన సంగతి ఆమెకేం తెలుసు?

'సరే— రెండోయత్నం పూర్తిచెయ్యి' అన్నాడు చంద్రారెడ్డి.

'నిర్మల అత్తవారింటి తెల్లంది. అక్కడ బాగానేవుంది. అత్తగారి కోడరికం లేదు; తోటికోడలు సరదా అయిన మనిషి. భర్త, తనూ ఉన్నా, ఆ రోజుల్లో కూడా అంతరంగికంగా కలుసుకోలేదని నా నమ్మకం.

భర్త ఆమెని విశ్వసించేటట్లు చేసుకుంది మాదిరివల్ల. ఉద్యోగంలో తెల్లపోయాడు. 'ఎక్స్' ఆ పూర్వో ఉన్నాడు. తదుమకలుమండేవారు; కలుసుకున్నప్పుడు, ఉత్తరాలు వ్రాసి అందివుచ్చుకోటం జరిగేది. ఉత్తరా లులో వారి ప్రేమనంతా వెళ్ళుచున్నామని తప్పినదేవారు. అనాడు,

ఉదయమో, మధ్యాహ్నమో, 'ఎక్స్' ఆమెకివో ఉత్తరం యిచ్చాడు మధ్యాహ్నం నిశ్శబ్దంగావుంది— తనూ గదిలోకెళ్ళి పడుకుని, ఆ ఉత్తరం చదువుకుంది. గది తలుపులుమూసి, ఆ ఉత్తరానికి ప్రత్యుత్తరం వ్రాసింది. వ్రాస్తుంటే ఆ గదిలోకి మరిది— కోపేశ్వరరావు— గదాలున వొచ్చి 'ఏమిటని' అడిగాడు. ఆమె పులిక్కిపడి, ఉత్తరం దాచేసింది. అతను వెళ్ళిపోయాడు. ఆ ఉత్తరం తన ట్రంక్ పెటైలో దాచేసి, వంటింట్లోకెళ్ళి పనిచూసుకుంటోంది. రెండున్నర దాటింది. కొంటె మరిది, తాళాని ఎల్లాగో పెల్లగించి, ట్రంకుతెరిచి, ఆమె వ్రాసిన ఉత్తరం సంగ్రహించాడు నిర్మల చప్పుడు విని పసికట్టి గదిలోకొచ్చి చూసుకుంది. ఉత్తరం లేదు. కొంక మునిగిందనుకుంది. మరిదికోసం యిల్లంతా వెదికింది. ఎక్కడా లేదు. ఏం చెయ్యడం? మరిది అసాధ్యుడు. ఆ పుత్తరం అన్నగారికి చూపిస్తాడు. తనకి తలవొంపు, పరిత్యాగం, నింద తప్పవు. తాత్కాలిక పొరుషం, పుద్దేకం, ఆమెని వొక నిర్ణయానికి తీసు కొచ్చాయి. గణగణ దొడ్లోకెళ్ళి నూతులో పడింది.

నిర్మల యింకెన్నడూ ఆత్మహత్య తలపెట్టదు' అని నా గాథ ముగించాను.

మొదట మాట్లాడింది రెడ్డి.

'నాకంతా బాగానే కనపడుతోంది. కాని వొకటి నవ్వులేదు. 'ఎక్స్'ని కలవడంకోసం, భర్తని దూరంగా వుంచడం, వాగ్దానాలు— అవన్నీ అనహజంగా కనబడుతున్నాయి. నా చిన్నప్పుడు, మా అమ్మమ్మ రాజ కుమార్తెలను గురించి చెప్పే కథమాదిరిగా వుంది.'

గురవయ్య టీ తేచ్చాడు. అందరం మాట్లాడకుండా త్రాగాం. తరువాతి వ్యాభ్యాసం రాఫువులు చేశాడు.

'మీరు చెప్పిన గాథలో నిర్మల భర్తతో కూడక, ఎక్స్ ముందు పాతి ప్రత్యం ప్రకటించడం తప్ప— యింకేమీ హర్షించదగ్గ వివరాలు లేవు. మామూలుగా మనం పత్రికలో వరవే వ్యభిచారుల గాడలా వుంది. నిర్మల అందమైంది కావచ్చు. ఆమె చర్యలో కవిత్వంగానీ, కళానుగుణ్యమైన సౌందర్యంగానీ గోచరించలేదు.'

అందమైన స్త్రీ శరీరాలకు అందమైన లత్యలను కలిగించడం, పురుషుడి దౌర్బల్యానికి చిహ్నం' అన్నాను నేను.

అందరిలోకి ఎక్కువ ఆశ్చర్యం వ్రకటించింది శ్రీహరి.

'అయితే, హంతకు డెవరండి?' అనడిగా డళను.

'అది మీరు నిర్ణయించాలి' అన్నాను.

'నే ననా మీ పూహ!'

నేనల్లాగనలేదు? దీపెక్కివ్ నవలాకారుడు కథ చెప్పాడు: హంతకుల్ని పాఠకులు పట్టుకోడంలోనే వుంది, అనవల్స్లోని మజా' అన్నా.

'నన్ను నిర్మల ప్రేమించటం సంభవమా?' అని అడిగాడు శ్రీహరి.

'స్త్రీలు ఎవర్ని ప్రేమించరో, ఎందుకు ప్రేమిస్తారో, ఎందుకు ప్రేమించరో స్పష్టించిన బ్రహ్మదేవుడు కూడా నిర్ణయించలేడు' అన్నాను కచ్చితంగా.

ఇంతలో పెట్టిబండి వచ్చింది. పత్రికలు, టిఫా చూసుకున్నారు. వంద్రారెడ్డి, అపీసుకవర్లు చింపి చదివాడు.

'నాకేమన్నా పుత్తరాలున్నయ్యా?' అంటూ ముగ్గురూ ఎగడ్తారు.

'ఉంది. మధుసూదనానికి, ట్రాన్స్‌ఫర్ ఆర్డర్ లొచ్చింది' అన్నాడు రెడ్డి. అర్డర్ చేతి కిచ్చాడు. అవును, మధుసూదనాన్ని, ఉత్తర జిల్లాలకి— పల్లకిమిడికేసి బదిలీచేశారు. అతని స్థానంలో 'ఉన్నిధన్' అనే మళయాళీని వేశారు తక్షణం చార్జీ యిచ్చి; కొత్త చోటులో ప్రవేశించాలని పుత్తరు వైచి.

'ఇదేమిటి, యిక్కడికొచ్చి, నెలనా కాలేదు— పోదురూ, గవర్న మెంటు సర్వీసు యిల్లాగే వీడుస్తుంది. అర్థం సర్థం లేదు. బదిలీలకి—' అని రాసువులు, శ్రీహరి విసుక్కుని, మధుని బుజ్జగించి, సానుకూతి ప్రకటించడం సాగించాడు. సంభాషణంతా బదిలీని గురించి. ఆ గొడవలో హంతకు డెవరో తెలుసుకోవాలన్న బాధ్యత నాకు తప్పింది ఆ విషయం ఎవరూ ఎత్తలేదు.

మధురూదనం, ఛార్మి వొప్పగించి వృత్తికి మూడు దాటింది. మళ్ళా మేం మొహాలు కనుక్కు-ని, కంటి దుస్తులు నేనుకుని, మధురూదనాన్ని యింటిదాకా సాగనంపడానికి ప్రయాణమయ్యాం. మధు 'తలనొప్పిగా వుంది, కానేవు యింటికెళ్ళి విశ్రమిస్తా' నన్నాడు. మర్నాడే అతను సామాన్లు అవీ నర్తకుని వెళ్ళడానికి నిశ్చయించుకున్నాడు. కొత్త స్థలంలో చేరేటందుకు, యింతా ఆరురోజులు వ్యవధింది. ఈరోగా, యింటికెళ్ళి, నాగుర్మి చూసి, డబ్బాగట్టా తీసుకుని వెడతాడుట. అతన్ని ఇంట్లో దిగనిడిచేటప్పటికి నాలుగు నాటింది. ఆ ట్రాన్స్‌పర్‌తో వాహనం లో దిలాసా తగ్గింది. నాకూ మొన్నాడు బైలుగారి వెడదామా అనిపిస్తోంది. ప్రేమానందాన్ని వేట విషయం అగిగి, కొందర్లో ఏర్పాటు చెయ్యించ మని కోరడం సుంచినదనుకున్నాను. మా రెడ్డి నలహా అడిగాడు.

'రామచంద్రాన్ని చూసి, ఆయన సాయంత్రానికి వచ్చేస్తాడు. కావా లంటే సాయంత్రం అడుగుకునిగాని' అన్నాడు రెడ్డి అల్లా కొడదాటి, చెరువునాటి, రోయలో నడుస్తూ వస్తున్నాం. ఇంకలో వో ముసిలాయన వొగడ్లుకుంటూ మా దగ్గరకొచ్చాడు.

'ఈ ప్రొద్దుటే పులి, బట్టెపోతుని పొట్టనెట్టుకుందంటే స్వాము రోహ!' అన్నాడు. వివరా లడిగాడు రెడ్డి.

'కట్టెలు కొట్టడానికి పోయిందాం మా ఆదోళ్ళు, నేనూ. మేకల కుట్రాడు— మస్తాన్‌గాడు మాతో వుండాడు. బరెలని ఆడే తోలు కుండాడు. పొదల ఎనకి— బరె హోతు ఎక్కిందట. ఆడు వెదుకుతుండగా, పొదల్లో నప్పుడైంది. మస్తాన్ లగెక్తున్నాడు. మేం గొడ్డళ్ళూ అవీ తీసుకుని పరుగులెత్తాం బరె పోయింది పులి జాడేరేదండి, యిసక్రం— అడుగులు గుర్తులుండైతెండి—'

'ఎంత దూరంలో?'

'అ' వి మొగలోనేనండి — రెండు కోసులు దూరం.'

అప్పుడి సూర్యుడ న్నమిస్తున్నాడు ఈ వార్త పరస్కరించుకుని, ఆ రాత్రి నేట ఏర్పాటు చెయ్యమని ప్రేమానందాన్ని అడుగుదామని,

అతని బంగళాకి వెళ్ళాం. పనిచేసే వాళ్ళపిల్లలు అడుకుంటున్నారు. ఇంకా అయ్యగారు యింటికి రాలేదన్నారు.

‘పోనీ, వో వుత్తరం రాసిచ్చిపోదాం’ అన్నాను. రెడ్డి సరేనన్నాడు.

‘ఓరే, కుర్రాడా, అమ్మగార్ని పిజ్జాస్తావా?’

‘ఓ, చెలువుకా దుండారు’ అని వాడు వెళ్ళాడు. పదీ వివిషాల్లో నిర్మల చక్కావొచ్చింది. నన్నుచూసి మందహాసం చేసింది.

‘ఇంకా రాలేదు’ అంది. నిర్మల కంఠం అదే మొదటిసారి వినడం నేను. కంఠం వినకపోయినా బాగుండునే అనిపించింది. అందులో మార్దవం లేదు; మాధుర్యం లేదు. కోకిల కంఠంకాదు. ఓ విశంగా నెమలి కంఠంలా వినిపించింది. అందులో కొంత బొంగురుతనం; మసిదులో దోలు వాయిస్తే మారుమోతలాగా — జీర వున్నాయి. సౌందర్యానికి వోర్వలేక, సరస్వతి ప్రాచేయవడి ఆ కంఠాన్ని పాశుచెయ్యమని కోరి నట్లు.... లేక ఆత్మకతో, కొత్తదనంతో, సిగ్గుతో సగిలిన కంఠమా? కుర్రాడికి సంజ్ఞచేసి, కుర్చీలు, బల్ల బైట వేయించింది.

వల్లరంగు, వల్చటివీర నిండుగా కప్పకుంది. చేతికి రెండే గాజులు — వాకటి బంగారం: రెండోది ఎర్ర ప్లాస్టిక్. విషాదంతో వాటికే పెదవులు తీవ్రంగా లోకాన్ని కాసిందే నాసావుటాలు. కామాన్ని జాబ్బుముంగురుల్లో మెలితిప్పి బందిందినట్లు కనబడని పాపిడ. నే నెప్పుడూ మరిచిపోవి, ఇంద్రజాలంతో తగుక్కుమనే ఆమె నేత్రాలు — అన్నీ సంధ్యలో అనహజంగా స్వప్నంలోలాగా, సూయగా కనిపించాయి.

‘వాస్తుంటారు. కూర్చోండి; టీ పెడతాను’ అంది.

‘అస్సడే రెండుపార్లయింది. శ్రమ పడకండి’ అన్నాను.

నిర్మల కళ్ళల్లో నవ్వు చెక్కిళ్ళమీదికి జారింది. ఈ అల్పమైన శరీరంలో, యీ లేత జీవిలో, యంతశక్తి, యంత బలం, యంత తృప్తి, అడివిని దహించివేసే ప్రేమజ్వాలా!

‘కాగితం. కలం యిప్పిస్తారా?’ అన్నాడు రెడ్డి. అవిడ యింట్లోంచి లెటర్ పాడే, పెన్ తీసుకొచ్చి బల్లమీద పెట్టి, లోపల గుమ్మంలో కెళ్ళి నిలబడింది.

‘మీ కిక్కడ వొక్కరికీ భయంగా వుండమా?’ అని లోపల ప్రశ్న నిర్మాణం చేసుకున్నా కాని, బైటకి అడగలేకపోయాను. ఉత్తరం వ్రాశాను—

అయ్యో,

ఈ వుదయం పులి అడివిలో బలెను చంపి తీసుకుపోవడం చూసినవాళ్ళు నాతో చెప్పారు. ఈ రాత్రి, అది మని అడవిలోనే వుండొచ్చు. అంచేత, యీ ఉత్తరం చూసుకున్న తక్షణం మీరు వేటసన్నాహం చేస్తారని అశిస్తున్నాను. మధుసూదనానికి ట్రాన్స్‌ఫర్‌లెండి; తన వొంట్లో కూడా బాగాలేదన్నాడు; ఛార్జీ యిచ్చేశాడు. రేపే ప్రయాణం అవుతాడుట. అంచేత సర్దుకొని రెండు తీసుకుంటాడు. కాబట్టి యీ రాత్రి వేటకి చంద్రారెడ్డి, నేను, రాఘవులు, శ్రీహరి సిద్ధంగా వుంటాము. మిగతా ఏర్పాట్లన్నీ రెడ్డి స్వయంగా చేస్తానని హామీయిచ్చాడు. నేను కూడా, వేటముగిస్తే, రేపోమాపో వెదదామనుకుంటున్నాను. ఈ ఉత్తరానికి అన్యథా ఎంవరనుకుంటాను.’

ఉత్తరం మడిచి, కలంమూసి బిల్లమీద పెట్టాను. సూర్యుడు అస్తమించినట్లు, వడమటి ఆకాశంలో మేఘాలు వాణసంచా కాలుస్తున్నాయి. వవిత్రమైన రక్తంతో సంధ్యాదేవి బొట్టుపెట్టుకుంది. ఆకాశంలో పూర్వ చంద్రుడు కన్ను తెరిచాడు. ఎఱుటి మేఘాలు చంద్రుడిమీదికి పాకి, బంగారు తీగెలతో అలంకరించాయి. అడివిచీకట్లు మా చుట్టూ అలుముకుని, నిర్మల చీరనలుపులో కేంద్రీకరిస్తున్నాయి. ఆ చీకటిని భేదించగల నిర్మల నేత్రాల మెరుపు తళుక్కుమనడం మిగిలింది.

ఉత్తరం ఆమె కిచ్చాను.

‘రాగానే వారి కివ్వండి.’

‘తల పంకించింది— అడివి నిట్టూర్చిన తీక్షణం’—

‘మీరూ చూచొచ్చు’

అని నేనూ రెడ్డి వెనక్కి మళ్ళి వడవడం సాగించాం. వదిగజాబు వెళ్ళక వెనక్కి తిరిగాను; రెడ్డి నా మెడని ముందుకి తిప్పాడు. కాంప దగ్గరికి వచ్చేశాం.

భోజనాలుచేసి వెన్నెట్లో కబార్లు చెప్పుకుంటూ కూర్చున్నాం ప్రేమానందం గుర్రంమీద చక్కవొచ్చాడు. గుర్రవయ్య, మరో నాలుగు గుర్రాలు సిద్ధంచేశారు. రెండు పెట్రోలం క్యరెట్టు తీసుకొని, అరణజను మంది కూలీలు, తుపాకులు, జల్లాలు, వల తీసుకొని, రెండు మేకపోతుల్ని తోలుకుంటూ నడిచారు.

ఫ్లాస్కోల్లో టీ పోసుకుని, బిస్కెట్లు, దబ్బారసుక్కులు, సిస్టర్లు తీసుకొని మేం గుర్రాలమీదే తెక్కిచిక్కటి ఎదకొందైంది. గుర్రవయ్య, ప్రేమానందం, శ్రీహరి బాగా అరితేరిన రౌతులు - అంచేత ఆ ముగ్గురూ ముందుగా వెడుతున్నారు. నేను, రాఘవులు, రెడ్డి కబార్లు చెప్పుకుంటూ వెనక మెల్లిగా 'ట్రాట్'లో వెడుతున్నాం. అరగంటలో అడివి ప్రవేశించింది. గియ్మని భయంకరంగా కీకలాల రోద; వెన్నెలని చొరవవ్వని దట్టంగా అల్లుకున్న అడివి - అకుల మధ్యనుంచి పరీక్షగాచూస్తే, చంద్రుడి క్రీగంటిచూపులు అగుసర్తాయి. క్షణక్షణం ఏదో మృగాన్ని ఎదుర్కొన్నట్లు ప్రభు - తీరా ఏమీ ఉండదు. ఆ అనుభవం భయంగా చిత్రంగా ఉంటుంది. ఎప్పుడూ రాని తెగింపు కూడా వచ్చింది నాకు. ప్రేమానందం చెట్లమధ్య నిలిచిపోయాడు. అందరం గుర్రాలు దిగి, ముందుగా వచ్చిన అరణజను బండ్లోతుల్ని దీపాలతో అక్కడ వదిలేశాం. మిగతావాళ్ళం మేకపోతుల్ని తోలుకుంటూ ఫర్లాంగు నడిచాం ఒక చెట్టుకే గుర్రవయ్య మేకపోతుని కట్టేశాడు అరఫర్లాంగుమారంలో ప్రేమానందం రెండోపోతుని మరో చెట్టుకే కట్టేసి తను ఇరవై గజాలదూరంలో పెద్ద చెట్టు మొగలోకి ఎక్కి కూర్చున్నాడు.

నాకు చెట్లపై కూర్చోవడం చేతికాదు. నాకోసం రెడ్డి నయో చెట్టు కొమ్మలమధ్య వుయ్యాల అమర్చాడు. అందులో నేను, రెడ్డి కూర్చున్నాం. గుర్రవయ్య, రాఘవులు, శ్రీహరి మొదటిపోతుదగ్గర చెట్టుమీదే రెక్కారు. గుర్రగుర్రం తప్ప బిగ్గరగా మాట్లాడడం వల్లకాదన్నారు. నానా పిచ్చిలో ఇచ్చారు. సమయం వచ్చే దాన్ని ఉపయోగించగలనన్న దైర్ఘ్యం నాకు లేదు దాని ఉనికి నాతోటివారికేనా ఉపయోగపడుతుందన్న దీమావల్ల నేను

నిర్భయంగావున్నా, లోపల బెదురుగానే వుండి. కాని, పులి — అండులో, అదీ ముసలిపులిక — యింక ఎత్తు చెట్టుమీదికి ఏం ఎగురుతుంది? పులి భయం వొక్కటే కాదు నన్ను వట్టుబున్నదీ. కొమ్మలమీద సాములుంటే! చప్పుడైనప్పుడల్లా వూపిరివిగపెడుతూ అల్లాగే గంటూర్చున్నాం. ఏమీ జరగలేదు.

అడివి కాసిన వెన్నెలకేసి చూచాను. వెన్నెల అందం ఆనాడు చూసినట్లుగా నేనెప్పుడూ చూశేదు. ఎన్నడూ రాని ప్రయుడికోసం వేచి వుండిన కన్యకలోని మనోనిశ్చలత్వం, ఆ వెన్నెట్లో వుండి. కాలంగడ వదు. అవలింతలోస్తూ కాని నిద్రగాదు. గుండెలు కొట్టుకుంటున్నాయి. కాని జీవా లేదు. గడియారంకేసి చూశాను అకిచికి హాసిలిపోయి తిరగడం మానేసిందేమోనని! చూసలేదు వంటిగంటైంది.

ప్రేమానందాన్ని గురించి ఆలోచించాను. అతను చాలా ధైర్య వంతుడిలా తోచాడు. ఏం ధైర్యంవుండి ఏం ప్రయోజనం! భార్యముందు పిరికినంద — కావల్సినదాన్ని సాధించే శక్తి అతనికి లేదు. అతనికి ఏ ముహూర్తాన నామకరణంచేశారో పెద్దలు, అతని జీవితంలో ప్రేమా లేదు, ఆనందం లేదు. అతని స్థానంలోనే ఉన్నట్లు పూహించుకుని బాధ పడ్డాను. ఆ పరిస్థితుల్లో, ఎవరుమాత్రం ఏం చేయగలరు? భార్యని శంకించ గలడు. కాని ఋజువు చెయ్యలేడు; భార్యని ద్వేషిస్తాను కాని ప్రేమని వొడుచుకోలేడు; ఆమెని కలవలేడు. కాని, ఆమెని విడిచిపెట్టచూలేదు.

పులిగర్జన వినపడింది. ఉలిక్కిపడి కాళ్లుకెందూ పైకి లాక్కుని మురుచుకున్నాను. రెడ్డి చెప్పాడు — అదీ పులిగర్జనకాదుట — గురవయ్య పులిమాదిరి అరవడం నేర్చుకున్నాడట. ఆ అరుపు విని నిజంపులి అక్కడికి రావడం జరగొచ్చుట.

పులి వొచ్చినా, ఏ దీప్కమంచి వొస్తుందో ఎవరికి తెలుసు? నేను చూడకుండానే, అదీ రావడం, వెళ్ళడం జరుగుతుందేమో ననిపించింది. అన్ని దీక్కులా పరకాయించి చూశాను. నాకేమీ కనిపించలేదు.

బిన్నెట్లు తిన్నాం: రెడ్డి టీ పోడ: త్రాగాం. మరో సిగరెట్లు ముట్టించాను. ఎో అరగంట గడిచింది. మరో సిగరెట్లు ముట్టించాను. గురవయ్య మళ్ళా గర్జించాడు. రెండు చూడు నిమిషాల్లో తుపాకీ మ్రోగింది. నేను కొమ్మని గట్టిగా పట్టుకుని కళ్ళు మూసుకున్నాను. సురోవోట దగ్గరలో, తుపాకీ మ్రోగింది— కళ్ళు తెరిచాను. దూరంగా చెక్కిలోలోపు పులి మేక పోతుని పీపుమీరలాక్కుని. వెనకభాగం మాత్రం కాను కనబడింది. మరో సారి తుపాకీ మ్రోగింది, చెట్టుమీదనుంచి ప్రేమానందం దురుకి, బొదపై పువరుగెత్తాడు. రెడ్డి కూడా చూచాడు. అందరూ దీగాడు; నన్నూ చించారు. పదినిమిషాల్లో ప్రేమానందం తిరిగివచ్చాడు.

‘పోతుని చంపి, వదిలేసిపోయింది— మని చెబ్బాన సరైనచోట్ల తగల్లేదు. కంటుకోపోయింది’ అన్నాడు.

‘దెబ్బతిన్న పులి చాలా ప్రమాదం, ఈ రాత్రికి వెనక్కిపోదాం—’ అన్నాడు రెడ్డి. ఆ అనుభవంవాలన్నా, నే చూడా. అపూర్వమైన అనుభవాన్ని కలగజేసినందుకు ప్రేమానందాన్ని ‘థ్యాంక్’ చేశాను. అంతటితో వేటముగించి, వెనక్కి మళ్ళాం, కాంప్లెక్స్ చేరుకునేటప్పటికి తెల్లారి నాలుగైంది.

తేయాకు లేకపోయింది. కాసిని వేడిపాలు తాగి పడుకున్నాం. తీవ్రంగా నిద్రపట్టేసింది. తొమ్మిదైగింకో పద్దెంకో గుర్తులేదు; ఎవరో లేపినట్లనిపించింది. మిగతా అందరూ లేచి పనులు చేసుకుంటున్నారు. పెడుతున్నానని చెప్పడాని కొద్దిగా మధురూదనం. లేచి కళ్ళు తుడుచుకున్నాను.

‘అప్పుడే?’ అన్నాను.

‘ఈసారి వెకేషన్ కి మాఫూరు రండి. పల్లాకిమిడిలో ప్రసిద్ధమైన అడివి మృగాలు వున్నాయి.’

‘అలాగే.’

‘మీరింకా రెండు రోజులు బుండండి— మా వాళ్ళందరితోనూ— నేనూడా పుండనా— వాళ్ళందరికీ చిన్నబోయినట్లుంటుంది’ అన్నాడతను.

‘నాకు పీచువడదు. చూడవల్సిన వింత కూడా చూశాను. నేనూ సాయంత్రం వెడదామనుకుంటున్నా.’

మధుసూదనం వెళ్ళిపోయాడు.

‘ఎప్పుడైనా ఉత్తరం వ్రాస్తాండు — మీ అనుభవాలు చదువుకు వైనా తృప్తిపడతాను’ అన్నాను. అతను నవ్వుతూ వెళ్ళాడు.

నేనింకా ఒకటి రెండురోజులుందామనుకున్నా, నన్ను గట్టిగా చంద్రారెడ్డి పులడనునలేదు. నర్సేకి బైలుదేరమని వాళ్ళ అఫీసర్ రామనాథయ్యర్ ఆ రోజే ప్రయాణం కట్టాడట. వాళ్ళ టూర్ చేస్తుంటే నాకేం కాలక్షేపం గాదని, అందరి దగ్గరా నెలపు తీసుకుని, ఆ మధ్యాహ్నం మూడింటికే నేనూ ప్రయాణమయ్యాను. రెడ్డి పెట్రెబండి తెప్పించాడు. పెడ్డింగ్ అందులో పడేసి కూర్చున్నాం. బండి కదిలింది. ప్రేమానందంకో మరోసారి చెప్పి, గుడ్ బై కొట్టడం మంచిదేమో, అన్నాను రెడ్డితో.

‘నీకింకా చిన్నతనం పోలేదురా- నిర్మలని చూడాలని — అవునా?’ అన్నాడు రెడ్డి, నవ్వుతూ. నేనూ నవ్వేశాను.

‘రైలుకింకా ఆరగంపే పైముంది. ఆలస్యం చేశావంటే తెల్లారే దాకా ప్లాట్ ఫారంమీద గడపాలి, నీ యిష్టం’ అన్నాడు.

‘తిన్నగా, ప్లేషన్ కే’ అన్నాను.

రైలు చిచ్చింది, ఎక్కాను.

‘పట్నంనుంచి, చుట్టలపెట్రెలు పంపు’ అన్నాడు.

‘నేను తిన్నగా పట్నం వెళ్ళడంలేదు. మధ్యలో దిగి మేనమామను చూసి, రెండురోజులుండి వెడతాను అన్నాను.

రైలు కదలడానికి నన్నాహం చేస్తోంది.

‘ఇంతకీ అసలు నిషఃసం అడగడం మరిచేపోయావు ‘ఎక్స్’ ఎవడు?’ అనడిగాడు రెడ్డి.

‘నీకు తెలీదా?’

‘నాకు విజంగా తెలీదు.’

‘డిపెక్టివ్ నవత్సలో’ అయితే, కథ చెప్పినవాడే హంతకుడు. దాని ప్రకారం నేనన్నమాట’ అని విగ్గరగా నవ్వాను.

రైలు కడిలింది.

‘నీ మొహం’ అన్నాడు రెడ్డి.

నా మొహానికొచ్చిన తిరకాసేమిటా అనుకుని మొహం తడిమి చూసుకున్నాను.

దూరమైపోయాడు— అతను. అడివి, నిర్మల, వెన్నెల, పులి, పెట్రోమాక్స్, గురవయ్య, మేకపోతు, చల్లటికొలను, నల్లటిచీర, ఎర్రటి సంధ్య— అన్నీ మనగలోకి జారిపోయాయి. రైలు మెలికి తిరిగింది. అడుగో దూరంగా, ప్రేమానందం బంగళా కాబోలు. దానివక్క కొండ: కింద చెరువు.

ఆ పీళ్ళలో నిర్మల ప్రతిబింబం పడిందికదా— ఇంకా, దూరమై పోయింది. అడివిలో కలిసింది ఆకాశం.

* * * *

మేనమామగారి పూళ్ళో రెండురోజులుండి, శనివారం మధ్యాహ్నం, మూడింటికి పట్నం చేరుకున్నాను. వెళ్ళగానే గుమ్మంలో పోస్టుమన్ విల బిడ్డారు. రిజిస్టర్డ్ కవరాచ్చిందిట. నిన్న చూపి తిరిగెళ్ళిపోయాడుట. సంతకంపెట్టి, అతను వెళ్ళగానే, చించి చూశాను.

‘ఇంత జరిగాక నే నింక ఎవ్వరికీ దక్కను నా పిచ్చి మఱు ! పీ కోసం యిన్నాళ్ళు నా ప్రాణాలు విలబెట్టుకున్నాను. నన్ను భగవంతుడు పుట్టించగూడదు. నన్నొక్కదాన్ని పట్టించి పూరుకోగూడదా ? నిన్నూ పుట్టించాడు. మమ్మ నా జీవితంలో కెందుకొచ్చావు- నన్ను ప్రేమించడానికి కాదు. నన్ను చంపడానికి. నిన్ను చూడగానే అనుకున్నాను- నాపాలిట యమధర్మరాజువని, పీ కౌగిలింతల్లో, హస్తాల్లో విగించి, నలిపి చంపుతా వనుకున్నాను. అప్పటికప్పుడే పెండ్లి స్థిరపడిపోయింది.

నన్ను రోజాపుష్పం అనేవాడివి. ఆయన ముల్లు, నువ్వు ముచు త్రాగే తేనెటీగవు. ఎంతకాలం బ్రతకవిస్తారు. నాన్నతో చెప్పి, నిన్ను అత్తారింటిదగ్గరగా తెచ్చుకున్నాను. ఆయన వొచ్చినప్పుడల్లా, వేధించుకు తినేవాడు. ఏడాది గడువు కోరాను- పాపం ఎంత మంచివారు! సరేనని నన్ను తాకకుండా వదిలేశారు. దూరంగా నక్షత్రంలా నిన్ను ప్రేమిస్తాను. నాకింకేమీ వాడు అనేవాడవు కాని, నిజంగా అల్లా వుండేవాడివి కావు. నాకు దగా చేసుకోదంచేతగాదు. నాకు నువ్వే కావాలి- వొక్కక్షణం- తరవాత తప్పిస్తో వుపిరి పూర్తిగా వొడిలేస్తాను. సీలా, దూరంగా ఆరాధన, ప్రేమ, చూపులు, కవిత్వాలు నాచేతకావు.

ఆయనకి యీ వుద్యోగం అయింది. నాన్నతో చెప్పి, నిన్ను యిందులో వేయించుకున్నాను.

ఆయనపాలిటి చిరుతపులిని నేను- నన్ను బోనులో వుంచి విసోడిస్తారు. నువ్వు స్వేచ్ఛగా అడవిలో విహరించే మొగపులివి. మనిద్దరినీ విడదీయడమే ఆయన వుద్యోగం. నీలగిరిలో నువ్వుండగా నన్ను కాపరానికి తీసికెళ్ళలేదు. తీసికెళ్ళమని బ్రతిమలాడాను. సరేనన్నాడు. నిన్ను ముందు బదిలీచేసి మరీ కాపరం పెట్టారు.

మళ్ళా యిద్దరం నీ సన్నిధానంలో వడ్డాం. నా ప్రతం ఫలించింది. నిన్ను చూస్తూ, నువ్వు వొడిలిన శ్వాస పీలుస్తూ, నే జీవిస్తున్నాను.

మీ పట్నం మిత్రుడి ధర్మమాఅంటూ వొక్క రాత్రి నీతో గడిపే అవకాశం చిక్కింది. ఆయన బోను తెరిచి, వేచికి వెళ్ళాడు. నేనా అవకాశం వొదులకుంటానా? - నా మధుని తెచ్చుకున్నాను. నా జన్మ తరించిడి- ఆ వెన్నెల, ఆ అందం నీ కళ్ళల్లో కనీ, నీ అధరాల్లో మధు- నిన్ను ధ్వంసం చేపేటందుకు పురిగొల్పాయి. ముందు, మధునీ పీల్చుకుని వికసించిన మొగ్గలాగైంది నా మనస్సు. దాన్ని హరించి, నాశనంచేసి, శరీరంమట్టుకు ఆయనకోసం విడిచిపెడతావా దొంగా!

మర్నాడు మధ్యాహ్నం, ఎన్నడూ లేందీ, ఆయన ముందు చరించాను. రాత్రి నీతో అనుభవం జ్ఞాపరానిచ్చి నన్ను రెచ్చగొట్టింది. ఆయనతో చలగాటం ఆడాను- మభ్యపెట్టాను. లాలించి, కొంటెగాచూసి ఆయన్ని పురిగొల్పాను. పులిగడ్డనతో మహారణ్యం కేగినట్లు, ఆయన ఆశ్చర్యపడి ఇదేమిటా అనుకుని, ఎన్నాళ్ళనుంచీ అణచిపెట్టిన రామంథో, భూకంపంలాగ, అగ్నిపర్వతంలాగ, నా మీది చొచ్చేశాడు. నేను గ్రహించు కున్నాను- పొరబాటు చేశానని. నా గర్వానికి, పొగరుకి తగిన శాస్త్ర భగవంతుడు చేశాడనుకున్నాను.

ఆయన రాక్షసత్వం నేను సహించలేకపోయాను. విడిలించుకుని, తోసిపారేసి పరుగెత్తాను. ఆయన మరింత పేర్రేగి నన్ను తరిమారు.

‘రాత్రి పులిమాదిరి తప్పించుకు పారిపోదామనుకున్నావేం?’ అన్నారు.

నేను దారికితే ఆయన చంపేద్దరు- నీ కోపం ఏమీ మిగల్పకుండా. కాని, మధూ, నా పెరిమధూ! నిన్ను కాకిన యీ శరీరాన్ని మరొకరి కివ్వడం నాచేతకాదు. నేను జారిడిగా వుండలేను. రహస్యం బ్రదుకు నావల్లగాదు. స్వేచ్ఛగా ఆడివిలో సింహంలా విహరించాతి. నీ ప్రేమ నన్ను పతివ్రతవి చేసిందంటే నమ్ముతావా? పెండ్లి నన్ను జారిడిగా చెయ్యబోయింది. పెండ్లిని ధిక్కరించడమంటే మరణించడం, మధూ, మాటలు కాదు.

‘ఇప్పుడు కాదు, రాత్రి’- అని వీధిలో చొచ్చేశాను. ఆయనల్లా ఎక్కడికో పిచ్చివాడలా వడిచి వెళ్ళిపోయారు- పాపం, ఎంతటి పరాభవం, ఎంతటి అనంశృప్తి. ఆలోచిస్తే ఆయనే బోనులో సింహంలా కనుపించారు. నే కాదు.

వ్యవధి దొరికింది- ఈ వుత్తరం వ్రాసి ముసిలిదాన్ని పోస్తుడబ్బాలో పడెయ్యమని, నేను జీవితం చాలించుకుంటున్నా. ఇంక జీవితంతో

పెనుగులాడలేను. నీకోపం యింకకాలం బ్రతికాను. నిన్ను అనుభవించాను. మళ్ళా సంసారంలోనడి దగాచేసి, మోసంచేస్తూ రహస్యంగా, దుర్మీతి పాలై, తలవొంపులు భగిస్తూ, నా రోజులు వెళ్ళబుచ్చుకోడంలో ఏముంది మదూ ! ఒక్కజ్జంబు నిశ్చంద్రో పున్న అందాన్ని భరించి, మధురంగా తీవించి, పవిత్రంగా మరణించడం మంచిది కదూ !

‘నిర్మల నూతులో ఎందుకు పగిలిపో కనుక్కున్నావా ?’ అన్న అకాశరాసున్న పుత్రరం నేనే వ్రాశాను. నా కీ సంకెళ్లు భస్మయాలని నే నెప్పుడూ అనుకోలేదు. నా జీవిత యధార్థం నీకుతప్ప ఎవ్వరికీ తెలిక పోయినా, నాకు దీగులులేదు. తెలిస్తే ఆయనెంత బాధపడతారు ? నేను జీవించివుండగా పెట్టినబాధ చాలక, చనిపోయిన తర్వాతకూడా ఆయన్ని బాధపెట్టేటంతటి స్వార్థనరులను రాదు మదూ. ఇంక నేను నీకు కనబడను. నీ రహస్యాన్ని నాకో, నాలో హతంచేసుకుంటున్నాను మదూ.’

ఆ కవర్లో మరో పుత్రరం వుంది.

“మీరు నాపేరు బైటపెట్టకుండా చమత్కారంగా కథ అల్లినందుకు కృతజ్ఞుణ్ణి- దానికి స్రావ్యంగా, నిర్మల నాకు వ్రాసిన కడసారి లేఖలో కొన్ని భాగాలు కాపీచేసి పంపుతున్నాను- మీకు పూర్తినిజం తెలిడం మంచిదని. ఉత్తరం వ్రాసిన మరుక్షణాన, నిర్మల ఇంటిపెనుక కొలనులో పడి ఆత్మహత్య గావించుకుంది. ఆ వార్త చెప్పడానికి విచారిస్తున్నాను. స్నానం చేస్తుంటే, లోతులోకి దిగి, ప్రహరవళంగా మరణించినట్లు పత్రికలు ప్రకటించాయి.

ఇట్లు

మధుసూదనం.’

ఒకటి రెండు విషయాల్లో నేను పొరబడ్డానని వాప్పేసుకోడం మంచిది. నిర్మల ఇంకెప్పుడూ ఆత్మహత్య తలపెట్టదు, మరణించదు అనేగాను అది తప్పని నిర్మల జీవితం యిలావు చేసింది.

అత్యహత్య పాపమా, మంచా అని నిర్వచనం చేసి, ఆమె జీవితానికి విలువకట్టే అధికారం నాకేమీ కనబడలేదు. ఖర్తని ప్రేరేపించి, అడులించి తెప్పించుకున్న దృశ్యం స్మరస్తే భయమేస్తుంది. నా గర్వానికి, బొగరుకి కాస్త జరిగిందని తనే అన్నది.

పతివ్రతగా మరణించడమా ? జారిడిగా బ్రవచడమా ? అదీ ఆమె విషమ సమస్య. సమాధానం ఆమె చెప్పేసింది.

పతివ్రత ప్రేమించటం అనేది మన సాంప్రదాయానికే విరుద్ధం. ప్రేమించడం అంటే నాబోటి నాగరీకులకేం తెలుసు ? ప్రేమలో అడివి తత్వం, ప్రాచీనతత్వం వుంటాయి. ప్రేమ తత్వానికి, నాగరికతకీ నమస్కారం కుదురుదు. మనం ప్రేమకి విలువకడతాం, దాని లోతులు వికర్షిస్తాం. అర్థం చేసుకుంటాం. ప్రేమించడం గురించి ఆలోచిస్తాం. కాని ప్రేమించడం నాగరీకుల చేతకాదు. విర్యులవి ఏ బోనులో బంధించగలం ? ప్రేమని ఏ నీతి నియమంతో అరికట్టగలం ? వాచ్చేపేటప్పడు వేళాకోళంగా, నేనే హంతకుణ్ణి అన్నాను రెడ్డికో. ఎంత నిజం ? నేనా అవకాశం కల్పించకపోతే, విర్యులంకా జీవించే వుండును.

నాకేమీ విచారంలేదు. నా అల్పత్వం, అనావశ్యకత నాకు తెల్ల మయ్యాయి. నే కల్పించిన అవకాశంవల్ల మరొకజీవి విముక్తిపొందాడు- ఆమె ఖర్త. ఈ విషయాలన్నీ మధుసూదనాన్ని సంబోధిస్తూ, పుత్తరం వ్రాశాను.

కాని పుత్తరంలో నాకు విశ్వాసం కుదరలేదు. యధార్థాన్ని యెదుర్కున్న తర్వాత బాష, భావాలు, సానుభూతులు, నైతిక, ఆధ్యాత్మిక విలువలు హాస్యాస్పదంగా గోచరించాయి. మధ్య నే నెవర్ని అని, మన వేదాలు బోధించిన ప్రకారం ప్రశ్నించుకుని ఉత్తరం చించివేశాను.

ప్రచురణ : ఆంధ్ర సాహిత్ర వారపత్రిక 11-1-1950

‘ఇక్కడ దీపం ఆరితే

లోకం అంతా చీకటే’

“ఇంక గంటలో రైలు. చప్పన చెప్పు.”

“ఏం చెప్పను?”

“ఇష్టం వుందా లేదా?”

మాళవి మాట్లాడదు. స్వచ్ఛంగా మెరిసే కళ్ళు — క్రమమైన తెల్లటి పళ్ళవరస, ఆ నల్లటి మొహానికి అమాయకత్వాన్ని అపాదించాయి. కుట్ర, కవటం, దాసరికం ఎరగని నవిత్రమైన రూపం.

“మాట్లాడవేం.”

“నీకుందా?” వచ్చుతోంది మాళవి — బాదంచెట్టు చివరికొమ్మ కేసి చూస్తూ. ఏదో పొడుగాటి పురుగు అకుని పొడుస్తోంది. బాదంఅకు పూడి అమెమీద నడింది. దాన్ని తొలిగించాడు రంగయ్య.

“నువ్వంటే....మరి....ఎలా చెప్పాలో తెలియదు” సిగ్గునడు తున్నాడు రంగయ్య.

“నీకుంత సిగ్గుకే — నా కెట్లాగుంటుంది?”

“ఊ” అనరాదా? రైలు ప్రైవవుతోంది; నే వెళ్ళాలి “ఆ రైలు కప్పందంటే కొంప ములుగుతుంది.”

“ఎట్లా ములుగుతుందే?”

“అదంతా చెప్పేటందుకు ప్రైములేదు. ఇప్పుడు నువ్వు ‘ఊ’ అంటేవా చాలా హుషారుగా బోతా పై దేశానికి. నీ ప్రైముంటే నా కింకేమి అక్కర్లేదు. బాగా కష్టపడి పనిచేసి మంచిపేరు సంపాదించుకొస్తా. మలయాలో మలేరియా వ్యాధికి జనం పురుగుల్లా చస్తావుందారట. వాళ్ళందరికీ మందులిచ్చి, నయం చేసానంటే — మంచి పేరొస్తుంది. ఉద్యోగం వస్తుంది. నీకు మంచి ఇల్లు, మంచి బట్టలు, వొకచేమిటి.”

“అంతా దొంగమాటలు.”

“చేతులో చెయ్యి పెయ్యనా?”

“తాకితివా” కళ్ళు పెద్దవిచేసింది.

“పోనీ సమాణం చేసేదా?” అమె చేతిని తీసుకున్నాడు.

“ఇదేమిటి చెయ్యి చల్లగావుంది?” అన్నాడు రంగయ్య, అమె చేతినాడిని పరీక్షచేస్తూ.

“మలేరియాలే” అంది మామి; ఇద్దరూ నవ్వుతున్నారు. వైన కాటులు దొంగకాయలను కలవర పెడుతున్నాయి. ఒక రాయి వారిద్దరిమధ్యా పడింది.

“ఇదుగో కొరికిచ్చేదా?” అన్నాడు.

“ఫీ చీ కాకెంగిలి.”

“మరి నే పోతా — ఇంక బైములేదు ఇదుగో అగ్రెసు వ్రాసేవచ్చిన కవరు. ఉత్తరం వ్రాయే?”

“ఏం వ్రాయను?”

“ఒంట్లో ఎట్లావుంది. మీ అత్త ఎట్లా వున్నదీ — మీ తమ్ము దెట్లా వున్నదీ.”

“అప్పుడే వెళ్ళుచాక.” అని అతని భుజంమీద చెయ్యివేసి నిలిపింది. అతను నిలిచిపోయాడు.

“అమ్మయ్య — ఇప్పుడు నీ చేయి వేడిగా వుంది. దొంగపిల్ల — ఇట్టంవుండి కూడా లేనట్లు నాటకం.”

“నాటకమా.... అట్లాగైతే పో.... నీకు నేనంటే ఇట్టంలేదు. ఇట్టంవుంటే అప్పుడే వెళ్ళిపోతానంటావా ఏమిటి?”

“భలేదానివే — ఇది అర్జంటునని — అక్కడ జనం ఈగల్లా చస్తా వుండాడు.”

“వాళ్ళవళ్ళో ఎక్కడో చస్తే మనకేం.... నీకు వాళ్ళే ముఖ్యం” కోపంగా మొహం కింధికి దించింది మామి. రంగయ్య చేతితో పైకెత్తి, అమె కళ్ళల్లోకి తీక్షణంగా చూశాడు.

“ఇటు చూడు.... కోపమా? వాళ్ళంతా చచ్చిపోయారనుకో — అప్పుడు వాళ్ళ పెళ్ళాలు, పిల్లలు ఏడవరా?”

“నీకు నేను ముఖ్యమా, వాళ్ళా.”

“దానికి దీనికి సంబంధం ఏమిటి.... వాళ్ళు బాగుంటే కదా. మనం సుఖంగా వుండేది!”

“అసలు మలయా మువ్వ పోదం దేనికి? నువ్వు పోనేయాడదు. నా దగ్గరే వుండాలి” నవ్వుతుంది మాళవి. తేటగా, మొగ్గ విప్పారుకున్నట్లు, శిఖరం వెనకనుంచి చందమామ బైటపడినట్లు, కెరటం మరుగు పల్ల రాతిపై చిత్రం గీచినట్లు, ఆమెకేసి చూడగానే మనస్సులో అనందంతో కూడుకున్న ఉద్రేకం ఆత్మీ తెచ్చుకున్నట్లు నైతికబలం నుండి జనించే అనుభూతితో రంగయ్య ముఖం పిలిగింది.

“నేను దూరంగా వెళ్ళినకొద్దీ, నీకు దగ్గరగా వచ్చినట్లనిపిస్తుంది. ఇదుగో చేతులో చెయ్యి.” అని ఆమె చేతిని గట్టిగా అదుముతున్నాడు.

“నా మలేరియా నీకు పట్టుకుంటుంది” చేతిని విడిచింది వేసంది.

“నా కదిష్టమే.”

“నా జబ్బు కుదర్చకండా— నువ్వు వెళ్ళిపోతావంటే....”

“నీ జబ్బుకి ఘండు నే మలయా వెళ్ళడమే.... ప్రేమ జబ్బు.”

“పో....” అని జడ ముందుకు తీసుకుని కోవంగా ఆశవికేసి చూసింది. కాని రంగయ్య లమె కళ్ళలో చూసింది దయ-కోపం కాదు.

“అదే చేస్తున్నా....” రంగయ్య వెళ్ళాడు.

“వెడుతున్నావా? మరో నిమిషం వుండకూడదా?”

దూరంగా వెళ్ళినవాడు వెనక్కి తిరిగి అంటున్నాడు.

“ఇంట్లోకి కప్పకొని పడుకో” వెళ్ళాడు.

గబగబ ప్లేషనికి వెళ్ళాడు. రైలు వెళ్ళి ఐదు నిమిషాలైంది. దీగాలు పడి కూర్చుండిపోయాడు. మల్లా రాత్రి పదింటికొచ్చి రైలులేదు. స్టాబ్ ఫారంమీద మందులుగల కర్రపెట్టి అల్లాగే వుంది. దాన్ని తూవడం, లేవల్సో అంటించడం అన్నీ జరిగాయి: ప్రయాణానికి సిద్ధంగావుంది. ఆ పెట్రెండా, ఇన్ జక్షన్ సామాన్లు, బెరిబెరి, మలేరియా, కలరా “పవ్వు జ్వరం” మొదలైన వ్యాధుల చికిత్స కవనరమైన వరికరాలు, మందులూ వున్నాయి. ఇండియానుంచి ఎనమండగురు డాక్టర్లు, ఆరుగురు

కాంపొండర్లు, యీ మందులతో మలయావెచ్చి అక్కడ భుద్ధరంగంకో వ్యాధిగ్రస్తులకు చికిత్సలు జరపాలి. డాక్టర్లు క్రికంరోజునే మద్రాసు వెళ్ళారు. అక్కడనుండి విమానంలో వ్యాలాలూర్ వెళ్ళాలి. రంగయ్యని మందులుపెట్టి తీసుకుని రమ్మన్నాడు డాక్టర్ జాకబ్. రైలు తప్పింది. ఏమిటి చెయ్యడం ?

రంగయ్యకి మతిపోయింది. అలోచన తట్టడంలేదు. కనబడినవారి నల్లా సలహా అడుగుతున్నాడు. బెజవాడ వెళ్ళే ఒక లారీలోబడి, మధ్యలో అది చెడిపోతే నానా యిబ్బందివడి ఏవరకు బెజవాడ వచ్చేటప్పటికి మెయిలువెళ్ళి అరగంటయింది. మళ్ళా ఉదయం ఎక్స్ప్రెస్ తప్ప బండి లేదు. ఖోజనంలేదు. ఆ మందులపెట్టినికొగలించుకొని అల్లాగే ప్లాట్ ఫారం మీద రాత్రంతా గడిపాడు. దాన్ని కొగలించుకుంటే తన వర్షరోగాలు పోయినట్లు — ఏమిటో అదోలా జరిగిపోయింది రాత్రి.

అక్కడో రైలుబాట చెడి, ఎక్స్ప్రెస్ రెండుగంటలు లేచింది. మద్రాసు చేరుకునేటప్పటికి సాయంత్రం అరయింది. విమానం నాలుగింటికే వెళ్ళిపోయింది. అందులో డాక్టర్లు వెళ్ళిపోయారు. డాక్టర్ జాకబ్ విమానాశ్రయంలో రంగయ్యకి చొక చీటి వ్రాసివుంచాడు — మర్నాడు విమానంలో బైలుదేరి రావల్సిందని — ఫలానాచోట దిగాల్సిందని.

అమ్మయ్య అనుకున్నాడు రంగయ్య. అయినా తన కెందుకంత భయం. ఎనమండుగురు డాక్టర్లు వెళ్ళారు. వాళ్ళు చాలా మందులపెట్టెలు తీసుకువెడతారు. పైగా వ్యాలాలూర్లో గొప్ప మందుల కర్మాగారం వుంది. అక్కడ ఎన్నో మందులుంటాయి. తను మర్నాడు వెళ్ళినంత మాత్రాన జరిగే ప్రమాదంలేదు. రాత్రి ఖోజనంచేసి నిశ్చింతగా పడుకున్నాడు మాళవిని స్మరిస్తూ. మాళవి స్వప్నంలో కరిగిపోయింది — నిద్రలో. ఆతని కళ్ళంటి కన్నీటిబొట్లు గడ్డకట్టినట్లు కొనలని అంటి వున్నాయి ఉదయాన లేచి చూసుకునేప్పటికి.

మర్నాడు, విమానం వెళ్ళడట. ఏం చెయ్యడం ? మలయాలో యుద్ధనరిష్ఠితి ఏర్పడటంవల్ల, ఎవ్వడు వెళుతుందో, అన్నది వెదుతుందో వెళ్ళదో ఎవరికీ తెలియదు; అక్కడివారి సలహా

అడిగాడు. తన అవసరం గురించి ఉద్రేకంతో విడుస్తూ చెప్పాడు. విమానాశ్రయంలో చాలా సానుభూతి కనబరిచారు. ఒక్కటే మార్గం— ఓడలో సింగపూర్ వెళ్ళుతున్నాడు. ఓడలో సింగపూర్ బైలుదెరాడు రంగయ్య. ఆ ఓడలో వెయ్యిమందికిపైగా భారతీయ యుద్ధ నైసికులున్నారు. వారికో కలుర్లు చెబుతూ రంగయ్య దైర్యంగా వున్నాడు.

అవి 1941-1942 యుద్ధం రోజులు. ఇండోచైనా, సయామ్‌లను స్వాధీనం చేసుకున్నాయి జపానీయ సేనలు. 1941 డిసెంబరు 8వ తేదీని బ్రిటిషు మలయాపై దాడి ప్రారంభింపనై. సింగపూర్‌ని స్వాధీనం చేసుకోవడం వారి ప్రధాన ఆశయం. వారి సేనలు పురోగమిస్తున్నాయి. అస్ట్రేలియా, భారతీయ, అంగ్లేయ, మలయాసేనలు విరోధిస్తున్నాయి. కాని అదంతా నిష్ఫలమైంది. జపానీయులు సింగపూర్‌ని ఆక్రమించు కున్నారు. నీటి నదుసాయాలు నిలిపివేశారు. లొంగిపోవల్సిందిగా విమానం నుండి చీటీలు పడవేశారు ఫిబ్రవరి 15వ తేదీని వేలాది బ్రిటిష్, భారతీయ, అస్ట్రేలియన్ సైనికులు శత్రువులకు లొంగిపోయారు. యుద్ధతైదీలుగా చిక్కినవారిలో రంగయ్య వాకడు.

జోహార్ ప్రాంతంలో భారతీయ డాక్టర్లు గాయపడిన వారికి, వ్యాధిగ్రస్తులకు చికిత్సచేసి ఎంతో సాయపడ్డారు. డాక్టర్ జాకబ్ దీగిన చోట మందులు దొరకలేదు. తను తెచ్చిన మందులయిపోయాయి. తన మందులపెట్టె, కాంపౌండర్ తీసుకురాలేదు. మరో రెండురోజులవరకూ, తోటి డాక్టర్ల సహాయం, మందులు అతనికి లభించలేదు. లభించే వుంటే, మరో వందమందికి చికిత్స జరిగివుండును. వారు మరణించకపోదురు. డాక్టర్లందరూ తమ పని ముగించుకుని సురక్షితంగా భారతదేశం తిరిగి వచ్చారు.

* * * *

యుద్ధం సమాప్తమై, 1945 సెప్టెంబర్ 3వ తేదీని జపానీయులు లొంగిపోయిన పిదప, రంగయ్య విడుదలై, భారతదేశం తిరిగి వచ్చాడు.

మలయా పునర్నిర్మాణానికి తోడ్పడిన ప్రపంచ నైసిక బృందానికి తిరిగి రాగానే, మద్రాసు హార్బరులో ఘనస్వాగతమిచ్చారు. మద్రాసులో రెండు రోజులున్న తర్వాత రంగయ్య స్వగ్రామం చేరుకున్నాడు. రైలు

దిగగానే గ్రామపెద్దలు అతనికి సుస్వాగతం చెప్పి, హులహులువేసి, దాక్షర్ జాకదగారి బీభత్స చూర్పిపెట్టి హిదోడులీసి, ఇంటికి తీసుకు వెళ్ళారు.

రంగయ్యకి ఇదంతా వ్యవస్థంలాగుంది. ముదాసులో సోకిన మరేరియావాది తమ గ్రామంలో దిగగానే తీవ్రహాసం చాల్చింది. గజగజ వాణికిపోతున్నాడు. ఎళ్ళు బిగించి రగ్గు కప్పుకుని బీభత్స వాలిపొయ్యాడు. కళ్ళు మూతలుపడుతున్నాయి. ఎవరెవరైందీ అతనికి తెలీదంటేను. ఎవరో జనం మద్యలోంచి తోసుకొచ్చి, అతని నుదీటిమీద చెయ్యివేశారు— ఎవరో వయ్య — అమె చెయ్యి వల్లగా తగిలింది— అతని కాలిపొయ్యి నుదీటిమీద, అతని కలని అమె నిమరుతోంది— దగ్గరగా అమె వక్షం వైపు లాగుతోంది— వ్యచ్చమైన కళ్ళు— మహారణ్యంలో చెట్లు తగల బడి అరాళాన్ని నెలిగించినట్లు— తెల్లగా మెరిసే పళ్ళవరన— ఎవరో— ఏవో జ్ఞానకాలు. అన్నవ్వంగా— మనీభవించే వ్యవధిలేక కరిగిపోతున్నట్లు, జపానియుల పెద్ద పళ్ళవెనక పిడుగులాంటి నవ్వు; తమిళం గళ్ళయంగీల వైభాగంలో వల్లని వెన్నుపై చెనుటలిందువులు, మలయావ్రీల మెత్తని కంఠాలు, అడుగునే పిల్లల గుండెలకింద చర్యం వెనుక ఎముకలు, ఇంగ్లీషు నాయకుడి బోపి, తుపాకి మొదళ్ళు, పిగరెట్టు పీకలు, త్రాగుడు సీసాలు, కాబ్బులు, పిరంజీలు, సూదులు, మందుగుళ్ళు పాకేజీలు, రబ్బరుచెట్ల బెరడులు, లిప్స్టుక్కు సీసామూతలు, ఛారతడెక పతాకంపైన గీతలు— పైకి, పైన— ఇంకా పైన విర్యంమైన అరాళంలో పల్చని మేఘం— దాని వెనుక వక్షత్రం— పెలిస్కోప్‌లో చూస్తే రెండు వక్షత్రాలుగా విడిపోతై— వాకదాని వెనక వాకటి రిచగుతూ తనూ— మాళవికి మల్లే.

“నేనే, గుర్తు వట్టలేదా.”

కళ్ళు బలవంతంగా పెద్దవిచేసి చూచాడు రంగయ్య. ఛరకర్మ కేసుకోలేదు— మరిమ ప్రాంతం అడవిలో ముళ్ళపొదలాగుంది అతని గడ్డం— చేతులో దాచుకున్నాడు. అమె చేతిని తొలగించింది.

“ఎవరు ?” పిదపంగా పైకి చూచాడు.

“మాళవి” అన్నదామె. అతనిచేమీ అర్థంకాలేదు. జీవ్ వెదు తోంది. జైజై నాదాలు, నిమ్మముట్టుచున్నాయి.

“ఇంటికొద్దు — హాస్పిటల్ కి తీసుకువెడదాం” అంటున్నదామె. జీవ్ డాక్టర్ జాకబ్ హాస్పిటల్ దగ్గర నిలిచింది.

రంగయ్యని నలుగురు మోసి, వార్డులో వాత మంచంమీద పడుకో బెట్టి, తప్పి, చికిత్సకు పువ్వులమించారు.

రాత్రంతా తీవ్రమైన జ్వరం — చలవరింతులు — అందులో కల — కలలో ప్రేలాపన.

“వాందమందిని చంపేశాను.... నేను హంతకుణ్ణి.... నన్ను పురితియ్యండి....” అంటున్నాడు రంగయ్య.

* * * *

ప్రక్కన డాక్టర్ జాకబ్. చలదగ్గర నర్సు మాళవి. జాకబ్ ఇండియా తిరిగిగానే, రంగయ్య ఉదంతం విని, అమెపట్ల సానుభూతితో, చదువు లేకపోయినా మాళవికి నర్సుగా తర్ఫీదీర్చి, వెంకేదో ముట్టచెప్పి తన హాస్పిటల్ లో వుంచి వోదాచుస్తున్నాడు. రంగయ్యని గురించి భోగట్టా తెలుసుకొని అమెకు చెబుతూ వుండేవాడు. అతను సురక్షితంగా కొన్ని వేల భారతీయ పైనికులతో కంపి శత్రువులచే బంధితుడైనట్లు, తిరిగి విడుదలయ్యే సూచనలున్నట్లు చెప్పేవాడు. జపానీయులు లొంగిపోగానే, వారందరూ విడుదలై క్షేమంగా ఇంటికి వస్తున్న సంగతి కూడా అతనే చెప్పాడు.

“ఏమిటి ప్రేలాపన — నాకు భయంగా వుంది” అన్నది మాళవి.

“ఆది పరాచమూట రాదు. కొంత నిజం చెప్పివెయ్యటం — పశ్చాత్తాపపడటంలాంటిది” అన్నాడు డాక్టర్.

“ఎందుకు ? ఏం తప్పుచేశాడని ?”

“అతను ననుసరించి రైలుస్టేషన్ కి చేరివుంటే, మా అందరితో సహా మలయా అరణ్యంలో దిగి, అక్కడి వారికి సమయానికి చికిత్స జరిగి వుండును. ఆ మందులు, లేకపోవడంవల్ల వాళ్ళు చాలోనూ,

వందకిపైగా జనం మరేరియూకు గురై మరణించారు. అదీ రంగయ్యదాభ” అన్నాడు డాక్టర్ జాకబ్.

“ఇంక నిద్ర పట్టేసింది. ఏం భయంలేదు. లేవటికి నార్మల్ కి వచ్చేస్తుంది.” అని జాకబ్ సుగత వార్డు చేసి చైలుదేరాడు. మాళవి బాదా అతని వెంటనే వెడితోంది. జాకబ్ నవ్వుతున్నాడు.

“పాపం నువ్వు దగ్గర వుండరామా?”

“మిగత పేషంట్లని చూడదా?”

“నే చూసుకుంటాలే— పైగా మల్లన్న పున్నాడుగా” అన్నాడు డాక్టర్.

“మీకో వొకటి చెప్పనా డాక్టర్ గారు.... నాకు దైర్యం చాలడం లేదు....” అన్నది మాళవి.

“చెప్పు. తొందరగా చెప్పు.”

“నేను తొందరగా చెప్పకపోవడంవల్లనే మలయాలో జనం సమయానికి మందులందక మరణించారు. వారి చావుకి కారణం రంగయ్య కాదు— నేను. ప్రైమైపోయింది— మనం పెండ్లి చేసుకోకడం స్థిరమైనట్లు భావించనా, చెప్పు— అన్నారాయన! వెంటనే చెప్పక, ఆ కబుర్లూ, యీ కబుర్లూ చెప్పి, నా దగ్గరే వుంచేసుకుని జాప్యం చేసింది నేను. ఆ బదు విమిషాల వృథా ప్రపంగంవల్ల ఇంక ప్రమాదం అవుతుందనుకోలేదు— ఈ మరేరియా నాకు వేంక్రమించి, నేనే మరణిస్తే— నాకది తగిన శిక్ష....” మాళవి కళ్ళమ్మట నీటివిందువులు జారలేక కనురెప్పలమధ్య ఇరుక్కున్నాయి. జాకబ్ నవ్వుతున్నాడు.

“చిత్రమే. ఇక్కడ యీ మారుమూల గ్రామంలో మనం వొకపని చేస్తే, దాని పర్యవసానం ప్రపంచం అంతటా అల్లుకొని ఎవ్వరూ ఆశించని ఫలితాన్నివ్వడం చిత్రమే” అంటూ వెళ్ళిపోయాడు డాక్టర్ జాకబ్.

మాళవి కళ్ళు తుడుడుకుంది. తిన్నగా రంగయ్య పడుకున్న గదిలోకి వెళ్ళి అతని వక్కనే కుర్చీలో కూర్చుంది. పత్రిక తీసింది. కోటప్ప కొండ తిరణాలు సాగుతున్నాయి. అక్కడ కలరా చెలరేగింది. డాక్టర్లు, నర్సులు, కాంపౌండర్లు వెళ్ళి ఓకిత్స జరిపే అవసరం వున్నట్లు ప్రభుత్వం ఉత్తరువులు పంపుకోన్న వార్త చూసింది. పడుగెత్తుకుంటూ వెళ్ళింది.

మాళవి. డాక్టర్ గదిలో ఉన్నాడు. ఈ వార్త మానసి, తమ వెళ్ళడానికి సిద్ధంగా ఉన్నానంది. మరికొందరు కూడా ఆ సాయంత్రం బైబిడేరు తున్నారనీ, చారితో కలిసి ఆమె వెళ్ళడానికి అభ్యంతరం లేదని చెప్పాడు జాకబ్.

మళ్ళా మాళవి రంగయ్య గదిలో వెళ్ళింది. రంగయ్య మెల్లగా కళ్ళు తెరిచాడు.

నీరసంగా నవ్వుతున్నాడు. నుదుటిమీద చెమట తుడిచింది.

“తగ్గిందా?”

ఆమె చేతుల్ని తీసుకొని తన చెక్కిళ్ళపై అడుముకున్నాడు.

“నన్ను మర్చిపోలేదు. నువ్వెంత మంచిదానివి” అన్నాడు.

“నేను మంచిదాన్ని కాను. నేను చెడ్డదాన్ని. మిమ్మల్ని కబుర్లలో పెట్టి అనుకున్న ప్రయాణం సాగనీక, ఎందరి మరణానికో కారణ మయ్యాను. మీరు మంచివారు— నేను తగను....” మాళవి అతని భుజంపై తల ఆనించి ఏడ్చేస్తోంది.

వెచ్చగా కన్నీరు అతని కంఠాన్ని రాసి జారుతోంది. దారి వెదు కుతూ శిఖరంపై మండి జారే మంచుకణాల పిల్లవదలా. అందులో నిలిచి నిలిచి వినబడే పిల్లగానం వినబడుతోంది. దానికి మాటలేవు— శ్రుతిలేదు.

తన రెండు చేతులతో ఆమె మొహాన్ని పైకి లేవదీసి కళ్ళల్లోకి చూశాడు. కన్నీరు తొలిగింది. మేఘాలేని ఆకాశంలా నిర్మలంగా వుంది ఆమె మొహం.

“నువ్వు ఏ తప్పు చెయ్యలేదు. ప్రేమించడం తప్పు కాదు. ఆ ప్రేమకి నొకరికొకరు లొంగిపోవాంనుకున్నాను నేను. అలస్యం చేసింది నేను- నువ్వు కాదు. రైజుకి వెళ్ళవల్సింది నేను— నువ్వు కాదు. నీ కోసం—మరోక్షణం నువ్వు నానానివయ్యావన్న భావంలోని గర్వం అనుభ వించడం కోసం జాప్యం చేశాను— స్వార్థపరత్వం నాది— నీదీశాదు.”

“మీరు సూక్ష్మాడవంకి- నీరసంగా వున్నారు.” వక్రికలో విషయం చెప్పింది. మరో గంటలో డాక్టర్ల బృందంతో తనూ వెదుతున్న విషయం చెప్పింది.

“ప్రేమవుతోంది. చప్పున చెప్పండి....” అన్నది మోహన్

“ఏం చెప్పును. ఆలస్యం చెయ్యక వెంటనే వెళ్ళు. అది నా వాచ్చిం తర్వాత మాట్లాడుకుందాం.”

“నే వెడితే మిమ్మల్ని ఎవరు చూస్తారు?”

“దాక్టరున్నాడు. పైగా నీకు వయస్సైపోయిందా. నే చేసిన తప్పుకు నేను శిక్ష అనుభవించాను. రెండేళ్ళు వైద్యం గడిపాను. ఆ తన్నును ప్రేరేపించింది, ప్రేమ.... అది మంచిది. దాని ఫలితంగా దక్కింది. నువ్వింక ఎక్కడున్నా నాదానివే.... మరి వెళ్ళు.”

రంగయ్య నవ్వుముఖంతోనే చూస్తూనే వెళ్ళింది మాళవి. ఆ నవ్వు వెనక వొక గొప్ప అనందంతో కలిసి నీరైన కన్నీటిదుక్కటా వుంది. ఆ బిరుదైన కన్నీరు వికి, భారగా అతని పెదవులమీదికి జారింది. నిలిచి నిలిచి చూస్తుంది చివరదే మధురగానం. దానికి భాషలేదు. మాట లేవు. అద్యంతాటలేవు.

* * * *

అంతే కథ. ఒక యోగిని వెనక ఎవరో ప్రశ్నించారట: “మీరెక్కడో ఏకాంతంగా, ఏ లోయలోనో కూర్చుని దీక్షపూని, తపస్సు చేస్తే, లోకానికి జరిగే ప్రయోజనం ఏమిటి?” అని. ఆయన అన్నాడుట.

“నిజంగా దీక్షతో తపస్సు చేస్తే నాలోనుంచి వొక శక్తి కేరటం బయటికి, మనుషుల హృదయాలు వెదుక్కంటూ వెళ్ళి లోకం అంతా చుట్టబెడుతుంది” అని.

ప్రపంచంలో మనుషులంతా వొక కుటుంబంవారే నన్నది అంత వరకూ వొక గ్రంథంలో వ్యాంబలా, వేదికపై ఉపన్యాసంలో వొక భాగంలా భావించేవాడిని. ఈ వృత్తాంతం విన్న తర్వాత అలా భావించ లేను. ఏకాంతంగా యీ మూల కూర్చుని నే సాగించే ఆలోచనకి అనే మాటకీ, చేసే చేష్టకీ ప్రపంచాన్ని కలవరపరిచే ప్రభావం వుందంటే, నాకు నా వ్యక్తిపట్ల, నా ప్రవర్తన పట్ల ఎంతటి బాధ్యతవుందో భయం వేస్తుంది.

ప్రచురణ : సైనిక సమాచార. 26-1-1960

కథ కాని కథ

మనీ, మనీ, మనీ.

వెనక భర్తృహరి ఏనున్నాడంటే చాలా అన్నాడులెండి. అవన్నీ జ్ఞాపకం ఉంటే ఈ వ్యాసమే వ్రాచుకపోడును. కాని క్రితం సంవత్సరాది నాడు మా యింటివక్క డాక్టరుగారి కూతురు కుముదం భరించిన చీర కాలాకు రంగు పూర్తిగా జ్ఞాపకం ఉంది. ఇంద్రియాల ద్వారా సంపాదించిన అనుభవాలు జ్ఞాపకాని కొచ్చినట్లు, పుస్తకాల ద్వారా గ్రహించిన జ్ఞానం రాదు కాబోలు. మన పూర్వులు మాత్రం శరీరం 'మాయ' అని, దాని ద్వారా పొందిన వికాసం 'భ్రమ' అని, సత్యాన్ని, సజీవమైన జ్ఞానాన్ని తెలుసుకునే శక్తి, 'బుద్ధి'కి వుందనీ, సమ్యుతూ వచ్చారే. అనాదినుంచీ వస్తున్న ఈ సమ్యకం నా ఎముకలకి పైతం పట్టి నట్లుంది. చిన్నతనంలో నాకో శరీరం వుందని చాలాకాలం గ్రహించనే లేదు. పైకిల్ మీదనుంచి పడ్డవ్వుడు కూడా, ఆ తగిలిన దెబ్బ పైకిల్ కే వసుకుని, దాన్ని చూసి జాలిపడి, వారం రోజులవరకూ దాన్ని పైకి తియ్యనేలేదు. ఏ మాటకామాట చెప్పాలి. నాకు 'బుద్ధి' 'మనస్సు' వున్నాయని కూడా చాలాకాలం వరకూ తెలిసింది కాదు. ఇప్పుడూ, ఇవి కొంత వరకూ సంశయాస్పదాలుగానే కనిపిస్తాయి. 'మనస్సు'ని గురించి సర్. రాధాకృష్ణన్ గా రేమన్నారంటే- ఏమంటే ఏం ప్రయోజనం? నాకు ఒక్కటే ఇప్పుడు ఉపయోగంలోకి రావడంలేదు.

ఇంతకీ నే చెప్పొచ్చేమిటంటే నా జీవిత విధానం అంకా 'బుద్ధి' చేత వున్నారాద్యారా పొందిన 'విజ్ఞానం' మీద ఆధారపడిందని భౌతిక ప్రపంచం కంటే గ్రంథాలలోనూ, ఊహలలోనూ, ఉన్న ప్రపంచం యధార్థమైందనీ, పొందర్యమైందనీ నా సమ్యకం. జీవించిన వ్యక్తులంటే నాకు గౌరవం లేకుండాపోయింది. అమ్మ, నాన్న, అన్నా, చెల్లెల్లా,

వీళ్లందరూ 'ఊహ' లేని చుట్టిదొమ్మలు. వాళ్ళ భాష 'ధ్వనులు'. నా ఊహలోని వ్యక్తులతో వీళ్ళని పోల్చిచూస్తే 'నీడల' మాదిరి కనిపిస్తారు. వాళ్ళ మతం ఏమిటిదీ; రాజకీయంరాళ్ళతో కొట్లాట; వివాహం దొమ్మలపెళ్ళి; ఇవన్నీ గట్టిగా నమ్ముతాను. మానవలోకానికి అతీతం అవడమే రాకుండా ప్రసవించాన్ని వాదలి విశిధంలోకి వెళ్ళి, ఒక్క రావుతంతే, ఈ గోళం ముక్కలు ముక్కలై కూన్యత్వంలో ఐక్యం అవుతుంది. నవ్వుతూ, వెక్కిరిస్తూ నేను మాత్రం మిగుల్తా.

దబ్బు, దబ్బు, దబ్బు.

ఊహలో ఇవన్నీ చేయగల్గు. కాని ఈ మనుషులతో నాకున్న అనుసరం తీరదు. అమ్మ అన్నంపెట్టాలి. నన్న దబ్బివ్వాలి. అన్నయ్యతో అడుకోవాలి. చెల్లెలితో ఫిడేలు నేర్చుకోవాలి. దాని మొగుడికి కాళ్ళ కడుక్కునేందుకు వీళ్ళ ఇవ్వకపోతే మా నన్న తంకాడు. రెండూ, రెండూ ఎంతో చెప్పకపోతే మేష్టరు బుగ్గని సున్నాలా తిప్పి, పేవర్లో అంత పైజానున్నా, ఎట్టుపెన్నలుతో చుడతాడు.

అందుకేనే ఈ ప్రపంచం అంటే అంత భయం నాకు. ఇది నిజంకాదు 'మాయ' అని తెలుసు. ఐతే ఏం లాభం? నేనిందులోనే వుండి, వీళ్ళతో తగాదాలుపడి నా బ్రతుకు నే బ్రతకాలి. మనుషులు రెండు రకాలనుకుంటూ: నాయకులు, అనుచరులు. నేనీ రెండో రకానికి చెందుతా. నాయకుల పని ఎవళ్ళు ఎల్లా ఉండాలో, ఏం చెయ్యాలో, ఏం ఆలోచించాలో మొదలైన విషయాలు చెప్పడం, కిక్కురుమనకుండా అన్నీ అమర్చిపెట్టడం అనుచరుల పని. కుటుంబంలో పెండ్లికానంతవరకూ నాయకుడు నాన్న; వివాహం జరిగింతర్వాత నాయకురాలు భార్య అనుకుంటూ; ఉద్యోగంలో పై అధికారి; జబ్బు చేసినప్పుడు వైద్యుడు; చచ్చిపోతర్వాత నాయకుడు శాస్త్రుడుగారు.

నేను అనుసరించే నాయకులు కీవించి ఉన్న మనుషులూరు. వాళ్ళంతా గొప్ప గ్రుంథాలు వ్రాసి చచ్చిపోయినవాళ్లే. నా భావాలు, వాంఛలు, ఆలోచనలు అన్నీ వాళ్ళ జోధనలని అనుసరించినవే. అంటే రెండు ఉదా

హరణలు మాత్రం ఇస్తా. “మొక్కినవరమీని వేల్పుని గ్రుక్కన విడువంగ వలయు”నన్నారు. రోజూ ఉదయం ఎనిమిదిగంటలకి నాకు సంస్కృతం చెప్పే అచార్లుగొచ్చేవాళ్ళు. అయన్ని రాకుండా చేయమని రోజూ కృష్ణుడి విగ్రహానికి మొక్కినాణ్ణి. ఒకరోజున ఆయనొచ్చే సమయానికి గదిలో దూరి గడియ పెట్టుకున్నా. మేష్టారికి తేలు కుట్టించి అరుపు వినిపించి బైటకొచ్చాను. ఏమీ కుట్టలేదు. ఆ చుట్టనక్కల కండచీమేనాలేదు. నన్ను బైటకి రప్పించేటందుకు వేసిన ఎత్తు. వెంటనే కృష్ణుడి బొమ్మని నూతిలోకి గిరవాపెట్టాను. రెండోది కొంచం జ్ఞానం వచ్చింతర్వాత జరిగింది.

“ముద్దులన్నింటిలోకి దొంగిలించిన ముద్దు మధురమైంది” అని ఎక్కడో చదివాను. ఎన్నిరకాల ముద్దులున్నాయో నాకింతవరకూ తెలీదు. ఒక్కచేనా దొంగిలించి తీరాలని నిశ్చయించుకున్నాను. మా ఇంటివక్కని నారాయణరావుగారి కూతురు. మిట్టమహాహ్నం గవీరో నిద్రపోతుంటే మెల్లగా వెళ్ళి వెనకనించి చెవులని తాకిచూశాను. కనురెప్పలు కడిచి ‘ఘడి’ మని లెంపకాయ కొట్టింది. తెన్నిననకవి “ప్రేమించకుండా ఉండడం కంటే, ప్రేమించి ఓడిపోయి పోగొట్టుకోడం మంచిది” అని వ్రాశారు. ప్రేమించి, ఓడిపోయి లెంపకాయ తినడం మరి మంచిదనుకుని, సమాధాన పడుతూ ఉంటాను, అది జ్ఞాపకం వచ్చినప్పుడల్లా.

రూపాయలు, రూపాయలు, రూపాయలు.

అధునిక ప్రపంచంలో ఎట్లా బ్రతకాలో ఆలోచించే అవసరం లేకుండా ఉంది. ఇలా కాకపోతే నాలాంటివాళ్ళు ఎన్నడో ఆత్మహత్య చేసుకుని వుండురు అందుకనే అధునిక మానసిక శాస్త్రజ్ఞులు (ముఖ్యంగా నిహే వియరిస్టులు) ‘బుర్ర’, ‘మనస్సు’ లేవు, పోన్ పొమ్మన్నారు. తిండి, బట్టా, అమ్మనాన్నా చూస్తారు. నా పరీక్షలు ‘గురువులు’ ప్యావవుతారు. నా మతం, దైవం అన్నీ నా పూర్వలే నిర్ణయించారు. అప్పుడప్పుడు బద్ధకించి మరిపిపోతానెమోనని వాళ్ళు దేవాలయాలు కూడా కట్టించారు నా రాజకీయాలని గురించి ఆలోచించే అవసరం అసలేలేదు. నా ఆఖిప్రా

యాలని, పత్రికా సంపాదకులు, నా ప్రమేయం లేకుండానే ప్రపంచానికి చాటుతారు. పత్రికా రచనంటే ఏమిటి? కుప్పస్వామి బ్రిటికి ఉన్న సంగతే తెలియని భారతదేశానికి, ఫలానా కుప్పస్వామి గలించాడని చెప్పడం— అంటే ఆ ఫలానా కుప్పస్వామి రాయకింద పడినప్పుడు, రాయకిందపడే భాగ్యం అందరికీ కలుగుతుందనుకోవడం చాలా పొరపాటు. నాగరికత కోసం కమ జీవితాలని క్యాగం చెయ్యడానికి సిద్ధపడేవాళ్లే అలా చెయ్య గలరు. నేనెప్పుడు పుట్టిందీ, చచ్చిందీ, అఖిరికి మా పూర్వో 'జననమరణాల' రిజిస్ట్రార్ కి కూడా తెలీదు. పత్రికలను గురించి 'కజిన్స్' దొరగాలేమన్నా రంటే....

నోట్లు, నోట్లు, నోట్లు.

నా అస్తి వ్యవహారాలన్నీ మా లాయర్ గారే చూస్తారు. చచ్చి పోయ్యేముందు, నా జబ్బుపేరేనా నాకు చెప్పకుండా, నన్ను పరలోకానికి రవాణాచేసే డాక్టర్లు చాలా కొద్దీమంది ఉన్నారు. మరి నా పెళ్ళి విషయం? ఇంకవరకూ ఆ ఆలోచన నాకు రాలేదు. అంతమాత్రంచేత 'శ్రీ'ని గురించి నేనెప్పుడూ ఆలోచించనని మహాయోగినని చెప్పుకోదండాదు. అనలెప్పుడూ అదే ఆలోచన. కొవి 'పెండ్లి' అనే బెడదలేకుండా 'శ్రీ' దొరికే మార్గం ఉంటే ఎవళ్ళైనా చెబితే బాగుండును.

ఇటీవల శాస్త్రజ్ఞులు, మానవుడి శరీరం ఖరీదు ఒక రూపాయి, రెండణాలని నిర్ణయించారు. అంటే ఆ డబ్బుతో శరీరం ఏ సామాన్లతో చెయ్యబడిందో అవన్నీ బజార్లో కొనాచ్చు. పెంబ్రెట్ ప్లేషన్ లో ఒక యంత్రంతో అణాకాసు పెడితే, ప్లాటుసారం టీకెట్ చక్కా వొచ్చినట్లు, రూపాయిబేడాపెడితే ఒక అందమైన శ్రీ బైటపడే యంత్రం ఏ శాస్త్రజ్ఞుడైనా కనిపెడితే బాగుండును. కొద్దికాలంలో ఈ యంత్రం వచ్చేసూపనున్నాయి. రాకపోయినా, నా పెద్దలు నాకు వివాహంచేసి తీరతారు. నాకా బెంగ ఎన్నడూలేదు. వివాహం జరిగి, పిల్లలతో తావరం చేస్తున్న కుటుంబీకుడికే. కమ పిల్లలనిచ్చి వివాహం చేస్తామని అడుగుతున్న మహాదాతలు ఈ అంధ్ర

దేశంలో ఎందరో ఉండగా, మీరూ నేనూ ఈ విషయాన్ని గురించి ఇంతగా యిదవడం, చాలామంది అంటాను. వివాహాన్ని గురించి, వెస్టర్ మార్క్ ఎసున్నా....

పైకం, పైకం, పైకం.

నా నీతి విషయం రెండు ముక్కలు చెప్పి, ఈ ప్రసంగం ముగిస్తా. ఇవొక మహారణ్యం. ఎవళ్ళకీ ఏమీ తెలీనట్లు కనిపిస్తోంది. అందరికీ తలో 'నీతి' నుండడం మూలాన ఏ ఇద్దరూ అంగీకరించడంలేదు. మొగాడికి, 'నీతి' అవసరంలేదని మా నాన్నా; అట్లాగే తే అడదానికి అక్కర్లేదని మా అమ్మా ఎట్లా చావను చెప్పండి?

మా అక్కయ్య అంటుంది— (అది కాలేజీలో చదువుకుంటోంది లెంపి) పెళ్ళి కాకపోతే, అడదానికి కాని, మొగాడికి కాని, నీతి అక్కర్లేదు తమ్ముడూ అంటుంది. అంతవరకూ వుంటే వుండాలేమోకాని వివాహం జరిగింతర్వాత 'నీతి' అక్కర్లేదనీ, లారెన్సు, జామిన్ మొదలైన నవలా కారులంటున్నారు. వెధవలకోసం 'నీతి' నెలకొల్పబడిందని గిరీశంగారు అనలు జంతువులకి లేని నీతి మానవుడికి మాత్రం ఎందుకూ అక్కర్లేదని బిమర్ ఖయ్యామ్ వెనకే అన్నాడు. ఎప్పుడు కావాలో, అక్కర్లేదో మాట అట్లా ఉంది అనలు నీతంపే ఏమిటి? ఈ దిగువ కొందరి అభి ప్రాయాలను పొందుపరుస్తా. “అందరూ ఎట్లా చేస్తే అట్లా చెయ్యడం (బ్రాడ్లీ) “అల్లా చెయ్యకపోవడం” (జినోవ్వి) “తప్పుడు సన్లుచేసి పట్టు పడకపోవడం” (పాస్కర్) “నీతిపరుడుగా నటించడం” (బారోవిన్ రాట్) చెమిటి భర్త, గ్రెడ్డి భార్య కలిస్తే నీతి” (లాబ్రాయరీ) “శరీరం వంఛలని, 'వాక్కు' ద్వారా తీర్చుకోవడం” (ఫ్రాయిడ్) “శరీరం వంఛలని శరీరం ద్వారా తీర్చుకోడం” (ఆల్టన్ హాక్స్లీ) ఇట్లాటి పరి స్థితులలో ఏం చెయ్యాలో విర్ణయించే శక్తి నాకు లేదు. అలోచించే వోపికా, తీరుబడి బొత్తిగా లేవు, కాని ఈ 'నీతి' లేందే ప్రపంచంలో నెగ్గలేం, అని మొదట్లోనే చెప్పా. పైగా అది మీ అందరికీ తెలిసిన

విషయమే. ఈ క్రింద చూపించిన ప్రశ్నలకి సమాధానం తెలిస్తే 'ఓం' అంటే ఏమిటో తెలిసిపట్లు భావించొచ్చు.

1) మనుష్యులతో 'స్నేహం' సంపాదించడం ఎట్లా? (జంతువులతో స్నేహం చేసుకోడం మానవుడికి తెలుసు అని దాని తాత్పర్యం. శత్రువులు కూడా మన ప్రాణప్నేహితులుగా మారాలి.)

2) పై అధికారి మన్నన, ఆచరణ పొందడం ఎట్లా?

3) మువ్వ ప్రేమించిన 'శ్రీ' నీ పాదాలమీద కాకపోయినా, అధమం భుజాల మీదేనా వారే మార్గం నీకు తెలుసా?

4) నీ రహస్యాలు, భార్యకి తెలిసినప్పుడు చెంబుతోగాని, గరికతోగాని, చీరమడతతో గాని, (విద్యావతి ఐన ఎడల సిపాబుద్ధితో గాని) నీ మీదికి యధానికి రాకుండా చేసుకోడం ఎట్లా?

5) మువ్వ దైవానివని తెలుసుకున్నావా? తెలుసుకున్న తరువాత, నీ భక్తులని ఎట్లా ప్రేమించగలవో క్లుప్తంగా చెప్పు?

ఇట్లాంటివి మరో ఐదు ప్రశ్నలూ, వాటి సమాధానాలు ఒక గ్రంథరూపంగా వ్రాసి, నాబోటి దౌర్భాగ్యులకు, ప్రపంచంలో ఎట్లా బ్రతకాలో తెలివి గుంథలకూ కాళ్ళతలపైన ఉపకారంచేసి, మా కృతజ్ఞులు గణించుకున్నారు— ఇటీవల 'డేర్ కార్నీటీ' అనే అమెరికన్ దొరగాదు. ఈ గ్రంథరాజం పేరు "స్నేహితులని ఎట్లా చేసుకోడం- వ్యక్తులపై వొత్తిడి కలిగించడం- దాని విధానం." ఇది అన్ని రైల్వే ఐక్ స్టార్స్ లోనూ దొరుకుతుంది. అట్టిమీద 'కార్నీటీ' గాని 'ఫోటో' కూడా ఉంటుంది. ఇది కొన్ని కోట్ల కాపీలు అమ్ముడు పోయింది. ఈ 'విధానం' అనుసరించి జీవితంలో పారమార్థం పొందిన ఒక లక్ష వ్యక్తులు, దీన్ని ప్రశంసిస్తూ వ్రాసిన వాక్యాలు కూడా వున్నకం చివర ఉంటాయి. దీని వెల రెండు రూపాయలనుకుంటా. మీ వట్టివర్ని కలుసుకుని, దీని వేర్వేరు తెలుసుకోండి.

దస్కం, దస్కం, దస్కం.

పై ప్రశ్నలకి అయనిచ్చిన సమాధానం వ్రాస్తే నేనో గ్రంథకర్తను చాగలను. అంచేత, 1, 3 ప్రశ్నలకు అయన చెప్పిన సమాధానం మాత్రం వ్రాసి అవి నేనెల్లా అనుభవంలోకి తెచ్చుకున్నదీ చెప్పి ముగిస్తా.

1) 'పేహం' చేసుకోవడం ఎట్లా ?

నాకు పేహితులూ లేరు. విరోధులూ లేరు. నాలో ఏముందో తెలియ కాని, నేనంటే ఎవళ్ళకీ సరికదదు. కొంతకాలం క్రిందట వాల్తేరు ప్లేషన్లో, చివ్రంగా అగుపించిన మనిషిని చూచి, కుతూహలపడి 'తమ దేవుర'ని అడిగాను.

"నేను అభిసేనియా చక్రవర్తిని" అన్నాడు. రెండడుగులు వెనక్కి తగ్గాను. అంత భాగ్యమే నాకు! "వెనక పోలండ్ ప్రధానమంత్రిగా వుండేవాణ్ణి" అన్నాడాయన. ఈయనకి తెలుగు భాషలో ఇంత ప్రవేశం యెట్లా కలిగిందా అని ఆశ్చర్యపడ్డాను. "అగాథాన్ కి రికమెండేషన్ ఇస్తా తీసుకెళ్ళండ" న్నాడు. అంతే ఆ మనిషిని తీసుకుపోయ్యాడు, ఇద్దరు ఎర్రబోపి వ్యక్తులు నేను కాదు పిచ్చివాణ్ణి అతను.

మొదటి ప్రశ్నకి కార్మిజీగారిచ్చిన సమాధానం ఈ దీగువ పొందు పరుస్తున్నా.

అ : ఆవతల వ్యక్తిని గురించి మాట్లాడు.

అ : విన్ను గురించి మాట్లాడొద్దు.

ఇ : సాధ్యమైనంతవరకూ, అతన్నీ అతని కుటుంబాన్నీ మెచ్చుకో. అతని సంసారం సంగతులన్నీ తెలుసుకో. అతని అభిరుచులు, అభిప్రాయాలు తెలుసుకొని తదనుగుణంగా మాట్లాడు.

ఈ : స్తుతిండు. అశేషంకా దొర్లిపోతున్నట్లు, అతని పేరు, వయస్సు, ఉద్యోగం, ఓరునామా, నోటుబుక్కులో అతనిముందే పెక్కించు. అతన్నే వ్రాసియిమ్మను.

షరా॥ ఇవన్నీ ఎప్పుడు అనుచరణలో పెడకావు? నేడే ఇప్పుడే, లే. వెళ్ళు.

చట్టుక్కున పుస్తకం మూసేసి, బండి కట్టించుకుని ప్లేషన్ కి ఎగడ్తాను.

బండివాటి చూసి పేరు చెప్పమని దీనంగా కోరాను.

“సీ, రాసుకుంటావా? రాసుకుంటే రాసుకో నాకేం భయం?” అని “రాసుకుంటే రాసుకో నా చిట్టిపిల్లా” అనేది పొటద్వారా మొదలు పెట్టాడు.

“సీ ఇట్లు ఎక్కడ నాయనా?”

“పెద్దపెద్ద మేడలకాడవుండే చిన్నచిన్న పూరిల్లు” అని మళ్లా ‘చిన్నచిన్న పూరిల్లు చూడవే నా చిన్నదానా’ పదంపాడడం మొదలెట్టాడు. వాడి నంకోషాన్ని, తన్మయకనీ, పాడుచెయ్యడం పాపంగా కోచింది.

రైలు కడిలింది. ఎదురుగుండా ఆకర్షణీయమైన ఆపామి కూర్చున్నాడు. కోటు, పాగా, తోలుపెట్టి, కర్ర, నోట్లో చుట్ట మొదలైన పరికరాలతో ప్రపంచాన్ని తిలకించే నిమిత్తం కళ్ళుమూసి ధ్యానం మొదలెట్టాడు. మీసాలు కొట్టొచ్చేటట్లున్నా, నేత్రాలు మర్యాద చేపే ప్రకృతిని సూచిస్తున్నాయి. సినిమాలో చూచిరి ‘లే. వెళ్ళు, ఇప్పుడే’ అని ధ్వనులు నా చెవులో మొరెట్టుకుంటున్నాయి.

“తమ నామధేయం?” అని నవ్వుతూ అడిగా.

“తమడీ?”

చెవుడేమోననుకొని “తమ నామధేయం చెప్పారుకాదు”. అన్నా రెట్టిచి.

“తమరీ శైలివిచ్చారు కాదు.” అన్నాడాయన.

“తమ మొహం బాగా పరిచయంగా ఉంది. ఎక్కడో చాలామార్లు చూసినట్లున్నాను” అన్నాను.

ఆ ప్రమానూ, ‘అయన’ ‘నేను’ అంటే విసుగెడుతుంది గనక, చూకు జరిగిన సంగతులు సంభాషణపూర్వంగా మనవి చేస్తాను.

ఆ : మిమ్మల్ని చాలామార్లు చూశాను.

నే : నాలో విశేషం ఏముందిలేండి, తమరు పెద్దలు.

ఆ : పెద్దచిన్నలో ఏమంది బాబు. తమదు విద్యాధికులు, విద్యని గౌరవింపాలి. మీ పేరు చెప్పాడుకాదు.

నే : అనామకుణ్ణి, అల్పుణ్ణి. నా పేర్లో విశేషంలేదు. ముందు తమది నెలవిస్తే....

ఆ : హా, హా! ఎంతమాట. నా కాలం జరిగిపోయింది. మీరు యువకులు. మీ కాలం.

నే : తమ వయస్సు ?

ఆ : అదీ నేనే అడగాలనుకుంటున్నా. నరే, ఇప్పుడడుగుతున్నాను. ఇరవై నాలుగు ?

నే : పొనీ తమ పురు ?

ఆ : మీది గోదావరి మొహంలా ఉంది. లేకపోతే కృష్ణాజిల్లానా ?

నే : మిమ్మల్ని బందరులో చూశానేమో ?

ఆ : మిమ్మల్ని బందరులో చూశానేమో అనిపిస్తోంది నాకూను.

నే : తమకెందరు పిల్లలు ?

ఆ : మీకు వివాహం అయిందా ? ఐతే ఏమన్నా పిల్లలా ?

నే : మీలో చాలా హాస్యరసం ఉందండీ. గోదావరిజిల్లా వాళ్ళ హాస్యానికి పెట్టిన పేరు.

ఆ : మీలో భరే వసండు వుందండీ.

నే : మీ నేత్రాలలో నిశ్చలత్వం వుట్టినదంతోంది.

ఆ : మీ మొహం అంతా అనందం వెదజల్లుతోంది.

నే : ఇవన్నీ కట్టిపెట్టి నీ విషయం చెప్పవయ్యా.

ఆ : ఈ ప్రోత్రాలు మన దగ్గర సాగవ్. ముందు నీ సంగతి చెప్పుదూ.

నే : నే చెప్పను. ఏం జేస్తావేటి ?

ఆ : నేను చెప్పను. ఏం జేదిరిస్తావా ? భరే పెద్దమనిషివే.

నే : ఏం ఇదిగా వుంది నీ కథ!

ఆ : చవ్

నే : చవ్ అంటే “ఛవ్” తెలిసిందా ?

అనుదరణలో పెడతే, ఈ పై వ్యక్తులు అంతా చక్కా వొచ్చి, నడరు పురుపు పాదాలమీద పడతాడనుకోడం మీరపాటు బ్లా జనం అపోహ పడకుండా 'మీరు ప్రేమించిన స్త్రీ'ని 'ప్రివైట్' చేశాడు.

ఎ. మీరు ప్రేమించింది అనలు 'ప్రీ' ఐ వుండాలి.

వి. అమె జీవించే ఉండాలి. (నా బోటిగాళ్ళు ఈ నంగతి మరిచి పోతాడను. కాళిదాసు శకుంతల, గురజాడ వారి బుచ్చమ్మ, మునిమాగుక్కంపారి కావలం, లేక చరిత్రలో 'చాందేబీ' 'ముండాత్తమహల్' ఏదైరా ప్రీలవి కోరకూడదన్నమాట.)

సె. సాధ్యమైనదివరకూ 'కన్య' ఐ వుండాలి. అంటే పెండ్లి కాకూడదు. (ఇది ఇంచుమించు అందరూ జ్ఞాపకం పెట్టుకోవలసిన విషయం)

డి. తన శరీరం లానణ్యం మీదనే తన జీవనోపాధి బరిగిపొయ్యేది- అవకాశం. (సెనెమా తారలు కాకూడదన్న మాట.)

ఇ. మీరు ప్రేమించే నుండు, ప్రేమించేటన్నడు, ప్రేమించిన నంవత్సరం జరకూ- అమె మీరు వాకే గ్రామంలోకాని, అథమం ఒకే తాలూకాలో కాని ఉండాలి.

ఎఫ్ ఆ ప్రేమించిన స్త్రీని వివాహం ఆడేటందుకు, సాంఘికంగాగాని, ఆరోగ్యరీత్యాకాని అంతరాయాలు ఉండకూడదు.

జి. మీ కంటే కొంచెం వీరిదై వుండాలి.

హెచ్. పొట్టిది కాకూడదు. మీ కంటే పొడుగ్గా ఉంటే మరి మంచిది.

ఈ పనిమిది నియమాలకి సరిపొయ్యేది ఒక్క- "జ్ఞానవేణి" కార్మిణీ కేవలం ఈ కన్యని చూసి తన నియమాలని వ్రాశాడా అనిపిస్తుంది. ఆ కన్యని వర్ణించే నమయం ఆశన్నమైంది.

అనలు పేరోటి వుండినాని, నాకదేమిటో తెలీదు. చిన్నతనంలో చాలా చలాకీగా, చురుకుగా వుండడంవల్ల వాళ్ళ వాళ్లు, ఆ పేరెట్టారని తెలుసు. ఇకనుంచి 'జ్ఞానం' అనే వాదకాను. వాళ్ల నాన్న ఏం పని చేస్తున్నాడో ఎవళ్ళకి తెలీదు. ప్రొద్దున్నే వెళ్ళి, సాయంత్రం ఇంటికొస్తాడు.

తమ్ముడు, అన్నలారేయి కాని 'జ్ఞానానికి' ముగ్గురు చెల్లెట్లు, ముగ్గురు అక్కలూ ఉన్నారు. పెద్దక్క అదవిల్లం స్కూల్లో సంగీతం మెట్టలు; రెండోది మెడికల్ కాలేజీలో చదువుతోంది. మూడోది 'జ్ఞానం' ఇంటరు మొదటి సంవత్సరం చదువుతోంది. మిగతా ముగ్గురు చిన్నపిల్లలు. ఈ ఏడుగుర్ని ఒక్కసారిగా నేనెవ్వరూ చూశ్శేడు- అంచేత వీళ్ళందరికీ ఎవళ్లు చక్కటివారో నేను నిర్ణయించలేను. కాని అందరికీ కొన్ని సమాన లక్షణాలున్నాయి. అంతా నల్లగా వుంటారు; చాలా పీలగా పొడుగ్గా ఉంటారు. ఎవళ్ళకీ వివాహం కాలేదు. ఒక్కళ్ళకీ వొంటిపొద ఏ ఆభరణం ఉండదు అఖిరికి 'కాంపిల్' గాజులు కూడా వుండవు. అందరూ ఎప్పుడూ నవ్వుతూనే ఉంటారు. అంతా తెల్లబుద్ధులు చీరలు కడతారు- ఐదోది సరికిణీ, ఆరోది లాగు ధరిస్తారు. జ్ఞానవేణికో నా పరిచయం, సరిగ్గా మూడు దినాలు. ఆ సంవత్సరం నేను పి. ఏ. ఫేలయి, పూరికే వుంటున్నా మా మామయ్యగారింట్లో ఆ రాత్రి మామయ్య జలుబూ, రొంపాతో బాధపడుతూ టోజనం మానేసి, కాఫీ త్రాగుతానన్నాడు. రాత్రి ఎనిమిదింది. కాఫీపొదుం లేకపోయింది. ఆత్మయ్య వాళ్ళింటి కెళ్ళి కొంచెం పొదుం బిడులు తీసుకు రమ్మని నన్ను పంపింది. అంతకు పూర్వం వాళ్ళ సంగతి నాకు తెలీదు. ఆకాశాన చిన్ని చంద్రుడున్నాడురాని, నేను ఆకాశంకేసి చూశ్శేడు. వెళ్ళి తలుపు తట్టాను. 'జ్ఞానం' వచ్చి తలుపు తీసింది. మొట్టమొదట నన్నాకర్పించింది తెల్లటి పళ్ళవరస.

"ఎవరి కోసం ?"

"ఎవరి కోసం ?"

"కాఫీపొదుం" అన్నా సరాగ్గా, బహు వల్పుటి మనిషి. టార్గెట్లైట్ వేస్తే 'శరీరం' అంతా ఇట్టించుకు చూడొచ్చు. సమానంగా సాఫీగా మెరిపే చామనదాయ. 'అర్చి'లా అమర్చబడ్డ కనుబొమ్మలు; ఇంక ఆ 'కళ్ళ' న్నాయి మహాప్రబో వర్ణించేటందుకు 'షెల్లీ' యో, వెంకటచలమో రావాలి. మొగాడి తాలూకు గట్టితవంకో రూడుకున్న నాజాకు శిల్పంలోని నిశ్చలత్వం, కవిత్వంలోని 'రామాన్ను' పృష్టిలోని చాంచల్యం- వొక

రేమిటి ద్వంద్వాల కలయిక. మొహంలో గుండ్రన, శరీరంలో 'చదరత్వం' చెక్కిళ్ళనుసుపు; భుజాలకడుగు; మెడలో మెత్తదనం; వక్షంలో గట్టితనం; జడలో బరువు; నడుంలో తేలిక; పళ్ళలో సంతోషం, కళ్ళలో విచారం.

“మా ఇంట్లో కాఫీ డాగం”

నేను వెళ్ళిపోయాను. అదీ నా మొదటి పరిచయం. అరగంటలో నా రెండో పరిచయం జరిగింది.

మా ఇంటికి చక్కావొచ్చి తలుపు తట్టింది. బైటకొచ్చాను. తలుపు దగ్గరగా మూసి మురిచెట్టు కిందకి నడిచా.

“మా ఇంట్లో కాఫీపొదుం లేదు” అంది.

ఆమెకేసి పరకాయించి చూశాను. తెల్లటిపీర శరీరం వొంపులని పట్టుకుని: ‘నమవ్యయత్వాన్ని’ చాటిస్తోంది. చెక్కిళ్లు తప్ప శరీరంలో అన్ని పల్లారే- అరిచెయ్యి ఎక్కడ మోపినా దానికోసం అన్నట్లు ఇమిడి పోతుంది.

“ఫాకస్”

“కాని ‘టీ’ వుంది.

“మా మామయ్యకి నిద్రవట్టడేమో?” అన్నా.

“మా ‘టీ’ నిద్ర పట్టిస్తుంది. పరుంటే మరి లేవడు.”

“సరే”

వాళ్ళింట్లోకి పరుగున వెళ్ళి పొట్లంతో చక్కా వచ్చింది. చాలా పెద్ద జెడ, అంత జెడ నేనెప్పుడు చూడలేదు. ఆత్మహత్య చేసుకోదలచిన వాళ్ళు. ఆ జెడని కంఠానికి చుట్టుకుంటే సునాయాసంగా వస్తారు. అల్లాంటి చావు మంచిదని ఆ జ్ఞాన నిశ్చయించుకున్నాను. నవ్వింది, ఆపురించి అన్ని అవసరాలని కదిల్పింది; ఎందుకో భయపడి పమిటకొంగుని కొలువాలా భుజాలమీద కప్పుకుని తన వొంటికేసి చూసుకుని నాకేసి చూసి నవ్వింది. ఆ నవ్వే, నా మనస్సులో మెరుపులా చీల్చి మెరిసింది. నవ్వుకి నా శరీరమీద అంత వొత్తిడి వుంటుందని ఎప్పుడూ అనుకోలేదు. ఇప్పటికీ అది తలుపుంటే నాకు ఏడుపొస్తుంది. ఏ జ్ఞానంలో మొగాడు దేన్ని చూసి భ్రమిస్తానో తెలీదు కాబోలు, స్త్రీలు తమ లావణ్యంతో, ముస్తాయితో అంత శ్రమపడరారు!

కార్మిటిగారి పుస్తకం ఆ మొర్రాడు కొన్నాడు. అదంతా ఆర్డం చేసుకుని శ్రీని ఆకర్షిగల విధానాన్ని సిద్ధం చేసుకున్నాడు. దీనితో ఎవళ్ళరైనా పువయోగం పట్టుకుందని ఈ గింధ రానున్నాడు.

1) పొగుడు, మెచ్చుకో. వీలైతే రవులు చెప్పిన కుంగులు అన్న గిండు.

2) మరో శ్రీతో పోల్చుకు.

3) పెండ్లి ప్రహంస ఎత్తకు (చదువునున్నవైతే)

4) విన్ను మచ్చు కోట్టుకో - చాచాగ్యుడని, గుంజని, పెరివెడవని అని.

5) వయస్సు అడగకు.

6) మాట్లాడటం చేతికాకిపోతే ఉత్తరం వ్రాయు. (నాలుగు వాళ్ళల కంటే మించకూడదు)

7) సావ్యమైతే భుజింమీద చెయ్యి వెయ్యి, జడట్టుకో. పాదాలకేసి చూడు. (ఈ అధిరతి పుస్తకంబోడి రాదు. 'హేవలాక్ ఎల్లస్' చెప్పాడు) జ్ఞానవేణితో మూడో పరిచయం జరిగినప్పుడు ఇంట్లో ఆచరణలో పెట్టాను. ఏం జరిగిందో వ్రాస్తున్నాను.

'జ్ఞానం' కిరణ... యిలా కోసం నీసా తీసుకొని ఈ ఇంటికొచ్చింది. మురిచెట్టు క్రింద నేను నుండున్నాను

"కిరణనాయిలా?" అని అడిగా ఏదో మాట్లాడిద్దానుని.

"కవిపిస్తూనే వుండిగా" అంది. నా మనస్సు చివ కక్కుమంది.

"ఖద్దరు చీర సీతెంతో బాగుంది" అన్నా. అటూ ఇటూ చూస్తూ.

జ్ఞా : "మీ తెందుకు?"

నే : "చూసి అనండిస్తా, మీ ఇంట్లో అంతా ఖద్దరే కడతారా?"

జ్ఞా : "మీ తెందుకు?"

నే : "చూసి అనండించడం తప్పే? నీ నన్నటి వాంటినిద ఆ ముతగ ఖద్దరు"

జ్ఞా : "ఏం మాటలంది."

నే : "తెచ్చినన్ ఏమన్నాడంటే సొండాకొనినీ ఏ బట్ట ఐతే నేమి..."

జ్ఞా :

నే. కనిపిస్తాను.... ఎక్కో స్థానం వెళ్ళాలని ఉంది. మొదట నన్ను చూసి క్రిష్టియన్ బిల్లునుకున్నా. మెల్లో చేతులకి, చాక్లెట్, చెవులకి చాక్లెట్ అభరణాలను చేయించాడు ?

జ్ఞా : మారు నగలిస్తాను లేదు.

నే : అప్పుడు సహజ సౌందర్యం వుండాలిని బోనీ జడలో నాకు కూర్చుంటున్నాడదా ?

జ్ఞా : అవన్నీ మీకెందుకు ? నే వెళ్ళి చదువుకోవాలి. తెల్లరికే ఇంగ్లీషు పరీక్ష.

నే : అయ్యో, నీ లేత హృదయానికి, ఈ అంగదాష విషం వాడగా.... నీ లేత వెన్నెలమీద ఆ కరోర చాలని ఉచ్చరించడం ఎంత కష్టం.

జ్ఞా : పడు ప్లీజ్. నేనంటే ఏమిటనుకున్నాను ?

నే : నా ఎవరి జీవితంలో వడగళ్ళ వద్దం నీ నవ్వు. నా కన్నీటి రెక్కలపై వెన్నెల నురుగు నీ నవ్వు.

జ్ఞా : పూర్ !

నే : నీ చీర కుచ్చిళ్ళు, నా స్వర్గ సోపాన వంపర్లు. నీ జడ నా బ్రతుకు నిలయం.

జ్ఞా : ఛీ. మొగాడు జంతువు, పూర్. తొందరగా వెళ్ళింది. వెనకాల వెళ్ళి జడ పట్టుకున్నా. 'ప్లూవిడ్' అని శిట్టి వెళ్ళి తలుపు గట్టిగా నా మొహాన్ని మూసింది. ఆ గుత్తి కార్పిటీగారి గ్రంథాన్ని నా గుండెమీద పెట్టుకుని, ఎంతసేపు వీడిచానో ఆ బాధ తెన్నినవోకి కూడా తెలీదు.

రెండువేలు, రెండువేలు, రెండువేలు.

సరిగ్గా మూడు వూసాలు వేసు జ్ఞానవేడి కోసం తపించాను. నాకు రాత్రుళ్ళు నిద్ర వట్టలేదు. చగలు కాలేజీకి వెళ్ళే సమయం వచ్చేటప్పుడు, బొక్కసారి చూడాలని కాదురుని నా రాత్రు సడిపొయ్యేది. అదిరికి ఉత్తరం వాళ్ళ గుమ్మంమందు చూడేశాను. తీసుకుంది కాని జవాబు వ్రాసులేదు తరవాత ఆ పిల్లని గురించి కొన్ని సంగతులు తెలుసుకున్నా.

వాళ్ళది చాలా వీధ కుటుంబం. చెనుక గోరెడు అస్త్ర పుండేటట. అదంతా వాళ్ళ నాన్న త్రాగుడికి ఖర్చయిపోయిందట.

ధనికులకి గర్వం అంటారు రాని, నిజానికి వీధవాళ్ళకున్న గర్వం ఎవ్వరికీ వుండదు. జ్ఞానానికి అన చేతి గాజాలెందుకు లేవంటే, 'డబ్బులేక' అని సమాధానం ఎన్నడూ చెప్పదు. అల్లా ఉండడం తన అదర్శంట. "నీకు వివాహం ఐందనుకో- అప్పుడూ ఇల్లాగే వుంటావా చెవలకి ముక్కుకి ఏమీ లేకుండా?" అంటే ఎంతో కోపం వచ్చింది. వివాహం అనే మాట తలపెట్టడానికి వీలేదుట. తనవి ప్రేమిందేటందుకు అర్హత ఉన్న అంద్ర యువకులు లేనేలేరట!

నాకు నా మీద కోపం వచ్చింది. నేను చదువుకున్నవాడిని- నా చదువు విషయం తెలిసిందంటే సరస్వతి కూడా అసూయ పడాల్సిందే. మన్లో మనమాట. నాకు బోలెడంత అస్త్ర ఉంది. యవ్వనం నాదీను.

నా చక్కదనం మాటంటారా, నామీద తమ అశ రెట్టుకుని అనేక మంది ఫిలిం డైరెక్టర్లుగా మారుతున్నారు. ఇదేమిటి నా నెత్తిలా వుంది. కార్మికిగారు చెప్పిందేమిటి? నే చేస్తున్నదేమిటి?

నన్ను గురించి నాకు నిజం తెలిసింది. నేను 'స్తుపిడ్'ని 'పూల్'ని అని. జ్ఞానంపై పగ తీర్చుకోడానికి రాదురుని ఉన్నా. ఒక రాత్రి సమయం చిక్కింది. అనాడు పెద్ద వర్షం. వాళ్ళ అఖరి చెల్లెలికి లేలు కుట్టింది. మందుకోసం వచ్చింది. మా అత్త నడిగింది.

పదివేలు, పదివేలు, పదివేలు.

నేను మందుకణిక, దీరం తీసుకుని వాళ్ళ ఇంటికేసి సడవడం మొదలెట్టాను. దీపం వొడిలేశాను. చీకటి. నా చేతులకి ఆమె భుజాలు తగిలాయి. గట్టిగా పట్టుకున్నాను- నా బొటనప్రేలుకి ఆమె మెత్తని గడ్డం తగిలింది. చిక్కబిడ్డం. "నీ పొందర్యం...." అని అరంభించాను. మూతి మీద 'చెళ్లు'మని తగిలింది. నిజంగా చేతులకి గాజాలు లేకపోవడం చాలా మంచిదనిపించింది. తొందరగా వెళ్ళిపోయింది.

అనాడు శనివారం. ఇంట్లో ఉంటుందనుకుని ఏదో వొం వ వాళ్ళ ఇంటికెళ్ళాను. వాళ్ళమ్మ అహ్లానించింది. ఊర్పిలో కూర్చున్నాను. రాఫీ ఇచ్చింది. "జ్ఞానం కాలేశ్ కెళ్ళింది" అన్నది. శనివారం పైసేటు క్లాసులు.

“నేను జ్ఞానకోసం రాలేదు. మా మామ జబ్బుని గురించి మీ పెద్దమ్మాయితో మాట్లాడడానికొచ్చాను” అన్నాను.

“అన్నత్రి కెళ్ళింది.”

అన్నయత్సంగా బిల్లమీద ఉన్న కౌగితాల దొంతర తెలికాను. చెత్తకింద, ఒక అంగగ్రంథరాజు కనిపించింది. అట్టమీద ‘జ్ఞానం’ పేరు వ్రాసింది. అది పుట్టినరోజుకి వాళ్ళ లెక్కల ప్రొఫెసర్ గారు బహుమానంగా ఇచ్చినట్లు ఆయన సంకేతం ఉంది. అది ‘హిల్’ దొరగారిచే త్రిలకోసం వ్రాయబడిన గ్రంథం.

“నువ్వు వాించించిన పురుషుణ్ణి పొంది, నీ పాదాలముందు బొమ్మలా అడించడం ఎల్లా?” ఈ ప్రశ్నకి సమాధానాలున్నాయి. అందుచే క్రింద అందులోని నాలుగు విషయాలు వ్రాస్తాను.

1. పురుషుడికేసి చూడు. అతను చూడకుండా ఇట్లా చేస్తున్నావని అతను తెలుసుకునేటట్లు చెయ్యి.
2. అసంభవం, అలభ్యం, అసాధ్యం అనుకునేటట్లు ప్రవర్తించు.
3. పొగిడినకొద్దీ తిట్లు, ఏం భయంలేదు.
4. మీదికొచ్చినప్పుడు లెంపకాయ తగిలించు. ఇది చేస్తేవా, నీ ముందు కుక్కలా తిరుగుతాడు.

పుస్తకం మూసేసి మా ఇంటికి పారిపోయాను, మానవుడుగా ఉండడం నిశ్చయించుకుని నాగరిక ప్రపంచంలో, త్రిలు, పురుషులు ఎట్లా ప్రేమించుకోవాలో, పుస్తకాల ద్వారా తెలుసుకునే గతి పట్టినందుకు విషాద గీతాలు ఏకవేనా రాస్తే బాగుండును.

అతలి, శరీరవాంఛ, ఇవి సృష్టికి సంబంధించినవి. అన్నీ ప్రాణులకి నేర్పకుండా సహజంగానే తెలుస్తాయి ఈ రెండూను. నిజానికి అన్ని జంతువులు బాగా చెయ్యగలిగిన జంతు ఈ రెండూను, తిండి తినడం, ప్రేమించడం ఒక మానవుడికి మాత్రం, ఈ నాగరిక ప్రపంచంలో చేత కావు. పుస్తకాలు చదివి పిల్లల్ని కనే గతి భారత స్త్రీకి పట్టినప్పుడు చాలా తొందర్లో ఈ జాతి నశించే సూచనలు కనిపిస్తున్నాయి.

పాతికవేలు, పాతికవేలు, పాతికవేలు.

ఈ పై వాక్యాలు, జ్ఞాన విజ్ఞాన సేవ కోరికలకు, పాపములు, జ్ఞానవేదికలను అనుకూలం చేయవలెను. అట్లు చెప్పినట్లు నిబంధనలు, వాటిని ప్రయోగించి, విజ్ఞాన సేవ కోరికలను 'జ్ఞాన' అనందమును విరమించుచు, ఎందుకంటే, ఈ సమయమున, జ్ఞానమును విరమించుచు, మరొక దానిగా, సేవ కోరికలను అనుకూలం చేయవలెను. సుఖం గ్రహించునట్లు, వాటిని విరమించుచు, సేవ కోరికలను అనుకూలం చేయవలెను.

అందుచే చెప్పినట్లు, "సేవ కోరికలను అనుకూలం చేయవలెను, తిరగబెట్టు, ప్రేమ నీ వెంటనే పోయి, ప్రపంచమును జయించుచు, నీకు కావలసినది వాటిని పుట్టి. అది 'దేవు' అంటే అన్నీ వాటిని" అని. ఇది సమయముగానే తోచింది. పైగా ఈ భవం సంపాదించేటందుకు అనున చాలా సులభమైనది. అందుచే మూడు సంవత్సరాలు ఈ దిగువ పొందుపరుస్తున్నాం.

1. బ్రాహ్మణ్యే లేవగానే వంశసార్థు "దేవు" "దేవు" అనే శబ్దాన్ని జపించు.

2. దీనికి "దేవు" అంటే లాభంలేదు. నీకు ఈ రోజున ఎంత కావలసినదో నిర్ణయించుకో. ఆ సంఖ్యను పెద్ద అక్షరాలతో రాగితంపించి వ్రాసి, పోలో కట్టించి, గోడకు కట్టు.

3. ఏమేనా వ్రాపేటప్పుడు ఆ సంఖ్య మరిచిపోకుండా మధ్యలో జ్ఞానం చేసుకుంటూ వుండు.

అందుకనే ఈ వ్యాసం అరంభంనుండి, చివరవరకూ, నాకు కావలసిన 'దేవు విషయం' వ్రాసి జ్ఞానం తెచ్చుకున్నాను. ఇప్పుడు ప్రస్తుతం కావలసినది పాఠికవేది. ఎడిటర్ గారు కూడా ఈ గ్రంథమే వదిలారంటే ఏం జరుగుతుందో, నా వెంటనే అనుభవించుచు, సారకులే ఉపయోగపడుతూ ఉన్నాయి.

(లిఖిత ప్రతి ఆధారముగా)

